65. Стеријино позорје

65. Стеријино позорје

Нови Сад, 26. септембар – 4. октобар 2020.

65th Sterijino Pozorje Festival

Novi Sad, 26th September – 4th October 2020

Беседа на отварању 65. Стеријиног позорја
БРАНКА ПЕТРИЋ ФЕХМИЈУ, глумица

Да ли постоји стварање без приказивања – пита се Аристотел у Бајчетићевој књизи *Хистрионика*. Преминули професор Предраг Бајчетић оставио нам је у аманет три веома важне књиге о позоришту, глуми и режији, а и сам је, не једанпут, био гост Стеријиног позорја.

Пред нама је период прилагођавања на заједнички живот са станарем за кога знамо само да постоји и да је опасан. Оборио је на колена цео свет. Презиме станара је *COVID-19*.

Сваки дан о њему сазнајемо неке нове истине, упитне, невероватне, немогуће, на ивици лудила, које нас испуњавају песимизмом, неверицом и тешкоћом да у овом часу пронађемо делиће наше вере и оптимизма.

Али, ето нас ипак овде, уместо у мају – у септембру. Хвала организаторима на храбрости. Симбол највећег процвата класичне Грчке у V веку пре нове ере био је владар Перикле. Нажалост, умро је од страшне куге. Није забележено како су театри тада, пре две и по хиљаде године, преживљавали. Али преживели су. Па ће и сада бити тако.

Уз сву огромну бригу за оне који немају стална примања, надам се да ће наши финансијери учинити све да се не деси да стање у култури не може више да иде на поправак.

Славимо шездесет пет година Стеријиног позорја. У оно време, студенти свих академија, из целе бивше нам земље, имали су прилику да дођу на Позорје, да се упознају, друже, па су та пријатељства остала и до данашњег дана.

Било нам је баш фино. Одмах ми се допао назив Позорје – лепа реч. Доктора Драшка Ређепа памтим као насмејаног и за све узрасте љубазног домаћина.

Себе доживљавам као присуствовачицу а понекад и записивачицу онога што је било и што бива. Статистика је показала да сам на Стеријином позорју била дванаест пута. Баш сам се изненадила. Сећам се, први пут, 1962. година. Већ сам члан ЈДП-а. Тријумф представе *Откриће* Добрице Ћосића. Режија – Мата Милошевић и Предраг Бајчетић. На сцени педесет глумаца. Све велике звезде. Трагично епска прича. На крају ће цркву са свим људима у њој Немци бацити у ваздух.

Љиљана Крстић ће проклињати *да им се пӯтеви завежу и очи и мисли*, жене ће се сећати најлепших речи, ја ћу викати *родићу, опро-ста̄ште, родићу – зар у цркви?!*, одговараће; Беким Фехмију ће рећи *да се не боји ни Бо̄га ни ножа* и добиће награду као најбољи млади глумац, а Стојан Дечермић ће изговорити узбудљиву, прву псовку на сцени: „ʼбем ти пут којим иде човек и све славе, свеце и богове, ʼбем ти сан и мисао, ʼбем ти себе мртвог, ʼбем ти, ʼбем ти, јао, ʼбем ти“.

Онда је почео аплауз, а та прва поетска псовка биће зелено светло за све потребне и непотребне псовке које слушамо са наших сцена.

Онда је Нови Сад добио нову велику позоришну зграду – 1981. године, испред које нас дочекује скулптура Стерије и као да нам поручује: „Ја сам живео, очигледно да сам још жив и сигурно ћу и даље живети".

Године 1984. гостујемо са *Балканским шпијуном* на великој сцени, где је мој велики пријатељ Данило Бата Стојковић освојио Стеријину награду. Тада сам, у лавиринту ходника, степеништа, гардероба нове зграде, скоро закаснила на сцену. Ту изгубљеност осећам до данашњег дана. Сваки пут када се вратим на Стеријино позорје, тај страх је у мени.

„Друштву су с времена на време потребни витамини, а одавно и јаки лекови, провокативни, страсни, никако не успављујући, којима га позориште на овај или онај начин лечи, или бар верујемо у то", рекао је писац Слободан Селенић.

Имала сам срећу да видим *Родољупце* Мате Милошевића, 1956. Трчали смо као млади глумци да гледамо Рахелу Ферари као Зеленићку, Милана Ајваза и Виктора Старчића како продају Војводину.

Затим, 1987, на Позорје долазе *Родољупци* чувеног Дејана Мијача. Критичар Јован Вава Христић пише: „Главна улога у том комаду, поред сјајних глумаца, јесте – идеја".

Шездесет година после Матиних *Родољубаца*, *Родољупци* Андраша Урбана, у извођењу Народног позоришта Београд прште од енергије, експресије, ритма који нам не даје да дишемо.

Дејан Мијач ће први *Покондирену тикву* (1974) окренути наопачке. Главни лик биће не једна ругајућа, него трагична судбина жене која хоће нешто боље и друкчије.

Све ово само је делић онога што се дешавало у последњих 65 година.

Свет се мења. Литература се мења. Позориште, као место највеће слободе – што је одавно речено, и оно се, заједно с публиком и са протагонистима, мења – и тако би морало бити.

Ипак, без обзира на промене, живимо на плећима наших предака. Сећам се многих којих више нема и поздрављам што су својим талентом и креативношћу допринели да ово наше Позорје одолева времену и живи до данашњег дана.

Створиће се нова генерација која ће веровати да од ње све почиње, и нека верују, као што смо и ми некад веровали, али врло добро знамо како то није истина. А истина је да је ово веома лична прича.

За мене, Нови Сад је место најлепших успомена, да не говорим што ће ускоро бити европска престоница културе. Нема лепшег признања за један град и за једну земљу.

Ето тако, глумци стижу и пристижу, а видим, на нашу радост, да сте пристигли и ви, драга публико. Значи – Позорје може да почне.

Opening speech of the 65th Sterijino pozorje
BRANKA PETRIĆ FEHMIU, actress

Is creation possible without representation? – that is the question Aristotle poses in Predrag Bajčetić's book *Histrionika*. The late professor left Bajčetić us three of his very important books on theatre, acting, and directing, and he was a guest of the Sterijino Pozorje Festival more than once.

We are facing a period of adjustment to a new life with a co-tenant of whom we only know that it exists and that it is dangerous. It brought the world to its needs. The surname of this co-tenant is COVID-19.

We are learning new pieces of information about it, questionable, unbelievable, impossible, almost maddening, filling us with pessimism, disbelief, and difficulty to find pieces of our faith and optimism at this moment.

But, here we are, instead of in May – in September. We need to thank the organizers for their bravery. Pericles was the symbol of the biggest blossom of ancient Greek in the 5th century BC. Unfortunately, he succumbed to a great plague. It was not recorded how theatres survived at that time, two and a half thousand years ago. But they did. And they will now.

With a huge worry over those who are left without a steady income, I hope that our financiers will do everything they can to prevent stagnation in our culture.

We are celebrating the 65th birthday of the Sterijino Pozorje Festival. Back then, students of all academies, from the entire former country, had an opportunity to come to the Pozorje Festival, meet each other and spend time together, forming friendships that are still alive.

We had a really nice time. I instantly liked the word "Pozorje" – it was a beautiful word. I remember Draško Ređep as a smiling and kind host to all generations of visitors.

I perceive myself as a visitor and seldom chronicle of what was and what is. The statistics are showing that I was a participant in the Sterijino Pozorje Festival twelve times. That number surprised me. I remember my first time, in 1962. I was a member of the Yugoslav Drama Theatre. It was the triumph of Dobrica Ćosić's *Revelation*. Directed by Mata Milošević and Predrag Bajčetić. It assembled fifty actors on the stage. All huge stars. A tragically epic story. In the end, the Germans bombard a church with all the people in it.

Ljiljana Krstić was cursing them and wishing *their roads would bind and their eyes and thoughts*, the women were remembering the nicest words, I was screaming *I'm having a baby*, *I'm sorry*, *but I'm having a baby – in a church!?*, they were replying; Bekim Fehmiju was saying that he *does not fear God nor the knife*, and would win the award for the best young actor, while Stojan Dečermić was saying exciting, first curse words on the stage: "The hell with the road of a man and all celebrations, saints and gods, the hell with the dream and thought, the hell with myself dead, the hell, the hell, oh, the hell."

And then the applause started, and those first poetic curses paved the way for all those necessary and unnecessary curses we hear from our stages nowadays.

Then, in 1981, Novi Sad got a huge new theatre building with a sculpture of Sterija who welcomes us and says: "I lived, I am evidently still alive, and I will surely continue living."

In 1984, we performed *Balkan Spy* on the grand stage, and my friend Danilo Bata Stojković won the Sterijino Festival Award. In the labyrinth of hallways, staircases, and cloakrooms of the new building, I was almost late on the stage. I feel that sense of being lost even today. Every time I return to the Sterijino Pozorje Festival, that fear is with me.

"The society needs vitamins from time to time, but it also needs strong medications, provocative, passionate, not hypnotic, and with those medications, the theatre heals the society in one way or another, or that is at least what we believe in," said the writer Slobodan Selenić.

I was fortunate enough to watch *The Patriots*, directed by Mata Milošević in 1956. Us young actors were running to the theatre to see Rahela Ferari as Mrs. Zelenić, who was, together with Milan Ajvaz and Viktor Starčić, selling Vojvodina.

Then in 1987, the famous Dejan Mijač directed another performance of *The Patriots*. Jovan Vava Hristić, a critic, says that the main role in that piece, besides amazing actors, is – the idea. Sixty years after Mata's *The Patriots*, the performance directed by Andraš Urban and performed by the cast of the National Theatre Belgrade is full of energy, expression, and rhythm that does not let us breathe.

Dejan Mijač was the first to turn *The Upstart* upside down in 1974. The main actress does not portray a mocking, but the tragic destiny of a woman who wants something better and different.

This is just a part of what was happening in the past 65 years.

The world is changing. Literature is changing. The theatre, as the place of the utmost freedom – which it has been for a while – is changing, together with the audience and the protagonist – and that is the way it should be.

Still, regardless of all the changes, we follow in the footsteps of our forefathers. I remember many who are not here anymore and salute them for using their talent and creativity to help us make this Pozorje Festival stand the test of time and live to this age.

A new generation will form and it will believe that it is the first in everything, and they should believe that, as we once did, but we know very well that this is not true. The truth is that this is a very personal story.

For me, Novi Sad is the place of the kindest memories, not to say that it will soon be the European Capital of Culture. There is no better accomplishment for this city and this country.

And so, the actors are coming and arriving, and I can see, to our joy, that you, dear audience, have arrived as well. Therefore – the Pozorje can begin.

Бранка Петрић Фехмију је позоришна, филмска и телевизијска глумица. Рођена је 17. априла 1937. у Новом Винодолском. По завршетку Другог светског рата са породицом се доселила у Београд где и данас живи и ради. Од 1960. је стални члан ансамбла Југословенског драмског позоришта, али значајне улоге одиграла је и у позориштима попут Атељеа 212, Народног позоришта, Звездара театра и других. Филмска публика је, између осталих, памти по улогама у филмовима *Балкански шпијун*, *Улога моје породице у светској револуцији*, *Варљиво лето '68*, а телевизијска по серијама *Отворена врата*, *Метла без дршке*, *Неки нови клинци*, *Оно као љубав*, *Синђелићи*...

На „даске које живот значе" први пут је крочила још као студенткиња, а једну од првих улога одиграла је на сцени Атељеа 212. Реч је о представи *Јаје* у режији Бојана Ступице. Премијерно је изведена у децембру 1959. и доживела је више од 120 извођења.

Из представе „Рођени у ЈУ"
From play „Born in YU"

На Стеријином позорју дебитује 1962. улогом Породиље у представи *Откриће* Југословенског драмског позоришта. Потом се на нашој најзначајнијој позоришној смотри појављује као Розика (*Развојни пут Боре Шнајдера*, Атеље 212, 1967), Весна Домбровска (*Клара Домбровска*, ЈДП, 1968), Госпођа која је летела 3200 м висине (*Мистер Долар*, ЈДП, 1974), Даница Чворовић (*Балкански шпијун*, ЈДП, 1984), Гина за коју добија своју прву Стеријину награду (*Путујуће позориште Шопаловић*, ЈДП, 1986), Стака (*Девојка модре косе*, ЈДП, 1994), Вида (*У потпалубљу*, ЈДП, 1996), у представи *Лари Томпсон* (Звездара театар, 1997), Баба Људмила (*Павиљони*, ЈДП, 2001), Виолета (*Драма о Мирјани*, ЈДП, 2010), те у представи *Рођени у УУ*, за коју добија другу Стеријину награду (ЈДП, 2011).

Поред Стеријиних награда добитница је и Статуете „Ћуран", Награде „Вељко Маричић", као и три годишње награде Југословенског драмског позоришта.

Branka Petrić Fehmiu is a theatre, movie, and TV actress. She was born on 17th April 1937 in Novi Vinodolski. After the end of the Second World War, her family moved to Belgrade, and this is where she still lives and works. Since 1960, she has been a member of the Yugoslav Drama Theatre ensemble but performed in other theatres, such as Atelje 212, the National Theatre, the Zvezdara Theatre, and others. The film audience remembers her from such movies as *Balkan Spy*, *My Family's Role in the World Revolution*, *The Elusive Summer of '68*, while the television crowd saw her in *Open Doors*, *Broom without a Handle*, *New Kids on the Block*, *Something like Love*, *The Sinđelići Family*, and others.

She stepped on the stage for the first time as a student, and one of her first roles was in Atelje 212, in Bojan Stupica's *Egg*. The play was first performed in December of 1959 and has had over 120 performances since.

She debuted on the Sterijino Pozorje Festival in 1962 in the role of the Woman Who Gives Birth in *Revelation* by the Yugoslav Drama Theatre. After that, she appeared as Rozika (*The Development Path of Bora Šnajder*, Atelje 212, 1967), Vesna Dombrovska (*Klara Dombrovska*, YDT, 1968), The Lady that Flew 3200 Meters in the Air (*Mister Dollar*, YDT, 1974), Danica Čvorović (*Balkan Spy*, YDT, 1984), Gina, the role she receives her first Sterija Award (*Travelling Troupe Šopalović*, YDT, 1986), Staka (*Blue-Haired Girl*, YDT, 1994), Vida (*In the Hold*, YDT, 1996), several roles in *Larry Thompson* (Zvezdara Theatre, 1997), Grandma Ljudmila (*Pavilions*, YDT, 2001), Violeta (*The Drama about Mirjana and the People around Her*, YDT, 2010), as well as *Born in YU*, a performance for which she received her second Serija Award (YDT, 2011).

In addition to the aforementioned Sterija Awards, she is the recipient of the Golden Turkey Award, the Veljko Maričić Award, as well as three Annual Yugoslav Drama Theatre Awards.

ПРОГРАМ

СУБОТА, 26. СЕПТЕМБАР

19.00 часова / СНП, фоаје Сцене „Пера Добриновић“
16. међународна изложба „Позориште у фотографској уметности“
Отварање изложбе, уручење награда

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
Свечано отварање Фестивала
Беседа: Бранка Петрић Фехмију
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
СМЕДЕРЕВО 1941.
Текст и режија: Ана Ђорђевић
Српско народно позориште Нови Сад

НЕДЕЉА, 27. СЕПТЕМБАР

10.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“
Сцена, маска, костим, лутка
Отварање изложбе, уручење награда
Организатор: Центар за ликовно образовање деце и омладине Војводине

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Смедерево 1941.

12.00 часова / СНП, Камерна сцена
Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад

14.00 часова / СНП, Камерна сцена
Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад

18.00 часова / Новосадско позориште
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
КРЕТАЊЕ
Текст: Димитрије Коканов
Режија: Јована Томић
Битеф театар Београд

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
(публика је на сцени)
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
КО ЈЕ УБИО ЏЕНИС ЏОПЛИН?
Текст: Тијана Грумић
Режија: Соња Петровић
Српско народно позориште Нови Сад и ОПЕНС Нови Сад

ПОНЕДЕЉАК, 28. СЕПТЕМБАР

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Кретање

12.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Ко је убио Џенис Џоплин?

17.00 часова / Новосадско позориште
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
КРЕТАЊЕ / реприза

19.00 часова / Позориште младих
Међународна селекција „Кругови“
ЈЕДВАНОСИМСОБОАКАЛОМИСТОБО
Текст: Нејра Бабић и Алеш Курт
Режија: Алеш Курт
Сарајевски ратни театар (Босна и Херцеговина)

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
ГУСТАВ ЈЕ КРИВ ЗА СВЕ
Концепт и режија: Кокан Младеновић
Позориште „Деже Костолањи”/Kosztolányi Dezső Színház Суботица

22.00 часа / Новосадско позориште
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
КРЕТАЊЕ / реприза

23.00 часа / СНП, Клуб „Трема“
Концерт Групе „Кал“

УТОРАК, 29. СЕПТЕМБАР

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Једваносимсобоакаломистобо

12.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Густав је крив за све

18.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
SEMPER IDEM
Према роману Ђорђа Лебовића
Драматизација и режија: Горчин Стојановић
Народно позориште Сомбор

СРЕДА, 30. СЕПТЕМБАР

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Semper idem

19.00 часова / СНП, Камерна сцена
Програм „Друга сцена“
НИКО И НИШТА
Режија: Ана Поповић
„Три гроша“ Београд и Пулс театар Лазаревац

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
(публика је на сцени)
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
РАДНИЧКА ХРОНИКА
Текст: Петар Михајловић
Режија: Вељко Мићуновић
Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház
Суботица

ЧЕТВРТАК, 1. ОКТОБАР

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Радничка хроника

12.00 часова / Програм „Друга сцена“
Округли сто: Нико и ништа

14.00 часова / СНП, Камерна сцена
Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге – Промоција позоришних издања

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
(публика је на сцени)
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
РАДНИЧКА ХРОНИКА / реприза

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Међународна селекција „Кругови“
АЈХМАН У ЈЕРУСАЛИМУ
Концепт и режија: Јернеј Лоренци
Загребачко казалиште младих Загреб (Хрватска)

ПЕТАК, 2. ОКТОБАР

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Ајхман у Јерусалиму

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге – Промоција позоришних издања

20.00 часова / СНП, Камерна сцена
Програм „Друга сцена“
ПОВРАТАК
Режија: Дејвид Глас
Српско народно позориште Нови Сад

21.30 часова / СНП (представа се игра на више локација)
ЛОУНЛИ ПЛЕНЕТ (LONELLY PLLLANET) - туристичка тура кроз дис(у)топију
Концепт, текст и извођење: Маја Пелевић, Димитрије Коканов, Олга Димитријевић, Тања Шљивар, Игор Коруга
Атеље 212 Београд

СУБОТА, 3. ОКТОБАР

11.00 часова / Пратећи програм
Округли сто: Лоунли пленет (Lonelly Plllanet) - туристичка тура кроз дис(у)топију

12.00 часова / Програм „Друга сцена“
Округли сто: Повратак

12.00 часова / СНП, Камерна сцена
Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад

14.00 часова / СНП, Камерна сцена
Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге – Промоција позоришних издања

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
ЛЕПА БРЕНА ПРОЦЕКТ
Ведрана Клепица, Слободан Обрадовић, Маја Пелевић, Тања Шљивар и Олга Димитријевић
Режија и концепт: Владимир Алексић и Олга Димитријевић
Битеф театар Београд и Flyinginger

22.00 часа / Такмичарска селекција
Округли сто: Лепа Брена процект

НЕДЕЉА, 4. ОКТОБАР

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Проглашење и уручење Стеријиних награда
ПРЕДСТАВА У ЧАСТ НАГРАЂЕНИХ
СЈЕЋАШ ЛИ СЕ ДОЛИ БЕЛ
Текст: Абдулах Сидран
Режија и адаптација: Кокан Младеновић
Камерни театар 55 Сарајево (Босна и Херцеговина)

Округли столови одржавају се у горњем фоајеу Сцене „Пера Добриновић“

ОРГАНИЗАТОР ЗАДРЖАВА ПРАВО ИЗМЕНЕ ПРОГРАМА

65. Стеријино позорје финансирају:
Град Нови Сад, Градска управа за културу
Министарство културе и информисања Републике Србије
Покрајински секретаријат за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама

PROGRAMME

SATURDAY, 26th September

7 PM / SNT, the foyer of the "Pera Dobrinović" stage
16th International Exhibition "Theatre in the Photographic Art"
Opening of the exhibition, Award Ceremony

8 PM / SNT, "Jovan Đorđević" stage
Opening Ceremony
Opening speech: Branka Petrić Fehmiju
COMPETITION SELECTION
SMEDEREVO 1941.
Written and directed by Ana Đorđević
Serbian National Theatre Novi Sad

SUNDAY, 27th September

10 AM / SNT, the upper foyer of the "Jovan Đorđević" stage
Stage, mask, costume, puppet
Opening of the exhibition, Award Ceremony
Organizer: Centre for Visual Arts Education of Children and Youth of Vojvodina

11 AM / Competition selection
Round table: Smederevo 1941.

12 AM / SNT, Chamber scene
The public reading of dramas by students of dramaturgy at the Academy of Arts Novi Sad

2 PM / SNT, Chamber scene
The public reading of dramas by students of dramaturgy at the Academy of Arts Novi Sad

6 PM / Novi Sad Theatre
COMPETITION SELECTION
MOVEMENT
Written by Dimitrije Kokanov
Directed by Jovana Tomić
Bitef Theatre Belgrade

8 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage (the audience is on the stage)
COMPETITION SELECTION
WHO KILLED JANIS JOPLIN?
Written by Tijana Grumić
Directed by Sonja Petrović
Serbian National Theatre Novi Sad and European Youth Capital OPENS Novi Sad

MONDAY, 28th September

11 AM / Competition selection
Round table: Movement

12 AM / Competition selection
Round table: Who Killed Janis Joplin?

5 PM / Novi Sad Theatre
COMPETITION SELECTION
MOVEMENT / rerun

7 PM / The Youth Theatre
International selection "The Circles"
JEDVANOSIMSOBOAKALOMISTOBO
Written by Nejra Babić and Aleš Kurt
Directed by Aleš Kurt
Sarajevo War Theatre SARTR Sarajevo

9 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
COMPETITION SELECTION
ALL IS GUSTAV'S FAULT
Concept and direction by Kokan Mladenović
Kosztolányi Dezső Theatre Subotica

10 PM / Novi Sad Theatre
COMPETITION SELECTION
MOVEMENT / rerun

11 PM / SNT, "Trema" Café
The concert by Kal Band

TUESDAY, 29th September

11 AM / International selection "The Circles"
Round table: Jedvanosimsobomakamolistobo

12 AM / Competition selection
Round table: All is Gustav's Fault

6 PM / SNT, "Jovan Đorđević" stage
Competition selection
SEMPER IDEM
Written by Đorđe Lebović
Dramatization and direction by Gorčin Stojanović
National Theatre Sombor

WEDNESDAY, 30th September

11 AM / Competition selection
Round table: Semper idem

7 PM / SNT, Chamber scene
Second Stage (off-program)
DOWN AND OUT
Directed by Ana Popović
Threepenny Belgrade and Puls Theatre Lazarevac

21.00 час / SNT, "Jovan Đorđević" stage (the audience is on the stage)
COMPETITION SELECTION
WORKMEN'S CHRONICLE
Written by Petar Mihajlović
Directed by Veljko Mićunović
National Theatre Subotica

THURSDAY, 1st October

11 AM / Competition selection
Round table: Workmen's Chronicle
11 AM / Competition selection
Round table: Workmen's Chronicle

12 AM/ Second Stage (off-program)
Round table: Down and Out

2 PM / SNT, Chamber scene
The public reading of dramas by students of dramaturgy at the Academy of Arts Novi Sad

6 PM / SNT, the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage
Book Days
Theatre publications promotion

7 PM / SNT, "Jovan Đorđević" stage (audience is on the stage)
COMPETITION SELECTION
WORKMEN'S CHRONICLE / rerun

8 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
International selection "The Circles"
EICHMANN IN JERUSALEM
Concept and direction by Jernej Lorenci
Zagreb Youth Theatre Zagreb

FRIDAY, 2nd October

11 AM / International selection "The Circles"
Round table: Eichmann in Jerusalem

6 PM / SNT, the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage
Book Days
Theatre publications promotion

8 PM / SNT, Chamber scene
Second Stage (off-program)
RETURN
Directed by David Glass
Serbian National Theatre Novi Sad

9:30 PM / SNT (multiple locations)
LONELLY PLLLANET – a tour through dis(u)topia
Concept, written and performed by Maja Pelević, Dimitrije Kokanov, Olga Dimitrijević, Tanja Šljivar, Igor Koruga
Atelje 212 Beograd

SATURDAY, 3rd October

11 AM / Side program
Round table: Lonelly Plllanet – a tour through dis(u) topia

12 AM / Second Stage (off-program)
Round table: Return

12 AM / SNT, Chamber scene
The public reading of dramas by students of dramaturgy at the Academy of Arts Novi Sad

2 PM / SNT, Chamber scene
The public reading of dramas by students of dramaturgy at the Academy of Arts Novi Sad

6 PM / SNT, the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage
Book Days
Theatre publications promotion

8 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
COMPETITION SELECTION
LEPA BRENA PROJECT
Written by Vedrana Klepica, Maja Pelević, Olga Dimitrijević, Tanja Šljivar and Slobodan Obradović
Concept and direction by Vladimir Aleksić and Olga Dimitrijević
Bitef Theatre Belgrade and Flyinginger

10 PM / Competition selection
Round table: Lepa Brena Project

SUNDAY, 4th October

8 PM / SNT, "Pera Dobrinović" stage
Sterija Award Ceremony
PERFORMANCE IN HONOR OF THE AWARD WINNERS
DO YOU REMEMBER DOLLY BELL?
Written by Abdulah Sidran
Directed by Kokan Mladenović
Chamber Theatre 55 Sarajevo

Round tables are held in the upper foyer of the "Pera Dobrinović" stage

THE ORGANIZER RESERVES THE RIGHT TO CHANGE THE *PROGRAM*

65th Sterijino Pozorje Festival is financed by:
The City of Novi Sad, City Board for Culture
Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia
Provincial Secretariat for Culture Public Information and Relations with Religious Communities

Такмичарска селекција

Такмичарска селекција

Competition selection

Селектор/Selector

Светислав Јованов/Svetislav Jovanov

65. Стеријино позорје
Извештај селектора

СТВАРНОСТ – ЧУДНИЈА ОД МАШТЕ

Позоришта у Србији завршавају сезону 2019/2020. у знаку дубоке егзистенцијалне кризе, али, исто тако, барем кад говоримо о најрелевантнијем што су ова позоришта изнедрила, у знаку повишене уметничке и друштвене самосвести. У чему се састоји овај (привидни) парадокс?

Највидљивију страну кризе откривају квантитативни показатељи. Чињеници да је – како кажу мериторне анализе – број изведених премијера уопште у 2019. био на историјском минимуму, одговара, нажалост, ситуација у сезони 2019/2020. – како у погледу укупне „домаће продукције", тако и када је реч о праизведбама савремених домаћих драма. Наиме, за разлику од претходне сезоне, када су реализоване педесет две домаће продукције, од чега тридесет пет спадају у праизведбе, у овом раздобљу број домаћих продукција пао је на тридесет осам – од чега су двадесет седам праизведбе домаћег драмског текста, концепта, или, пак, драматизације домаће прозе.

Очигледно је да је кризном стању допринело погоршање финансијских прилика (нередовни или мањи буџети), као и организационо-структурне тешкоће (немогућност запошљавања стручних и уметничких профила, уметничка уравниловка), али главни проблем (и даље) је одсуство дугорочних (понекад и краткорочних) репертоарских концепција. Ово одсуство проузрокује, између осталог, и невероватне осцилације у сценској присутности савремене домаће драме – од доминантне струје до готово епизодне улоге током годину дана. Тако, у протеклој сезони сведочили смо сценском представљању тек двају условно нових ауторских имена (Сташа Бајац, Димитрије Коканов) и двају правих дебитаната (Огњен Петковић, Исидора Милосављевић) – а релативну противтежу овој оскудици чине ретка успешна остварења из новог таласа драматизација. Најзад, ни неколико етаблираних или релативно афирмисаних аутора није понудило драмске предлошке које би одликовала самосвојност – крећући се од непробојне езотеричности (*Ливада пуна тама* Милене Марковић), до директне, једнодимензионалне актуелизације (*Шумадија* Филипа Вујошевића).

Ипак, премда је низ институционалних устројстава, планова и фактора деловао на штету протекле позоришне сезоне, она се није завршила катастрофално – штавише, сматрам да је надмашила ниво просечне. И то претежно захваљујући деловању оних неинституционалних, ауторских чинилаца – тачније, стваралаца специфичних ставова или афинитета. Суочени са многобројним видовима кризе, ови аутори су, уместо да се препусте ескапистичкој игри форми, стилова и „концепата" као удобнијем решењу, одабрали много ризичнији и тежи пут: вођени страшћу и самосвешћу, окренули су се *стварности* – као конкретној инспирацији, поводу, материјалу или (активном) саговорнику. Иако сва драмска и сценска настојања аутора који су кренули овим путем нису била подједнако

успешна, она су нам, у већини случајева, предочила узбудљиву, горку, често шокантну „мапу" видова стварности у којој живимо или која живи у нама: *историјску стварност* (страдања невиних у ратовима, мучно сазревање појединца усред светских ломова); *стварност концлогора и геноцида*; *медијски посредовану стварност* (културолошки феномени, репрезентативне биографије); *стварност горућих социјалних напетости* (незапосленост, штрајкови); и, најзад, *стварност човека и природе у окружењу терора технологије и цивилизације*. Заузимајући ангажован критички став наспрам друштва, аутори овог усмерења истовремено одбацују манихејску позицију позоришта као носиоца узвишене чистоте и моралне надмоћи, показујући га, *самосвесно и страсно*, као „разбијено огледало" – то јест, сведока али и саучесника друштвених заблуда и странпутица стварности. Управо аутентичност сразмере страсти и самосвести у конкретном дијалогу позоришта са стварношћу, било је мерило на основу којег сам одлучио да за такмичарску селекцију 65. Стеријиног позорја предложим следеће наслове:

1. СМЕДЕРЕВО 1941. – писац и режија Ана Ђорђевић; Српско народно позориште Нови Сад (Србија)

Полазећи од трагичног историјског догађаја (страдање ансамбла Српског народног позоришта у експлозији смедеревског стоваришта муниције, јуна 1941), чију хронологију само привидно следи, Ана Ђорђевић развија кроз сложени али модерно течни текстуални наратив, параболу о трима световима – историјском, интимном и позоришном. Надграђујући овакву ситуацију редитељском поставком у којој се пулсирајућа сведеност емоција убедљиво усклађује са симболичним акцентима, ауторка успева да кроз спајање, али и међусобну релативизацију поменутих светова предочи идеју о праштању као јединој могућности опстанка појединца и театра.

2. РАДНИЧКА ХРОНИКА – писац Петар Михајловић, режија Вељко Мићуновић; Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица (Србија)

Драму Петра Михајловића, фрагментарно устројену повест о личним и општим искушењима наше сурове транзиције и криминалне приватизације, редитељ Вељко Мићуновић, у сарадњи са драматургом Слободаном Обрадовићем, ревитализује у изузетно динамичном, наглашено сатиричном и антиилузионистичком „кључу". Унутар визуелно атрактивног окружења, редитељска поставка суверено комбинује гротескно вишегласје радничког хора са потресним исповестима појединаца, кошмарним репетицијама друштвене манипулације и сатиричним набојем мелодрамски интониране музичке матрице.

3. МАРАТОНЦИ ТРЧЕ ПОЧАСНИ КРУГ – писац Душан Ковачевић, режија Паоло Мађели; Magyar Színház Будимпешта (Мађарска)*

У једној од највреднијих поставки Ковачевићевог култног комада у последњих четврт века, Паоло Мађели, уз помоћ драматуршкиње Жељке Удовичић и компактног, разиграног ансамбла будимпештанског Мађарског позоришта, успева у нимало лаком задатку. Не занемарујући савремене акценте повести о старијим припадницима породице Топаловић – Лакију, Милутину, Аксентију – као „трговцима смрћу" (повести која и у овим данима буди језиве асоцијације), Мађели је на оригиналан начин продубљује, стављајући у први план – кроз суверену мешавину црног хумора, гротеске и апсурда – подједнако паразитско живљење млађе, расипничке генерације, дезоријентисане и загушене алкохолом, кокаином и цинизмом.

4. SEMPER IDEM – писац Ђорђе Лебовић, драматизација и режија Горчин Стојановић; Народно позориште Сомбор (Србија)

Упризорење Лебовићевог апартног, потресног и полифонијски устројеног романа-исповести, којег се подухватио Горчин Стојановић, представља остварење епског замаха не само у погледу сценског трајања него и као успешно сучељавање развоја унутрашњег живота појединца (јунака, наратора) како са бизарним, али пријатељским енергијама породице и варошког окружења, тако и са све ризичнијим и, у крајњој инстанци, кобним силама Историје. Постављајући гетеовски интонирану повест о очовечењу путем спознаје света, Стојановић суптилно, вишеслојно и темељно открива вечност (враћања) зла као наличје таквог очовечења.

5. КРЕТАЊЕ – писац Димитрије Коканов, режија Јована Томић; Битеф театар Београд (Србија)

Текст Димитрија Коканова, уобличен као низ од пет паралелних/укрштених монолошких исказа о репрезентативним ситуацијама угрожености које намеће савремени свет, а сагледаних са позиција „тела" као псеудоактера, један је од првих аутентичних предложака намењених „имерзивној" позоришној стратегији. Пронашавши праву сразмеру идентификације и дистанце, критичности и интроспекције, редитељка Јована Томић доследно помера границе сценске илузије, али и степен укључености гледалаца (сврстаних у пет група што различитим редоследом учествују у пет призора) како би нас, кроз супротности као што су „прошлост–будућност", „људско–машинско" или „споља–изнутра", константно одржавала у тензији између саосећања и отпора – тензији која у завршном, заједничком обреду извођача и публике допушта само тренутно олакшање.

6. ЛЕПА БРЕНА ПРОЦЕКТ – писци Ведрана Клепица, Маја Пелевић, Олга Димитријевић, Тања Шљивар, Слободан Обрадовић, концепт и режија Владимир Алексић и Олга Димитријевић; Битеф театар Београд и Flyinginger (Србија)

У оквиру несвакидашњег драмског мозаика, тематизујући различите аспекте биографије, харизме и културолошке функције култне фолк-певачице, група наших истакнутих списатеља млађе генерације, уобличава потресну „унутрашњу повест" бивше (југословенске) заједнице, њених компромитованих идеала, али и њених (наших?) још живих утопијских чежњи. Од Брене градитељства и Брене бизнисменке, преко Брене песме, до Брене Југословенке и Брене сексуалности, дискретна, симболички слојевита режија, која жанровском заиграношћу отвара креативни простор групи сјајних глумица, претвара један парабиографски сценски есеј у баладу о слободи која се увек изнова губи, али никада не заборавља.

7. КО ЈЕ УБИО ЏЕНИС ЏОПЛИН? – писац Тијана Грумић, режија Соња Петровић; Српско народно позориште и Омладинска престоница Европе, ОПЕНС, Нови Сад (Србија)

Трагичност судбине легендарне рок-певачице постала је за ауторски тандем Тијана Грумић–Соња Петровић захвалан повод за метафоричко уобличење тезе о кризној тачки сваке (модерне) „изгубљене генерације". С друге стране, експлозивна мешавина необузданости и креативности стварне (и медијски посредоване) Џенис Џоплин, послужила је ауторкама као узбудљиво полазиште за потресну, слојевиту сценску „рок-баладу", унутар које својеврсна драматургија „уживо" извођених песама култне интерпретаторке постаје и драмски равноправан елемент сценског збивања – не на последњем месту захваљујући изузетном глумачком и певачком потенцијалу двеју интерпретаторки Џенискиног лика.

8. ГУСТАВ ЈЕ КРИВ ЗА СВЕ – концепт и режија Кокан Младеновић; Позориште „Деже Костолањи”/Kosztolányi Dezsö Суботица (Србија)

У намери да предочи – углавном трагикомичну – одговорност „малог човека“ за велике социјалне или идеолошке деформације, али и за сопствено поробљавање, Кокан Младеновић је посегао за Густавом, познатим ликом из мађарског цртаног филма осамдесетих година прошлог века. Нижући, посредством духовитих асоцијација, ефектног мизансцена, а пре свега помереног „немуштог језика“, архетипске призоре из претпостављеног данашњег Густавовог живљења, Младеновић уобличава провокативну, раскошну пародију, у распону од хуморне „арлекинијаде“ до карикатуре и гротеске, у којој се, нажалост или на срећу, са срамотним уживањем препознајемо.

НЕТАКМИЧАРСКА МЕЂУНАРОДНА СЕЛЕКЦИЈА „КРУГОВИ“

Стицајем околности, након процеса одабирања представа за програм „Кругови“, током којег сам видео укупно девет представа из Немачке, Северне Македоније, Русије, Хрватске, Литваније и Босне и Херцеговине, у коначном избору нашла су се три остварења која, на различите начине, артикулишу поједине видове конкретног „дијалога“ између стварности и позоришта.

1. ЈЕДВАНОСИМСОБОАКАЛОМИСТОБО – писци Нејра Бабић, Алеш Курт, режија Алеш Курт; Сарајевски ратни театар САРТР, Сарајево (Босна и Херцеговина)

Повезивањем горућег питања свих земаља „екс-ју“ региона „Због чега млади напуштају своју земљу?“ са (данас) наизглед не тако важним питањем „Због чега смо уопште (вековима) овде остајали“, аутори ове, на стварним исповестима засноване, а крајње илузионистичке, „сирове“, али метафорички и жанровски префињене представе успевају да истовремено створе утисак апсурдног карневала, али и мелодраме коју не компромитује оптимизам.

2. СЕМИНАРИСТИ: ШРЕДИНГЕРОВ БОГ (БУРСАКИ: БОГ ШРЁДИНГЕРА) – драматургија и режија Јурај Шехватов; Театр.doc Москва (Русија)

Дајући оригиналан допринос стратегијама „документарног позоришта“, карактеристичним за овај московски позоришни колектив, Јурај Шехватов употребљава, артикулише и тумачи исповести (актуелних и бивших) студената православне теологије. Хорска вишегласја проткана иронијом, потресне или бизарне индивидуалне исповести, видео-клипови као елементи дистанцирања и атмосфере – све су то димензије зачудног сценског „раствора“ из којега, са мање или више непосредности, израњају универзалнија питања: однос појединца и система, искушења (не)припадања колективу и, коначно, проблем могућности самоспознаје.

3. EICHMANN U JERUZALEMU – концепт и режија Јернеј Лоренци; Загребачко казалиште младих Загреб (Хрватска)

Употребљавајући као драгоцени (вергилијевски) водич чувену студију Хане Арент „Ајхман у Јерусалиму: извештај о баналности зла“, Јернеј Лоренци нас – најпре посредством Ајхманове чудовишне судбине „техничара Холокауста“, потом његовог (по „замаху“

мањег, но не мање чудовишног) аналогона Артуковића, и, најзад, кроз „одјеке“ Јасеновца који се распростиру чак и преко индивидуалних биографија стварних актера представе – уводи, са страшном једноставношћу и непојмљивом снагом, у последњу од свих Великих Приповести, *повест о Злу, у нама*. Успевши да на опасној и опчињавајућој размеђи позоришног и животног пробуди у својим глумачким сарадницима њима самима непознате просторе, у којима се срећу индивидуална снага и универзални страх, Лоренци успева да се неумрлој баналности Зла одупре помоћу здружених енергија живота и имагинације.

***

Предлажем да у част награђених, на завршетку 65. Стеријиног позорја, 3. јуна, Камерни театар 55 Сарајево одигра представу **СЈЕЋАШ ЛИ СЕ ДОЛИ БЕЛ, по тексту Абдулаха Сидрана, у режији Кокана Младеновића.**

Светислав Јованов, драматург
У Новом Саду, 18. марта 2020.

Као посебан сегмент селекције, прилажем представе које је за оф програм ДРУГА СЦЕНА одабрала помоћница селектора Ивона Јањић.

ДРУГА СЦЕНА (OFF-ПРОГРАМ)

Од почетка сезоне до средине марта имала сам прилику и задовољство да пратим све оне позоришне догађаје који се углавном одвијају испод радара главних позоришних тенденција српског позоришта, покушавајући да одаберем две представе које би најбоље припадале Другој сцени: да поседују суштински другачији приступ позоришном изразу, како на плану представљања, тако и на плану артикулације значења. Тако сам у овој потрази дошла до око двадесет представа најразличитијег садржаја и квалитета, од стриктно наративних структура до визуелних *durational* (*У њега верујемо*, Ивана Ивковић). Међутим, као најупадљивији отклон од уобичајеног, издвојила бих две невербалне представе, које заобилазе уске али устаљене жанровске и наративне оквире, али остају укорењене, на овај или онај начин, у савремено српско друштво.

1. НИКО И НИШТА – режија Ана Поповић; Пулс театар Лазаревац

Начелно базирајући представу на мемоарима Џорџа Орвела *Нико и ништа у Паризу и Лондону*, али тражећи инспирацију најпре у данашњици, Ана Поповић приказује живот на ободу друштва, на ободу великих градова. Ово остварење физичког театра уместо речима, дру-

штвену критику, пре свега капитализма и транзиције, артикулише плесом, телесним гестовима, ритмом и темпом. Стриктно позоришни оквири заобилазе се већ у избору извођача, међу којима су, поред глумице, још циркуска акробаткиња, те плесачица и перкусионисте. Иако је линија друштвене субверзије јака и јасна, она није и једина; *Нико и ништа* приказује једноставне али дирљиве и присне међусобне односе са маргине тријy жена које упорно одбијају да се повинују модерним сновима, ма колико они били привлачни.

2. ПОВРАТАК, режија Дејвид Глас, Српско народно позориште Нови Сад

У сарадњи са осам глумица и глумаца, Дејвид Глас испитује утицај насиља, нарочито колективне насилне прошлости, на живот потоњих генерација. Узимајући трауму и заоставштину као темељ овог приказа, ансамбл даје чисто визуелно, инвентивно остварење које обрађује сијасет узрока и последица појединачне и колективне агресије. Како је ова представа настала у двогодишњем процесу заједничког рада, она није некакав једноставно имплементиран концепт, већ пажљиви приказ дубоко утемељеног духа прошлости и садашњости.

Ивона Јањић, позоришна критичарка
У Београду, 18. марта 2020.

* Две представе које су првобитно биле уврштене у програм 65. Стеријиног позорја публика, нажалост, неће имати прилике да види на фестивалу. Реч је, најпре, о представи из такмичарског програма *Маратонци трче почасни круг* (*A maratonfutók tiszteletkört futnak*) аутора Душана Ковачевића, у режији Паола Мађелија и извођењу ансамбла будимпештанског позоришта Magyar Színház (Мађарска), која не може бити одиграна јер су двојица главних протагониста напустили пројекат. Поред тога, у програму „Кругови" неће бити одиграна представа аутора и редитеља Јурија Шехватова *Семинаристи: Шредингеров бог (Бурсаки: Бог Шрёдингера)* у извођењу московског позоришта Театр.doc (Русија), пошто нисмо били у могућности да реализујемо гостовање овог позоришта услед сложене епидемиолошке ситуације у њиховој средини.

65th Sterijino Pozorje Festival Selector's Report

REALITY – STRANGER THAN FICTION

Theatres in Serbia are ending their 2019-20 season in a state of deep existential crisis, but, at the same time – at least when talking about the most relevant productions in these theatres – in a state of an artistically elevated and social self-awareness. What does this (apparent) paradox consist of?

The most obvious sign of crisis is shown in quantitative measures. The fact that – according to the statistics – the number of premiers in the entire 2019 was at a historical low unfortunately corresponds with the situation in the 2019-20 season – when talking about the entire "domestic production," as well as the first performances of contemporary Serbian dramas. Namely, when compared to the previous season, when 52 domestic productions were realized, including 35 first performances, this season witnessed only 38 domestic productions, including 27 first performances of Serbian dramas, concepts, or dramatizations of Serbian prose works.

It is evident that this critical state was contributed by deteriorating financial conditions (irregular funding or lower production budgets), as well as organizational and structural difficulties (inability of theatres to hire professional and artistic cadre, artistic balancing), but the main problem is (still) the absence of long-term (sometimes even short-term) repertoire concepts. This absence causes, among other things, unbelievable oscillations in the stage presence of the contemporary Serbian drama – from the dominant stream to the almost episodical role in a single year. Therefore, in the past season, we have witnessed only two new playwrights whose texts were presented on the stage (Staša Bajac and Dimitrije Kokakov) and two real debutants (Ognjen Petković and Isidora Milosavljević) – while a relative counterbalance to this scarcity is the presence of a few successful productions of the new wave of dramatizations. Finally, not even those few established or relatively confirmed authors offered solemn dramatic patterns – they move between impenetrable esotericism (*On the Darkening Green* by Milena Marković) to a direct yet one-dimensional actualization (*Šumadija* by Filip Vujošević).

However, even though a number of institutionalized structures, plans and factors damaged the previous season, it has not ended catastrophically – on the contrary, I believe it was above average. And the main reason for that are the actions by those independent factors – more precisely, the artists with unique attitudes or affinities. Faced with numerous crises, these authors have – instead of accepting an escapist game of forms, styles and "concepts" as a more comfortable solution – chosen a much riskier and harder path: led by their own passion and self-awareness, they turned to *reality* – as a concrete inspiration, cause, material or an (active) converser. Though all dramatic and stage efforts of the authors who have followed in this path were not equally successful, they have, in most cases, showed us an exciting, bitter and often shocking "map" of different kinds of realities that we live in or that live in us: *the historical reality* (deaths of innocent victims in wars,

horrid maturing of individuals in the middle of global aberrations); *the reality of concentration camps and genocide*; *the reality mediated by the media* (cultural phenomena, representative biographies); *the reality of burning social tensions* (unemployment, strikes); and, finally, *the reality of man and nature surrounded by the terror of technology and civilization*. Taking an active and critical stand against the society, authors of this orientation reject the Manichaeism position of the theatre as a bearer of elevated purity and moral suppression, and, simultaneously, depict it, with *self-awareness and passion*, as a "broken mirror" – i.e. as a witness, but also an accomplice to social delusions and wrongs doings of reality. The authenticity of the proportion of this passion and self-awareness in a concrete dialogue between the theatre and the reality led me to make a decision to suggest the following plays for the 65th Sterijino Pozorje Festival Competition Selection:

1. SMEDEREVO 1941 – written and directed by Ana Đorđević; Serbian National Theatre Novi Sad (Serbia)

Using a historical event (the deaths of the ensemble of the Serbian National Theatre in an explosion in a military arsenal in Smederevo in June 1941), but only partially following its chronology, Ana Đorđević, though a complex yet modern and smooth textual narrative, develops a parable of three worlds – historic, intimate and theatrical. Upgrading this situation with a directorial setting that convincingly combines a pulsating reduction of emotions with symbolic accents, the author manages to – through a combination and mutual relativization of those three worlds – present an idea of forgiveness as the only possibility of survival both for an individual and a theatre.

2. WORKMEN'S CHRONICLE – written by Petar Mihajlović, directed by Veljko Mićunović; National Theatre Subotica (Serbia)

The director Veljko Mićunović, together with the dramatist Slobodan Obradović, revitalizes Petar Mihajlović's play – a fragmentarily organized story about personal and general temptations of our rough transition and criminal privatization – in an extremely dynamic, expressively satirical and anti-illusionistic "mode." Within a visually attractive environment, this directorial staging sovereignly combines a grotesque polyphony of a workmen's choir with moving testimonials of individuals, nightmarish repetitions of social manipulations and satirical charge of a melodramatically intonated instrumental.

3. THE MARATHON FAMILY – written by Dušan Kovačević, directed by Paolo Magelli; Magyar Theatre Budapest (Hungary)*

In one of the most diligent stagings of Dušan Kovačević's cult play in the past quarter of a century, Paolo Magelli – together with a dramatist Željka Udovičić and a compact and playful ensemble of the Magyar Theatre from Budapest – pulls off a very hard task. He does not ignore the contemporary twists on a story about the older members of the Topalović family – Laki, Milutin and Aksentije – as "merchants of death" (this story still brings ghoulish associations even today), Magelli uniquely deepens it, putting forward – using a sovereign mixture of black humor, grotesque and absurd – the equally parasitic live of the younger, wasteful generation that has been disoriented and suffocated by alcohol, cocaine and cynicism.

4. SEMPER IDEM – written by Đorđe Lebović, dramatization and direction by Gorčin Stojanović; National Theatre Sombor (Serbia)

The staging of Đorđe Lebović's unusual, moving and polyphonic confessional novel by Gorčin Stojanović presents an epic achievement, not just regarding its duration, but also as a successful confrontation of individual's inner development (the protagonist, the narrator) with the bizarre yet friendly energies of the environment of his family and town, but also with the increasingly riskier and, finally, fatal forces of the History. Staging this Goethe-like story of becoming human through the process of understanding the world, Stojanović reveals – in a subtle, layered and thorough manner – the eternal process of (reemerging) evil as a flipside of that humanization process.

5. MOVEMENT – written by Dimitrije Kokanov, directed by Jovana Tomić; Bitef Theatre Belgrade (Serbia)

Dimitrije Kokanov's play, consisting of five parallel/intertwined monologues on representative endangered situations forced by the contemporary world and portrayed from the position of the "body" as a pseudo-participant, is one of the first authentic patterns intended to the "immersive" theatre strategy. Finding the right combination of identification and distance, and criticism and introspection, the director Jovana Tomić consistently pushes the borderlines of stage illusion forward, as well as the level of audience's participation (the audience is separated in five groups and takes part in five different scenes) in order to – by using the antonyms such as "the past and the future", "the human and the machine" or "the inside and the outside" – constantly maintain the tension between compassion and resistance – and this tension in the final, collective ceremony of the performers and the audience allows only temporary relief.

6. LEPA BRENA PROJECT – written by Vedrana Klepica, Maja Pelević, Olga Dimitrijević, Tanja Šljivar and Slobodan Obradović, concept and direction by Vladimir Aleksić and Olga Dimitrijević; Bitef Theatre Belgrade and Flyinginger (Serbia)

Using the framework of an unprecedented dramatic mosaic and depicting different aspects of the biography, charism and culturological function of the eponymous cult folk singer, a group of our prominent young playwrights creates a moving "inner history" of the former (Yugoslav) community, its compromised ideals, but also its (our?) utopian desires that are alive even today. From the builder Brena and the businesswoman Brena, over the singer Brena, to the Yugoslav Brena and the sexual Brena, this discreet and symbolically layered direction – whose genre playfulness opens the creative space for a group of amazing actresses – turns one para-biographical stage essay into a ballad of freedom that is constantly lost but never forgotten.

7. WHO KILLED JANIS JOPLIN? – written by Tijana Grumić, directed by Sonja Petrović; Serbian National Theatre Novi Sad and European Youth Capital OPENS Novi Sad (Serbia)

Tijana Grumić and Sonja Petrović, as the creative duo behind this production, found the tragic destiny of the legendary rock singer a grateful cause for a metaphoric shaping of the thesis of a critical point of every (modern) "lost generation." On the other hand, the explosive mixture of wilderness and creativity of the real (and media-generated) Janis Joplin served as an exciting starting point for a moving and layered theatrical "rock ballad" that includes the "live" performances of this cult singer's songs that become a *dramatically equal* element of the staging – ultimately due to the amazing acting and singing potential of two actresses who portray Janis Joplin.

8. ALL IS GUSTAV'S FAULT – concept and direction by Kokan Mladenović; Kosztolányi Dezsö Theatre Subotica (Serbia)

Trying to depict the mostly tragicomic responsibility of the "Everyman" for huge social or ideological deformities, as well as his own enslavement, Kokan Mladenović reached for Gustav, a well-known character from the Hungarian animated short cartoons from the 1980s. Using humorous associations, effective *mise-en-scène* and, most importantly, a biased "silent language," Mladenović presents archetypical scenes from Gustav's imagined modern life and creates a provocative and rich parody, ranging from humorous "harlequinade" to caricature and grotesque in which we, fortunately or not, recognize ourselves, with a shameful enjoyment.

NON-COMPETITIVE INTERNATIONAL SELECTION "THE CIRCLES"

Due to circumstances, after the selection process for the selection "The Circles", which included seeing a total of nine productions from Germany, North Macedonia, Russia, Croatia, Lithuania, and Bosnia and Herzegovina, the final selection includes three productions that articulate certain aspects of a concrete "dialogue" between reality and theatre in different ways.

1. JEDVANOSIMSOBOAKALOMISTOBO – written by Nejra Babić and Aleš Kurt, directed by Aleš Kurt; Sarajevo War Theatre SARTR Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)

Connecting the essential question of all "ex-SFRY" countries – "Why are the young people leaving their country" – with another, seemingly not that important question (at least not today) – "Why have we stayed here (for centuries) in the first place? – the authors of this based-on-a-true-story and rather illusionistic and "raw," yet metaphorical and genre sophisticated play manage to create the impression of an absurd carnival, but, at the same time, a melodrama that is not compromised by optimism.

2. BURSAKI: SCHRÖDINGER'S GOD – dramatized and directed by Yuri Shekhvatov; Teatr.doc Moscow (Russia)

Enriching the strategies of "documentary theatre" that are characteristic for this Moscow-based theatre collective, Yuri Shekhvatov uses, articulates and analyses the testimonies of students – both current and former – of orthodox theology. Choir polyphony interwoven with irony, moving or bizarre individual testimonies, video clips that serve as elements of distancing and setting the mood – these are all dimensions of the peculiar stage "solution" out of which, more or less directly, rise the universal questions: the relationship between the individual and the system, temptations of (not) being a part of a collective, and, finally, the ability to know oneself.

3. EICHMANN IN JERUSALEM – concept and direction by Jernej Lorenci; Zagreb Youth Theatre Zagreb (Croatia)

Using Hannah Arendt famous book *Eichmann in Jerusalem: A Report on the Banality of Evil* as his own precious (Virgil-like) guide, Jernej Lorenci introduces us – first via Eichmann's monstrous destiny of the "Holocaust technician," then via his (lesser by "scope," but not any less monstrous) analog Artuković, and, finally, via "echoes" of Jasenovac that are scattered even over individual biographies of the real characters in the play – to the last Big Story, *the story of Evil that is in ourselves*, using magnificent simplicity and unbelievable strength. Managing to – on the dangerous and mesmerizing crossroads of the theatre and life – arouse in his actors the spaces that were unbeknown even to themselves, Lorenci manages to fight the undead banality of Evil using collective energies of life and imagination.

***

I recommend the play **DO YOU REMEMBER DOLLY BELL? (written by Abdulah Sidran, directed by Kokan Mladenović; Chamber Theatre 55 Sarajevo)** to be performed at the end of 65th Sterijino Pozorje Festival, on June 3rd, in honor of the award winners.

Svetislav Jovanov, dramatist
Novi Sad, March 18th, 2020

As a separate segment of this selection, I recommend the following plays as a part of the off-program SECOND STAGE, as selected by Ivona Janjić, the assistant to the selector.

SECOND STAGE (OFF-PROGRAM)

From the start of the season until mid-March, I had a privilege and satisfaction to follow all those theatrical events that are mainly held under the radar of the leading theatrical tendencies of Serbian theatre community, trying to select two plays that would fit into the concept of the Second Scene: to have a substantially different approach to the theatrical expression, both in their presentation and their articulation of meaning. In this quest, I came across around 20 plays that differed in content and quality, from strictly narrative structures to visual *durationals* (*In Him We Trust* by Ivana Ivković). However, the most obvious deviation from the ordinary was noticed in two non-verbal plays that surpass the narrow yet firm framework of the genre and narration, and both of sthese plays are grounded, in one way or another, in contemporary Serbian society.

1. DOWN AND OUT – directed by Ana Popović; Puls Theatre Lazarevac

Basing her play on George Orwell's memoir *Down and Out in Paris and London* only in principle, but also seeking inspiration primarily in everyday life, Ana Popović depicts life on the edge of society, the edge of major cities. This production insists on physical theatre instead of verbal and articulates social criticism – mostly of capitalism and transition – using dancing, body gestures, rhythm and tempo. Rigid theatrical frameworks are surpassed in the cast that includes, besides an actress, also a circus acrobat, a dancer, and a percussionist. Though the aspect of social subversion is strong and obvious, it is not the only one; *Down and Out* depicts simple but touching and intimate relationships of three women from the margin who firmly reject to succumb to modern dreams, no matter how inviting they may be.

2. RETURN – directed by David Glass; Serbian National Theatre Novi Sad

Collaborating with eight actors and actresses, David Glass questions the influence of violence, especially a collective violent past, on the life of the later generations. Taking trauma and legacy as the foundation of this project, the ensemble presents a purely visual, inventive production that processes a number of causes and consequences of individual and collective aggression. Since this play is a result of a two-year collaborative process, it is not a simple implemented concept, but a careful projection of a deeply grounded spirit of the past and the present.

Ivona Janjić, theatre critic
Belgrade, March 18th, 2020

* Unfortunately, two plays that were originally a part of the 65th Sterijino Pozorje Festival will not be seen by the audience. The first of these is *The Marathon Family* (*A maratonfutók tiszteletkört futnak*), written by Dušan Kovačević, directed by Paolo Magelli and performed by the Magyar Theatre Budapest (Hungary), which cannot be performed because two of the main actors have left the project. In addition to that, *Bursaki: Schrödinger's God*, dramatized and directed by Yuri Shekhvatov and performed by Teatr.doc Moscow (Russia), will not be a part of the selection "Circles" because we cannot realize this theatre's arrival due to a complex epidemiological situation in Russia.

СМЕДЕРЕВО 1941.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ НОВИ САД

Представа је посвећена глумцима СНП-а
настрадалим у смедеревској експлозији 5. јуна 1941.

СУБОТА, 26. СЕПТЕМБАР

SMEDEREVO 1941

SERBIAN NATIONAL THEATRE NOVI SAD

A play dedicated to the ensemble of the Serbian National Theatre
that died in an explosion in a military arsenal in Smederevo on June 5th 1941

SATURDAY, SEPTEMBER 26TH

Фото: Срђан Дорошки

Редитељка: АНА ЂОРЂЕВИЋ	**Director: ANA ĐORĐEVIĆ**
Драматуршкиња: НИКОЛИНА ЂУКАНОВИЋ	**Dramaturge: NIKOLINA ĐUKANOVIĆ**
Сценографи: ЖЕЉКО ПИШКОРИЋ, МЛАДЕН СТОЈАНОВИЋ и **МАЈА ВУЈОВИЋ**	**Set design: ŽELJKO PIŠKORIĆ, MLADEN STOJANOVIĆ and MAJA VUJOVIĆ**
Костимографкиња: МАРИНА СРЕМАЦ	**Costume design: MARINA SREMAC**
Композитор: ДРАШКО АЏИЋ	**Composer: DRAŠKO ADŽIĆ**
Сценски говор: Др ДЕЈАН СРЕДОЈЕВИЋ	**Stage speech: DEJAN SREDOJEVIĆ, PhD**
Сценски покрет: ДУШАН ВУКАШИНОВИЋ	**Stage movement: DUŠAN VUKAŠINOVIĆ**
Асистенти редитеља: АЛЕКСА ПАНТИЋ и **РУЖИЦА АЊА ТАДИЋ**	**Director's assistants: ALEKSA PANTIĆ and RUŽICA ANJA TADIĆ**

Улоге	**Cast**
МИЛАН КОВАЧЕВИЋ	**MILAN KOVAČEVIĆ**
ТАЊА ПЈЕВАЦ	**TANJA PJEVAC**
ЈОВАНА МИШКОВИЋ	**JOVANA MIŠKOVIĆ**
ВУКАШИН РАНЂЕЛОВИЋ	**VUKAŠIN RANĐELOVIĆ**
АЛИСА ЛАЦКО	**ALISA LACKO**
ТИЈАНА МАРКОВИЋ	**TIJANA MARKOVIĆ**
АЉОША ЂИДИЋ	**ALJOŠA ĐIDIĆ**
ГОРДАНА ЂУРЂЕВИЋ ДИМИЋ	**GORDANA ĐURĐEVIĆ DIMIĆ**
МИЛОВАН ФИЛИПОВИЋ	**MILOVAN FILIPOVIĆ**
МАРКО САВКОВИЋ	**MARKO SAVKOVIĆ**

Кларинет: **САША МИЛОСАВЉЕВИЋ**	**Clarinet: SAŠA MILOSAVLJEVIĆ**

Представа траје 1 сат и 50 минута	The play is 1 hour and 50 minutes long

АУТОРКА

Драмски текст и представа *Смедерево 1941*. баве се догађајем који се одиграо 5. јуна 1941. у Смедереву, када је унутар Тврђаве експлодирала значајна количина оружја и муниције, коју су нацисти, након кратког априлског рата, одузели од поражене Војске Краљевине Југославије и смештали ту. Узрок те несреће до данас није познат, а том приликом Смедерево је потпуно разорено.

Експлозија је имала снагу бомбе бачене на Хирошиму. Живот је изгубило хиљаде и хиљаде људи, међу њима и 17 глумаца Српског народног позоришта, које се тада звало Народно позориште Дунавске бановине. Текст и представа се баве овим догађајем у целини, с посебном пажњом усмереном на судбине трагично настрадалих глумаца, и њима у част. Но, третман теме није документаристички. Узимајући све познате околности у обзир – о догађају постоји документација, додуше не довољно велика – конструисала сам нову, оригиналну причу, не помињући аутентична имена покојних глумаца, и трудећи се да се целокупан догађај посматра из преломљене перспективе, такве да се тумачења поменутих судбина доведу у везу са природом и узроком нацизма и зла уопште.

Због тога сам се одлучила да, на бази историјских факата, изградим надреалистичку, асоцијативну и фрагментарну линију радње, тражећи контекст који омогућава слојевите интерпретације докумената.

Ко је или шта је изазвало експлозију у Тврђави? Коначног, доказаног и уверљивог објашњења нема, и то одсуство објашњења отворило ми је могућност да сама одлучим шта је коначна истина, а самим тим и шта је смисао експлозије у представи. Све се линије радње, и све чињенице у документарном материјалу, спајају у представи унутар појма фатума, онога што човека учи да није господар своје судбине, лекцију коју увек изнова, ради себе, треба да учи, а коју је нарочито било важно учити у време дивљања нацизма, те, очајањем изазване, застрашујуће делузије, базиране на осећају моћи и надмоћи. Постоји чврста, можда мистична, можда симболична, мада, по мом осећају, врло стварна, веза између појма *Die Sonne* и експлозије у Смедереву, постоји чврста веза између нашег појединачног уверења о сопственој супериорности и појаве нацизма и фашизма. Они се рађају на плану најинтимнијег живота, личног, породичног, љубавног, и шире, као зраци, увећавају се и умножавају и доводе до експлозија које масовно уништавају животе.

Ана Ђорђевић (Београд, 1977)

Позоришну и радио режију дипломирала је на Факултету драмских уметности у Београду (режијом Шекспировог *Сна летње ноћи* 2001. у Градском позоришту Подгорица). Од тада активно

режира у Београду, Скопљу, Суботици, Бањалуци, Сомбору, Крушевцу, Новом Саду. За већину представа писала је ауторски текст или драматизовала прозно дело. Неке од њених представа освојиле су велики број награда на фестивалима у региону.

Значајније режије: Киш/Балетић/Ђорђевић: *Ред вожње Андреаса Сама* (Југословенско драмско позориште 2005), Молијер: *Дон Жуан* (БИТЕФ театар 2005), Ђовани Бокачо: *Декамерон* (Вечерња сцена Позоришта „Бошко Буха" 2006), Лаза Лазаревић: *Швабица* (Југословенско драмско позориште 2009), Достојевски: *Записи из подземља* (Југословенско драмско позориште 2010), Гоголь: *Женидба* (Народно позориште Сомбор, 2010), Петар Михајловић: *Радничка хроника* (Народно позориште Републике Српске Бања Лука 2010), Ана Ђорђевић: *Ђакон* (Српско народно позориште 2013), Ана Ђорђевић: *Четрнаеста* (Народно позориште Републике Српске 2013), Шекспир: *Много вике ни око чега* (Народно позориште Сомбор 2015), Стојан Срдић: *Моје дете* (Београдско драмско позориште 2016), М. Крлежа: *У агонији* (БеоАрт и Југословенско драмско позориште 2016), по Андрићу: *Аника и њена времена* (Српско народно позориште Нови Сад 2017), Ана Ђорђевић: *Црне краљице* (Народно позориште Суботица – Драма на мађарском 2017), М. Црњански: *Роман о Лондону* (Београдско драмско позориште 2018).

...Тужна срца и дубоко ожалошћени незапамћеном трагедијом која је задесила наше Позориште јављамо да су у Смедереву, 5. јуна 1941, приликом страховите експлозије муниције у Смедеревском граду, погинули ови наши заслужни чланови и врли другови: Раденко Алмажановић у 52-ој, Момир Андрић у 40-ој, Витомир Качаник у 39-ој, Никола Стојановић у 38-ој, Милутин Томић у 38-ој, Нина Стимић у 33-ој, Славко Александровић у 31-ој, Злата Чокановић у 31-ој, Михаило Јовановић у 27-ој, Ксенија Бабић у 27-ој, Бане Станојевић у 27-ој, Миле Гајчин у 26-ој, Злата Андрић у 25-ој, Богобој Варађан у 23-ој, Деса Петковић Станојевић у 21-ој, Владета Тодоровић у 21-ој и Стефанија Барбије у 18-ој години живота. Овај велики наш губитак остаће вечно записан у историји српског позоришта. Мир пепелу њихову!

Управа и чланови
Народног позоришта Дунавске бановине

КРИТИКА

Почетак сезоне у Српском народном позоришту обележила је праизведба оригиналног драмског текста *Смедерево 1941*. редитељке Ане Ђорђевић. Јасно, али не једноставно, можда чак једноставно, али не једнозначно, емотивно, али не патетично она испреда причу о погибији седамнаесторо глумаца Српског народног позоришта у снажној експлозији магацина муниције, војне опреме и горива у Смедеревској тврђави само месец дана од почетка Другог светског рата, 5. јуна 1941. године. На трагу истинитог догађаја, ради се о експлозији која је имала снагу бомбе бачене на Хирошиму и која се осетила чак у Београду, Ђорђевићева пише недокументаристички драмски текст, самосвојну реконструкцију догађаја, стављајући у фокус судбину глумаца, позоришта и човека уопште. Будући да никада није доказано шта се заиста догодило тог петог јуна, она користи трагични повод да кроз криминалистичку истрагу, класични трилер замајац, покрене трактат у славу читавог глумишта, проговори о положају глумаца у тешким, злим временима. Евоцирајући последњи дан у животу сваког од новосадских глумаца пристиглих тог фаталног дана по плату, црквицу која се

исплаћивала у центру тадашње Дунавске бановине – Смедереву, ауторка плете мрежу етида на тему глумачког зноја, предрасуда које носи тај позив, истовремено стежући омчу растућег нацизма око врата сваког од њих и дајући нам на знање да би до експлозије дошло кад тад, пре или касније, јер је такав усуд, јер игра небеских стаклених перли (сценограф Жељко Пишкорић), неумитно води експлозији, праску, а он је почетак и крај свега. Ипак, представу из метафизичких висина, а код Ане Ђорђевић се увек ради о фином осећају за позоришни језик и стилизацију, у стварност враћа списак имена погинулих глумаца који допире са звучника у замрачену салу на ползу позоришта. Слава им.

Ивана Петровић (*РТВ*)

Под крилима нацизма, позоришни уметници траже своје место под сунцем, у којем може да се ужива, али и опасно изгори...

Петог јуна 1941. године, у Другим светским ратом захваћеном Смедереву, догодила се страшна експлозија војног складишта, у којој се не зна тачан број погинулих (на хиљаде), али зна се да је погинуло 17 глумаца Народног позоришта Дунавске бановине, данашњег Српског народног позоришта. Праизведбом *Смедерево 1941.* евоцира се успомена на ову трагедију, као повод за дубљи и опсежнији уметнички приказ односа живота и уметности, идеала и реалности.

Пробе *Злочина и казне* идејни су сиже, основа драме *Смедерево 1941*. Ане Ђорђевић, у којој фрагментарно, елипсама и флешбековима, списатељка и редитељка представе успоставља односе између ликова Достојевског и глумаца који ће под окупацијом фашиста изгубити животе. Они их баш немају ни пре тога. Њихови родитељи, ближњи, углавном показују нетрпељивост, неразумевање према позиву који се чини племенит, осим кад резигнирана глумица и сама не устврди: „Оно што ми играмо, то су такве глупости, да мирно можемо да спавамо под сваким режимом... То што ми играмо, то је млаћење празне сламе, једна збрдаздола склепана читанка превазиђених идеја о човеку, неоригиналних али звучних полуистина, и, да будем до краја искрена, не знам како ћемо на Страшном суду рећи од чега смо хлеба јели. Моја је животна трагедија што сам глумица." Иронично или не, у сценској верзији текста који игра Тања Пјевац, парафразирајући, овај моменат је био још јачи, због додатака о неинвентивности и оправданој незаинтересованости било кога озбиљнога, за позориште и оно што се у њему дешава. И једини истинит. Јер, да би уметнички одмерили (савремени) свет, морамо да рачунамо и на властити допринос. (...)

Игор Бурић (*Дневник*, 1. 10. 2019)

Смедерево или прљаве руке

Представа Српског народног позоришта *Смедерево 1941*. списатељице и редитељке Ане Ђорђевић посвећена је глумачкој трупи која је 5. јуна 1941. године изгубила животе у смедеревској експлозији. Иако је више пута писано о овом догађају и обележавано на разне начине, свакако не и довољно, ово је први пут, уметнички уобличено, да се ова трагедија истражује у театру. (...) Стога, покушај Ане Ђорђевић и драматуршкиње Николине Ђукановић да се овом темом не баве искључиво документаристички, већ да узму све околности и приче у обзир, био је успешан – конструисана је оригинална прича из преломљене перспективе, која поставља важна питања о почетку зла и нацизму уопште. Асоцијативна и фрагментарна радња, изграђена на историјским чињеницама, омогућила је слојевите интерпретације докумената, покрећући важне уметничке, друштвене и политичке недоречености и вечита питања о правди и злу.

У ефектној и ненаметљивој сценографији Жељка Пишкорића, Младена Стојановића и Маје Вуковић представљен је низ трагичних последица на плану интимног живота, породичног, љубавног и шире – који, у много чему, додатно појачавају експлозију на метафоричком плану. Иако до данас није познат узрок експлозије велике количине оружја и муниције коју су нацисти, после априлског рата, одузели од поражене Војске Краљевине Југославије, а који за уметничку оцену ове представе можда није ни кључан, редитељска имагинација креирала је, заједно са глумцима, слику истине и смисао експлозије у представи. Баш у тим недоумицама, које су уобичајене када се говори о оваквим темама, лежи позоришна сочност хетерогених сцена из којих се на нас преноси узбуђење и тескоба онога што је редитељка замислила. Тероризам се транспонује у свеопшти терор страхом који уништава мале, обичне људе. Таква једна идеја постављена у представи сигурно

захтева филозофско тумачење. Или другачије, тумачење које преиспитује концепцијске претпоставке филозофског дискурса, једно филозофско разматрање позоришта које нас може тргнути из сањивог дремежа у више или мање удобним столицама у позоришту. Та дубоко сондирана интроспекција страдалих глумаца, обојена нервом етичког преиспитивања и самокритичности, открива интимну чежњу за бољом уметничком стварношћу и бегом из ратног кошмара у који су запали, које никада није без извесног горког осећања. Појавом нацизма и фашизма, идејна дезоријентација и изгубљеност у свету, у потрази за склоништем „од Издајника, који дува у груди људске" родила је ону жудњу за уметношћу, још јаче него пре. Та чежња за удаљеним уметничким и позоришним пространствима остала је један од кључних мотива ове представе. Флуидно прожимање путева страдања и могућности разрешења приче о једном пијачном дану када је страдало на хиљаде људи и интимног пејзажа оних глумаца у Смедереву није само дато у том урањању у видике уметничких визија, него у непрекидном преиспитивању глумачке професије и свега онога што глумац представља у друштву у том времену. Испитивањем преживелих о глумцима и слика о глумцима који су посетили Смедерево, у фрагментарној структури ове представе тиче се оних глумаца који „очајнички траже признање", који не знају да ли ће добити плате за претходни период, и ако је добију, да ли ће бити довољно да преживе; као и преиспитивање заступљеног мишљења да је позоришна критика „чепркање по утроби, ругање детета у глумцима".

Потресан текст Ане Ђорђевић, погодан да докаже да је „размена мишљења најинтимнији чин" и да покаже из више углова ужасан кошмар српског народа, у много чему је покренуо гледалиште, у изведби релативно младе глумачке поставе, подсећајући нас све да смо дужни да размишљамо о овим питањима. Ова представа на позоришни начин преиспитује нашу одговорност у том ланцу уништења, покушава да докаже где се налази граница између последице и узрока. Посебно када је реч о политички активном интелектуалцу или некоме ко тежи да буде део друштвеног живота, преиспитивање о сопственој кривици је неизоставно – чак је и Сартр размишљао о прљавим рукама, што се у представи неколико пута наглашава, тако што глумци посматрају своје руке и наизглед проверавају своју кривицу.

Милена Кулић

Три драматуршки вешто каналисана тока збивања (историјски, позоришни и егзистенцијални, примарно људски) у драми о усуду дела ансамбла Српског народног позоришта из Новог Сада у смедеревској трагедији 1941. године, претачу се у представи у колико узбудљиву, веродостојну повест, толико и у танану позоришну илузију крунисану метафоричним значењем експлозије као сублимата злих сила у човеку које воде до великих погрома.

Миливоје Млађеновић

Author

Ана Ђорђевић (Belgrade, 1977)

Graduated theatre and radio direction from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade (her graduation piece was Shakespeare's *A Midsummer Night's Dream*). Since then, she has been directing in theatres in Belgrade, Skopje, Subotica, Banja Luka, Sombor, Kruševac. She wrote texts or dramatized prose works for most of her productions. Some of her productions won numerous awards in festivals in the region.

Some of her most notable plays include: Kiš/Baletić/Đorđević, *The Timetable of Andreas Sam* (Yugoslav Drama Theatre, 2005), J.B.P. Molière, *Don Juan* (Bitef Theatre, 2005), Giovanni Boccaccio, *The Decameron* (Evening Stage "Boško Buha" Theatre, 2006), Laza Lazarević, *The German Girl* (Yugoslav Drama Theatre, 2009), F. M. Dostoevsky, *Notes from the Underground* (Yugoslav Drama Theatre, 2010), N. V. Gogol, *Wedding* (National Theatre Sombor, 2010), Petar Mihajlović, *The Workermens' Chronicle* (Republika Srpska National Theatre Banja Luka, 2010), Ana Đorđević, *The Deacon* (Serbian National Theatre Novi Sad, 2013), Ana Đorđević, *The Fourteenth* (Republika Srpska National Theatre Banja Luka, 2013), William Shakespeare, *Much Ado About Nothing* (National Theatre Sombor, 2015), Stojan Srdić, *My Child* (Belgrade Drama Theatre, 2016), Miroslav Krleža, *In Agony* (BeoArt and Yugoslav Drama Theatre, 2016), Ivo Andrić, *Anika's Times* (Serbian National Theatre Novi Sad, 2017), Ana Đorđević, *Black Queens* (National Theatre Subotica, 2017), Miloš Crnjanski, *A Novel of London* (Belgrade Drama Theatre, 2018), etc.

Sad and in deep sorrow due to an unheard-of tragedy that struck our Theatre, we report that on June 5th 1941, in Smederevo, after a horrible explosion in a military arsenal, the following members of our ensemble and our comrades have passed away: Radenko Almažanović (age 52), Momir Andrić (age 40), Vitomir Kačanik (age 39), Nikola Stojanović (age 38), Milutin Tomić (age 38), Nina Stimić (age 33), Slavko Aleksandrović (age 31), Zlata Čokanović (age 31), Mihailo Jovanović (age 27), Ksenija Babić (age 27), Bane Stanojević (age 27), Mile Gajčin (age 26), Zlata Andrić (age 25), Bogoboj Varađan (age 23), Desa Petković Stanojević (age 21), Vladeta Todorović (age 21) and Stefanija Barbije (age 18). This major loss will forever be embedded in the history of Serbian theatre. Peace be upon their ashes!

Management and members
of the Danube Banovina National Theatre

Reviews

The start of the season at the Serbian National Theater was marked by the premiere of the original dramatic text *Smederevo 1941* by the playwright and director Ana Đorđević. Clearly, but not plainly; maybe plainly, but not simply; emotionally, but not pathetically, she conveys the story of the death of seventeen actors of the Serbian National Theater in a powerful explosion in the arsenal full of ammunition, military equipment and fuel in the Smederevo Fortress just a month after the beginning of the World War II, on June 5th 1941. Based on a true story – an explosion that had the power of the bomb dropped on Hiroshima, with an impact felt even in Belgrade – Đorđević writes a non-documentary dramatic text, a unique reconstruction of the event, focusing on the fate of the actors, the theater and the individual in general. Since it has never been proven what had really happened on that June 5th, she uses this tragic event to, using a criminal investigation and a classic thriller scenario, write a tractate honoring the entire theater community, as well as talk about the position of the actors in difficult, evil times. Evoking the last day of life of each of the Novi Sad actors who arrived to earn their paycheck on that fateful day, the tiny amount they could earn in Smederevo, the center of the Danube Banovina, the author weaves a network of études on the theme of the actor's sweat and the prejudices their job was dealing with, tightening the noose of the growing Nazism around each of their necks and, at the same time, letting us know that an explosion would occur sooner or later, because such is the characters' fate, their glass bead game, while Željko Piškorić, the set designer, inevitably leads us to an explosion, a bang, that is the beginning and the end of everything. Still, the play is brought from metaphysical heights – and with Ana Đorđević, it is always about a fine sense of theatrical language and stylization – back to reality by a list of names of the dead actors that comes from the speakers in the darkened hall of the theater. Peace be with them.

Ivana Petrović (*Radio Television of Vojvodina*)

Three courses of events – a historical, a theatrical, and an existential, primarily human – channeled in a dramaturgically skillful way in a play about the fate of the ensemble of the Serbian National Theater from Novi Sad in the Smederevo tragedy in 1941, are transformed in this play in a simultaneously excitingly authentic story and a subtle theatrical illusion crowned by a metaphorical meaning of the explosion as a sublimate of evil forces in a man that lead to great pogroms.

Milivoje Mlađenović

ДИМИТРИЈЕ КОКАНОВ

КРЕТАЊЕ

БИТЕФ ТЕАТАР БЕОГРАД

НЕДЕЉА 27. и ПОНЕДЕЉАК, 28. СЕПТЕМБАР

DIMITRIJE KOKANOV

MOVEMENT

BITEF THEATRE BELGRADE

SUNDAY & MONDAY, SEPTEMBER 27TH & 28TH

Фото: Ненад Шугић

Режија: ЈОВАНА ТОМИЋ	**Directed by: JOVANA TOMIĆ**
Драматуршкиња: ОЛГА ДИМИТРИЈЕВИЋ	**Dramatization: OLGA DIMITRIJEVIĆ**
Сценографкиња: ЈАСМИНА ХОЛБУС	**Set Design: JASMINA HOLBUS**
Костимографкиња: СЕЛЕНА ОРБ	**Costume Design: SELENA ORB**
Музика: ЛУКА МЕЈЦОР	**Music: LUKA MAJOR**
Дизајн светла: Изванредни БОБ	**Light Design: Amazing BOB**

Улоге	**Cast**
АЛЕКСАНДАР ЂИНЂИЋ	**ALEKSANDAR ĐINĐIĆ**
АНА МАНДИЋ	**ANA MANDIĆ**
ЈЕЛЕНА ИЛИЋ	**JELENA ILIĆ**
МИЛИЦА СТЕФАНОВИЋ	**MILICA STEFANOVIĆ**
ПАВЛЕ МЕНСУР	**PAVLE MENSUR**

Представа траје 1 сат и 40 минута	The play is 1 hour and 40 minutes long.

ПИСАЦ

Писати текст који треба да изговори извођач за мене неминовно јесте питање давања гласа и упућивања тог говорног садржаја другима, самим тим мислим да је изузетно важна и одговорна позиција. У овом низу монолога специфично је што сам одабрао да прва три монолога буду намењена мушким извођачима тј. мушком субјекту, с циљем да се проблематизује емотивност и крутост мушког говорног субјекта у нашем, пре свега мачистичком друштву – да се пронађу мека места у емоционалном дискурсу мушкараца. На тај начин желео сам да промишљам могућност децентрирања мушкарца тј. фалогоцентризма. Наставак текста следи у облику два монолога која су намењена просторима: башти и фабрици. То је било велико питање и остало је проблем који ме посебно занима: да ли је могуће у фалогоцентризму писати текст за неживи субјекат, тј. да ли је неживо тело нужно објекат коме је говор одузет, с друге стране, ако није, што сам претпоставио, којим језиком се можемо служити да би био својствен говору субјекта који није живо биолошко тело у простору, већ простор сам. Писањем говора за небиолошко тело желео сам да дам глас управо телима која иначе не говоре у своје име сама, већ кроз наративе оних који у њима бораве или се њима служе. Финални монолог је монолог или упут у тексту, а то је монолог било ког материјалног тела, и на том месту текст постаје аутореференцијалан, јер на крају говори о себи самоме као језичкој и говорној телесности.

Кретање је за мене текст о страховима, о парализама живота и паралишућим искуствима. Монолози су тематски уоквирени страхом, а испуњени интимним наративима. Део те стратегије јесте инсистирање на реченичним конструкцијама и исказима који не морају бити говорно природни, на темама које се не морају уобичајено говорити, с идејом да је интимни простор сваког говорног субјекта његово најснажније оружје. Говорити јавно,

говорити другима своје интроспективне садржаје јесте узнемиравање себе, а онда и других; то јесте давање простора емоцијама, интими… Материјализација интиме кроз говор или писмо је важна. Тако интимни садржаји кроз језик добијају своју нову телесност. И ето све стварно има своје тело – и језик и страх.

Димитрије Коканов (1986)

Драматург, драмски писац и сценариста. Запослен је као стални драматург Позоришта Атеље 212 у Београду. Добитник је награда „Борислав Михајловић Михиз" за драмски опус 2017. године. Победник је Конкурса за савремени оригинални драмски текст „Слободан Стојановић" (*Летачи*) и Конкурса „Зоран Радмиловић" (*Вилинска прашина*). Текст *Овде* изведен је у склопу пројекта *Show me Heaven* у Местном музеју у Љубљани. Драме *Вилинска прашина*, *Ја нисам Ворен Бити*, *Призори конструисаног односа*, *Боли Коло* и *Кретање* имале су јавна читања у земљи и региону, објављене су у различитим антологијама, зборницима и као самостална издања. Један је од аутора пројекта *To Feel or Not to Feel* уз Марка Грабежа и Мају Калафатић. Аутор је сценарија за награђиване краткометражне игране филмове *Све је више ствари које долазе* и *Никог нема* редитељке Јелене Гавриловић, који су приказани на бројним међународним филмским фестивалима. Као писац и редитељ сарађује са драмским програмом Радио Београда. Један је од сценариста ТВ серије *Јутро ће променити све*. Као драматург сарађивао је са бројним редитељима у различитим позоришним институцијама у земљи: Атеље 212, Народно позориште Београд, Југословенско драмско позориште, Битеф театар, Мало позориште „Душко Радовић", Београдско драмско позориште, Народно позориште Суботица и др.

РЕДИТЕЉКА

Моје иницијално виђење текста од почетка је искључивало класичну поставку у смислу четвртог зида, строге раздвојености публике од глумаца и конвенционалне реализације илузионистичког мизансцена на сцени. Имерзивност коју је позориште, реферишући се на претходни Битеф фестивал понудило као потенцијални, али не и обавезујући оквир сезоне, заправо је откључавала форму будуће представе и понудила читав спектар значењских средстава. Та средства су потом условила све аспекте представе, од глумачког израза, преко визуелног идентитета до тематске равни. С тим у вези, на нивоу садржаја извукла сам у први план представе оно што је мене интимно највише узбудило у тексту – спектар различитих врста патње; односно, колико су субјекти који говоре огољени и рањиви, искрени па самим тим и неретко духовити – то ми је било страшно узбудљиво. Мислим да је данас показивање емоција табу, чита се као слабост, несекси је и некул, а највише од свега је и непрофитни утрошак времена. Ми данас немамо времена да патимо „за све паре", да се ваљамо у кревету и цмиздримо недељама; ја сам себе ухватила како гледам у календар када ћу да отпатим и процесуирам, и да морам да се стрпим још месец дана да ми се рашчисти распоред обавеза. То сам освестила док сам се бавила овим текстом и, без потребе за моралисањем, схватила сам да треба поставити оду патњи.

Естетски аспекти страха и патње у овој представи били су полигон за бројна истраживања, заједно са глумцима и ауторским тимом, будући да имерзивност подразумева активацију свих чула. С друге стране кретали смо се и по клизавом терену; када се урони у тај свет, открије се гомила замки које могу да одвуку на лажни траг. Присуство људског фактора, публике која учествује, диктира и моделује сцене, невиђено је узбудљиво али и тешко да се режира. Зато се за мене лично десио огроман искорак из зоне комфора, пре свега због неопходности да промишљам средства из потпуно другачијег кључа од регуларног драмског позоришта.

Говор о сопственој интими је чиста субверзија. То је можда најполитичнији чин данашњице, јер руши успостављене каноне,

очекивања, наметнутне стандарде и, поврх свега, подразумева искреност и директност, а то се ретко сређе.

Јована Томић (1990)

Основне дипломске и мастер студије завршила је на Факултету драмских уметности у Београду, Одсек позоришне и радио режије у класи Алисе Стојановић. Режирала је представе *Господин Бидерман и пиромани* (Атеље 212), *Кабаре Нушић* (Позориште „Зоран Радмиловић Зајечар), *Лолита* (Мадленианум), *Босоноги у парку* (Народно позориште Суботица), *If twice rotates the weather vane/ Waiting for future* (Паоло Граси), *Излажење* (Театармахер), *Урнебесна тама* (Атеље 212), *Сваки пут као да је први* (Крушевачко позориште), *Лисистрата* (Народно позориште Суботица), *Натан Мудри* (Југословенско драмско позориште), *Ливада пуна тами* (Народно позориште Београд), *Крв црвеног петла* (Народно позориште Ниш). Добитница је прве награде Радио Београда 2 на конкурсу „Неда Деполо" за радио-драму.

ИЗ МЕДИЈА

Један глумац за седам посетилаца

Групе од седам гледалаца кретаће се од сцене, преко гардеробе, шанка, фабрике, баште, до женског тоалета – пратећи премијерно представу *Кретање* Јоване Томић. Свакој од пет група (укупно 35 гледалаца) посветиће се један од глумаца и препустити је следећем… Како ће све то изгледати у затвореном простору Битеф театра публика ће видети вечерас, док ће гледаоци на гостовањима имати, вероватно, неки други простор и доживљај. Тако ће свако извођење бити другачије и јединствено. Намера аутора је да посетиоци уроне у различите светове, од којих сваки нуди интимни монолог о усамљености. Представа је настала по тексту Димитрија Коканова и треба публици да пружи доживљај „ексклузивности и узбудљиве тактилности", захваљујући близини извођача, плесача и глумаца. Занимљиво је да у представи има пет монолога, од којих су два „приписана" неживим бићима, јер се истражују нека стања и осећања попут патње, наде, самоће – у оба света.

(*Вечерње новости*, 3. 3. 2020)

Битеф театар наставља продукцију у духу претходног издања Битеф фестивала премијером несвакидашње представе *Кретање* редитељке Јоване Томић, према тексту Димитрија Коканова, која подразумева активно учешће публике у неколико простора тог позоришта, укључујући женски тоалет и шанк.

Редитељски концепт представе *Кретање*, чијом ће премијером 3. и 4. марта бити обележен рођендан Битеф театра, подразумева присуство само 35 гледалаца који ће, подељени у пет група, изаћи из уобичајеног позоришног комфора и на различитим локацијама чути интимне монологе петоро глумаца о усамљености, страху и патњи, нади…

„Гледаоци се деле у пет група по седморо, укрштају се, чиме се постиже изузетна позоришна динамика. Публика различитим путевима иде заправо ка истом циљу. Квантитативно ће сви добити исто, а што се тиче садржаја, зависи од редоследа како ће ко повезивати и асоцирати ствари", рекла је 29. фебруара драматуршкиња Битеф театра Јелена Богавац.

Представа се састоји од пет монолога, од којих три припадају особама, а два неживим бићима – конкретно фабрици и башти, додао је Филип Вујошевић у име Битеф фестивала, додајући да је реч о необичном делу, које је тешко дефинисати, и које се разликује од претходних продукција Битеф театра. „Сада је већ јасније повезивање (Битеф) фестивала и театра, чији је циљ био да представе по темама и форми буду реакција на претходно фестивалско издање", рекао је Вујошевић, подсећајући да је Битеф театар, након 53. Битеф фестивала тематски фокусираног на *распад заједнице*, реализовао у овој сезони представе *Градови којих више нема* кореографкиње Констанце Макрас и *Лепа Брена пројект* Владимира Алексића и Олге Димитријевић.

(*seecult*, 1. 3. 2020)

КРИТИКА

У нашој позоришној јавности већ деценијама дискутује се о општем значају који фестивал Битеф има за нашу културу, али и о истовременом парадоксалном одсуству већег естетског утицаја на наше позориште. Из тог разлога је Битеф театар ове године одлучио да предузме конкретне кораке у естетском приближавању фестивалу Битеф.

У погледу форме, представа *Кретање* подсећа на продукцију *Заоставштина, комади без људи* Групе „Римини протокол" која је пре две године учествовала на Битефу и добила већину награда. Тридесетак гледалаца је подељено у пет група које се крећу кроз различите локације Битеф театра, као што је публика *Заоставштине* у групама обилазила различите собе Позоришта на Теразијама. Тамо се сусретала са снажним приповестима о људима којих више нема, путем њихових аудио и видео снимака.

За разлику од представе Римини протокола, у *Кретању* се гледаоци сусрећу са пет монолога које изводе присутни глумци, Ана Мандић, Александар Ђинђић, Јелена Илић, Милица Стефановић и Павле Менсур. Они играју интимне исповести на различитим местима, од клуба Битеф театра, преко тоалета, до импровизоване спаваће собе. Откривају нам страхове од чежње и губитка љубавника, од старости и пропадања тела, друштвених очекивања, технологије, као и сећања.

Ана Тасић (*Културни центар, ТВ РТС 1*, 11. 3. 2020)

Представа *Кретање* редитељке Јоване Томић окупирала је овонедељни репертоар Битеф театра премијерним извођењем у уторак 3. марта. Специфичност овог пројекта је имерзивни театар, који за циљ има неконвенционалан приступ публици док сведочи позоришној стварности активно, извођачки. Изузетну глумачку поставку чине Александар Ђинђић, Ана Мандић, Јелена Илић, Милица Стефановић и Павле Менсур, распоредивши се у пет простора Битеф театра. Публика је из сваког излазила са другачијем изразом на лицу, дубоко замишљени, дирнути текстом Димитрија Коканова, неретко уплакани силазили су са балкона, преко партера, завлачећи се у до сада непознате џепове Битефа. Крећемо се, једни са другима, кроз просторе видљивих или имагинарних ограничења. Заједница као скупина појединаца креће се у истом смеру, различито перципирајући стварност која их окружује. Крећемо се кроз простор који је саграђен да буде црква, сударамо се у међупросторима и ходамо тамо где нам је речено да нас нешто чека. Тамо ћемо се приближити истини за коју верујемо да постоји. Кретање се наставља и када изађемо из утврђења Битеф театра, која је наша следећа локација?

Нађа Крачуновић (*Облакодер*, 7. 3. 2020)

Author

Dimitrije Kokanov (1986)

A dramaturge, a playwright, and a writer. Works as a full-time dramaturge in Atelje 212 in Belgrade. He has won the Borislav Mihajlović Mihiz Award in 2017, the Slobodan Stojanović Award for *Fliers* and the Zoran Radmilović Award for *Fairy Dust*. His play *Here* was performed in the Show Me Heaven Project in Ljubljana. His plays *Fairy Dust*, *I Am Not Warren Beatty*, *The Images of Constructed Relationship*, *Boli Kolo*, and *Movement* were all publically read in Serbia and the region, as well as published in various anthologies, almanacs and as standalone issues. He is one of the authors of the To Feel or Not to Feel Project with Marko Grabež and Maja Kalafatić. He wrote screenplays for award-winning short films *There Are More Things to Come* and *There Is Nobody There* that were directed by Jelena Gavrilović and screened on a number of international film festivals. He is a regular writer and director at Radio Belgrade. He is one of the writ-

ers of a TV show *The Morning Will Change Everything*. As a dramaturge, he collaborated with a number of directors in different theatres in Serbia: Atelje 212, National Theatre in Belgrade, Yugoslav Drama Theatre, Bitef Theatre, Duško Radović Children's Theatre, Belgrade Drama Theatre, National Theatre in Subotica, etc.

Director

My initial reaction of the play first canceled out all traditional settings – the fourth wall, the rigid distance between the audience and the actors, and the conventional realization of an illusionistic mise-en-scène on the stage. The immersion offered by the Bitef Theater in regards to the previous Bitef Festival seemed like a potential, but not a bounding frame of the season, and it actually unlocked the form of the future performance and offered an entire range of semantic devices. Those devices then conditioned all other aspects of the play, from the acting expression to the visual identity and thematic scope. In regards to that, on the level of content, I accentuated what excited me personally the most in the play, which is the plethora of different forms of sufferings; in other words, I found it exciting to see how bleak and vulnerable the subjects who speak are, how honest and, consequently, humorous they are. I believe that showing emotions today is taboo, it is considered a weakness, it is not sexy and not cool, and, most of all, it is an unprofitable waste of time. Today, we do not have time to suffer "to the utmost," to roll around in bed and cry for weeks; I was surprised to realize that I am looking at the calendar to see when I am going to finish suffering and process everything and that I have to be patient for another month before my schedule is clear. That is what I found out while dealing with this play, and, without a need to be moral, I understood that I have to direct an ode to suffer.

The aesthetic aspects of fear and suffering in this play were the polygon for numerous researches, together with the actors and the authors, considering that the immersiveness implies the activations of all senses. On the other hand, we took a slippery slope; when you enter that world, you discover a number of traps that can lead you towards a false clue. The presence of the human factor, of the audience that participates, dictates and modulates the scenes, is extremely exciting, but also hard to direct. That is why this was a huge step out of my comfort zone, mostly because of the need to rethink the devices from a completely different angle unlike the one used in a traditional drama.

Speaking about your own intimate world is pure subversion. That may be the most political act of today because it destroys established canons, expectations, imposed standards, and, above all, it implies honesty and directness, which is rarely seen.

Jovana Tomić (1990)

Finished her bachelor and master studies from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade, at the Theatre and Radio Direction Department in the class of Alisa Stojanović. Directed the following plays: *The Arsonists* (Atelje 212), *Cabaret Nušić* (Zoran Radmilović Theatre in Zaječar), *Lolita* (Madlenianum Theatre), *Barefeet in the Park* (National Theatre in Subotica), *If Twice Rotates the Weather Vane / Waiting for Future* (Paolo Grassi), *Going Out* (Theatremaher), *Hilarious Mom* (Atelje 212), *Every Time Like It's the First* (Kruševac Theatre), *Lysistrata* (National Theatre in Subotica), *Nathan the Wise* (Yugoslav Drama Theatre), *On the Darkening Green* (National Theatre in Belgrade), *The Blood of the Red Rooster* (National Theatre in Niš). She won the Radio 2 Belgrade Award at the Neda Depolo contest for radio drama.

Reviews

Our theatre public has been speculating for decades about the general importance of the Bitef Festival for our culture, but also about the paradoxical absence of a higher aesthetical influence on our theatre. That is why, this year, the Bitef Theatre decided to take concrete steps to aesthetically approach the Bitef Festival.

In the sense of the form, *Movement* resembles Rimini Protokoll's *Nachlass – Pièces sans personnes* that participated in the Bitef Festival two years ago and won most of the awards. Thirty-odd audience members are organized into five groups that move through different locations of the Bitef Theatre, just as the audience of *Nachlass* went around different spaces of the Terazije Theatre. There it faced strong stories of the people who are gone, viewing their audio and video recordings.

Unlike the Rimini Protokoll's production, the audience in *Movement* meets five monologues delivered by the actors: Ana Mandić, Aleksandar Đinđić, Jelena Ilić, Milica Stefanović, and Pavle Mensur. They act out intimate confessions on different locations, from the Bitef Theatre Café to the toilet and the improvised bedroom. They reveal their fears of yearning and love loss, from fear and decay, social expectations, technology, and memory.

Ana Tasić
(*Cultural Centre*, Radio Television of Serbia, March 11th 2020)

Movement by Jovana Tomić has occupied this week's repertoire at the Bitef Theatre with its premiere on Tuesday, March 3rd. The specific feature of this project is the immersive theatre that has a goal to create an unconventional approach towards the audience while witnessing the theatric reality in an active and performative way. The amazing cast includes Aleksandar Đinđić, Ana Mandić, Jelena Ilić, Milica Stefanović, and Pavle Mensur, and they occupy five spaces in the Bitef Theatre. The audience left every single space with a different look on their face, deeply reflective and moved by Dimitrije Kokanov's play, coming from the balcony into the front level often in tears, crawling into the previously unknown pockets of the Bitef Theatre. We move, one by one, through the spaces with visible or imaginary limitations. The community, as a group of individuals, is moving in the same direction, differently perceiving the reality around it. We move through the space that was built with an intention to become a church, colliding in interspaces and walking where we are told something is waiting for us. There, we will come closer to the truth we believe is out there. The movement continues and when we get out of the Bitef Theatre fortress – and what is our next location?

Nađa Kračunović (*Oblakoder*, March 7th 2020)

ТИЈАНА ГРУМИЋ

КО ЈЕ УБИО ЏЕНИС ЏОПЛИН?

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ НОВИ САД И ОПЕНС НОВИ САД

НЕДЕЉА, 27. СЕПТЕМБАР

TIJANA GRUMIĆ

WHO KILLED JANIS JOPLIN?

SERBIAN NATIONAL THEATRE NOVI SAD AND OPENS NOVI SAD

SUNDAY, SEPTEMBER 27TH

Фото: В. Величковић

Режија: **СОЊА ПЕТРОВИЋ**	**Directed by**: **SONJA PETROVIĆ**
Драматуршкиња: **НИКОЛИНА ЂУКАНОВИЋ**	**Dramaturge: NIKOLINA ĐUKANOVIĆ**
Ликовно решење костима: **СЕНКА РАНОСАВЉЕВИЋ**	**Costume Design: SENKA RANOSAVLJEVIĆ**
Сценограф: **ЖЕЉКО ПИШКОРИЋ**	**Set Design: ŽELJKO PIŠKORIĆ**
Сценографију илустровале: **НАДА БОЖИЋ** и **АНА МИХАЈЛОВ ЧУПИЋ**	**Set Design Illustration: NADA BOŽIĆ and ANA MIHAJLOV ČUPIĆ**
Дизајн светла: **ТИХОМИР БОРОЈА**	**Light Design: TIHOMIR BOROJA**
Сценски покрет: **МИРА БЕБА ДОБРКОВИЋ**	**Stage Movement: MIRA BEBA DOBRKOVIĆ**

Улоге	**Cast**
БОЈАНА МИЛАНОВИЋ	**BOJANA MILANOVIĆ**
СОЊА ИСАИЛОВИЋ	**SONJA ISAILOVIĆ**
СТЕФАН ВУКИЋ	**STEFAN VUKIĆ**
ДИМИТРИЈЕ АРАНЂЕЛОВИЋ	**DIMITRIJE ARANĐELOVIĆ**
ВУКАШИН РАНЂЕЛОВИЋ	**VUKAŠIN RANĐELOVIĆ**
ПЕТАР БАЊАЦ	**PETAR BANJAC**
ФИЛИП ГРУБАЧ	**FILIP GRUBAČ**
ИГОР САКАЧ	**IGOR SAKAČ**

Представа траје 1 сат и 45 минута	The play is 1 hour and 45 minutes long.

СПИСАТЕЉИЦА

Данас нам је тешко да замислимо време у којем је женама било забрањено да носе панталоне или у којем је било недопустиво да се баве рокенролом, али Џенис Џоплин је одрастала управо у једном таквом времену.

Нажалост, Џенис Џоплин данас ређе памтимо по томе шта је све урадила за женску борбу и еманципацију жена, а чешће по начину на који је живела, па на крају и умрла, а који махом осуђујемо. Исто тако, све оно што данас знамо о Џенис, а што није њена дубоко потресна и дирљива музика, јесте оно што чујемо од људи који (мисле да) су је познавали кроз разне интервјуе, књиге и филмове о њој. Због тога је настао овај комад – написан је за позориште, јер позориште је једини медиј у којем можемо да дамо глас управо самој Џенис Џоплин да коначно исприча своју причу. Није важно да ли је та прича истинита, заснована на чињеницама или хронолошки доследна, важно је да је та прича коначно њена. Незамисливо је тешко бити међу првима које реше да носе панталоне, певају рокенрол или одлуче да се не удају и имају децу јер „то тако треба". Зато што је било њих таквих које су у нечему биле прве, нама данас је мало лакше да бирамо и не будемо увек осуђиване због наших избора, иако се, будимо искрени, нашој борби ни близу не назире крај.

Тијана Грумић (Нови Сад, 1993)

На Факултету драмских уметности у Београду дипломирала је драматургију 2016. као студенткиња генерације. На истом факултету 2017. завршила је мастер студије драматургије.

Свој професионални ангажман почела је још током основних студија и до сада је као ауторка драмских текстова, драматуршкиња и асистенткиња редитеља радила на неколико позоришних пројеката. Њени текстови извођени су у Омладинском позоришту ДАДОВ (*4 боје 5 пиштоља*, *Ово је најстрашнији дан у мом животу*, *Оливер Твист*, *Крофне, љубав и још понешто*) и на сцени УК „Вук Караџић" (*Ко још једе хлеб уз супу*). Током 2018. премијерно су изведена три њена комада – *Кеплер-452б*, *Моћни ренџери не плачу* и *Стварање човека*. Потписује и сценарио за трећи чин представе *Трипптих о радницима*, под називом *Никад нисам видела звезде*, која је премијерно изведена исте године у Чачку, чиме је обележено оснивање позоришта у том граду. Наредне године у Српском народном позоришту премијерно је изведена представа *Најусамљенији кит на свету* по њеном тексту, у режији Зијаха Соколовића.

Као драматуршкиња радила је у Народном позоришту Београд (*Царство мрака* Л. Н. Толстоја, р. Игор Вук Торбица), Народном позоришту Сомбор (*Плава Птица* Мориса Метерлинка, р. Соња Петровић) и Позоришту младих Нови Сад (*Драга Јелена Сергејевна* Људмиле Разумовске, р. Лана Павков), Позоришту „Бора Станковић" Врање (*Нечиста крв* Б. Станковића, р. Југ Ђорђевић).

Добитница је Награде „Јосип Кулунџић" (за школску 2014/15), коју Катедра за драматургију додељује студенту драматургије за остварен изузетан успех из области позоришта, радија, филма, телевизије или критике. Њена драма *Стварање човека* проглашена за једну од пет најбољих савремених ангажованих драмских текстова на конкурсу Хартефакт фонда, 2016. Михизова награда додељена јој је 2018.

РЕДИТЕЉКА

Када сам размишљала о томе да урадим представу о особи која ми је била узор и инспирација у тинејџерском периоду, увек сам о њој мислила као о двема особама. Евидентно је њено двојство; њена два лика и њене две приче. Једна прича о несигурној, нежној, неприхваћеној и незаштићеној девојчици и она друга о храброј, агресивној зачетници новог списка критеријума за жене. Једна због које је живела и она друга због које је умрла. Једна која је ишла ка свом крају да би друга почела. Тек касније наилазим на податак да је Џенис добила име по богу Јанусу. У питању је римски бог краја и почетка. Он је обично приказиван са два лица, једно гледа у почетак, друго у свој крај.

Стога, ова представа је омаж једној жени која је дошла до свог краја да би се десио нови почетак.

Ова представа је омаж музици каква више не постоји. Музици која нема формулу за успех него емоцију за дељење. Музици која није математика него органска потреба. Желим да ова представа инспирише и оснажи многе да буду оно што јесу, а не оно што се од њих очекује или им се као обавезно намеће.

Don't compromise yourself you're all you've got.

Џенис Џоплин никада није имала тај мерцедес који је био ствар престижа. Возила је порше. Међутим, пре пар година њен порше продат је на аукцији за рекордних 1.76 милиона долара. Испоставља се да је поставила нове стандарде вредности.

I guess I'm just like a turtle
That's hidin' underneath its horny shell.

Соња Петровић

Рођена је 1990. године у Бачкој Паланци. Дипломирала је на Академији уметности у Новом Саду, смер мултимедијална режија у класи професора Александра Давића и мастерирала на Факултету драмских уметности у Београду, у класи Егона Савина. Као редитељка, опробала се у позоришту, на филму и радио драми. На Радио Београду режирала неколико радио драма. За дело *Ти си тај анђео* (адаптација романа *Мама Леоне* Миљенка Јерговића), освојила је прву награду „Неда Деполо" за креативни допринос радио изразу, а са радио драмом Стварање човека Тијане Грумић, 2019. године учествовала је на фестивалу Prix Europa у Немачкој (Потсдам). Аутор је и редитељ радио драме Џенис Џоплин на путу до куће. У копродукцији са Центром за развој циркуске уметности "Ludifico" режирала је циркуску представу *Everyman* (Непознатог аутора) и *Живот на високој нози* (ауторски пројекат) која је награђена „Златном мравком", на Мини арт фесту у Бугарској (Софија). Њена представа *Пратка* Николаја Кољаде између осталих играла се и на Интернационалном фестивалу савремене руске драме „Кољада плејс" (Јекатеринбург), а на Фестивалу Артокраина у Русији (Санкт Петербург), била је лауреат. У Народном позоришту Сомбор режирала је представу *Плава птица* Мориса Метерлинка која на 68. Фестивалу професионалних позоришта Војводине осваја награду за најбољу музику. У Српском народном позоришту режирала је представу *Отпор* Ли Мекдугала, а концепт и режију потписује за представу *Ко је убио Џенис Џоплин?* Тијане Грумић. Директорка је традиционалне манифестације Фестивала еколошког позоришта за децу и младе у Бачкој Паланци за коју 2014. године добија Октобарску награду. Оснивач је фирме за производњу мултимедијалних садржаја „ШкартАРТ" која се бави мултимедијалним догађајима. Са тимом ШкартАРТ-а као редитељ и аутор радила је на неколико догађаја као што су дигитална интерактивна представа *Млади људи велика дела*, Отварање Омладинске престонице Европе Нови Сад 2019. и отварање музичког фестивала Exit. Од 2018. године има статус самосталног уметника. Живи и ради у Новом Саду.

КРИТИКА

„Боље је сагорети него избледети"... стих је из песме Нила Јанга који је цитирао Курт Кобејн у опроштајном писму, пре него што ће разнети себи главу сачмаром у 27. години живота, на врхунцу славе. Да ли је тако остварио нирвану, ако већ не у оној у којој је свирао и певао?

Исто толико година кад су умирали имали су легендарни музичари Џими Хендрикс, Џенис Џоплин, Џим Морисон, Ејми Вајнхаус, због чега је тај „феномен" назван „Клубом 27". Осим Кобејна, потоњи су умирали тихо. Убица је углавном била дрога, чиста или помешана. На пример, са алкохолом. Али, некако је боље рећи да су опијати били џелат, јер смртна пресуда њима је била потписана негде другде. Можда баш у глави коју је Кобејн на крају растурио, јер му је пре тога, кад се први пут скинуо са допа, поручила да ако је то тако лако, онда може цео живот бити наркоман.

Зато питање из наслова представе *Ко је убио Џенис Џоплин?* Тијане Грумић, у режији Соње Петровић, уопште није наивно. Тиче се не само славних него и обичних људи. Како и зашто, када интернализовано насиље, аутодеструктивне силе надвладају животну амбицију, прекину пут раста, самоостварења, љубави – то је питање које се поставља и у представи Српског народног позоришта.

Одмах треба рашчистити, *Ко је убио Џенис Џоплин?* није психолошка драма препуна дубина, токова свести и њиховог обелодањивања. Представа поготово. Није ни плитка (позоришна) студија једног карактеристичног случаја. Представа *Ко је убио Џенис Џоплин?* је забавна и питка, а веома оштра критика друштва и улоге појединца. Дакле, понајвише социјална драма, ангажована стварно (истином). Што је још важније, и лепше, представа је омаж једној прилично заборављеној хероини и музици која показује да и без хипстера, ретро покрета, апарата, може да дише и данас, пуним плућима.

Основни драматуршки мотив који одређује цео наратив, чак га доводећи у опасност, игра је са два насловна лика – Џенис Коју Знамо и Џенис Коју Не Знамо. У драми се јасно види, једна је историјска, документарна, а другом су разиграни сви они односи и ситуације које су је формирале таквом – одрастање у малом индустријском граду у Тексасу, тешком и гласном, рекло би се и ружном, као што је била она (у очима других); жеља да пева, вришти на сав глас због родитеља, школе, неостварених љубави; селидба у дивни, урбано дивљи Сан Франциско и блистав успон у сјајно звездано небо Америке... За дивно чудо, такорећи, и у представи је успео тај двојни лик да се раздвоји и уједини. Соња Исаиловић игра практично већ мртву Џенис, док се Бојана

Милановић рађа и живи до своје смрти. Потресно је како њих две добро комуницирају и функционишу на сцени. Уз то, још и певају, не сонгове него праве песме Џенис Џоплин, што је нимало лак глумачки задатак. Како је распоређена музика, како је бенд „УВ" био интегрални део ове представе пуне концертне атмосфере, како су се глумци Стефан Вукић, Димитрије Аранђеловић и Вукашин Ранђеловић снашли као родитељи, хипици, битници и музичари, препричаће се као што се препричавају концерти, такозвани трибјути. Ма, ко воли рокенрол музику (и такво позориште), доћи ће само да види сцене са Џимом Морисоном и фото сешн када Џенис постане Џенис какву знамо и данас.

Оно што и даље не знамо јесте да ли је боље сагорети него избледети. Нил Јанг, који и даље пева, после смрти Курта Кобејна рекао је да никад не би написао тај проклети стих да је знао да ће га неко на тај начин цитирати. Што се мене тиче, целом „Клубу 27" нек је вечна слава. И хвала. Мир.

Игор Бурић (*Дневник*, 11. 3. 2020)

Док кошава продувава солитере

Џенис Џоплин чланица је „клуба" оних уметника који су отишли са двадесет седам година – звезда из света уметности и популарне музике, уз стандардну констатацију да бог себи прво узима најбоље. Дакле: Џими Хендрикс, Џим Морисон, Брајан Џонс, Џенис Џоплин, Жан Мишел Баскијат, Ејми Вајнхаус... Углавном

је реч о смртоносном миксу алкохола и наркотика. Мада Курт Кобејн то решава хемингвејевски – пуцњем из пушке. О овом феномену пишу се студије и он често служи као инспирација текстописцима, уз тезу да, ако одете са сцене са двадесет седам, прелазите директно у легенду.

У представи *Ко је убио Џенис Џоплин*? – у копродукцији Српског народног позоришта и ОПЕНС-а – као што и наслов сведочи, имамо ретроспективни увид у генезу њене судбине, као и њено гашење. Тијана Грумић приповеда у двогласју, са сцене нам се обраћају две Џенис – једну игра Соња Исаиловић, другу Бојана Милановић. Соња Исаиловић је остварена дива Џенис, а Бојана Милановић Џенис обична, смртна девојка. Пред вама је дијалог диве са *оностраним* увидом – саосећајне и са потпуним разумевањем према себи као смртници и обичне девојке која нам се обраћа – *ex medias res* – из самог вртлога сопственог живота.

Убедљива и енергична игра тима представе на самом почетку вас емотивно потресе иако знате след догађаја: колеге из Џенисиног бенда проналазе њено младо, беживотно тело на поду хотелске собе. Тијана Грумић вешто и довољно јасно, а опет без разгранатих дигресија, говори о животу звезде. Прича је од почетка, како би самом приповешћу објаснила зашто је та млада жена отишла тако рано. Тешко одрастање у малој, ускогрудој средини индустријског градића, малограђански морализам заснован на стереотипијама, крута и конзервативна средина, непрепознавање особености, тражење а недобијање подршке, игнорисање талента... основна су обележја њеног животног пута.

Вештим приповедањем, приказујући конзервативну Америку половином прошлог века, Тијана Грумић поставља питање: Колико су се данас ствари заиста промениле, и шта је ипак остало исто? Она током представе гради аутентичну слику времена у којем је Џенис Џоплин сматрана чудном јер је на универзитету носила панталоне. Данас су, истина, панталоне на жени легитимне. Али колико ствари и улога је остало у истим старим крутим оквирима, иако се на моменте чинило да се друштво дубоко, темељно мења – пита нас тим ове представе. С обзиром на то да живимо у време новог конзервативизма свакако не много. Сценографија Жељка Пишкорића је разделник, дели свет на две стварности – састоји се од картонских панела на којима су фигуре жене, мушкарца, војника, детета, и сваки од њих има рупу кроз коју се може протурити глава – то је свет у којем Џенис одраста: крут, конзервативан, задат. Свет у који одлази када напусти кућу је од крви и меса, мада јој не пружа довољно подршке и утехе. Костим Сенке Раносављевић је костим епохе, он пред нас доноси Џенис коју знамо.

Редитељка Соња Петровић на сцену поставља три тока приче који се преплићу. Једна је приповест већ умрле Џенис, која се фиктивно дешава из њене гардеробе, у којој она има наступ диве и једнако носи снажно саосећање према сопственом страдању; друга тече кроз приповедање животне приче и говори о одрастању, заблудама и истинама младе жене која постаје звезда у пуном смислу те речи; и трећа је оно што бисмо назвали музички наратив, јер је ово представа-концерт, и Соња Петровић врло умешно драму преплиће са сонговима који припадају Џенис, односно њеном времену. У дну камерне сцене Српског народног позоришта налази се бенд који без задршке даје све од себе.

Читав тим представе игра жустро, без поштеде, с намером да буде у служби приче и да нама у публици ту причу пренесе тако да је осетимо утробом, па тек онда срцем или главом. Осим две Џенис ту су: Стефан Вукић, Димитрије Аранђеловић, Вукашин Ранђеловић, Петар Бањац, Филип Грубач и Игор Сакач, који су у улози оца и мајке и пријатеља и љубавника (као Трики у роману *Horseless* Мике Оклопџића), и они своје улоге играју горљиво, у контексту који то од њих захтева. Представа *Ко је убио Џенис Џоплин?* успева да отелотвори саму диву: да буде врло осетљива и врло жестока у исти мах.

Наташа Гвозденовић (*Време*, 19. 3. 2020)

Tijana Grumić (Novi Sad, 1993)

Graduated dramaturgy from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in 2016 as a valedictorian, and received her MA degree from the same faculty.

She started her professional engagement while studying, and has worked on a number of theatric projects as a playwright, dramaturge and assistant director since. Her plays have been performed in the DADOV Theatre (*4 Colors 5 Guns*, *This is the Scariest Day of My Life*, *Oliver Twist*, *Donuts*, *Love*, *Etc.*), and Vuk Theatre (*Who Eats Bread with Soup*). In 2018, three of her plays were premiered – *Kepler-452b*, *Power Rangers Don't Cry*, and *The Creation of Man*. She also wrote act three for *The Workmen's Triptych*, titled *I Have Never Seen the Stars*, which was premiered in Čačak in 2018, commemorating the foundation of theatre in that town. In 2019, her play *The Loneliest Whale in the World* was performed the Serbian National Theatre in Novi Sad, directed by Zijah Sokolović.

She won the Josip Kulundžić Award for the best student of dramaturgy in 2014/2015, while her drama *The Creation of Man* was one of the five best contemporary socially engaged plays at the Heartefact Fond competition in 2016. She won the Borislav Mihajlovic Mihiz Award in 2018.

Sonja Petrović (Bačka Palanka, 1990)

Graduated multimedia direction from the Academy of Arts in Novi Sad in 2015 in the class of professor Aleksandar Dević and earned her master's degree from the Faculty of Dramatic Ars in Belgrade, in the class of Egon Savin. She explores her calling as a director in different media such as film, radio, and theatre. She directed several dramas for Radio Belgrade. She won the Neda Depolo Award for creative contribution to radio expression in 2013 for her radio drama *You Are My Angel* (adaptation of Miljenko Jergović's novel *Mama Leone*), while her radio drama *The Creation of Man* by Tijana Grumić was a part of the Prix Europa Festival in Potsdam, Germany. She is the author of radio drama *Janis Joplin on Her Way Home*. In co-production with the Centre for Developing Circus Arts "Ludofico", she directed a circus play *Everyman* by an anonymous writer, as well as *A Luxurious Life* (her own project) that won the Golden Ant Award as the best overall performance on the 6th Mini Art Fest in Sofia, Bulgaria. Her production of *Slingshot* by Nikolay Kolyada was one of the participants on the International Festival of Contemporary Russian Drama "Kolyada" plays in Yekaterinburg, and won a prize on the Festival ArtOkraina in Saint Petersburg, Russia. She directed Maurice Maeterlinck's *The Blue Bird* in the National Theatre in Sombor and won an award for best music on the 68th Festival of Professional Theatres of Vojvodina. In the Serbian National Theatre she directed Lee MacDougall's *Resistance* and Tijana Grumić's *Who Killed Janis Joplin?* She is the director of The Festival of Ecological Theatre for Children and Youth in Bačka Palanka and in 2014 she won the October Award for that engagement. She founded a multimedia company ŠkartART that produces multimedia content and events. With ŠkartART's team, she directed and created several events such as a digital interactive play Small People Big Works, the opening ceremony of the European Youth Capital in Novi Sad in 2019, and the opening of the Exit Festival. Since 2018, she has been an independent artist. She lives and works in Novi Sad.

Reviews

The main dramaturgic motif that determines the entire narrative, and even endangers it, is the play between two eponymous characters – The Janis We Know and The Janis We Do Not Know. The play clearly shows that one of them is a historical and documentary character, while the other explores all those relations and situations that have made her who she was – growing up in a small industrial town in Texas, hard and loud, one would say as ugly as she was (in other people's eyes); the desire to sing, scream out loud because of her parents, her school, her lost loves; moving to the wonderful, urban and wild San Francisco and the rise into the stardom of the USA... It is a miracle, sort to say, that the play manages to portray that dualistic character, to double it and unite it. Sonja Isailović portrays Janis who is practically already dead, while Bojana Milanović is her from her birth until her death. It is moving how well these two actresses communicate and function on the stage. Moreover, they sing actual songs by Janis Joplin, which is far from easy. People will also talk about the music arrangements, the UV Band being an integral part of this musically rich play, as well as the actors Stefan Vukić, Dimitrije Aranđelović, and Vukašin Ranđelović masterfully portraying parents, hippies, beatniks and musicians. They will talk about these things the same way they talk about concerts and tribute shows. Everyone who is a fan of rock music – and the theatre with the same mentality – will come to see the scenes with Jim Morrison and the photo session that turns Janis into the Janis we know today.

Igor Burić (*Dnevnik*, March 11th 2020)

ГУСТАВ ЈЕ КРИВ ЗА СВЕ

ПОЗОРИШТЕ „ДЕЖЕ КОСТОЛАЊИ”
KOSZTOLÁNYI DEZSÖ SZÍNHÁZ СУБОТИЦА

ПОНЕДЕЉАК, 28. СЕПТЕМБАР

ALL IS GUSTAV’S FAULT

KOSZTOLÁNYI DEZSÖ SZÍNHÁZ SUBOTICA

MONDAY, SEPTEMBER 28TH

Концепт и режија: КОКАН МЛАДЕНОВИЋ	**Concept and direction: KOKAN MLADENOVIĆ**
Драматуршкиња: КОРНЕЛИЈА ГОЛИ	**Dramaturge: KORNÉLIA GÓLI**
Композитор: АРПАД СЕРДА	**Composer: ÁRPÁD SZERDA**
Сценографкиња: МАРИЈА КАЛАБИЋ	**Set design: MARIJA KALABIĆ**
Костимографкиња: МАРИНА СРЕМАЦ	**Costume design: MARINA SREMAC**
Маске: НЕНАД ГАЈИЋ	**Mask design: NENAD GAJIĆ**
Дизајн светла: РОБЕРТ МАЈОРОШ	**Light design: RÓBERT MAJOROS**
Консултант: ИГОР ГРЕКСА	**Consultant: IGOR GREKSA**
Улоге	**Cast:**
ДАВИД БУБОШ	**DÁVID BÚBOS**
БОРИС КУЧОВ	**BORISZ KUCSOV**
ГАБОР МЕСАРОШ	**GÁBOR MÉSZÁROS**
ИМРЕ ЕЛЕК МИКЕШ	**IMRE ELEK MIKES**
КРИСТА СОРЧИК	**KRISZTA SZORCSIK**
Представа траје 1 сат и 30 минута	The play is 1 hour and 30 minutes long.

РЕДИТЕЉ

Сви смо ми помало Густав

„Ми смо измислили петнаестак нових епизода *Густава*, и направили Густава који се 50 година након што је измишљен налази у новим околностима, у постидеолошком друштву, у коме се не сналази, и коме доприноси својим нечињењем. Тај Густав живи у свом малом свету, и када има жеље, оне су углавном малограђанске и у вези са личном користи, личном удобности, са нечим што само њему може да направи бољитак. За разлику од оног Густава и оног времена, садашњи Густав, као и сви ми осталом, нема никакво осећање колективног добра и колективне свести. Општи бољитак је проглашен неким ружним заостатком из времена социјализма, као и то да је лична срећа неодвојива од колективне среће, да лични успех не може да се мери неуспехом других већ треба да буде део колективног прогреса и успеха. Постали смо неки себични људи који када желе, желе да имају само за себе, и да њима буде добро. То нас је претворило у Густаве који су тако компатибилни са овом представом и са нашим данашњим временом", каже редитељ Кокан Младеновић у разговору за *Политику*.

„Времена су се променила до те мере да је Густав, као суштински малограђанин, постао личност која се пажљиво чува да не донесе никакве одлуке, сигуран глас свих режима и свих партија", наставља редитељ.

„Основна теза представе је управо то да је Густав саучесник у злочину који је извршен над његовим животом. Он пристаје да

ради за мању, па онда за још мању, па онда за понижавајућу плату. Његов кукавичлук, његова неспремност да преузме одговорност за свој живот чини га, парадоксално, саучесником, у злочину који је извршен над његовим животом. Нису други криви Густаву што му је тако како јесте, Густав је, ако ништа друго, добрано помогао да му униште живот."

Александра Исаков (*Политика*, 19. 12. 2019)

Кокан Младеновић (Ниш, 1970)

Дипломирао на Катедри за позоришну и радио режију Факултета драмских уметности у Београду, у класи Мирослава Беловића и Николе Јевтића (1995). Режира разноврстан репертоар, са богатом палетом аутора, од античких, ренесансних, барокних, модерниста, до савременика (избор): Есхил (*Оковани Прометеј*), Аристофан (*Лизистрата*), Шекспир (*Богојављенска ноћ*, *Сан летње ноћи*, *Укрођена горопад*, *Ромео и Јулија*), Сервантес (*Дон Кихот*), Тирсо де Молина (*Севиљски заводник и камени гост*), Бомарше (*Фигарова женидба*), Ибзен (*Пер Гинт*), Булгаков (*Мајстор и Маргарита*), Хармс (*Случајеви*), Мајаковски (*Облак у панталонама*), Мадач (*Човекова трагедија*), Ларс фон Трир (*Договил*), Горан Стефановски (*Баханалије*)... Режирао је дела готово свих значајних домаћих аутора различитих генерација: Александар Поповић (*Развојни пут Боре шнајдера*, *Мрешћење шарана*), Велимир Лукић (*Афера недужне Анабеле*), Слободан Селенић (*Ружење народа у два дела*), Вида Огњеновић (*Како засмејати господара*, *Је ли било кнежеве вечере*), Душан Ковачевић (*Маратонци трче почасни круг*, *Балкански шпијун*, *Сабирни центар*), Љубомир Симовић (*Путујуће позориште Шопаловић*), *Маја Пелевић (Ја или неко други*, *Поморанџина кора)*, *Милена Богавац (Јами дистрикт)*... Драматизовао или адаптирао дела Толкина, Горана Петровића, Слободана Селенића, Мирјане Новаковић, Иве Андрића... Режирао мјузикле *Чикаго*, *Коса*, *Зона Замфирова*. Често, поред режије, потписује и драматизацију или адаптацију дела.

Био је уметнички директор Позоришта „Дадов", стални редитељ и уметнички директор Народног позоришта у Сомбору, директор Драме Народног позоришта Београд, управник Атељеа 212.

Представе су му побеђивале на свим фестивалима професионалних позоришта у Србији као и на значајним фестивалима у Мађарској, Румунији, Босни и Херцеговини, Хрватској, Црној Гори, Македонији.

Добитник је награде „Бојан Ступица", Стеријиних награда: за режију – *Јами дистрикт* (2018), *Каролина Нојбер* (2019), за адаптацију – *Афера недужне Анабеле* (1998), *Ружење народа у два дела* (2000), за драматизацију – *Опсада цркве Светог Спаса* (2002), награда „Нови Тврђава театар" (*Договил*, 2015) као и других значајних награда на фестивалима у Србији (Ужице, Јагодина, Вршац, Параћин, Неготин, Зајечар) и у региону.

Ћелав, ружан и средовјечан, Густав (или Gusztáv) појавио се у нашим животима кратко након Титове смрти. Стари момак и усидјелац, инфериорни муж страшне дебеле жене, залудни љубавник који никада неће прећи праг властитог спола, Густав је из вечери у вечер и из епизоде у епизоду мијењао улоге, или је мијењао моделе једнога истог губитника, чије је губитништво увесељавало радне људе и грађане на мађарској државној телевизији шездесетих година, да би се онда изнебуха појавио и у југославенској телевизијској шеми, вјеројатно откупљен у пакету с играним ремек-дјелима мађарских филмских класика, да попуњава рупе у програму и послужи умјесто интермеца. Цртани филм за одрасле! То се на оним телевизијама није показивало. Па још из земље реалног социјализма. Тко би такво што хтио гледати? И тко би свој живот мјерио Густавовим мјерилима?

Чиновник у великој тврткци с много запослених. Још један у дугоме низу бирократа, исмијаваних у филмским и књижевним комедијама европскога истока, половином двадесетог стољећа. Полтрон, слабић, уплашени мали човјек који настоји остати невидљив пред директором, крупним наочарцем у црноме одијелу, али му то не полази за руком. Разоткрију га

и наругају му се или сам пред собом испадне јадан и биједан. Густав никад не побјеђује. Његово је губитништво витешко и вјечно. Постоји да би губио. Таква му је улога, а он је игра с оном бесмртном ведрином јунака цртаног филма који своју егзистенцију свакога дана започиње испочетка, као да онога прије није било. Густав се ничега не сјећа. Његов живот био би пакао када би се чега сјећао.

Миљенко Јерговић

КРИТИКА

Густавима густо насељени

У представи *Густав је крив за све* Густав је мултиплициран, група Густава је на сцени, јер, поручује нам Кокан Младеновић: Густав – то смо ми. Више је Густава на сцени са тим препознатљивим, помало уплашеним изразом на којем доминирају помало унезверене очи, препознатљиве у сваком случају. Маску је изврсно урадио Ненад Гајић.

Аутор концепта и режије Кокан Младеновић, који је представу поставио у суботичком Позоришту „Деже Костолањи“, полази од Густава, легендарног јунака анимираног мађарског филма којег је створио Јожеф Неп и који је одмах постао звезда. Серије анимираних филмова о Густаву појављују се шездесетих и седамдесетих година прошлог века у Мађарској, он постаје веома популаран у делу света који се тада дефинисао као Источна Европа. И у Југославији га публика прихвата с једнаком радошћу.

Густав је нервозни чиновник, становник великог града чије битисање маркирају мрзовоља, досада, рутина која га изједа, једна врста баксузлука коју сам изазива управо сопственом мрзовољом... Густав је стваран у Мађарској у времену након револуције и сукоба са Совјетима, али као сваки јак симбол, а овде говоримо о Густаву као савременом становнику великог града тј. савременог света, он је јунак који лако кореспондира са наизглед толико другачијом данашњицом.

Редитељ Густава смешта у наше време и свет, маркира га дистопијом и показује нашег умноженог јунака који је, како редитељ каже, саучесник у сопственом убиству. Густав је онај грађанин коме је основно гесло да – савијени врат сабља не сече.

Користећи слепстик, елементе кабареа, напослетку обрађујући нам се практично без текста игром и музиком, коју глумци изводе на сцени (аутор музике је Арпад Серда и он од музике чини саучесника свих Густава, она је попут сенке која Густаве свуда прати), на тај начин показујући флексибилном како границу између глумаца и Густава тако и између нашег јунака и публике.

Драматуршкиња Корнелија Голи наративну нит која је подељена у више прича које се одигравају нашем јунаку успева поставити тако да су оне одигране без речи (и изворни анимирани филм одигравао се без речи, тек уз извесне ономатопеје и друге „нејезичке“ звукове) и кристално јасне ономе ко седи у публици.

Редитељ и ауторска екипа посебан нагласак стављају на не баш пријатну поруку: сви ми у публици, сви смо ми Густав. Ми смо онај који са свешћу о сопственом нечињењу наспрам, како друштва, тако и сопственог живота постаје саучесник у злочину. Једнако као што сте саучесник у злочину ако не пријавите кривично дело. *Густав је крив за све* нас најпре упозорава да је нечињење вољна интенција, а тиме и мисаона радња. Управо зато свест и мисао могу бити кривично дело, било да се јављају у облику дела, речи или саме мисли. Имати свест о злочину а

пристајати на њега је оно што чини ствар озбиљном. Несвеснима је, свакако, лакше.

Костим Марине Сремац који од сивог Густавовог шешира и чиновничког одела помера ствари ка дистопијском контексту и одело постаје готово црно, носи нешто гробарско у себи, Густава представља као једну од Бекетових креатура лишених и наде и утехе и мисли о избављењу.

Шешири у бојама, како каже редитељ, реферишу на Брехтово „одвођење жутих, црвених и свих различитих на које ми не реагујемо, а онда дођу по нас". Једнако сценографија Марије Калабић маркира свет не само опустошен него и растројен на сваки начин, сведен на црни сандук који стоји на средини сцене.

Глумци Криста Сорчик, Габор Месарош, Имре Елек Микеш, Борис Кучов и Давид Бубош играју самосвесно у фином сагласју, као заправо једини активни и дакле – једини слободни. Управо због слободе да излазе из лика и враћају му се ту, пред нама, на сцени.

Приказујући оно што називамо *vita activa*, *Густав је крив за све* нас позива (како редитељ дословно на крају представе и поручује са видео-бима) да не седимо више у мраку. Не само да напустимо зону комфора него и да прекинемо да саучествујемо у злочину над сопственим животом, јер ћемо на крају за то одговарати. А уосталом: какав је то онда живот?

Интензитетом игре и тегобношћу атмосфере која се ствара на сцени која говори о протраћеном животу, *Густав је крив за све* доводи своју публику до осећања мучнине која је даље нагони да преиспита сопствени живот, одлуке и акције. Да га сагледа помно док је за то кадра и да одлучи да ли је спремна да га мења.

Наташа Гвозденовић (*Време*, 9. 1. 2020)

Тутурутуту ту или Ко је овде Густав?

У суботу се на сцени позоришта „Деже Костолањи" у Суботици одиграла премијера ауторског пројекта Кокана Младеновића

Густав је крив за све, у ком главну улогу има родно мађарски, али светски познат цртани лик – Густав.

Он је сиви службеник, држављанин, радник кога израбљују, идеалиста, слуга режима, који од свог живота прави једноличну атмосферу која га чини дубоко несрећним. Иако је на тренутке прави Калимеро што се тиче неправде, Густав ипак не успева да се ухвати у коштац са данашњим светом и остаје тужан и преплашен пред опорим становништвом испред себе. Петоро глумаца представе *Густав је крив за све* носе маске Густава, јасно нам стављајући до знања да смо сви ми понаособ Густав и да живимо у ужасном времену у ком влада новац, док је главно оруђе вођа и „људи" изнад нас – страх, односно фобија од живота. Убеђени да нам је довољно тачно толико колико имамо, углавном ситно, и ми, исто као и главни лик, бивамо израбљивани на послу, увек нам фали један папир где год да одемо, капиталистички вртлог говори нам да све морамо да купимо и имамо... И онда на крају, шта имамо? Све осим нас. Све осим сопствене личности која се заменила колективном паранојом и анестезираношћу, те једноставно само служимо систему као бројке и сами идемо пред ноге својим владарима, без икакве трунке разума. Саучесници су исти као и ми сами, пресликани по навикама, логици, размишљањима, што понекад даје осећај лагодности, а понекад осећај стрепње. Али, знајући да смо сви ми као такви Густав, а Густав је крив за све, колико времена треба да признамо кривицу и сазнамо ко смо?

Кроз низ кратких али ефектних сцена, малтене колико трају и саме епизоде *Густава*, имамо прилике да на сцени позоришта „Деже

Костолањи“ видимо истраживачки театар, у ком глумци играју на средишњем делу сцене, док се са леве стране налази сто са разноразним предметима који производе звукове током представе, а са десне камера повезана са видео бимом, која више служи као графоскоп, да нам приближи шта се дешава са Густавовом околином и у какве невоље он упада. Предмети коришћени за производњу звука су плејаде штапа и канапа, на пример: ручне мутилице и металне чаше, вода, велики напуњен ваљкасти предмет који производи звук кише, балони или циркуске звиждаљке итд. Врхунац су ономатопејски звучни ефекати максимално искоришћени као Густавове реакције или дешавања. Глумци сами одлазе за креативне столове и мењају се током представе, те понекад делује као да су техничка подршка представи. Поред сјајних, креативних решења до којих су дошли, екипа представу изводи без иједне једине речи, кроз покрет, пантомиму, плес и акробатске вештине. Сцене су постављене слично колико трају и епизоде цртаног филма, динамично, али такође као и у цртаном, без главног сукоба са приказаним последицама. Иако су сцене довољно кратке да дају јасан увид у Густавову грешност, односно анестезираност, аутор и екипа представе су на врло прецизан начин посведочили друштвеном мраку из којег се најгласније чује „Тутурутуту ту“ и поред свих опозиција, слободног мишљења и усправљене кичме. „Тутурутуту ту“ излази из телевизора, ормана, фрижидера, славине, па чак и WC шоље, а ти си само један мали саучесник којем није дозвољено да мисли и осећа.

Премда смо од Кокана Младеновића навикли на друштвено ангажоване представе, ово није једна од оних која ће те бацати на земљу, шамарати или силовати смислом, већ је доста умерена и темпом и енергијом, наизглед једноставна, али интелигентно одрађена и довољно тиха да је управо тиме можда и ефектнија од гласовних понављања шта смо, ко смо и где смо. Сви смо Густав. Сви преживљавамо „Тутурутуту ту“ и мрак на више фронтова, али да ли смо спремни да ствар узмемо у своје руке и будемо људи? Они прави? Они који се залажу за своје идеале, који иду до краја за својим сновима, који одговорно приступају својим делима? До када ћемо бити криви за све без иједне једине последице?

Катарина Ђоковић (*hocupozoriste.rs*, 23. 12. 2019)

Director

Kokan Mladenović (Niš, 1970)

He graduated from the Department of Theatre and Radio Directing of the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade, in the class of Miroslav Belović and Nikola Jevtić (1995). He has directed a varied repertoire, with a rich palette of authors, ranging from the Ancient Greeks, Renaissance, Baroque, modernists to the contemporaries. He has directed works of almost all major local authors from different generations: Aleksandar Popović, Velimir Lukić, Slobodan Selenić, Vida Ognjenović, Dušan Kovačević, Ljubomir Simović, Maja Pelević, Milena Bogavac, etc.

He was the art director of "Dadov" Theatre, resident director and art director at the National Theatre in Sombor, director of the Drama Department at the National Theatre in Belgrade, general manager of The Atelje 212 Theatre.

His plays have won at all professional theatre festivals in Serbia, as well as at important festivals in Hungary, Romania, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Montenegro, Macedonia.

He won the Bojan Stupica Award, a number of the Sterija Festival Awards (for directing, adaptation and dramatization), the Novi Tvrđava Teatar Award, as well as other significant awards at festivals in Serbia (Užice, Jagodina, Vršac, Paraćin, Negotin, Zaječar) and in the region.

Reviews

Filled with Gustavs

The director incorporates Gustav in our time and our world, denotes him with dystopia and presents a multiplied hero who is, according to the director, an accomplice in his own murder. Gustav is the citizen whose main credo is that a bent neck does not break the straw.

Using slapstick, cabaret, and finally talking to us basically without words, relying only on dance and music performed by the actors (the author of the music is Szerda Árpád, and he turns the music into every Gustavs' sidekick, a kind of a shadow that follows Gustav everywhere he goes), they show us how flexible the border between the actors and Gustav is, but also between our protagonists and the audience.

The dramaturge Góli Kornélia manages to set the narrative line divided in several stories that feature out title hero so that they are performed without using words (the animated short cartoon was also silent, with only certain onomatopoeia and other "non-linguistic" sounds) but is also crystal clear to anyone sitting in the audience.

The director and the rest of the creative team accentuate a not so pleasant message: every single one of us in the audience, we are all Gustav. We are the ones who become an accomplice in a crime by not acting out towards society and ourselves. Just as you are guilty of a crime if you do not report it. *All is Gustav's Fault* first warns us that doing nothing in a voluntary intention, hence an intended act as well. That is why a mind and certain thought can turn into an act of crime, whether they are in the form of acts, words or thoughts themselves. Having a sense of a crime and still agreeing to it is what makes things serious. Those who do not understand that certainly have it easier.

Marina Sremac's costumes take Gustav's grey hat and his clerk outfit and move them into a dystopian realm, so that the outfit becomes almost black with a hint of a gravedigger's outfit, presenting Gustav as one of the creatures from the Brechtian theatre who have lost hope and comfort and thoughts of escaping.

Colorful hats, according to the director, refer to the Brechtian concept of "first they came for the yellow, the red, and everyone else we do not speak out for, and then they come for us". Equally, Marija Kalabić's scenography denotes the world that is not just devastated, but also deranged in every possible way, limited to a black coffin placed in the middle of the stage.

The actors – Szorcsik Kriszta, Mészáros Gábor, Mikes Imre Elek, Kucsov Borisz, and Búbos Dávid – act in a self-reflecting manner, in a gentle coherence, as the only ones who are active and therefore – the only ones who are free.

Through the intensity of the performance and the difficulty of the atmosphere created on the scene that speaks about a wasted life, *All is Gustav's Fault* brings the audience to the sense of sickness that still pushes it to question its own life, decisions, and actions. To take a long hard look at its life while it still can, and to decide whether it is ready for changing it.

Nataša Gvozdenović (*Vreme*, January 9th 2020)

Tuturututu tu, or Who is Gustav here?

Using a sequence of short but effective scenes, almost as short as the episodes of *Gustav*, we have a chance to witness, on the scene of the Kosztolányi Dezső Theatre Subotica, an investigative theatre where the actors stick to the middle of the scene, while on the left, there is a desk with different objects that create sounds during the play, and on the right, there is a camera connected to a projector – more of a graphoscope – that shows us Gustav's environment and his troubles. The objects used to create sounds are a plethora of simple items, such as whisks, metal glasses, water, a cylinder-shaped object that mimics the sound of the rain, balloons, circus whistles, etc. The peak of those sounds is the onomatopoeia that presents Gustav's reactions or actions. The actors walk towards the creative desks and change during the performance, which sometimes looks like they belong to the staff of the play. In addition to amazing and creative solutions they have reached, the cast performs without uttering a single word and relying on the movement, pantomime, dance and acrobatic skills instead. The scenes are as short as the episodes of the cartoon and are just as dynamic, but, just like the cartoon, without the main confrontation and consequences. Though the scenes are short enough to present Gustav's sins, or his state of anesthesia, the director and the cast, in the most precise way possible, testify today's social dark where a "Tuturututu tu" sound is the loudest, regardless of the opposition, free speech and heads held high. This "Tuturututu tu" sound comes from TVs, closets, fridges, faucets, and even toilets, and you are just a tiny accomplice who is not allowed to think and feel yourself.

Katarina Đoković (*hocupozoriste.rs*, December 23rd 2020)

ПО РОМАНУ ЂОРЂА ЛЕБОВИЋА

SEMPER IDEM

Од раја до пакла, Сазревање, Предсказања / Велики суноврат

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ СОМБОР

УТОРАК, 29. СЕПТЕМБАР

BASED ON THE NOVEL BY ĐORĐE LEBOVIĆ

SEMPER IDEM

From Heaven to Hell, Maturing, Omen / Great Fall

NATIONAL THEATRE SOMBOR

THUSDAY, SEPTEMBER 29TH

Фото: Нађа Репман

Драматизација, режија, сценографија и избор музике: ГОРЧИН СТОЈАНОВИЋ	**Dramatization, Direction, Set design, and Music selection: GORČIN STOJANOVIĆ**
Костимографкиња: ЛАНА ЦВИЈАНОВИЋ	**Costume design: LANA CVIJANOVIĆ**
Композитор: АЛЕКСАНДАР ВАЦИ	**Composer: ALEKSANDAR VACI**
Кореографкиња: ИСТА СТЕПАНОВ	**Choreography: ISTA STEPANOV**
Асистенткиња редитеља: ТИЈАНА МАРКОВИНОВИЋ	**Assistant director: TIJANA MARKOVINOVIĆ**

Улоге	**Cast**
МАРКО МАРКОВИЋ	**MARKO MARKOVIĆ**
ИВАНА В. ЈОВАНОВИЋ	**IVANA V. JOVANOVIĆ**
САША ТОРЛАКОВИЋ	**SAŠA TORLAKOVIĆ**
БИЉАНА КЕСКЕНОВИЋ	**BILJANA KESKENOVIĆ**
СРЂАН АЛЕКСИЋ	**SRĐAN ALEKSIĆ**
БРАНИСЛАВ ЈЕРКОВИЋ	**BRANISLAV JERKOVIĆ**
ДАНИЦА ГРУБАЧКИ	**DANICA GRUBAČKI**
НИНОСЛАВ ЂОРЂЕВИЋ	**NINOSLAV ĐORĐEVIĆ**
ЕРВИН ХАЏИМУРТЕЗИЋ	**ERVIN HADŽIMURTEZIĆ**
АЛЕКСАНДАР РИСТОСКИ	**ALEKSANDAR RISTOSKI**
НЕМАЊА БАКИЋ	**NEMANJA BAKIĆ**
БОГОМИР ЂОРЂЕВИЋ	**BOGOMIR ĐORĐEVIĆ**
ВАЊА НЕНАДИЋ	**VANJA NENADIĆ**
МИЛИЈАНА МАКЕВИЋ	**MILIJANA MAKEVIĆ**
ДРАГАНА ШУША	**DRAGANA ŠUŠA**
ПЕРО СТОЈАНЧЕВИЋ	**PERO STOJANČEVIĆ**
ПРЕДРАГ ГРУЈИЋ	**PREDRAG GRUJIĆ**
СТЕФАН БЕРОЊА	**STEFAN BERONJA**
ОЛГИЦА НЕСТОРОВИЋ	**OLGICA NESTOROVIĆ**
ДАВИД ТАСИЋ ДАФ	**DAVID TASIĆ DAF**

Представа траје око 6 сати, укључујући три паузе	The play is about 6 hours long, with three intermissions

ПИСАЦ

Питао сам деду Адолфа где се налазе рајеви. Он ме је упозорио да се не каже „рајеви“, већ „рај“. „Нема рајева. Постоји само један рај“, рекао је. „Где је он?“, упитао сам. „Нигде, рај не постоји. Обична измишљотина! Треба да верујеш само у оно што можеш видети и опипати“ (одговорио је деда). Нисам био задовољан његовим одговором: најпре је рекао да постоји само један рај, а после је тврдио да рај не постоји зато што се не види. Ни глад се не види, нити се може опипати, а ипак постоји. Питао сам моју Дади где се налази рај. „Тамо где су анђели, тамо је рај“, одговорила је моја Дади. Она је на сва моја питања имала одговоре, за разлику од моје мајке која је често знала да каже: „Не постављај сувишна питања.“

Ђорђе Лебовић: Одломак из романа *Semper idem*

Ђорђе Лебовић (Сомбор 1928–Београд 2004)
Српски писац, драматург и сценариста.

Као петнаестогодишњак, због свог јеврејског порекла, бива интернициран у злогласне немачке концентрационе логоре Аушвиц, Маутхаузен и Саксенхаузен. Горка искуства стечена у рату оставиће касније дубок траг у његовом делу. Након рата, 1947. започиње студије на Техничком факултету у Београду, одакле 1948. прелази на Одсек за филозофију Филолошког факултета, где дипломира 1951. Био је управник драме у Београдском драмском позоришту од 1979. до 1981. Ђорђе Лебовић је оснивач и први председник Удружења драмских писаца Србије. Један је од оснивача Београдског круга. Године 1992, због разбуктавања национализма и рата, са породицом напушта Београд и сели се у Израел, одакле се вратио 2000. и до смрти писао свој недовршени роман *Semper idem*.

У својим драмама, евоцирајући успомене из детињства, Лебовић је покушавао да дође до одговора на питања везана за најдубље и најзаумније процесе који у људима покрећу жеђ за деструкцијом у условима створеним ратом.

Драме и радио-драме: *Небески одред* (са Александром Обреновићем, Стеријина награда за текст, 1957), *Светлост и сенке*, *Сахрана обично почиње поподне*, *Шарлатан* (са Ј. Лешићем), *Три протеске*, *Халелуја* (Стеријина награда за текст, 1965), *Викторија* (Специјално признање за текст на Позорју 1968), *Усамљена гомила*, *Пали анђели*, *Лутка са кревета бр. 21*, *Долња земља* (по роману *Милан Неранџић* Јакова Игњатовића), *Равангpад 1900* (по приповеци Вељка Петровића), *Сентандрејска рапсодија* (по мотивима дела Јакова Игњатовића), *Војник и лутка*, *Десет постотака до лудила* (рукопис), *Кактуси и руже*.

Поред позоришних, радио и телевизијских драма, радио је сценарије неких од најпознатијих филмова са простора бивше Југославије, као што су *Мост*, *Валтер брани Сарајево* и *Партизанска ескадрила* Хајрудина Крвавца.

РЕДИТЕЉ

Какву поруку ћете публици послати кроз ваше читање романа *Semper idem*?

Нећемо слати поруке, али се надам да ће публика проћи кроз интензивно искуство. Опет се позивам на пробе, дакако. Велику тему људске пролазности која наткриљује Лебовићев роман, варирамо у многоструким њеним ткањима, од односа према религији и Богу, преко сазревања младог бића кроз суочавање са феноменом смрти, најпре као делом живота, а затим и као формом насиља над принципом постојања, све до односа према животу као ефемерној, али неодољивој чињеници – или како у представи и роману каже Ујка Матија: „Живот је велика говнарија, али нам је свима драг.“

Борка Требјешанин: *Нежност у суровој причи* – разговор са Горчином Стојановићем (*Политика*, 22. 11. 2019)

Горчин Стојановић (Сарајево, 1966)

Завршио Прву гимназију. Позоришну режију дипломирао на Факултету драмских уметности у Београду, у класи професора Дејана Мијача и Егона Савина. Режирао тридесетак представа по текстовима Шекспира, Ведекинда, Стерије, Нушића, Биљане Србљановић, Карла Крауса, Фасбиндера, Толера, Лорке, Бојића, Пекића, Андрића и других аутора, у већини београдских позоришта, у Скопљу, Сарајеву, Сомбору. Режирао два играна филма, *Убиство с предумишљајем* (1995) и *Стршљен* (1998), и две телевизијске серије, *Лисице* (2002) и *Оно као љубав* (2009). Са својим представама и филмовима гостовао је на свим важнијим регионалним, европским и светским фестивалима, на свим континентима. Награђиван на фестивалима у Сарајеву (MESS 1990), Охриду, Зрењанину, Зеници, Земуну, Валенсији, Трсту, Кијеву, Сочију, Херцег Новом...

Аутор четрдесетак сценографија за своје, као и представе других редитеља. Креативни директор у више кампања и догађања (Еуросонг 2007: „Молитва", 2010: учешће БиХ).

Објавио књигу есеја *Apocalypso* (Београд, 2007). Дуже време пише колумне о фудбалу, а 2012. је објављена и књига његових сабраних колумни *Пасивни офсајд*.

Уметнички директор Југословенског драмског позоришта у Београду, од 2001.

КРИТИКА

Шта рађа зло, а шта добро

(...) Драматизујући и режирајући *Semper idem* на сцени Народног позоришта Сомбор, Горчин Стојановић ради добру ствар. „Враћа" Лебовића у родни Сомбор, који је путем варошана и сам један од јунака његове животне приче, плус – одлично примећује драмски (готово трагикомички) потенцијал прозе Ђорђа

Лебовића. Вицкасту оштрину нарације драматизацијом претаче у део наступа главног лика, док велики део најбитнијих дијалога задржава, не избегавајући волуминозност (трајање од скоро шест сати) представе. Сликовитост језика претвара делом у сценографске (рад редитеља) и костимографске (Лана Цвијановић) детаље реалистичког типа, прибегавајући и видео-илустрацијама, а делом, на оним симболичким нивоима текста, посеже и за значењски дубљим поступцима у мизансцену (променама ритма, стила игре), аранжманима светла, сцена... Све ово Стојановић поготово осветљава вишезначно потентним ауторским коментаром – сатом на којем казаљке све време показују „пет до дванаест", а онда пред крај и потпуно нестану.

Карактеризација ликова – одлично урађени глумачки задаци, у великој мери могу се приписати одличној, јасној и недвосмисленој приповедачкој моћи Ђорђа Лебовића, као и сувислости и суверености сомборског ансамбла који и овај пут предводе Марко Марковић, Саша Торлаковић, Биљана Кескеновић, Ивана В. Јовановић (чак 20 глумаца игра у представи!). Односе међу њима – ко је ту ко, шта и коме – понекад је тешко „похватати", као и поједине редитељске поступке онеобичавања реалистичког приказа тока радње (као што је онај кад се део представе у назнакама изводи као проба, односно позориште у позоришту). Потпуно препуштање, пак, праћење основне линије наратива – животну хронику мудре стармале главе Ђорђа Лебовића у мае-

стралној изведби Марка Марковића, „крпи" све, условно речено, недостатке модернизоване, а суштински старомодне представе (изречено без негативног вредносног предзнака).

Сомборска публика представу је пратила с великом пажњом и наградила вишеминутним аплаузом. Можда ништа, ни Лебовићево дело, ни дејство човечанства, није дефинитивно, и баш као што каже наслов *Semper idem*, увек је исто – глупост, мржња, обест, рађају злочин. А уметност?!?

Игор Бурић (*Дневник*, 6. 12. 2019)

(...) Укратко, редитељ нас доследно, од једне до друге епизоде Лебовићеве повести, води кроз радњу романа. Наравно, Стојановић – и као редитељ и као драматизатор – оправдано сажима приповедање и, поштујући принципе и хронологију пишчеве нарације, повременим елипсама прави скокове кроз време.

На самом почетку представе, како и налаже старозаветна прича, повест бива зачета из ништавила. Позорница је празна, сценографије нема, односно готово да је нема. Изнад сцене је, наиме, сат. Показује да је задњи час – пет до дванаест. Премда је главном јунаку, Ђорђу, живот тек отпочео, време му је одмерено. Тридесете су године прошлог века, Хитлер је ступио на повесну сцену и Јеврејима време истиче. Уједно, то ће бити и мера која одређује трајање живота главног јунака у еденској невиности. Слике се мунћевито смењују, но без обзира на сценску сублимацију, Стојановић пушта да свака секвенца Ђорђевог детињства траје, јер ће то бити сећања од којих ће он доцније живети. У исти мах, кроз та ће сећања данас, посредством театра, васкрснути стари Сомбор. Све се, дакле, одвија кроз фрагменте, безмало трептаје. Једна за другом ће минути и породичне драме и трауме; нижу се крокији-портрети појединих чланова шире и уже фамилије; упечатљиве тренутке дечакове среће смењују његова разочарења; животна искуства која постепено стиче учиниће од безбрижног дечака мудрог момчића; његова рана другарства, и прве љубави, и сексуална искуства, постепено прекрива фина копрене саткана од онога што Киш одређује појмом болне спознаје „узнемирујуће различитости".

Управо ће она Ђорђа испрва, још у Сомбору, у великој мери збунити, али и формирати, пратиће га када се пресели у Загреб, а и доцније, кад се буде вратио у родни град, да би елеменат „узнемирујућег" дефинитивно испао из синтагме када Ђорђе буде отпремљен у Аушвиц, Маутхаузен и Саксенхаузен. Јер тада ће детиња слутња постати судбинско одређење, а по ко зна који пут ће бити потврђена истина да је зло увек исто, дакле *semper idem*. Као што је писало изнад порте сомборске цркве. Но, то је већ нека друга прича. Њу, барем у роману *Semper idem*, Лебовић није записао, па је отуда неће бити ни у сомборској представи. Доба невиности и сомборско-загребачке младости неумитно је прошло.

Александар Милосављевић (*Рефлексије, Трећи програм Радио Београда*, 7. 1. 2020)

Расап слике једног света

(...) При оваквим театрализацијама или екранизацијама редитељи се обично одлуче да се фокусирају на неке аспекте монументалног књижевног дела који их највише интригирају и при томе им изгледају најпогоднијим за безболну промену форме; Горчин Стојановић, међутим, као да хоће сад и хоће све, као да је решио да истера привидни каприц и обухвати такорећи све иоле важне, или можда и не тако пресудно важне, тематско-мотивске тачке Лебовићевог монстр-штива, не питајући за цену у људству и материјалу. Body count: представа Народног позоришта у Сомбору, онаква каквом су је виделе очи премијерне публике, траје безмало шест сати, уз три паузе, и окончава се тачно, али хидрометеоролошко-заводски тачно у поноћ, док напољу звоне

звона сомборских цркава, а ми се више не питамо за ким звоне, јер смо о томе подробно и упечатљиво обавештени у претходних шест сати, који минут горе-доле.

Да би све ово било уопште могуће морао је Стојановић, након огромног драматуршког рада, покренути механизам какав ни јаче и веће куће не би тек тако могле да пусте у погон. На сцену је истерао све што му је било на располагању: и првотимце, и резервну клупу, и јуниоре и госте; неки су ту у више рола, сви остављају срце на дасковитом терену, а Марко Марковић као центарфор-наратор, у особито деликатној трансформерској улози осетљивог лебовићевског субјекта од његових најранијих сећања па до раних младићких дана, онај је коме је на плећа запало да се на њему представа одржи или сломи, јер ако њему не поверујемо од прве и не одржимо такав однос до краја, чему онда све друго, то јест, чему сав тај, да простите, театар чије се кулисе наједаред одвише провиде, чим не ферцера оно на чему би требало да се држи, што му је кичма? Али се одржало и држи се: Марковић је, није да није, приказао раскош својих глумачких могућности а да, уз врло ретка искакања која су, што би се рекло, проблем не до краја прочишћеног концепта (нпр. неке сувишне и неукусне персифлаже за забаву локалне публике, попут оне с Буњевцем), није посезао за јефтиним пречицама до публике коју би, тобоже, требало повремено мунути у ребра да не задрема погубивши се у овом целовечерњем збитију.

Теофил Панчић (*Време*, 4. 12. 2019)

Writer

Đorđe Lebović (Sombor 1928 – Belgrade 2004)
Serbian writer, playwright, and screenwriter.

At the age of 15, due to his Jewish background, he is sent to the infamous German concentration camps Auschwitz, Mauthausen, and Sachsenhausen. These bitter experiences from the war will leave a deep mark on his later work.

In his plays, he evokes the memories of his childhood and tries to reach the answers to questions related to the deepest and most thoughtful processes that trigger everyone's thirst for destruction in war conditions.

His dramas and radio dramas are: *The Heavenly Squad* (with Aleksandar Obrenović, the Sterijino Pozorje Festival Award for best drama in 1957), *Light and Shadows*, *The Funeral Usually Begins in the Afternoon*, *The Charlatan* (with J. Lešić), *Three Grotesques*, *Hallelujah* (the Sterijino Pozorje Festival Award for best drama in 1965), *Victoria* (the Sterijino Pozorje Festival

Special Award for drama in 1968), *A Lonely Crowd*, *Fallen Angels*, *The Doll from the Bed No. 21*, *Down Earth* (based on the novel Milan Nerandžić by Jakov Ignjatović), *Ravangrad 1900* (based on a short story by Veljko Petrović), *The Szentendre Rhapsody* (based on the writings of Jakov Ignjatović), *A Soldier and a Doll*, *Ten Percent Close to Madness* (in manuscript), *Cacti and Roses*.

Besides theatre, radio, and television dramas, he wrote screenplays for some of the most famous films of SFRY, including *The Bridge*, *Walter Defends Sarajevo* and *The Partizan Squadron*, all directed by Hajrudin Krvavac.

Director

Gorčin Stojanović (Sarajevo, 1966)

Finished from the First Gymnasium, and graduated direction from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade, in the class of Dejan Mijač and Egon Savin. Directed over thirty productions based on plays by Shakespeare, Wedekind, Sterija, Nušić, Biljana Srbljanović, Karl Kraus, Fassbinder, Toller, Lorca, Bojić, Pekić, Andrić, and other authors, in a number of theatres in Belgrade, Skopje, Sarajevo, and Sombor. He also directed two feature films, *Premeditated Murder* (1995) and *The Hornet* (1998), as well as two television series, *Foxes* (2002) and *Just Like Love* (2009). His plays and films were invited to all relevant regional, European and international festivals, on all continents. He won prizes at festivals in Sarajevo (MESS, 1990), Ohrid, Zrenjanin, Zenica, Zemun, Valencia, Trieste, Kyiv, Sochi, Herceg Novi, etc.

He has been the art director of the Yugoslav Drama Theatre since 2001.

Reviews

What Brings Evil, and What Brings Good?

(...) By dramatizing and directing *Semper Idem* on the stage of the National Theater Sombor, Gorčin Stojanović is doing a good thing. He "brings back" Lebović to his hometown Sombor, which becomes, through the people, one of the heroes of his life story, and in addition to that, he perfectly notices the dramatic (almost tragicomic) potential of Đorđe Lebović's prose. The witty sharpness of the narration is transformed into a part of the protagonist's performance, while Stojanović keeps a large portion of the most important dialogues, not avoiding the massiveness of the play (it is almost six hours). Stojanović turns the picturesqueness of the language partially into the realistic set design (organized by himself) and costume design (by Lana Cvijanović), resorting to video illustrations, and partly, on the symbolic levels of the text, reaching for significantly deeper actions in the *mise-en-scène* (changes in rhythm and style of the play), as well as lighting designs and scene designs. Stojanović illuminates all this with a potent authorial commentary – a clock that shows minutes to midnight at all times until it completely disappears in the end.

Igor Burić (*Dnevnik*, December 6th 2019)

(...) In short, the director takes us sequentially from one episode of Lebović's life to the next. Of course, Stojanović – the director and set designer – shortens the narration and, respecting the principles and chronology of the writer's narration, uses ellipses to jump through time.

(...) In this great ensemble – in accordance with the director's concept, it is hard to distinguish main characters from supporting roles – those who stand out are Marko Marković, who portrays the protagonist, Ivan V. Jovanović, depicting his mother, Saša Torlaković as Đorđe's grandfather and Srđan Aleksić as his stepfather. Marković completed his tasks with a finely tuned inner distance, avoiding the traps of the banality of a child's character, limiting the manifestation of a child's life to movements and gestures. And yet, he manages to find solutions and adequate acting methods to successfully and suggestively creates the character of a curious boy maturing prematurely and generates situations necessary to show Đorđe's youthful naivety and, even more importantly, innocence. In that way, Marković's Đorđe was, at the same time, the protagonist of the story, its main initiator and narrator who comments it from a distance – both temporal and psychological.

Aleksandar Milosavljević
(*Reflections*, Radio Belgrade 3, January 7th 2020)

ПЕТАР МИХАЈЛОВИЋ

РАДНИЧКА ХРОНИКА

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ / NARODNO KAZALIŠTE / NÉPSZINHÁZ СУБОТИЦА

СРЕДА, 30. СЕПТЕМБАР и ЧЕТВРТАК, 1. ОКТОБАР

PETAR MIHAJLOVIĆ

WORKMEN'S CHRONICLE

NATIONAL THEATRE SUBOTICA

WEDNESDAY, SEPTEMBER 30TH & THURSDAY, OCTOBRE 1ST

Режија: ВЕЉКО МИЋУНОВИЋ	**Director: VELJKO MIĆUNOVIĆ**
Драматург: СЛОБОДАН ОБРАДОВИЋ	**Dramaturge: SLOBODAN OBRADOVIĆ**
Сценографкиња: МАРИЈА КАЛАБИЋ	**Set design: MARIJA KALABIĆ**
Костимограф: МАРКО МАРОСИУК	**Costume design: MARKO MAROSIUK**
Сарадник за сценски покрет: ИГОР ГРЕКСА	**Stage movement consultant: IGOR GREKSA**
Музичар: ГЕЗА КУЧЕРА мл.	**Musician: GÉZA KUCSERA JUNIOR**

Улоге	**Cast**
СРЂАН СЕКУЛИЋ	**SRĐAN SEKULIĆ**
БОЈАНА МИЛАНОВИЋ	**BOJANA MILANOVIĆ**
ЈЕЛЕНА МИХАЈЛОВИЋ	**JELENA MIHAJLOVIĆ**
МИЛАН ВЕЈНОВИЋ	**MILAN VEJNOVIĆ**
ДИМИТРИЈЕ ДИНИЋ	**DIMITRIJE DINIĆ**
ИГОР ГРЕКСА	**IGOR GREKSA**
МАРКО ВАСИЉЕВИЋ	**MARKO VASILJEVIĆ**
ДИМИТРИЈЕ АРАНЂЕЛОВИЋ	**DIMITRIJE ARANĐELOVIĆ**

Представа траје 1 сат и 15 минута	The play is 1 hour and 15 minutes long

ПИСАЦ

На сваких сат времена, са свих ТВ канала бивамо бомбардовани вестима о транзицији, штрајковима, приватизацијама, социјалним неправдама… Док седимо у својим удобним фотељама и играмо се даљинским управљачем, такви прилози смењују се великом брзином, просто се лепе један за други, постепено се стапајући у спектакуларно шарени, а ипак суморни мозаик. Лагано али сигурно и у потпуности, актери, главни јунаци овог мозаика, губе своје обличје, свој идентитет. Приче о људима, о њиховим реалним проблемима, бивају замењене бројевима, процентима, датумима… Главни јунак *Радничке хронике* је Радник. Претворен у број година свог радног стажа он се, једноставно, бори, тек успут покушавајући да живи тај свој живот који и сам постаје опште место.

Петар Михајловић (1979, Крагујевац)

Студирао медицину, уписао трећу годину права, а потом дипломирао драматургију на Факултету драмских уметности Београд. Добитник награде „Слободан Селенић“ и Стеријине награде на Конкурсу за оригинални домаћи драмски текст (*Радничка хроника*, 2009). По његовим текстовима реализоване су представе *Гавран* (Дадов, 2004), *Писати скалпелом* (КСТ Крагујевац, 2006), *Радничка хроника* (НП Републике Српске Бања Лука, 2010), *Швајцарска* (НП Републике Српске Бања Лука, 2017), *Двеста* (КСТ Крагујевац, 2018) и више од петнаест ра-

дио-драма, радио-минијатура и кратких играних филмова. Као сценариста потписао је неколико ТВ серија и дугометражних играних филмова. Издао је збирку кратких прича *Серијски самоубица* (Јефимија, 2000), роман *Ништа* (Геопоетика, 2013) и књигу прича *Нико* (Соларис, 2018), док се током 2020. очекује излазак његовог другог романа *Ојмјакон*. Стално запослен у Југословенској кинотеци.

РЕДИТЕЉ

Може ли обичан човек, који чини већину човечанства да живи нормално или је обезличен као у робовласничком систему? Звучи левичарски у глобалном контексту, а на истом трагу могли бисмо се запитати и, на пример, да ли радници иду у театар…

Оптиком којом бисмо се ограничили на властито време и простор, питање би могло бити драстичније и искључиво: „Отпор и само отпор" или уз девизу „стрпљен – спашен"? Питања се овом дилемом одмах и множе и увлаче у ситуацију апсурда. Шта би било кад би радници престали да раде, кад већ не могу да живе од рада? Шта би било ако би и накратко почели да славе тај свој живот једини без рада, по цену да живе на хлебу и води? Био би то тест издржљивости и за њих и за оне који управљају друштвеним системом и помно брину о расту БДП-а… Ко би преживео у том нетом нарушеном поретку нашег система у процесу вечите „болне транзиције" која, је ли, тражи жртве и одрицања на магистралном путу у „корист светле будућности", с племенитим циљем стварања најбољег од свих најгорих система што га је човек искусио – за какав слови капиталистички „са људским лицем"? Да ли би отпор понижењу живота заправо значио слављење живота? Или би у исти мах значио колективно радничко самоубиство? Па није ваљда да би се тај обичан човек – радник, нашао у ситуацији да је узео прачку да гађа тенк? Или јесте?!

Ова црнокомична, ова трагигротескна хроника једног радничког отпора је ангажована да загребе по слично замршеним питањима и животним батргањима малог човека – радника.

Вељко Мићуновић (1986)

Дипломирао је позоришну режију на београдском Факултету драмских уметности, у класи професора Егона Савина. Као асистент режије сарађивао је са Јиржијем Менцлом и Паолом Мађелијем.

Представе које је режирао гостовале су и награђиване на више од тридесет фестивала код нас и у иностранству. Међу њима су: Стеријино позорје, Драма фестивал (Љубљана), МЕСС (Сарајево), Битеф, Град театар Будва, Југословенски позоришни фестивал (Ужице), Фестивал малих сцена (Ријека).

Представе: *У лову на бубашвабе* (Југословенско драмско позориште), *Живот је пред тобом*, *Смрт трговачког путника*, *Анђели чувари* (Београдско драмско позориште), *Неспоразум*, *Прах* (Народно позориште Београд), *Гардеробер* (Словенско народно гледалишче Марибор), *Гозба* (Звездара театар), *Кичма* (Народно позориште Суботица), *Ревизор*, *Урнебесна трагедија*, *Самоубица* (Црногорско народно позориште Подгорица), *Робин Худ* (Позориште „Бошко Буха").

КРИТИКА

Сиромашни не иду на рођендане

После врло занимљиве представе *Кичма*, коју је поставио у Мађарској драми Народног позоришта у Суботици, редитељ Вељко Мићуновић *Радничку хронику* режира у Српској драми, као природни наставак свог истраживања, започетог у *Кичми*… Овога пута, апсурд радничког штрајка, коме се до уништења предају радници (немају имена, само бројеве), Мићуновић уопштава методом, виђеним у средњовековним мистеријима – „Еврименˮ је свако, кога се то тиче. А тиче се свих судеоника толико призиваног капитализма, у коме је требало да свима буде боље, и онима који пију виски, и онима који једу клот пасуљ. Кроз низ призора (узалудно, понижавајуће ређање

захтева радника газди, изношење транспарената, од којих је најболнији у наслову овог текста, исповести радника, којима је „ново доба“ разорило породични морал и односе, којима потрошачко друштво уништава систем вредности и осећања, штрајк глађу, са глобалним захтевима гладних, завршен захтевом за конкретну храну, потресно хорско певање *Живот је леп*, жива слика, која подсећа на *Слободу на барикадама* Ежена Делакроа, срушена потребом да неко чува децу, док жена ради…) Апсурд за апсурдом, до суза.

Исходиште ове колико болне, толико и комичне, у свом понављању приче (од средњовековне тортуре, преко деветнаестовековног Делакроа, до данашњег дана, у коме су многи стварно гладни и очајни до сечења прстију и вешања) јесте у вечном миру, у смрти, где борба за власт, која се показује као нечија (свачија) борба за голи живот и достојанство престаје, остављајући само сету, неутрална сећања, која се, у репетитивном набрајању година и страдалих губи у хладној статистици, која уништава сваки идеализам, индивидуализам, правду, херојство.

Ако је то излаз, како представа предлаже, онда све што је на сцени током нешто више од једног сата трајања драмске, трагичне радње добија потпуно нови израз. Свака метафора, не само свака порука, губе битку пред самоуништењем, које вреба.

Драма о смислу радничког отпора Петра Михајловића, коју су драматург Слободан Обрадовић (прецизно срезаним текстом), сценограф Марија Калабић (назнакама срушене фабрике), костимограф Марко Маросиук (изврсно одабраним симболима), редитељ Вељко Мићуновић (јасном, осмишљеном режијом) суб-

лимирали на чист позоришни знак, без украса, не би била тако „ударничка“ без посвећених глумаца овог театра – мученика, који раде у немогућим условима: Срђан Секулић, Бојана Милановић, Јелена Михајловић, Милан Вејновић, Димитрије Динић, Игор Грекса, Марко Васиљевић и Димитрије Аранђеловић.

Заиста је тежак задатак бити индивидуалан и различит у улози радничког „еврименa“. А ови глумци су баш то постигли. Да буду истинита сиромашна деца, невидљива за капиталистички свет.

Драгана Бошковић (*Вечерње новости*, 9. 11. 2019)

Радничка хроника

Хроника значи летопис, а то је историја писана по годинама. Хроника је и део у новинама који бележи дневне догађаје и вести. У оба случаја, радничка хроника на овим просторима – бар последњих тридесет година – може да бележи искључиво немаштину и понижење, вишемесечне неисплаћене зараде, неправду, намерно урушавање фабрика праћено масовним отказима, беду. Па кад је све тако исто, и тако извесно, има ли смисла писати о томе, и како уопште писати о томе?

Петар Михајловић ову хронику бележи наоко хладно, као да у лету хвата речи које су могле бити изговорене приликом неког од сусрета очајних и бесних радника са обесним директором. Тим речима, попут изломљених стихова, он гради поему о баналности несреће. Штрајк који следи је штрајк немоћника, какофонија

наивних, мада оправданих захтева. У тексту затим следи рез, и другачија интонација, смиренија, емотивна, са интимним исповестима које сведоче о *back-groundu* и различитим судбинама ових људи које је мука спојила. А као лајт-мотив и иронијска дистанца провлаче се све време информације о утакмицама некаквог фудбалског клуба из Хамбурга и резултатима које постиже, које ликови размењују као да им од тога животи зависе, немоћно бежећи од реалности у некакву измаштану стварност.

Прича се из фабричког круга шири на породицу једног од ликова. И даље нема драмске радње, као што је ни у претходним сценама није било. Оно чега има, то је осетна тензија, изазвана несигурношћу, неизвесношћу, одсуством било какве чврсте тачке у тим животима. Једнака је судбина и радничке деце, затварање круга немоћи и несреће да се лако наслутити, као и крај ове радничке побуне и штрајка.

Без обзира на хроничарски тон казивања, на сцени се без сумње одвија трагедија, и тој трагедији није потребно да додатно манипулише емоцијама гледалаца. Па ни редитељ, Вељко Мићуновић, не прибегава томе. Он је поетски дискурс писца промишљено развио у високо стилизоване слике и радњу, наглашено се ослањајући на механичко кретање глумаца, инсистирајући на понављању било реплика, било покрета, чиме је јасно означено да су ликови само делови некаквог огромног механизма, и као такви одавно обезљуђени од стране система. То кулминира у неколико сцена, као што је, на пример, оживљен споменик револуцији која се слама под тежином сопственог тела због очите неодлучности актера и њихове немоћи да ствар изведу до краја; или завршна сцена која се одвија у суманутом кружењу које потресно подсећа на *dance macabre*. Резултат, дакле, није никакав хладни перформанс, јер свака изговорена реч је болно препознатљива из живота. Резултат је ангажован театар високог уметничког нивоа.

Што подразумева и да је сваки сегмент представе једнако вредан. Глумачки ансамбл на првом месту, енергичан и високо концентрисан. Наступају као група, хорски, без прецизно одређених ликова, клизећи из једног у други, али појединачно врло сугестивни и изражајни. То су Срђан Секулић, Бојана Милановић, Јелена Михајловић, Милан Вејновић, Димитрије Динић, Игор Грекса, Марко Васиљевић и Димитрије Аранђеловић. Минималистички осмишљена сцена Марије Калабић, или суптилни рад костимографа Марка Маросиука, који успева да реално прикаже изанђалу савремену одећу радника, а да је стилизује у довољној мери да је јасно да смо у позоришту, а не на улици.

Тужном, али катарзичном позоришту.

Александра Гловацки
(*Културни кругови – Радио Београд 2*, 20. 11. 2019)

Трагедија и катарза у времену транзиције

Радничка хроника Петра Михајловића је друштвено осетљива драма која у фрагментима слика савремене радничке трагедије, последице буталне транзиције и приватизација карактеристичних за цео регион. Ову драму Петра Михајловића, која је имала своју праизведбу у Бања Луци 2010. године, редитељ Вељко Мићуновић на сцену Народног позоришта у Суботици, поставља изузетно промишљено, чисто, сведено, аутентично. На елегантно, минималистички дизајнираној сцени, уоквиреној полупровидним параванима, осам глумаца, Срђан Секулић, Бојана Милановић, Јелена Михајловић, Милан Вејновић, Димитрије Динић, Игор Грекса, Марко Васиљевић и Димитрије Аранђеловић, наступају стилизовано и прецизно, мање или више сценски убедљиво (сценограф Марија Калабић, костимограф Марко Маросиук). Стабилних ликова нема, улоге се преливају са једног глумца на другог.

Представа почиње колективном игром, када ансамбл делује као једно сценско биће, попут хора из којег се издвајају индивидуални гласови, директора и радника. Сви седе на столицама, под неонским светлима која граде утисак хладноће, претње, сабласности. Речи се испаљују ледено, безлично и аутоматски, актери су као аутомати, у складу са тешком, иследничком атмосфером. Централне мисли о значењима свирепих приватизација фабрике се кошмарно, хипнотички понављају, постају налик некој ужасавајућој, офанзивној мантри. Те колективне сцене у представи су испреплетане са емотивно упечатљивим монолозима радника, психолошки опипљивим исповестима о породичним краховима, последицама материјалне пропасти. Кроз индивидуализацију друштвених трагедија, оне постају нарочито животне, веродостојне. Ова лична димензија приказа друштвене транзиције, продубљује се у фрагментима играних драмских сцена, болно гротескним сликама из породичног живота. Ликови су ту постављени нарочито пластично, болно су искежени у гримасе које говоре више од речи, клибере се усиљено, као навијене лутке. Не гледају се међусобно, већ у даљину, празнину, што схватамо као знак немогућности њихове стварне комуникације. У извођачком погледу врло је јак спој гротеске и психолошког реализма. Гротеска гради дијаболичан ефекат у више праваца, на пример у сцени у продавници ципела, када се продавац, налик Џокеру, цери пред радником који не може да приушти куповину ципела за ћеркину свадбу. То нехумано, кловновско церење постаје огледало наше искривљене, обезљуђене, џокерске стварности, архетипска реакција на сусрет са ништавилом.

Режију такође карактерише присуство мноштва маштовитих призора који се деликатно смењују, непрестано изазивајући гледаоца. Сценски је, на пример, изузетно упечатљив почетак друге сцене, када актери на позорницу излазе са транспарентима на којима, између осталог, пише: „Немам воље ни да се убијем“, „Имам децу, немам плату“ итд. За то време их прате речи ретро носталгичне шансоне „…пољупци су речи које кажу све“, чији идилични контраст сурово одудара од суморне стварности, радничких јаука за платама и нормалним животом, изоштравајући тако језу стварности. У овој сцени глумци наступају пластично насмејани, као манекени на писти срама, осуђени да се смеју до бесвести, док их живот меље. Каснија сцена радничког штрајка је обликована као „жива скулптура“, чији се носиоци, буквално и метафорички, ломе под тежинама тела, стварности. На сцени су на различите, сугестивне начине обликовани контрасти између бруталности надмених директора и политичара, и трагедија радника који штрајком покушавају да се изборе за мрвице живота. На пример, болно исповедне монологе пресеца статична хорска песма „Живот је леп, када не знаш да губиш“. Њихово правилно, одлучно певање постепено се претвара у све бржу, хистеричнију песму, одраз света који се круни у рушевине.

Како се радња приближава крају, односно њена апокалиптичност постаје све неподношљивија, редитељ је решава све естетизованије, симболичније, што има нарочиту поетску снагу. Радници симболично трче у круг, што схватамо као немогућност искорачења из трагичне заврзламе живота. За собом остављају крваве трагове на стаклима паравана, а затим се ритуално перу, поливају водом и затрпавају земљом, симболички налазећи мир у неком другом свету.

Ана Тасић (*Политика*, 17. 11. 2019)

Writer

Petar Mihajlović (1979, Kragujevac)

He studied medicine and enrolled in the third year of law studies, and then he graduated dramaturge from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade. He won the Slobodan Selenić Award and the Sterijino Pozorje Festival Award for the original domestic drama. He wrote plays for the following productions: *The Raven* (The Dadov Theatre, 2014), *Writing with a Scalpel* (Princely Serbian Theatre Kragujevac, 2006), *Workmen's Chronicle* (Republika Srpska National Theatre Banja Luka, 2010), *Switzerland* (Republika Srpska National Theatre Banja Luka, 2017), *Two Hundred* (Princely Serbian Theatre Kragujevac, 2018), as well as over fifteen radio dramas, radio miniatures, and short films. As a screenwriter, he authored several television shows and feature films. He also published short story collections *Serial Killer* (Jefimija, 2000) and *Nobody* (Solaris, 2018) and a novel *Nothing* (Geopoetika, 2013), while his second novel, *Ojmjakon*, will be published in 2020. He works full-time in the Yugoslav Film Archive.

Director

Veljko Mićunović (1986)

Graduated theatre direction from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in the class of Egon Savin. As an assistant director, he worked with Jiří Menzel and Paolo Magelli.

The plays he directed were performed and awarded at over thirty festivals in Serbia and abroad, including the Sterijino Pozorje Festival, Drama Festival in Ljubljana, International Theater Festival MESS in Sarajevo, Bitef Festival, Theatre City Budva, Yugoslav Theatre Festival in Užice, International Small Scene Theatre Festival in Rijeka.

Some of this plays include: *Hunting Cockroaches* (Yugoslav Drama Theatre), *Life is Ahead of You*, *Death of a Salesman*, *Guardian Angels* (Belgrade Drama Theatre), *A Misunderstanding*, *Dust* (National Theatre Belgrade), *The Dresser* (Slovene National Theatre Maribor), *Feast* (Zvezdara Theatre), *Spine* (National Theatre Subotica), *The Government Inspector*, *Hilarious Tragedy*, *The Suicide* (Montenegrin National Theatre Podgorica), *Robin Hood* (Boško Buha Theatre).

Reviews

Poor People Are Not Invited to Birthday Parties

The origin of this equally painful and comical play with a constantly repeating plot (from the medieval torture to the nineteenth-century Delacroix, to the present day where many are really hungry and so desperate that they would be ready to cut off their fingers and hang themselves) is in the eternal peace, in death, where the struggle for power – portrayed as someone's (everyone's) struggle for life and dignity – stops, leaving only sadness and neutral memories that are, in a repetitive enumeration of years and victims, lost in cold statistics, destroying all idealism, individualism, justice, heroism.

If that is a way out, as the play suggests, then everything happening on the stage for over an hour of dramatic and tragic action gets a completely new expression. Every metaphor, not just every message, loses the battle against the lurking self-destruction.

Dragana Bošković (*Večernje novosti*, November 9th 2019)

Workmen's Chronicle

In spite of the chronicle narration, a tragedy is undoubtedly taking place on the stage, and that tragedy does not need further manipulation of the audience's emotions. Even the director, Veljko Mićunović, does not do that. He methodically develops the poetic discourse of the writer into highly stylized imagines and action, pronouncedly leaning the mechanical movement of the actors, insisting on the repetition of the lines or the movements, clearly indicating that the characters are only a part of a huge mechanism, and as such have long been dehumanized by the system. That culminates in several scenes, such as the revitalized monument to the revolution that collapses under its own weight due to the obvious indecisiveness of the participants and their inability to bring finalize the matter; or the closing scene, performed in crazy circling that poignantly resembles *dance macabre*. The result, therefore, is no cold performance, because every uttered word is painfully recognizable from life. The result is a high-level theater.

Aleksandra Glovacki
(*Cultural Circles*, Radio Belgrade 2, November 20th 2019)

ВЕДРАНА КЛЕПИЦА, СЛОБОДАН ОБРАДОВИЋ, МАЈА ПЕЛЕВИЋ,
ТАЊА ШЉИВАР, ОЛГА ДИМИТРИЈЕВИЋ

ЛЕПА БРЕНА ПРОЦЕКТ

БИТЕФ ТЕАТАР и FLYINGINGER

СУБОТА, 3. ОКТОБАР

VEDRANA KLEPICA, SLOBODAN OBRADOVIĆ,
MAJA PELEVIĆ, TANJA ŠLJIVAR, OLGA DIMITRIJEVIĆ

LEPA BRENA PROJECT

BITEF THEATRE BELGRADE AND FLYINGINGER

SATURDAY, OCTOBER 3RD

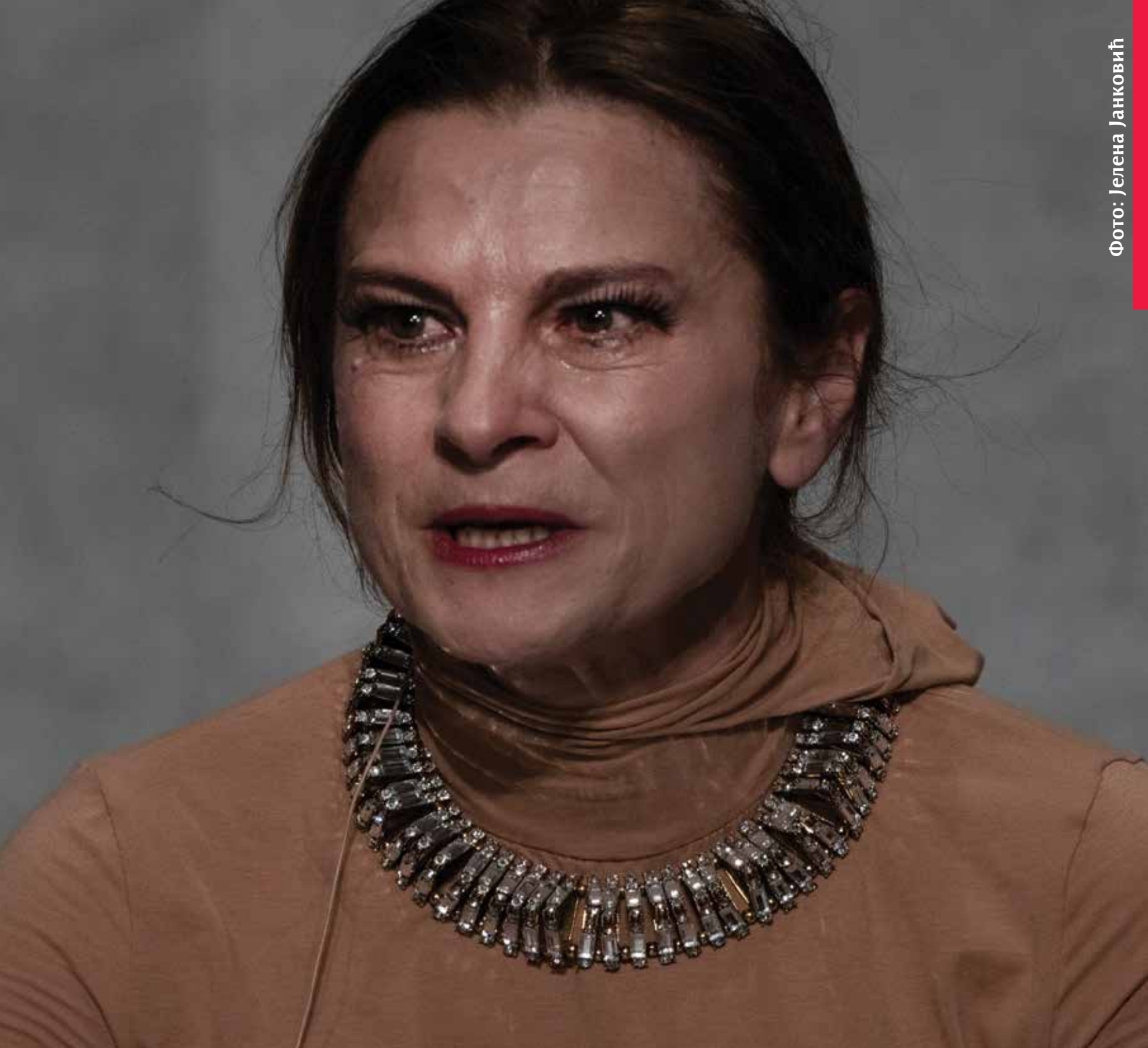

Фото: Јелена Јанковић

Режија и концепт: ВЛАДИМИР АЛЕКСИЋ и ОЛГА ДИМИТРИЈЕВИЋ	**Concept and Direction: VLADIMIR ALEKSIĆ and OLGA DIMITRIJEVIĆ**
Драматург: ДИМИТРИЈЕ КОКАНОВ	**Dramaturge: DIMITRIJE KOKANOV**
Сценограф: НИКОЛА КНЕЖЕВИЋ	**Set Designer: NIKOLA KNEŽEVIĆ**
Костимографкиње: СЕНКА КЉАКИЋ и МИЛИЦА КОЛАРИЋ	**Costume Designers: SENKA KLJAKIĆ and MILICA KOLARIĆ**
Композитор: ДРАШКО АЏИЋ	**Composer: DRAŠKO ADŽIĆ**
Кореограф: ИГОР КОРУГА	**Choreographer**: **IGOR KORUGA**
Корепетиторка: АНА ЋОСОВИЋ	**Rehearsal pianist**: **ANA ĆOSOVIĆ**
Улоге	**Cast**
Брена градитељства (текст Ведрана КЛЕПИЦА): **ЈОВАНА ГАВРИЛОВИЋ**	Brena the Builder (by Vedrana KLEPICA): **JOVANA GAVRILOVIĆ**
Брена бизнисменка (текст Маја ПЕЛЕВИЋ): **ЈАСНА ЂУРИЧИЋ**	Brena the Businesswoman (by Maja PELEVIĆ): **JASNA ĐURIČIĆ**
Брена песме (текст Олга ДИМИТРИЈЕВИЋ): **ЈЕЛЕНА ИЛИЋ**	Brena the Singer (by Olga DIMITRIJEVIĆ): **JELENA ILIĆ**
Брена Југословенка (текст Тања ШЉИВАР): **ТАМАРА КРЦУНОВИЋ**	Brena the Yugoslav (by Tanja ŠLJIVAR): **TAMARA KRCUNOVIĆ**
Брена сексуалности (текст Слободан ОБРАДОВИЋ): **ИВАН МАРКОВИЋ**	Brena the Sexual (by Slobodan OBRADOVIĆ): **IVAN MARKOVIĆ**
Представа траје 1 сат и 25 минута	The play is 1 hour and 25 minutes long.

АУТОРСКИ ТИМ

Ведрана Клепица (Кутина, 1986)

Академију драмске умјетности Загреб уписала је 2005. Од 2009. професионално ради као драматуршкиња на продукцијама у ХНК Загреб, казалишту Мала сцена, Театру &ТД, на Еуроказу, Дубровачким љетним играма...

Као списатељица дебитује 2011. драмом *Радио Кундера* у режији Хелене Петковић и извођењу Театра &ТД Загреб. Текст је настао по мотивима романа *Неподношљива лакоћа постојања* Милана Кундере. Исте године праизведена је њена драма *J.A.T.O.* у режији Тање Диксон и извођењу МКА Theatre Мелбурн.

По оригиналној идеји глумаца Романа Николића и Милице Манојловић 2012. пише драму *Небо је сиво и види се испушни димњак некоī творничкоī постројења*, коју у режији Франке Перковић поставља Казалишна удруга КУФЕР. Исте године преузима вођење тог удружења заједно са продуценткињом Петром Глад.

Године 2013. почиње да режира властите драмске текстове. Драму *Траīична смрт економскоī аналитичара* поставља у продукцији КУФЕР-а и Театра &ТД, а 2017. режира драму *Бијели бубрези* у продукцији Театра &ТД. Последња драма је постављена и у Аргентини у склопу Међународног фестивала драматике Европа + Америка, те у Србији у Атељеу 212. Године 2018. пише драму *Наш одīој* коју у ХНК Ивана пл. Зајца режира Рената Карола Гатица. Драме су јој преведене на десетак језика.

Слободан Обрадовић

Дипломирао драматургију на Факултету драмских уметности у Београду 2008. Као драматург, адаптатор и преводилац драмских текстова сарађивао са водећим позоришним редитељима средње и млађе генерације. Сценариста и косценариста дугометражних и кратких филмова, документарних и играних серија. Селектор фестивала „Јоаким Вујић“ (2014–2015). Члан уредништва позоришног часописа *Театрон* (2005–2012). Објављивао позоришне текстове и критике у часописима *Театрон*, *Yellow Cab*, *ТФТ* и *Сцена*. Добитник годишње награде Позоришта на Теразијама и позоришта „Душко Радовић“. Добитник Стеријине награде за најбољу позоришну критику 2012. године.

Маја Пелевић (Београд, 1981)

Завршила Факултет драмских уметности Београд, 2005; докторирала на Интердисциплинарним студијама на Универзитету уметности у Београду, 2012. Чланица је пројекта Нова драма. Изведене драме: *ESCape*, *Лер*, *Будите Лејди на један дан*, *Беоīрад–Берлин*, *Поморанџина кора*, *Ја или неко другīи*, *Скочи ћевојка*, *Hamlet Hamlet euro trash* (са Филипом Вујошевићем), *Fake Porno i Fakebook* (група аутора), *Можда смо ми Мики Маус*, *Чудне љубави*, *Последице* и *Потīуно скраћена историја Србије* (са Слободаном Обрадовићем) и *Невидљива*.

Њене драме преведене су на енглески, француски, немачки, руски, норвешки, пољски, словачки, чешки, мађаски, бугарски, словеначки и украјински језик и објављене у бројним савременим домаћим и иностраним антологијама.

Са Миланом Марковићем је 2012. реализовала пројекат *Они живе – у потрази за нултим текстом*. Написала је, режирала, и у Битеф театру извела драму *Последице* (2013), а у Народном позоришту Београд режирала је *Моје награде* Томаса Бернхарда (2015) и свој текст *Боливуд* (2018). Са Олгом Димитријевић урадила је представу *Слобода је најскупља капиталистичка реч*, 2016.

Добитница награде „Борислав Михајловић Михиз" за драмско стваралаштво, „Слободан Селенић" за најбољу дипломску драму, победница првог конкурса Стеријиног позорја за оригинални драмски текст *Можда смо ми Мики Маус* (2007), добитница Стеријине награде за драмски текст *Поморанџина кора* (2010) и награде на конкурсу „УНИМА" за најбољи оригинални текст *Невидљива* за луткарско позориште.

Тања Шљивар (Бања Лука, 1988)

Дипломирала и завршила мастер из драматургије на Факултету драмских уметности Београд, а у Гисену (Немачка) завршила мастер из примењених позоришних студија. Ауторка шест целовечерњих драма: *Пошто је паштета?*, *Гребање или Како се убила моја бака*, *Али град ме је штитио*, *Ми смо они на које су нас родитељи упозоравали*, *Као и све слободне дјевојке*, *Режим љубави*.

Драме су јој објављене у позоришним часописима, различитим антологијама, изведене и јавно читане у професионалним позориштима у Босни и Херцеговини, Србији, Хрватској, Пољској, Аустрији, Шпанији, Албанији и Немачкој. За драмско писање освојила је неколико награда, међу којима Награду „Борислав Михајловић Михиз" за укупно драмско стваралаштво (2011), Стеријину награду за текст савремене драме *Ми смо они на које су нас родитељи упозоравали* (2016), MESS market award за текст *Као и све слободне дјевојке* (2016). Номинована за Retzhofer Dramapreis у Аустрији. Драме су јој преведене на десетак језика.

Олга Димитријевић (Београд, 1984)

Дипломирала драматургију на Факултету драмских уметности у Београду. На родним студијама при Централном европском универзитету у Будимпешти одбранила је магистарску тезу *Тело народне певачице: конструкције националних идентитета у Србији после 2000*. Од тада фолк певачице и њихове песме имају велики утицај на њен рад. Стално истражује теме социјалних борби и неправди, женског пријатељства и солидарности, граница политичке имагинације и могућности да се свет учини бољим.

Међу њеним изведеним текстовима су: *Интернат* (Дадов, 2009), *Радници умиру певајући* (Хартефакт фонд и Битеф театр, 2011), *Народна драма* (Позориште „Бора Станковић" Врање, 2012. и Народно позориште Београд, 2016), *Стани да се поздравимо* у оквиру пројекта *Проток жудње* (ТкХ и ЦДУ, Загреб, 2014) и *Моја ти* (Атеље 212, 2017). Ауторски пројекти: режија и драматизација романа *Црвена љубав* Александре Колонтај (Битеф театр, 2016), *Слобода је најскупља капиталистичка реч* (са Мајом Пелевић, Битеф театр, 2016) и *Ја често сањам револуцију* (КЦ Град, 2017).

Добитница награде Хартефакт фонда, Стеријиног позорја и Михизове награде за драмско стваралаштво. Писала је позоришне критике за *Време* и *Театрон*. Често сања револуцију.

Владимир Алексић (1977)

Глуму је дипломирао 1999. на Академији уметности Нови Сад у класи професора Петра Баничевића. Непосредно после завршетка Академије одлази у Италију на позив позоришта Мотус. Са њима ради низ представа: *Visio Gloriosa*, *Vacancy Room*, *Twin Rooms*, *Splendid's*, *Too Late!*, *Alexis*, *una tragedia greca*. Године 2002. пројекат *Rooms* добија специјалну награду

Premio Ubu за најбољи позоришни пројекат у Италији. Алексић сарађује и са Еленом Бучи, Папијем Корзикатом, Лизом Ферлацо Натоли, Мазбедом. У Србију се враћа 2010. и од тада игра у редитељским остварењима, имећу осталих, Милана Нешковића, Ивице Буљана, Соње Вукићевић, Јована Ћирилова, Иве Милошевић, Горчина Стојановића, Олге Димитријевић, Никите Миливојевића.

Активан је и као филмски и телевизијски глумац: *Златна левица, прича о Радивоју Кораћу, Trilogia anni 70, Влажност, Реквијем за госпођу J, Einstein, Il cuore nel pozzo, Maresciallo Rocca, Вратиће се роде, Оно као љубав*. Године 2016. урадио је своју прву ауторску представу са Сањом Митровић: *Другови, ја се ни сада не стидим своје комунистичке прошлости*.

У сезони 2016/2017. са Београдском филхармонијом реализује пројекат *Театар у Филхармонији – Писма композитора* (Моцарт, Чајковски, Малер, Шуман, Стравински). Представу *My revolution is better than yours*, посвећену мајској револуцији '68, у режији Сање Митровић и у продукцији позоришта Théâtre Nanterre-Amandiers (Париз) и Stand Up Tall (Брисел) ради 2018. године.

КРИТИКА

Процект, односно пројекат. Речник каже да је пројекат серија активности са постављеним циљем, осмишљених тако да произведу резултате у одређеном периоду. У том смислу, пројекат је ова представа, јер је окупила пет писаца, плус два редитеља, плус једног драматурга, а све одреда су креативни људи, од којих би свако и сам могао веродостојно да се позабави темом. Пројекат, односно процект је и сама Лепа Брена – и то медијски, финансијски, социолошки, културолошки, па и национални, у смислу оновремене нације југословенске. Као што је и Југославија, кажу, била пројекат, једино што се око ауторства гложе. Али то је тема за неку другу прилику. Говоримо о представи, за коју прво треба рећи шта није: није мјузикл и није биографски комад. Јесте анализа, а анализа је разлагање целине на њене делове; у овом случају на неке делове, не ни близу на све. Идејни аутори и редитељи представе, а то су драматуршкиња Олга Димитријевић и глумац Влада Алексић, одабрали су пет аутора и доделили им пет тема.

(...) Реч је о пет мини-монодрама, од којих свака има свој почетак, разраду, кулминацију и расплет, а из њихових наслова прилично је јасно шта је било чије полазиште. Тема их није ограничила на једнообразне, једнолинијске текстове, већ је сваки, иако на малом простору, и контекстуализовао задату тематику. Или, да појасним, реч је о пет поетских есеја, које редитељи и драматург затим укрштају, доводе у дијалог, чак их сукобе, сплету и расплету. У тумачењу моћних глумица и једног глумца, различитих изражајности, доведених до складне целине. Уз одређену драматуршку недоследност, а реч је о томе да су Брена песме, југословенства и бизниса исповедне, док је Брена сексуалности транспонована кроз лик мушкарца који се са њом поистовећује, а Брена градитељства односи се на комплексе зграда које су широм Југославије ницале осамдесетих година и поносно носиле њено име. И она је, вероватно, била поносна јер је постала и симболом изградње, не само песме и сексепила. Данас су те зграде оронуле захваљујући времену транзицијске небриге, а за једну се поуздано зна да су током рата у њој вршена мучења и силовања. Тако да прича о градитељству и није драматуршки испад, она даје контекст времена, тужни и несрећни резултат времена како на личном, тако кроз рат и распад земље на општем плану.

Што ће рећи да је представа *Лепа Брена Процесс* прича о људима и Југославији, псеудодокументарни а добро промишљени исечак осамдесетих година, подсећање на време пред рат, благо језива опомена на паралелност светова при чему катаклизме дахћу иза првог, прилично танког зида. Кроз жену која је била симбол Југославије, испричана је прича о Југославији. И све остало чиме се представа бави, осим тог градитељства, па и то је била друштвена пројекција у њу, тако да и прича о сексуалности ипак није драматуршки несклад, она можда и најјасније потврђује да је Брена била национални пројекат. Била? Па само два дана пре премијере у Битеф театру, 50 000 посетилаца загребачке Арене здушно је и из гласа певало са њом „ја сам Југословенка".

Александра Гловацки
(*Културни кругови*, *Радио Београд* 2, 25. 12. 2019)

Историја, гламур и пустош

Олга Димитријевић и Владимир Алексић терен представе маркирају као сведен, као једну велику развалину на којој се налазимо после свег ужаса који је прошао југословенским простором, којим се нико није посвећено бавио након ратова.

(...) Пет драмских писаца писало је текстове о Лепој Брени: с једне стране о феномену Лепе Брене која је један од симбола Југославије, која је, једнако, велика геј и drag queen, а опет кроз свој доживљај Лепе Брене свако говори о свом доживљају ње, земље, па и себе самог наспрам тих феномена, како драматург представе Димитрије Коканов наводи у програмској књижици – да је Брена за тим представе симбол старе земље, нашег одрастања, а и откривања сексуалности.

Драматург уплиће монологе пет Брена: Брене Градитељства, Брене Бизнисменке, Брене Песме, Брене Југословенке и Брене Сексуалности у једну врсту међусобног разговара како Брена међу собом тако и са публиком, он једну отворену форму усложњава и на тај начин отвара комплексност и рањивост текстова. И ето нас на развалинама једног света, у којем кроз личност Брене видимо и рат и распад земље и мучну и наизглед бесконачну транзицију (омашком прво пишем традицију), видимо и Брену као звезду која и сама пуца под притисцима (отац у заробљеништву, киднаповање детета)…

Сви текстови настају из нашег времена, послератног (што је једна од његових основних одредница, иако су последњи балкански ратови завршени пре четврт века, транзиционог, иако је транзиција почела одмах након ратова). Сви аспекти дотакнути кроз текстове, а наведени у насловима, укрштају се попут мозаика који даје снажно вишегласје приповедача који се складно и природно уклапа у једну драматуршку целину. Као када Брена Градитељства говори о социјализму из данашње напорне транзиционе перспективе где је грађанин на сваки начин незаштићен; једнако Клепица говори о рату и о оном што се, а пуно тога има, непрестано гура под тепих, Брена Сексуалности нас води у лично, у судбину не само једног травестита који наступа као Брена и има свој дрег шоу у Бечу, него нас уводи у врсту личне храбрости да се живи властита судбина. Брена Бизнисменка Маје Пелевић доноси наличје диве које се очитава у људској слабости, а Брена Југословенка Тање Шљивар доноси бестидни ужас рата, док Брена Песме Олге Димитријевић пружа једну врсту отварања могућности за промену, живот достојан живљења. Свако, наравно, учитава у феномен Лепе Брене и оно лично и оно опште показујући нам нас саме.

Глумачки представа функционише зрело, добро усклађено, као добро отпевана песма. Јасна Ђуричић игра маестрално Брену Бизнисменку у једној тек назначеној, софистицираној персифлажи. Она свој лик доноси толико снажно и аутентично да једноставно фаустовски пожелите да њена игра не престане никад.

Тамара Крцуновић Брену Југословенку доноси болно, преболно, будећи емпатију, зато што, на један начин, по мом доживљају, представља све жртве. Брена Сексуалности Ивана Марковића је права аутентична *drag queen* која припада сваком времену и простору, он игра јасно тако да гледајући га видите и село из којег је, и војску у коју је ишао, и клуб у Бечу у којем наступа, и очајног оца који не престаје да удара главом у зид када га види у хаљини у гардероби док се спрема за наступ... све се то као на длану отвори уз сву неодољиву радост живота коју *drag* звезде носе у себи.

Јована Гавриловић Брену Градитељку игра свом снагом, а опет без напора суочавајући нас и са светом који је обећавао и којег

нема, као са светом који живимо елементарно незаштићени ако говоримо о грађанском, односно друштвено-политичком контексту наше стварности.

Јелена Илић своју Брену Песме доноси са брехтовским отклоном, присутна и довољно прибрана да остави могућност будућности која је вредна живљења. (...)

Редитељи отварају низ питања: односа како према нашој стварности, затим Југославији, нама самима, јер је шамар, ако ћемо парафразирати Улрихе Бадер, који нам држава удара онај који ми ударамо нашој деци. Зато је сцена у којој Јасна Ђуричић/Брена Бизнисменка свом својом снагом трчи носећи југословенску заставу свечана и трагична. Слика коју сам све време имала није носила гламур звезде у себи него једну врсту пустоши у којој смо док изнова састављамо себе саме.

Сценографија Николе Кнежевића даје дубину, појачава нарацију својом сведеношћу, док музика Драшка Аџића прати снажну емоцију у представи према којој је готово немогуће имати отклон. Костими Сенке Кљакић и Милице Остојић маркирају Бренине костиме – један свет који, делом, постоји само у сећању, док кореографија Игора Коруге прати спретно и наглашава унутрашња стања јунакиња.

Лепа Брена Project бави се потрагом за идентитетом као последицом цепања контекста, позива да преиспитамо потенцијале, да реинтегришемо таленте које имамо.

Наташа Гвозденовић (*Време*, 26. 12. 2019)

Authors

Vedrana Klepica (Kutina, 1986)

Enrolled the Academy of Dramatic Art in 2005. Since 2009, she has been professionally working as a dramatist in Croatian National Theatre in Zagreb, Mala Scena theater, &TD Stage, Eurokaz, Dubrovnik Summer Festival, etc.

As a writer, she debuted in 2011 with *Radio Kundera*, directed by Helena Petković and performed by &TD Theater from Zagreb. The play was inspired by Milan Kundera's novel *The Unbearable Lightness of Being*. The same year, her play *J.A.T.O.*, directed by Tanja Dikson and performed by MKA Theatre from Melbourne, was performed.

In 2012, based on the original idea of actors Roman Nikolić and Milica Manojlović, she writes a play *The Sky is Grey and You Can See a Factory's Exhaust Chimney*, which is directed by Franka Perković and performed by KUFER Theater Company. That same year, she takes over that company together with the producer Petra Glad.

In 2013, she started directing productions based on her own plays. Play *A Tragic Death of an Economy Expert* was performed by KUFER and &TD Theater, and in 2017 she directed *White Kidneys*, performed by &TD Theater. That play was staged in Argentina as a part of the International Drama Festival Europe + America, as well as in Serbian Atelje 212. In 2018, she wrote a drama *Our Upbringing* performed in the Croatian National Theatre in Zagreb, under the direction by Renato Karol Gatic. Her plays have been translated in over ten languages.

Slobodan Obradović

Graduated from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in 2008. As a dramatist, adapter and translator of plays, he has collaborated with the leading directors of the middle and young generation. He was a writer and cowriter of feature and short films, documentary and dramatic television shows. He was the selector of the Joakim Vujić Festival in 2014 and 2015. He was a member of the editorial board of the magazine

Teatron from 2005 to 2012. He published dramas and theater criticism in *Teatron*, *Yellow Cab*, *TFT* and *Scena*. He is a recipient of the annual award of the Terazije Theatre and the Duško Radović Theatre, as well as the recipient of the Sterija's Award for the Best Theater Criticism in 2012.

Maja Pelević (Belgrade, 1981)

Graduated from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in 2005 and obtained her PhD at the Interdisciplinary Studies on the University of Belgrade in 2012. She is a member of the New Drama Project. Some of her staged texts include: *ESCape*, *In Neutral Gear*, *Be a Lady for a Day*, *Belgrade-Berlin*, *Orange Peel*, *I or Someone Else*, *Jumpgirl*, *Hamlet Hamlet Eurotrash* (with Filip Vujošević), *Fake Porn and Fakebook* (group of authors), *Maybe We Are Mickey Mouse*, *Strange Loves*, *Consequences*, *A Fully Abridged History of Serbia* (with Slobodan Obradović), and *The Invisible*.

Her plays have been translated into English, French, German, Russian, Norwegian, Polish, Slovakian, Czech, Hungarian, Bulgarian, Slovenian and Ukrainian, and published in a number of contemporary national and international anthologies.

Together with Milan Marković, she realized a project *They Live – Searching for Text Zero* in 2012. She wrote and directed *Consequences* in Bitef Theatre in 2013, as well as *My Prizes* by Thomas Bernhard in the National Theatre in Belgrade in 2015 and *Bollywood* in 2018, based on her original drama. In 2016, together with Olga Dimitrijević, she staged *Freedom: The Most Expensive Capitalist Word*.

She has won the Borislav Mihajlović Mihiz Award for her plays, the Slobodan Selenić Award for the best graduation play, the Sterijino Pozorje Festival Award for the original dramatic text *Maybe We Are Mickey Mouse* in 2007 and for *Orange Peel* in 2010, as well as the UNIMA Award for the best original text for puppet theatre for *The Invisible*.

Tanja Šljivar (Banja Luka, 1988)

Graduated from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade and received her MA from the same Faculty, and received another MA in the applied theatre studies in Giessen, Germany. She wrote six dramas: *How Much Is Pâté?*, *Scratching or How My Grandmother Killed Herself*, *But the City Has*

Protected Me, *We Are the Ones Our Parents Warned Us About*, *All Adventurous Women Do*, and *Regime of Love*.

Her dramas have been published in various theatre magazines and anthologies, performed and publically read in professional theatres in Bosnia and Herzegovina, Serbia, Croatia, Poland, Austria, Spain, Albania and Germany. She has won several awards, including the Borislav Mihajlović Mihiz Award in 2011, the Sterijino Pozorje Award for her play *We Are the Ones Our Parents Warned Us About* in 2016, and the MESS Market Award for *All Adventurous Girls Do* in 2016. She was nominated for the Retzhofer Dramapreis Award in Austria. Her plays have been translated in over ten languages.

Olga Dimitrijević (Belgrade, 1984)

Yugoslav playwright, director and dramaturge. She graduated from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade. She defended her MA theses *The Body of the Female Folk Singer: Constructions of National Identities in Serbia after 2000* in Gender Studies at Central European University, Budapest.

Some of her staged plays include: *Boarding School* (Dadov, 2009), *Workers Die Singing* (Hartefakt Fund and Bitef Theatre, 2011), *Folk Play* (Bora Stanković Theatre, Vranje, 2012 and National Theatre Belgrade, 2016), *Let's Say Goodbye*, within The Craving Flow Project (TkH and CDU, Zagreb, 2014) and *Dear* (Atelje 212, 2017). Independent projects: *Red Love*, based

on Alexandra Kollontai's novel (Bitef Theatre, 2016), *Freedom: The Most Expensive Capitalist Word* (with Maja Pelević, Bitef Theatre, 2016) and *I often Dream of Revolution* (KC Grad, 2017).

Olga Dimitrijević won the Hartefact fund Prize, Sterijino Pozorje Festival Award and the Borislav Mihailović Mihiz Award for playwriting.

Vladimir Aleksić (1977)

Graduated in acting from the Academy of Arts in Novi Sad in 1999, under the mentorship of the professor Petar Banićević. He held a scholarship of the National Theatre "Toša Jovanović" in Zrenjanin. After graduating, he moved to Italy, invited by the Italian theatre Motus, where he did a range of performances: *Visio Gloriosa*, *Vacany Room*, *Twin Rooms*, *Splendid's*, *Too Late!*, *Alexis*, *Una Tragedia Greca*. In 2002, the project *Rooms* receives a special award Premio Ubu, for the best theatre project in Italy. Aleksić cooperates with Elena Bucci, Pappi Corsicato, Lisa Ferlazzo Natoli, Masbedo. He returns to Serbia in 2010, and plays in the performances directed by Milan Nešković, Ivica Buljan, Sonja Vukićević, Jovan Ćirilov, Iva Milošević, Gorčin Stojanović, Olga Dimitrijević, and Nikita Milivojević.

He is also active as a film and TV actor in *Zlatna levica*, *Priča o Radivoju Koraću*, *Triologia anni 70*, *Humidity*, *Requiem for Mrs. J.*, *Einstein*, *Il cuore nel pozzo*, *Maresciallo Rocca*, *Vratiće se rode*, *Ono kao ljubav*. In 2016, he did his first author performance with Sanja Mitrović: *I Am Not Ashamed of My Communist Past* (Bitef Teatar, Stand Up Tall Productions, Holland, co-production: Beursschouwburg, Belgium).

Reviews

The creators and directors of this play, a dramaturge Olga Dimitrijević and an actor Vlada Aleksić, choose five writers and gave them five topics.

(...) We witness five mini-dramas, each with its own exposition, rising action, climax and resolution, while their titles point out what they focus on. They are not limited to uniformed and simple texts, but each can, though in a very limited manner, contextualize its topic. Or, to make things clearer, we are talking about five poetic essays that the directors and the dramaturge interweave, bring into dialogue and even conflicts, combinations and resolutions. Portrayed by four powerful actresses and one actor of different sensibilities, these poetic essays are combined into a unified whole.

Aleksandra Glovacki
(*Cultural Circles*, Radio Belgrade 2, December 25th 2019)

History, Glamour and Havoc

... On the acting level, the play functions maturely, harmonically, like a well performed song. Jasna Đuričić portrays Brena the Businesswoman masterfully in a denoted and sophisticated persiflage. She acts so powerfully and authentically that you can only wish, in a Faustian way, for her performance never to end.

Olga Dimitrijević and Vladimir Aleksić leave their hero/heroine present on the stage at all times, marking their terrain of their play in a limited way, as a massive ruin where we are left after all the mess that went through the Yugoslavian space yet received no attention after the war. They ask a series of questions and raise a number of issues: the relationship with our reality, with Yugoslavia, with ourselves, because the slap – to paraphrase Urliche Bader – of our country is the slap we aim towards our children. That is why the scene where Jasna Đuričić, a.k.a. Brena the Businesswoman runs and carries a Yugoslav flag is both festive and tragic. The image I had in my mind the entire time was not glamorous and star-like, but full of havoc where we keep reassembling ourselves again and again.

Nikola Knežević's scenography deepens and strengthens the narration with its minimalism, while Draško Adžić's music follows the strong emotion in the play in a way that makes it impossible to feel detached from it. Senka Kljajić's and Milica Ostojić's costumes demarcate Brena's costumes – a world that partially exists only in memory – while Igor Koruga's choreography follows it skillfully and accentuates the inner states of the characters.

Lepa Brena Project deals with the search for identity as a consequence of splitting of contexts, and invites us to reevaluate our potentials and reintegrate our talents.

Nataša Gvozdenović (*Vreme*, December 26th 2019)

ПРЕДСТАВА У ЧАСТ НАГРАЂЕНИХ

АБДУЛАХ СИДРАН

СЈЕЋАШ ЛИ СЕ ДОЛИ БЕЛ?

КАМЕРНИ ТЕАТАР 55 САРАЈЕВО (БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА)

НЕДЕЉА, 4. ОКТОБАР

PLAY IN HONOR OF THE AWARD WINNERS

ABDULAH SIDRAN

DO YOU REMEMBER DOLLY BELL?

CHAMBER THEATRE 55 SARAJEVO (BOSNIA AND HERZEGOVINA)

SUNDAY, OCTOBER 4TH

Режија и адаптација: КОКАН МЛАДЕНОВИЋ	**Direction and adaptation: KOKAN MLADENOVIĆ**
Драматург: ВЕДРАН ФАЈКОВИЋ	**Dramaturge: VEDRAN FAJKOVIĆ**
Сценографкиња и костимографкиња: АДИСА ВАТРЕШ СЕЛИМОВИЋ	**Set and Costume design: ADISA VATREŠ SELIMOVIĆ**
Композиторка: ИРЕНА ПОПОВИЋ	**Composer: IRENA POPOVIĆ**
Асистенти режије: АМРА ХАЏИХАФИЗБЕГОВИЋ и АМАР ЧУСТОВИЋ	**Assistant directors: AMRA HADŽIHAFIZBEGOVIĆ and AMAR ČUSTOVIĆ**

Улоге	**Cast**
ЕМИР ХАЏИХАФИЗБЕГОВИЋ	**EMIR HADŽIHAFIZBEGOVIĆ**
ГОРДАНА БОБАН	**GORDANA BOBAN**
МИРСАД ТУКА	**MIRSAD TUKA**
ТАТЈАНА ШОЈИЋ	**TATJANA ŠOJIĆ**
ДАВОР ГОЛУБОВИЋ	**DAVOR GOLUBOVIĆ**
ЕЛМА ЈУКОВИЋ	**ELMA JUKOVIĆ**
МУХАМЕД ХАЏОВИЋ	**MUHAMED HADŽOVIĆ**
АДМИР ГЛАМОЧАК	**ADMIR GLAMOČAK**
САБИТ СЕЈДИНОВИЋ	**SABIT SEJDINOVIĆ**
АМАР СЕЛИМОВИЋ	**AMAR SELIMOVIĆ**
САША КРМПОТИЋ	**SAŠA KRMPOTIĆ**
СИН КУРТ	**SIN KURT**

Представа траје 2 сата	The play is 2 hours long

ПИСАЦ

Имао сам много среће у свом несретном животу

Завршавам своје земаљске послове.

Након толиких година, тијело и мозак разумију све. Души ништа није јасно. Мислио сам, млад: биће времена, научићу, па се свему осмјехивати. Бићу мудар, научићу да шутим, осмјехиваћу се, свима и свему. Бићу мудар, научићу да шетам, као Ћамил Сијарић. Не научих ништа. Са шездесетиседам, једим се као са седамнаест! Каква шутња, каква, побогу, шетња!? Планем, са шездесетиседам, насвашто, као да ми је двадесетитри. Ништа не научих. А мислио: осмјехиваћу се, са висина. У шетњи, ведар, одмахиват руком. Нити се осмјехујем, нити руком одмахујем. Нити шетам, нити шутим. А своје земаљске послове приводим крају. Тријебим биљежнице, гужвам старе папире, празним прашњаве фасцикле. Како нациједити питак сок из сухе дреновине заборављених записа?

Казујем кћерки Миранди, а она, без каквог видљивог и непосредног разлога, плаче и криомице отире сузе:

Имао сам много среће у животу. Пази добро шта ти говорим! Имао сам много среће у животу! Не кажем: имао сам сретан живот! То не. Мој живот није био сретан, далеко од тога. Био је све друго, прије и више, него сретан.

Много сам патио, био и бивао много несретан. Дуго и често бивао несретан. Трајно бивао несретан. Али кад год, у старачким ноћима несанице, попут дјеце што по поду ређају своју играчку минијатурног воза, са вагонима, локомотивом, трачницама, рампама, саобраћајним чвориштима и крижањима, успутним постајама и чуварским кућицама – кад год, у таквим ноћима, на разапетом платну празнога плафона, поредам слике, ситуације, стања и збивања на колосијецима свога животнога пута, јасно видим и поимам да сам имао много среће у животу. Знам да звучи глупо, али је тачно: имао сам много среће у своме несретном животу! Да сам се из најтежих околности и положаја морао чупати својом памећу и властитом тзв. интелигенцијом, спретношћу и сналажљивошћу, никад се не бих ишчупао, и нидокле не бих стигао. Него ми увијек, онда кад је бивало најпотребније, наилазила некаква – срећа у животу. Некакво Нешто наилазило, па ме то Нешто подизало, усправљало и спашавало. Да, несретан је био мој живот, била је то једна голема невоља, али сам, кроз њу пролазећи, имао много, много среће. И морао бих бити задовољан. А нисам. Мучи ме једна, како да ти кажем, прилично деликатна ствар. Слушај ово пажљиво!

Свему што нису могли појмити, људи су дали име Бог. То што се људским мозгом не може појмити, то Непојамно, Бог, преда ме је безброј пута подастирало доказе о своме постојању, а да се на то нисам готово ни обазирао, а камоли штагод мијењао у своме смушеном, неваљалом и нездравом начину живљења. И кад бих по свему другоме био без гријеха, чист и безгрешан попут новорођенчета, само сам због тога, због охоле равнодушности наспрам јасних знакова о Сили која се брине о моме путу и путовању – заслужио казну много тежу од ове коју издржавам: колерична старост и мучна, понижавајућа, а узалудна борба и хрвање са стотину тјелесних тегоба и болести. Видиш, када се ствари тако поставе, и када се сабере све, тако постављено – зар ја уствари нисам један веома сретан човјек?

Јесам. Ја сам један веома сретан човјек!

Абдулах Сидран (Сарајево, 1944)

Босанскохерцеговачки песник, писац и сценарист. У родном Сарајеву је похађао основну школу и гимназију те Филозофски факултет. Још као младић почео се бавити списатељским радом, уређујући омладинске листове и часописе те приређујући разне трибине. Радио је на ТВ Босне и Херцеговине све до рата 1992. године. Као књижевник јавио се шездесетих година својим песмама у прози. Припадао је генерацији младих књижевника званих „шездесетосмаши“. Његове песме превођене су на немачки, италијански и француски језик.

Неке његове познате песме су: *Бивши другари*, *Босна*, *Дјевојчица из Улице Пркоса*, *Хоће ли ишта о мени знати*, *Мора*, *Планета Сарајево*, *Сарајевске приче*, *Зашто тоне Венеција* и друге...

Збирке песама су му: *Морија*, *Шахбаза*, *Потукач*, *Кост и месо*, *Сарајевска збирка*, *Болести од душе*, *Сарајевски табут* и друге...

Осим као песник, Сидран је познат и по филмовима за које је писао сценарије. Најпознатији су *Сјећаш ли се Доли Бел* и *Отац на службеном путу* које је режирао Емир Кустурица.

За своје збирке песама Сидран је награђен бројним наградама, међу којима су Шестоаприлска награда града Сарајева, Годишња награда Удружења књижевника БиХ, Змајева награда и Награда слободе француског ПЕН-а. Сидран је био награђиван и за своја филмска остварења. Редовни је члан Академије наука и умјетности БиХ.

РЕДИТЕЉ

Сидранов роман представља својеврсни *Амаркорд* наших простора. Један седамнаестогодишњи дечак ће током школског распуста спознати два велика феномена – љубав и комунизам. Из бурних догађаја тога лета дечак ће изаћи као млади човек који је научио да су и љубав и комунизам тек разочаравајуће наличје два велика појма, наличје чија ће сенка оставити катастрофалне последице на његову генерацију неколико деценија касније.

Прошло је готово четрдесет година од настанка филма *Сјећаш ли се Доли Бел*. Земља у којој је филм снимљен више не постоји. Град у коме се радња дешава више није исти. У нашој се представи некадашњи дечак Дино, у поодмаклим годинама, враћа у град своје младости, тражећи сопствену „бољу прошлост". То је оквир који ће нам омогућити једну готово маркесовску причу. Сваки повратак у детињство, у младост, повратак је у измишљено. Пропуштени кроз призму нашег сећања, ликови и догађаји немају своје реалне облике, већ њихов коначни лик обликује утисак који смо након свега заузели о њима.

Након свих година, распада земље, рата, суноврата свих вредности које су представљале његов свет, наш Дино, човек који корача кроз сопствену старост, не верује више ни у шта. Њему остаје да посложи пазл сопствених сећања, трагајући за самим собом. Веровање припада неким другим људима. Проблем је што ти други, довољно наивни пред светом да још увек имају жељу да верују, немају у шта да верују.

Кокан Младеновић

КРИТИКА

Чудо у Сарајеву

Свакога дана у сваком погледу све више напредујем. Та славна реченица из чувеног филма Емира Кустурице *Сјећаш ли се Доли Бел?* из 1981. о сталном напредовању представљала је, увјетно речено, благу иронију о социјализму у којем смо живјели и до којег уствари никада нисмо стигли, али је означавала и типично наше лежерно увјерење да, што год било, никада нећемо ни пропасти. Мало ћемо лагати, мало ћемо красти, мало ћемо се правити луди, али некако ћемо опстати. Друга реченица из тог филма пуно је злослутнија: „Хоће ли у овом граду икада засјати сунце како треба?" Између та два осјећаја, између самозаваравања да напредујемо и свијести да на Балкану кронично ствари никако да дођу на своје мјесто, разапета је и истоимена представа *Сјећаш ли се Доли Бел* у режији Кокана Младеновића. Представа не завршава као филм, у Југославији, него започиње данас, када

се главни јунак с кофером враћа у свој град, на поприште једне безазлене, али сиротињске младости и почиње се сјећати и својих интимних надања и љубави, али и друштвених илузорних одушевљења о једнакости и бољем животу. Слике тог мусавог живота, у којем је било и једноставне мајчине бриге и топлине неке плебејске пите зељанице, али и грубости уличног одрастања и строгости идеолошког погледа на свијет, као флешеви бившег времена или као отргнути листови сјећања промичу на позорници пред нашим очима. У њима нема ни пуно носталгије ни нарочитих оптужби. Јер тако је напросто било.

Закључно, *Сјећаш ли се Доли Бел* врло је добра представа јер је више него солидно одиграна и промишљено и једноставно режирана те зато што нам је без нарочите тезе унапријед или сладуњаве поруке уназад испричала причу баш о нама овдје, какви већ јесмо. У распону од безглавог вјеровања и не увијек искреног одушевљења у једном времену до мржње и биједе у оном другом, у којем данас живимо.

Бојан Муњин (*Новости*, 29. 4. 2019)

Сјетна пародија наших живота

(...) Режисер Кокан Младеновић представу започиње доласком сиједог Дине (Мирсад Тука) у Сарајево, који с великим кофером тумара мраком и покушава препознати остатке дневног боравка у којем је провео дјетињство. Ускоро проналази мали ковчег с успоменама из којег затим оживљавају ликови из филма те који у једном карневалском, фелинијевском ритму излазе на сцену и, плешући у кругу, изговарају добро познате реплике. Сви носе своје кофере са сјећањима који ће, захваљујући Адиси Ватреш-Селимовић, сасвим практично служити и као сценографија, односно намјештај с којим ће глумци константно бити у интеракцији. Затим ће се остарјели Дино привремено повући са сцене и попут гледаоца уступити мјесто појединачним призорима да напусте кофере својих власника и оживе у новом облику.

Радња креће у кући породице Зољ, када се с посла враћа отац Махмут (Емир Хаџихафизбеговић) и започиње уобичајени „редовни" кућни састанак, на којем браћа Дино (Давор Голубовић), Керим (Сабит Сејдиновић) и Мидхо (Син Курт) препричавају своје дневне пропусте, а што неријетко заврши батинама те заштитом мајке Сене (Гордана Бобан). Већ од овог призора постаје јасно да режисер Младеновић не жели копирати стил Емира Кустурице. Напротив, он трага за новом изведбом којом ће настојати коментирати филм и дешавања у њему. Зато ће глумци у представи истовремено подсјећати на оне из филма, али опет бити другачији, аутентични, своји, театарски ће повремено презентирати и један пародијски однос према ономе што играју, а што не желе исмијавати већ учинити духовитијим, драматичнијим, трагичнијим.

Ипак, одређена доза карикатуралности бит ће примјетна у маестралним глумачким изведбама Адмира Гламочака и Татјане Шојић, који ће Цвикераша, односно Управницу, креирати у готово гротескном облику, уз помоћ чега ће презентирати сав апсурд претјеране еуфорије тадашњег политичког и друштвеног уређења. Као супротност њиховој еуфоричности и комичности, режисер ће понудити једнако претјеране драматичне изведбе које ће послужити као примјер апсолутне материјалне биједе и страха током живота у периоду комунизма, што је посебно јасно у сцени у којој уплакана мајка криминалца Шинтора (Татјана Шојић), затворена у простор ковчега с пригушеним свјетлом, шаље поруку свом изгубљеном сину. Ипак, за разлику од глумачких интерпретација „старе школе", код њихових млађих колега примјетна је одређена несигурност, посебно код Давора Голубовића као

Дине, док похвале иду Сабиту Сејдиновићу и Елми Јуковић као Доли Бел, који су, упркос повременој претјераности у изведбама, успјели постојеће ликове надоградити и учинити оригиналним.

Најважнији сегмент режисерског концепта јесте коначни слом двију утопија, Динине идеје о чедној љубави и очеве о комунизму, „који мора доћи до 2000. године". Док из данашње перспективе за љубав још има наде, комунизам је отишао у неповрат са смрћу Дининог оца, што је симболички однос који режисер потенцира на крају представе. Дакле, сасвим је јасан Младеновићев критички осврт на Југославију и њено политичко уређење, те тај период наших прошлих живота режира као стање ишчекивања бољег сутра које никако не долази. Јер, насупрот филма у којем породица Зољ на концу од државе ипак добије нови стан, у представи он бива додијељен другој, подобнијој особи. Све ово, наравно, неодољиво подсјећа и на садашњи живот у државама након распада Југославије и рата, што, с једне стране, потврђује универзалност Сидрановог дјела, али и проклетство овдашњег човјека који због борбе с политичким системима заборавља на себе, на своју срећу и осјећања, на истинско значење ријечи љубав.

С новим, крајње интригантним и само на тренутке недосљедним читањем Сидрановог књижевног класика, уз хумор, сјету и бол, представа *Сјећаш ли се Доли Бел* Камерног театра 55 у коначници упозорава балканског човјека да престане бити клаун с црвеним носом који слијепо вјерује себичним властодршцима те животе одређује политичким системима. Попут оца Махмута којег сада лик Тетка упозорава ријечима: „Бит ће овдје, Махо, крви", а који тек са смрћу спознаје пролазност материјалног и апсурдност политике у коју се заклињао и којој је посветио цијели свој живот. „Хоће ли у овом граду икада засјати сунце како треба", цитат је који узалудно понављамо, стојећи на киши и чекајући плаво небо иза облака, док нас непримјетно обузима истинска тама.

Мирза Скендерагић (*Ставˇ*, 25. 3. 2019)

Сарајевски Камерни театар 55 показао је интерпретацију пролаза времена и мијењања политичких и обитељских силница у представи *Сјећаш ли се Доли Бел* с мањим ансамблом концентрираних глумаца који, уз незнатне преобразбе, мијењају просторе, вријеме и идентитете, а све мијене мотри у просторима сјећања приповједач и главни лик. Коморност простора сарајевске позорнице приказана је додатним минимализирањем с коферима које глуме прtљагу, говорницу, скровиште, лијес. Емир Хаџихафизбеговић презентирао је снагу глумачке особности, а публици се посебно свидио дјечак, талентирани и свеприсутни Син Курт, али и врсна Гордана Бобан.

Мира Мухоберац (*Вијенац*, 24. 10. 2019)

Writer

Abdulah Sidran (Sarajevo, 1944)

Poet, writer, and screenwriter from Bosnia and Herzegovina. He attended elementary school, grammar school, and the Faculty of Philosophy in his hometown of Sarajevo. He started writing as a young man, editing youth papers and magazines, and organizing various events. He worked at the Bosnia and Herzegovina Television until the war in 1992. As a writer, he debuted with prose poems in the 1960s. He was a member of young writers nicknamed "1968-ers". His poems have been translated into German, Italian, and French.

Some of his most famous poems are: "Former Friends", "Bosnia", "The Girl from the Defiance St.", "Will She Know Anything About Me", "Nightmare", "Planet Sarajevo", "Sarajevo Tales", "Why is Venice Sinking", and others.

His poetry collections are *Moria*, *Šahbaza*, *Rambler*, *Flesh and Bone*, *Sarajevo Collection*, *Soul Pain*, *Sarajevo Taboo*, and others.

Besides as a poet, Sidran is famous for his film screenplays, including *Do You Remember Dolly Bell?* and *When Father Was Away on Business*, both directed by Emir Kusturica, as the most famous ones.

His poetry collections were awarded numerous times, and he won the April 6th Award of Sarajevo, the Annual Award of the B&H Association of Writers, the Zmaj Award, and the Award of Freedom by the French PEN. Sidran won awards for his cinematic work as well. He is a member of the Academy of Sciences and Arts of the B&H.

Reviews

Sarajevo Miracle

"Every day, in every sense, I'm making more and more progress." This famous sentence from the famous film *Do You Remember Dolly Bell?* by Emir Kusturica (1981) on steady progress was, conditionally speaking, mildly ironic of the socialism which we lived in and which we never really reached, but it also signified our typically casual belief that, whatever it was, we would never fail. We will lie a bit, steal a bit, pretend to be a bit crazy, but somehow we will survive. The second sentence from that film is much more ominous: "Will the sun ever shine on this city properly?" Torn between those two feelings, between self-deprivation that we are making progress and the knowledge that things in the Balkans chronicle keep falling out of their places, is the play *Do You Remember Dolly Bell?*, directed by Kokan Mladenović. The play does not end in Yugoslavia like the film, but begins today, when the protagonist returns to his hometown carrying a suitcase, to the scene of a harmless but poor youth and begins to remember his intimate hopes and love, but also social illusory enthusiasm for equality and better life. Images of that dingy life, which included a simple mother's care and warmth of a plebeian vegetable pie, but also the roughness of growing up on the streets and the austerity of the ideological view of the world, and these, just like flashes of the past or like torn leaves of memory, move around the stage before our eyes. There is no much nostalgia or special accusations in them. Because that was the way it was.

The ensemble of the Sarajevo Chamber Theater that combines very experienced and very young actors depicts the Bosnian black-humored *Amarcord* without any pathos yet with lots of moderation, and the audience could, equipped with today's wisdom, reconstruct what had actually happened to us. The father, a convinced Marxist, does not die, like in the film, due to illness, but from sadness, because everything he believed in went astray, while the sentences "You don't know what's going on behind the hill" and "We will be knee-deep in blood" point out, without further explanation, all that later wrapped us all in black darkness. That poor and portrayed "neighborhood" will fall apart, the fatal suburbian Dolly Bell will become a singer in a folk club, surrounded by tycoons who deal with things swiftly, while a million people from Bosnia and three million from entire Yugoslavia will scatter all over the world. The set design of the entire play, therefore, consists exclusively of suitcases, that are constantly being moved here and there as the actors come and go, and even when they are put onto the ground and opened, they represent nothing but improvised constructions of our own lives, until the next move. A real, rude, political, or intimate move. "Will the sun ever shine on this city properly?"

Finally, *Do You Remember Dolly Bell?* is a very good play because it is quite properly acted out while being directed in a thoughtful and simple manner, and because it tells us a story, without having a forward specific idea or a corny backward message, about ourselves here, as we already are. As we are ranging from a headless belief and a not-always-sincere

enthusiasm at one point, to the hatred and misery at the other point and time we live in today.

Bojan Munjin (*Novosti*, April 29th 2019)

A Sad Parody of Our Lives

Do You Remember Dolly Bell? is not just a screenplay. It is not just a film or a novel. *Do You Remember Dolly Bell?* is an indispensable part of Sarajevo's identity, culture, and life. The immortal effect of this work of art – whose replicas still circulate the streets of Sarajevo on a daily basis, whose characters continue to live in the memories of people of Sarajevo, and that still keeps the original spirit of Sarajevo packed in a suitcase – is clearly presented by one's constant need to return to its humor, pain, and humanity.

However, *Do You Remember Dolly Bell?* has now been revived and presented in a new form, and as a theatrical play, adapted to the present moment, it critically perceives the past, the film, the system, and the country that no longer exists. That review was created, above all, in an atmosphere of parody, but not intended to mock, but to comment the previous work of art in an artistic, social, and political manner, through today's point of view and with a noticeable dose of sadness. The Chamber Theater 55's *Do You Remember Dolly Bell?* is directed by a Serbian director Kokan Mladenović, and it brings – in a Proustian shape – a vivid, humorous, and painful recollection of the now-adult Dino Zolj of his childhood, of Yugoslavia, his father, his loves, and past life, gradually understanding himself and the time whose values no longer exist.

(...) The director Kokan Mladenović starts the play with the arrival of the gray-haired Dino (played by Mirsad Tuka) to Sarajevo, wandering in the dark with a large suitcase and trying to recognize the remains of the living space where he spent his childhood. He soon finds a small suitcase with memories from the film, and out of that suitcase, the characters from the film then come to life and come on stage in a carnivalesque, Fellini-like rhythm and, dancing in a circle, say out loud the replicas we all know so well. They are all carrying their own suitcases full of memories that will, thanks to Adisa Vatreš-Selimović, practically serve as the set, i.e. the furniture the actors will be constantly interacting with. Then the aged Dino temporarily withdraws from the stage and, like a spectator, gives all the individual scenes a chance to get out of their owners' suitcases and come to life in a new form.

(…) The most important segment of the director's concept is the final collapse of two utopias, Dino's idea of pure love and his father's idea of communism, "which must come by the year 2000". While today's perspective still provides hope for love, communism has gone irreversibly with the death of Dino's father, which is a symbolic relationship the director is emphasizing at the end of the play. So, Mladenović's critical view of Yugoslavia and its political system is rather clear, and he directs that period of our past lives as a state of anticipation and waiting for a better tomorrow that never comes. Because, unlike the film where the Zolj family eventually gets a new apartment from the state, that apartment is, in this play, assigned to another, more suitable individual. All this, of course, looks like the present life in the states that appeared after the disintegration of Yugoslavia and after the war, and that confirms, on the one hand, the universality of Sidran's work, but also, on the other, the curse of a local man who, in his fight against the political systems, forgets himself, his own happiness, and feelings, as well as the true meaning of the word "love".

Mirza Skenderagić (*Stav*, March 25th 2019)

The Chamber Theater 55 from Sarajevo interpreted the passage of time and the change of political and family forces in the play *Do You Remember Dolly Bell?* with a small ensemble of concentrated actors who, with minor transformations, change spaces, time, and identities, and all those changes are perceived by the narrator and protagonist in his memory. The chamber space of their stage in Sarajevo is accentuated by an additional minimization with suitcases that act as luggage, a phone booth, a hiding place, a dead body. Emir Hadžihafizbegović presented all the strength of his acting personality, and the audience especially liked the boy, the talented and ubiquitous Sin Kurt, but also the excellent Gordana Boban.

Mira Muhoberac (*Vijenac*, October 24th 2019)

ЖИРИ
65. Стеријиног позорја

АЛМИР БАШОВИЋ
(председник Жирија)

Рођен у Сарајеву 1971. Дипломирао, магистрирао и докторирао на Одсеку за компаративну књижевност и библиотекарство Филозофског факултета у Сарајеву, где предаје као ванредни професор. За свој педагошки и научни рад на Академији сценских умјетности у Сарајеву добио је Награду др Разија Лагумџија. Објавио је преко педесет стручних чланака и студија у различитим часописима, зборницима и књигама. Учествовао је у приређивању зборника *Драма и вријеме* (Добра књига, Сарајево 2010) и *Живот, наратив сјећање: проф. др. Нирман Морањак-Бамбурач* (Филозофски факултет, Сарајево 2017). Објавио је стручне књиге о драми и позоришту *Чехов и простор* (Стеријино позорје, Нови Сад 2008; словеначко издање: Књижница МГЛ, Љубљана 2013) и *Маске драмског субјекта* (Buybook, Сарајево/Загреб 2015).

Аутор је пет позоришних комада који су превођени на десетак језика, извођени су у Сарајеву, Бечу, Брну, Београду и Скопљу. Књиге драма: *Привиђења из сребрног вијека* (Око, Сарајево 2004), *Visions de l'age d' argent / RE: Pinocchio* (Theatroom noctuabundi, Париз 2008) и *Четири и по драме* (Connectum, Сарајево 2018). За драму *Привиђења из сребреног вијека* добио је награду на Фестивалу бх драме у Зеници, а драма је у избору Европске театарске конвенције (ЕТЦ) увршћена међу 120 најбољих савремених европских комада. Добитник је награде „Кочићево перо" 2020. године за књигу *Четири и по драме*.

Радио је као драматург на више представа у Народном позоришту у Сарајеву, био је селектор и члан жирија на фестивалима у Јајцу, Сарајеву, Брчком и Скопљу.

Уредник је књижевног часописа *Живот*.

ЈЕЛЕНА МИЈОВИЋ

Рођена 1971. у Београду. Дипломирала драматургију на Факултету драмских уметности Београд. Радила на телевизији, писала сценарија за бројне емисије из културе, дечје ТВ серијале…

О 1996. до 2004. предавала драматургију на Катедри за драматургију ФДУ и била консултант за ТВ сценарио на Катедри за ТВ режију Академије уметности Нови Сад.

Драматуршкиња Позоришта Атеље 212 од 1999. Као драматуршкиња радила на представама у Битеф театру, Југословенском драмском позоришту, Атељеу 212, Македонском народном театру Скопље, Словенском народном гледалишчу Љубљана, Градском позоришту Истанбул, Словенском народном гледалишчу Марибор...

Сарадница на сценарију за филм *Балкан није мртав* редитеља Александра Поповског.

Изведени позоришни комади: *10, 9, 8*... НП Суботица, 2001, р. Ненад Гвозденовић; *Судбина и коментари*, драматизација романа Радослава Петковића, НП Београд, 2002, р. Алиса Стојановић; *Секс за почетнике*, драматизација књиге Јасминке Петровић, МП „Душко Радовић" Београд, 2003, р. Алиса Стојановић; *На слово на слово*, адаптација истоимене ТВ сери-

је Душка Радовића, Позориште „Бошко Буха“ Београд, 2004, р. Алиса Стојановић; *Планета специјалитета*, МП „Душко Радовић“ Београд, 2007, р. Алиса Стојановић; *Прича из вилинске шуме*, Позоришташе „Пуж“ Београд, 2008, р. Ана Здравковић; *БЛИ*, Атеље 212 Београд, 2009, р. Никола Завишић; *Где је запад?* (*Wo ist der westen?*), Фолкстеатар, Фестивал „Go West“, Беч, 2010, р. Кристина Хомел; *Метаморфозе* (по Овидију, са Александром Поповским), ЈДП Београд, 2010, р. Александар Поповски; *Пинокио*, Градско позориште Подгорица, 2013, р. Снежана Тришић; *12 гневних жена*, НП Ниш, 2014, р. Иван Вуковић; *Ружа, увела* (по мотивима приповедака Боре Станковића), Позорише „Бора Станковић“ Врање, 2016, р. Милан Нешковић; *Хроника паланачког гробља* (драматизација истоименог дела Исидоре Секулић), Крушевачко позориште, 2019, р. Иван Вуковић.

ИГОР БУРИЋ

Рођен 1976. Новинар и позоришни критичар новосадског дневног листа *Дневник*. Дипломирао на Одсеку за филозофију Филозофског факултета у Новом Саду.

Још као студент писао и објављивао текстове о филозофији, теорији и критици културе, новим медијима, књижевности, музици, позоришту, филму, интердисциплинарним уметничким формама. Од 2003. пише и позоришну критику, чиме наставља велику традицију листа у којем се запослио 2002. године.

Поред рада у *Дневнику*, пише чланке, интервјуе, критике као повремени сарадник позоришних часописа *Сцена* и *Лудус*, али и за друге штампане и интернет медије.

Уређивао је часопис *Интерзоне* Фестивала актуелне музике, Билтен Фестивала професионалних позоришта Војводине, Билтен *Станар* Групе за концептуалне политике и Центра за нове медије kuda_org.

Модерисао разговоре у програмима Музеја савремене уметности Војводине, Фестивала професионалних позоришта Србије, Фестивала савременог позоришта *Desire* Позоришта „Деже Костолањи“ Суботица, Стеријиног позорја и Битефа.

Председавао је жиријем Фестивала професионалних позоришта Војводине, жиријем Међународне асоцијације позоришних критичара/IACT на Стеријином позорју и на сарајевском MESS-у.

Са Владимиром Копицлом био је коселектор 54. Стеријиног позорја.

Члан је Удружења позоришних критичара и театролога Србије.

За писање и друга професионална постигнућа је као „готово ексцесна појава међу младим новинарима у *Дневнику* и у културној рубрици” добио годишњу награду тог листа 2004, а затим и 2017. године.

Признање ван куће у којој ради стекао је 2005. када је добио награду Фондације „Конрад Аденауер“ Новосадске новинарске школе за најбоље младе новинаре.

На 59. Стеријином позорју (2014), добио је Стеријину награду за позоришну критику „Миодраг Кујунџић“.

ЖЕЉКО ХУБАЧ

Рођен у Тузли, 1967. Одрастао у Зеници и Лесковцу. Као инжењер електротехнике и апсолвент београдског Природно-математичког факултета, уписао је Факултет драмских уметности у Београду, где је дипломирао 1996. на одсеку Драматургија. Његови драмски комади су до сада 42 пута премијерно изведени у професионалним позориштима у Србији (Београд, Нови Сад, Ниш, Лесковац, Шабац, Ужице, Крушевац, Зрењанин, Кикинда, Косовска Митровица, Зајечар, Врање, Лазаревац), у Бугарској (Пловдив, Видин и Крџали), Хрватској (Загреб), Босни и Херцеговини (Зеница), Шведској (Стокхолм), Јапану (Токио), Руској Федерацији (Новоросијск) и реализирани више од хиљаду пута.

Представе рађене по његовим драмама биле су у селекцији више од 40 домаћих и иностраних позоришних фестивала (Стеријино позорје Нови Сад, Фестивал „Нова драма“ Санкт Петербург – програм младих европских аутора, Фестивал БиХ драме Зеница, Фестивал луткарских казалишта Ријека, Дани комедије Јагодина, ЈоакимФест

Крагујевац, Фестивал позоришта/казалишта БиХ Брчко, Фестивал професионалних позоришта Војводине, Фестивал професионалних позоришта Србије „Јоаким Вујић“, Међународни позоришни фестивал за дјецу Котор, Међународни луткарски фестивал „Златна искра“ Крагујевац, Фестивал позоришта за децу „Позориште звездариште“, Фестивал позоришних представа за децу „Фестић“, Сусрети луткарских позоришта Србије, Фестивал малих форми, Фестивал праизведби, Нушићеви дани и др.) и освојиле више од 50 награда. Представе рађене по његовим адаптацијама такође су учествовале и освајале награде на значајним фестивалима, међу којима су Град-театар Будва, Сплитско лето, Фестивал камерног театра „Ристо Шишков“ у Струмици, Фестивал црногорског театра, Интернационални театарски фестивал у Пекингу и др.

За драмске текстове Жељко Хубач је награђиван десет пута у земљи и иностранству (Награда за најбољи драмски текст на Фестивалу професионалних позоришта Србије „Јоаким Вујић“ 1994, Награда „Бранислав Нушић“ Удружења драмских писаца Србије 1996. и 1998, Награда за најбољи текст на Фестивалу луткарских позоришта Србије 2002, Награда за најбољи комедиографски текст на Данима комедије 2004, Награда за најбољи савремени драмски текст на Сусретима позоришта/казалишта БиХ 2010. и др.) Добитник је Награде Народног позоришта Београд за уметнички и радни допринос 2010. и Октобарске награде града Лесковца, 2016.

Драме су му превођене на енглески, немачки, руски, бугарски, пољски, шведски и јапански језик. У издању КИЗ „Алтера“ и Шабачког позоришта објавио је књигу драма *Бизарно*, 2012. Аутор је већег броја реализованих телевизијских емисија, играних серијала, ТВ драма и једног дугометражног играног филма.

Писао је позоришну критику за дневни лист *Данас*. Објављивао је театролошке есеје у домаћим и иностраним часописима. Био је уредник издања Музеја позоришне уметности Србије и позоришног часописа *Театрон*, главни уредник Издавачке делатности Народног позоришта Београд и драматург Српског народног позоришта Нови Сад. Од 2014. до 2018. био је вршилац дужности директора Драме Народног позоришта Београд. Тренутно је драматург тог позоришта.

РОБЕРТ ЛЕНАРД

Позоришни редитељ, драмски писац, драматург, уметнички руководилац Новосадског позоришта. Рођен 1983. у Сенти, студирао хунгарологију на Филозофском факултету.

Дипломирао је 2009. мултимедијалну режију у класи Боре Драшковића и Бориса Лијешевића на Академији уметности у Новом Саду. Његова дипломска представа је била *Права природа љубави* у Позоришту „Деже Костолањи“ по савременом тексту канадског драматичара Бреда Фрејзера.

Од 2008. до 2013. ради као слободни уметник и усавршава своје знање режије као асистент различитих савремених аутора: Андраша Урбана, Оливере Ђорђевић, Борута Шепаровића и Ласла Кесега. Режирао у Будимпешти, Бекешчаби, Позоришту „Деже Костолањи“ и Салашком позоришту.

Од 2013. је стални сарадник Новосадског позоришта, прво као уметнички сарадник, редитељ, драматург и асистент режије, а од 2016. као уметнички руководилац те установе. Његове режије у Новосадском позоршту су: *Нојзацер кабаре*, *Пијани процес*, *Фама о бициклистима*, *Едвард II*, *Сањари* и *Капетан Прљави Фред*.

Редовно режира на Академији уметности у Новом Саду, представа *Ловац у житу* је добитник више награда на међународним студентским фестивалима.

Пише драме, које се појављују на разним сценама Мађарске и Србије. Редован је гост на концертним извођењима мађарског националног фестивала POSZT и фестивала мађарске савремене драме DESZKA. Његову збирку драмских текстова *Скизоидолис* објавила је издавачка кућа „Форум” у Новом Саду 2015. године. Драму *Бдиоци* је извео ансамбл Народног позоришта у Суботици у режији Ђерђа Херњака, а драму *Тетоважа* поставили су у Позоришту „Жигмонд” Мориц у Њиређхази. Превео је и адаптирао текстове *Црни* и *Фама о бициклистима* у Новосадском позоришту.

ОКРУГЛИ СТО

ИСИДОРА ПОПОВИЋ

Рођена 1981. у Новом Саду. Основне студије завршила 2003. на Академији уметности у Новом Саду (Драмски одсек, смер Глума на српском језику), у класи професора Петра Банићевића. Магистрирала 2005. на Одсеку за српску књижевност Филозофског факултета у Новом Саду, одбранивши рад *Живот и дело Лазара Лазаревића старијег*. Докторирала 2013. дисертацијом *Комедија у Срба пре Јована Стерије Поповића (од почетка до 1830. године)* на Филозофском факултету у Новом Саду. Током израде докторске дисертације била стипендиста Министарства науке Републике Србије.

Од 2000. до 2005. радила на Телевизији Нови Сад (данашња РТВ), најпре у Информативном, а потом у Документарно-образовном програму. Од 2005. запослена је у Матици српској, најпре у Лексикографском, а потом у Рукописном одељењу. Носилац више пројеката и тема у Матици српској, између осталог: *Рукописна заоставштина Јована Ст. Поповића у Матици српској* (2006–2008), *Проучавање, редиговање и објављивање српске позоришне баштине до 1918* (од 2008), *Матица српска и Српско народно позориште* (од 2012). Сарадница *Српског биографског речника* и *Лексикона писаца српске књижевности* Матице српске, као и капиталног националног пројекта Издавачког центра Матице српске *Десет векова српске књижевности*.

Бави се историјом српског позоришта и раним развојем српске драмске књижевности. По позиву је учествовала на више научних скупова у земљи и иностранству, а у периодици је објавила неколико десетина чланака. Објавила је монографије: *Књига Стеријиних рукописа: рукописна заоставштина Јована Ст. Поповића у Матици српској*, Матица српска, Нови Сад 2008. (награђена 2009. на новосадском Салону књига као издавачки подухват године) и *(Пред)историја веселих позорја*, Стеријино позорје, Нови Сад 2014. Као приређивач објавила је књиге *Герасим Зелић/ Викентије Ракић/ Саво Мркаљ, Десет векова српске књижевности*, Издавачки центар Матице српске, Нови Сад 2016. (са Боривојем Чалићем) и *Фотер: Јован Ђорђевић и Српско народно позориште кроз одабране изворе*, Градска библиотека у Новом Саду и Матица српска, Нови Сад 2017. (са Бранославом О. Поповићем).

Од 2013. члан редакције часописа „Сцена" у коме уређује сталну рубрику из историје позоришта.

ВЛАТКО ИЛИЋ

Ванредни професор на Факултету драмских уметности Универзитета уметности у Београду на Катедри за теорију и историју. Рођен је 1981. у Београду. Дипломирао 2006. на Катедри за позоришну и радио режију као студент генерације Факултета драмских уметности. Децембра 2010. брани своју докторску дисертацију *Стратегије опстанка извођења уживо у епохи нових медија: Нова теорија позоришта / теорија новог позоришта у Србији* на Универзитету уметности у Београду и стиче звање доктора наука у области теорије уметности и медија.

Аутор је две научне монографије: *Савремено позориште: естетско искуство и преступничке праксе* (Стеријино позорје, Нови Сад 2018) и *Увод у нову теорију позоришта* (Нолит/Алтера, Београд 2011); један од уредника тематских зборника: *Филозофија*

медија: медији и конфликти (са Д. Вуксановић, Д. Ћаловић, М. Ђорђевић, Д. Китановић; ЕДС/Факултет педагошких наука, Јагодина 2020), *Филозофија медија: медији и алтернатива* (са Д. Вуксановић, Д. Ћаловић, М. Ђорђевић, Д. Китановић; ЕДС/Факултет педагошких наука, Јагодина 2018) и *Theatre within the context... and not just theatre / Позориште у контексту... и не само позориште* (са И. Ристић, Хоп.Ла!/ФДУ, Београд 2016). Од 2012. до 2014. реализатор је научно-истраживачког пројекта „Теорија извођачких чинова: од драмског театра до друштвених промена" при Академији уметности Универзитета у Новом Саду. Добитник је Специјалне Стеријине награде за режију (2007). Члан Естетичког друштва Србије.

Поред научно-истраживачког рада, Илић је активан и у домену уметничког стваралаштва. Редовно сарађује са драмским програмом Радио Београда (радио драме: *Pars Hostilis*, М. Караклајић; *Пет нивоа пет разговора др Светолика Плесника и др Марије Полек*, В. Клачар; *Исцељење*, Д. Вуксановић; *Тестамент овог дана*, Е. Бонд; и друге) и Београдском филхармонијом (*Прича о војнику*, Стравински/Рами, 2018; *Ископани сократ*, Вилсон, 2018; *Моцарт*, 2016); међу његовим режијама издвајају се: *Ана Франк, према Дневнику Ане Франк*, НП „Стерија", Вршац 2016; *Маркс у Сохоу*, Х. Зин, Царина/ЈДП, Београд 2013; *Сам крај света*, Ж. Л. Лагарс, Мало позориште „Душко Радовић", Београд 2006; као и серијал радова реализован у сарадњи са Војиславом Клачаром: *Формирање X владе Краљевине Србије*, Hebbel Theater, Берлин 2009; *Оснивање III универзитета у Краљевини Србији*, Geschwister-Scholl-Haus, Лајпциг 2008; *Парламентарна историја Србије*, Белеф 2007. и други.

ЖИРИ ОКРУГЛОГ СТОЛА КРИТИКЕ СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

АЛЕКСАНДРА ГЛОВАЦКИ, председница

МИЛИВОЈЕ МЛАЂЕНОВИЋ

АНДРЕЈ ЧАЊИ

ЖИРИ СТЕРИЈИНЕ НАГРАДЕ ЗА ТЕАТРОЛОГИЈУ „ЈОВАН ХРИСТИЋ"

ЉИЉАНА ПЕШИКАН ЉУШТАНОВИЋ, председница

НЕБОЈША РОМЧЕВИЋ

АЛЕКСАНДРА КУЗМИЋ

Међународни програм „Кругови“

Међународни програм „Кругови“
International Programme “Circles“

НЕЈРА БАБИЋ И АЛЕШ КУРТ

ЈЕДВАНОСИМСОБОАКАЛОМИСТОБО

САРАЈЕВСКИ РАТНИ ТЕАТАР (БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА)

ПОНЕДЕЉАК, 28. СЕПТЕМБАР

NEJRA BABIĆ I ALEŠ KURT

JEDVANOSIMSOBOAKALOMISTOBO

SARAJEVO WAR THEATRE (BOSNIA AND HERZEGOVINA)

MONDAY, SEPTEMBER 28TH

Фото: Велија Хасанбеговић

Режија: АЛЕШ КУРТ	**Direction: ALEŠ KURT**
Драматургија: ДУБРАВКА ЗРНЧИЋ КУЛЕНОВИЋ, НЕЈРА БАБИЋ	**Dramaturges: DUBRAVKA ZRNČIĆ KULENOVIĆ, NEJRA BABIĆ**
Сценограф: ВЕДРАН ХРУСТАНОВИЋ	**Set design: VEDRAN HRUSTANOVIĆ**
Костимографкиња: МЕЛИСА МУСИЋ АЈКУНИЋ	**Costume design: MELISA MUSIĆ AJKUNIĆ**
Музика: ДАМИР НЕВЕСИЊАЦ и BASHESKIA	**Music: DAMIR NEVESINJAC and BASHESKIA**
Кореограф: КЕМАЛ БОРОВАЦ	**Coreographer: KEMAL BOROVAC**

Улоге	**Cast**
МИРЕЛА ЛАМБИЋ	**MIRELA LAMBIĆ**
МАЈА САЛКИЋ	**MAJA SALKIĆ**
АНА МИА МИЛИЋ	**ANA MIA MILIĆ**
АЛБАН УКАЈ	**ALBAN UKAJ**
СЕАД ПАНДУР	**SEAD PANDUR**
ЈАСЕНКО ПАШИЋ	**JASENKO PAŠIĆ**
АДНАН КРЕСО	**ADNAN KRESO**
ДАВОР САБО	**DAVOR SABO**
САША КРМПОТИЋ	**SAŠA KRMPOTIĆ**
АНИДА ИСАНОВИЋ	**ANIDA ISANOVIĆ**

Представа траје 1 сат и 20 минута	The play is 1 hour and 20 minutes long

СПИСАТЕЉИЦА

Писати текст о стању у држави у којој већ сви о томе причају, читају, пишу колумне, расправљају, полемишу, свађају се, шуте, вриште, протестују, одустају од протеста, убацивање је мозга у бубањ веш машине. Тема о којима би се могло писати је милон, апсурдних ситуација још више. Најзанимљивији дио читавог процеса прије писања је само истраживање, јер то је довело до неких сцена које моја машта никада не би могла ни измислити. Од Извјештаја Министарства за људска права и избјеглице „о одливању памети и огромном финансијском ресурсу које исељеништво представља за развој домовине“ до исповијести жене која је након порода из болнице отпуштена као мушко, па све до списка званичних занимања у Босни и Херцеговини на којој се налази и Директор службе другдје неразврстан.

Кренули смо од покушаја дефинисања тога ко смо заправо, да бисмо прешли на пострадни период и бесконачну транзицију и дошли у садашњост у којој доста времена проводимо на шалтерима, незапослени и уморни чекајући да нам падну авиони са неба како бисмо побјегли из домовине. Јер истина је да врло често једва носимо себе а камоли ситуацију у којој се налазимо. Али не можемо сви ни отићи. Онима који остају, честитамо на постојању.

Нејра Бабић (Сарајево, 1989)

Дипломирала је драматургију на Академији сценских умјетности у Сарајеву. Добитница је прве награде за сценарио *Да Вам нацртам* у оквиру конкурса Академије, филм је приказан у оквиру СФФ-а (програм БХ филм). Ауторка радио драме према краткој причи Карима Заимовића *Човјек са Шиљиним лицем*, те луткарског текста за одрасле *Жабе траже предсједника* изведене на Бијеналу луткарства у Бугојну. Чланица је жирија на истоименом Бијеналу. Ауторка је текстова за каталог фестивала МЕСС, једна од критичарки у тиму *One take critics* МЕСС-а. Потписује драматургију за представу *Народна драма* Олге Димитријевић у режији Бобана Скерлића и за представу *Дјеца сунца* Максима Горког у режији Селме Спахић.

РЕДИТЕЉ

Заинтересирало нас је питање које је одавно овдје постало једно од опћих мјеста, а то је: Зашто млади у значајном броју напуштају БиХ? Након обимних социолошких истраживања, статистичких података, као и проучавања званичног става наших влада и министарстава, дошли смо до закључка да већина људи одлази због немогућности да овдје пронађе одговарајући посао. Посао који би им помогао да воде достојанствен и сигуран живот. Направили смо анкету на друштвеним мрежама, гдје нам је кључно питање било шта бисте понијели са собом из Босне? Добили смо низ емотивних, духовитих и горких одговора, од којих су неки инкорпорирани у представу.

Алеш Курт (Зеница, 1965)

Режију је дипломирао на ФДУ Београд 1992. Пре тога, похађао је Прву гимназију у Сарајеву. У родној Зеници поставља комаде *Пад* и *Macblettes*.

Својим првим филмским делима публици се представио још на самом почетку деведесетих година, у јеку ескалације ратног стања на Балкану, а потом је неколико година живео у иностранству. Његова филмска и позоришна остварења углавном се одликују друштвено ангажованом и социјалном тематиком.

Аутор је филмова и серијала: *Источно од истока* (1990, режија и сценарио), *Проклета је Америка* (1992, један од режисера и сценариста), *Лутkоказ* (2001, режија), *Роло Костер* (2008, режија), *Хранољупци* (2009, режија), *Акумулатор* (2011, режија и сценарио), *Јапа и Сипа* (2013, режија и сценарио), *Топ је био врео* (2014, један од сценариста).

Аутор је и неколико документарних филмова, попут остварења *Шта се десило са мојим пријатељима* (1995), *Портрет редитеља* (1998), *Бахтало дром* (2003) и *Сретан пут, бубамаро* (2004).

Алеш Курт је и истакнути позоришни редитељ и текстописац. Неки од његових запаженијих наслова укључују драмска остварења *Стоп-машина*, *Дијалог у паклу*, *Пуцање душе*, *Кад би ово била представа*, *Орландо Фуриозо*, *Балкански ђаво срам* и *Једваносимсобоакаломистобо*.

Осим ауторских представа, режира и театарске класике попут Шекспира, Булгакова (*Мајстор и Маргарита*)...

Последњих година је директор културног Сарајевског ратног театра (САРТР). Покренуо је и Апарат Театар где ствара представе за дечју публику.

Године 2015. био је један од покретача и организатора сарајевског Фестивала уличне умјетности (ФУУ), који је замишљен као мултимедијални уметнички фестивал који уметност приближава грађанству.

Добитник је више признања за ауторска остварења на филму и у позоришту. На пример, његова хит-представа *Једваносимсобоакаломистобо* проглашена је најбољом на 17. Фестивалу босанскохерцеговачке драме.

Циркус Лимбо

Кроз игру, музику, пародирање државних институција, представа говори о стању у којем се налази држава, те на духовит начин приказује менталитет и морал људи који су остали али и дијаспоре. Иако се говори о стању након рата, уништеним животима грађана, говори се и о нади, оптимизму и бољој будућности до које вјероватно у скорије вријеме неће доћи.

Како сам редатељ описује представу, *тамно сива комедија* је појам којим се може и описати стање ове државе. Хумор који је свеприсутан описује свакодневицу која кад би се посматрала из било које перспективе не би била ништа друго до смијешна. Овдје живот није црн, али није ни бијел, има своје врлине, али мане преовладавају, те смо закочени између таме која није баш у потпуности црна, нити нам је добро да се не бисмо жалили.

Оно што ову представу издваја јесте то што је *Једваносимсобоакаломистобо* у потпуности свјесна саме себе, у смислу да је веома аутореференцијална, аутоиронијска, па чак и аутосаркастична. Увођењем античког мотива, тј. хора, односно антихора, даје одмак од присутних проблема док се кроз то смије проблемима који изазивају толике муке. Шалтерски хор је приказ цинизма и дволичности оних који имају дјелић власти у својим рукама те узимају себи за право да управљају животима других. С друге стране имамо обичне људе, са стварним и великим проблемима који пред стаклом Шалтерског хора падају у искушење да ли се убити или отићи одавде. Увођењем античког мотива савршено се надопуњава свеприсутна поетика патоса у просторијама службених органа власти.

У представи су присутни елементи циркуса, дијелови у којима један лик вози бицикл на сцени, други балансира штап на малом прсту, трећи врти хула-хоп – укратко на сцени се у сваком тренутку дешава неко „лудило". Циркус би се уједно могао посматрати и као метафора на цијелу државу и систем којим је уређена. Ликови се од почетка до краја представе врте као да

су у неком рингу док бивају бичевани од стране њихове властите свијести која их тјера да нештоураде, побјегну, али су им руке и ноге завезане. Док се труде да нештоураде са својим животом, сваки пут изнова бивају враћени на почетак, те им као једини излаз остаје смрт. Оно што је занимљиво приказано у овој представи јесте појам смрти, гдје правник након извршеног самоубиства ускршњава, само да би се поново желио убити, али на љепшем мјесту. То нам говори о томе како излаз из једне такве ситуације заправо и не постоји, те да је сваки покушај бијега апсурдан.

Енергичност на позорници је присутна од првог момента, чиме је немогуће не имати пуну пажњу гледаоца. Томе је у сваком случају придонијела драматургија представе која је састављена из фрагмената и прича који се испреплићу и тако чине једну складну цјелину. Свака сцена, сваки лик и радња могу стајати засебно, али заједно чине складну композицију која оплакује и исмијава проблеме данашњице. Поред фрагментираности драматургије и ликови се могу посматрати у фрагментима, гдје сваки глумац игра по неколико улога које носе есенцију и кључне елементе оних о којима се говори.

Гумачка игра је у овој представи једна од битнијих ствари која заслужује похвалу. Ту не постоји главни глумац нити главна улога, већ сви играју по неколико подједнако битних улога. Они отјеловљавају кроз елементе пародије, апсурда и надреалног људе с којима се свакодневно сусрећемо, од велике спортске звијезде до кинеског туристе у центру Сарајева. Битан лик за споменути

јесте лик Златана Ибрахимовића којег игра Давор Сабо. Златан је суперхерој, играчка фигура која не познаје ништа друго сем свог имена. Истовремено Златан је и приказ оних који су отишли из своје родне државе да би остварили своје циљеве и више се не осврћу за собом. Он је карикатура самог себе, приказ оног чему сви који оду из родне земље теже.

Емина Шехић

Микс и преобразба театарских кодова, техника и поступака одлика је редатељског рукописа Алеша Курта, и овдје то долази до пуног изражаја. Наравно, он по природи свог казалишног нерва не може бити патетичан, може бити разбарушен али не и нечитљив, ишчашен и суров, али никада прост и неразумљив у основној идеји коју разлаже и којом одише његов ауторски пројект – напросто, можете га волјети или не али му тешко можете одрећи лудичку компоненту која је у самој сржи, основи театарске магије. Представа, у основи, почива на континуираном одласку младих у потрази за запослењем ван граница домовине, али и у општем исељавању становништва Босне и Херцеговине, бројни су, наравно, узроци том стању, но све се ипак своди на нерије-шене односе унутар подијељене земље и немогућност договора међу људима. Смјештена је у сиву зону спектра којом, у казалишном смислу и коду, владају гротеска, апсурд, црни хумор, виц и карикатура. Понекад вам се може учинити да до вас допиру одјеци античког хора, одмах затим сте у класичној ситуацији бесмисла и лудости што вам може призвати шизофреност налик оној у призорима код једног Хармса, или безизлазност и немоћ типичну за Кафку, можете се врло лако осјећати као у духовитим али не и лишеним сатиричне жаоке приповијеткама Иљфа и Петрова, или сте ухваћени у на први поглед несувислу и потпуно шашаву фразу достојну монтипајтоноваца, све је ту дозвољено и све вам стоји на услузи, слободно бирајте! Актери представе мајсторски се крећу тим просторима маште, илузије и ишчашених снова никада не губећи везу са грубом и опором стварношћу у коју су чврсто укотвљене све те, наоко из времена и простора, изглобљене сцене и епизоде, фрагменти неког лудог доба. Тај дух представе проносе једнако духовите реплике, попут: „Шта ћеш – ради ко мора а рађа ко може“, или кад на молбу глумца „Боже дај ми неки знак“ на позорницу долијећу кофери, али и графити исписани по зидовима који окружују сцену. На њима пише: „Јебо берзу испред вјечне ватре“ али и „Ту је био град – сад је пустиња“.

Заиста, ријеч је о шизиленду, чији смо ми, нажалост, једини преостали становници!

Младен Бићанић (*susretiNovosti*, 22. 11. 2018)

Представа *Једваносимсобоакаломистобо* Сарајевског ратног театра донела је једну горку кабаретску атмосферу.

Ансамбл игра снажно и хармонично у исти мах. Усредсређено игра, заправо као један човек, отворено према публици и са јасном свешћу шта креира.

У основи представе је прича о одласку људи из Босне и Херцеговине, настала је као део пројекта *Кофер за сећања* који се прво бавио антрополошким истраживањем које је пошло од чињенице да све већи број становника напушта Босну и Херцеговину. Истраживање се састојало од сакупљања записа, коментара на ту тему, разговора, а посебно је важна анкета са питањем: ако бисте ишли из БиХ шта бисте понели са собом (а да нису само материјалне ствари у питању).

Драматуршка структура састоји се од фрактала који се преплићу у мешавини исповедних изјава, апсурдних ситуација, јер живимо

у свету на којем на месту Бога стоје институције, које нису нарочито заинтересоване за човека, бирократија је данас оно што вас убија или оживљава. Једнако се ова прича преплиће с једним погледом уназад у наслеђе, у сопствени корен кроз играње и извођење народних песама, што нас подсећа да само онај који добро познаје свој корен може ићи слободно даље. Горки кабаре који вам измами и сузе и насмеје вас је најпре представа, а сцену отвара, наравно, Шекспир и хамлетовска дилема „Бити или не бити" која јесте пандан са „отићи или остати". Мада можемо видети духове Јонеска и Жарија како дефилују сценом.

Тако се и публика држи у једној тензији између смеха и плача, док препознаје јасно стварност којој припада. *Једваносимсобоакаломистобо* је вишезначна представа која отвара мноштво асоцијација, јер говори не само о кризи *Бх* друштва него о кризи која је задесила свет, говори о свету који је управо „изашао из зглоба".

Костим Мелисе Мусић Ајкунић је сведен и олакшава идентификацију са јунацима, показује да свако од нас у публици може делити судбину јунака представе.

Музика Дамира Невесињца и Basheskie је саборац глумцима, она подиже иначе јак енергетски потенцијал игре. Одлична је кореографија народних кола Кемала Боровца, која вас брзо и лако врати на почетак, који смо заборавили затрпани егзистенцијалним притисцима.

На крају остаје – љубав. Наиме, готово сви оду на авион, у иностранство, у потрагу за бољим животом, а остану њих двоје, момак и девојка. Тако да се овај горки кабаре ипак завршава у отварању могућности једне љубавне приче. Што је лепо и поштено. На крају крајева, како је рекао након представе редитељ Алеш Курт: ово је панк представа, она прозива, критикује, руга се … Али је добар панк увек и неизоставно емотиван и оставља вам простора за романсу. Панк романсу, али романсу.

Наташа Гвозденовић

Колективна је ово представа. Удробљена од свега и свачега. Као да је слагана од исјечака из новина. Боље рећи од исјечака живота. Толико је у њој фолклорних елемената. Елемената улице. Урбане кутуре. Традицијских елемената. Традицијске културе. Кола. Народног плеса. Народних напјева. Сувремених глазбених елемената. Сувременог плеса и сценског наступа. Бомбардирање порукама са свих страна у свакоме могућем облику. Толико је емоције. Бунта. Просвједа. Крика. Говора о Земљи БиХ, „која је Земља, ал' држава није". Плаћају се школе, уче језици све у сврху што бржега одласка из ње. Размишљање и уредба бирократије да се убире порез на послани новац одсељених из БиХ који они шаљу за преживјети родбини. Према неким подацима из БиХ је иселило око 2 милијуна становника. До карикатуре је доведен лик Златана (Златан Ибрахимовић – који никада није заиграо за БиХ).

Зорно су приказане све недаће кроз које пролази млади човјек у потрази за послом, за егзистенцијом. Плизање по шалтерима – на рубу егзистенције, на рубу самоубојства. Успио приказ Европе под маскама које јасно говоре и упозоравају.

Никола Шимић Тонин (*susretiNovosti*, 22. 11. 2018)

Writer

Nejra Babić (Sarajevo, 1989)

Graduated dramaturgy from the Academy of Performing Arts in Sarajevo. Won the first prize for a screenplay *Let Me Draw It to You* and the film made based on that screenplay was screened at the Sarajevo Film Festival. She wrote a radio drama inspired by Karim Zaimović's short story "The Man with Goofy's Face", and a puppet show for adults *Frogs Elect a President* which was performed at the Puppetry Biennale in

Bugojno. She is a member of the jury at that biennale and author of the catalog at the International Theater Festival MESS, and one of the critics in the One Take Critics team at the MESS. She dramatized *Folk Drama*, written by Olga Dimitrijević and directed by Boban Skerlić, as well as *Children of the Sun* by Maxim Gorky and directed by Selma Spahić.

Director

Aleš Kurt (Zenica, 1965)

Graduated theatre direction from the Faculty of Dramatic Arts in Belgrade in 1992. Before that, he attended the First Sarajevo Gymnasium. In his home town, he directs plays *The Fall* and *Macblettes*.

He started directing films in his twenties, in the midst of the Balkan wars, before spending several years abroad. His film and theatre productions are often socially engaged and cover different social issues.

He is the author of the following films and TV shows: *East of East* (1990, director and screenwriter), *Damned America* (1992, one of the directors and screenwriter), *Puppet Show* (2001, director), *Rollocoster* (2008, director), *Food Lovers* (2009, director), *Car Battery* (2011, director and screenwriter), *Jana and Cuttlefish* (2013, director and screenwriter), and *The Cannon Was Red Hot* (2014, one of the screenwriters).

He is also an author of several documentary films, such as *What Happened to My Friends* (1995), *A Portrait of the Director* (1998), *Bahtalo Drom* (2003), and *Farewell, Lady Bug* (2004).

He is a renowned theatre director and playwright, while some of his notable productions are *Stop-Machine*, *Dialogue in Hell*, *Breaking of the Soul*, *If This was a Play*, *Orlando Furioso*, *Balkan Devil Shame*, and *Jedvanosimsoboakalomistobo*.

Besides plays based on his own dramas, he directs classics such as Shakespeare and Bulgakov (*The Master and Margarita*).

He is a director of the Sarajevo War Theatre (SARTR). He also started Machine Theatre where he directs plays for children.

In 2015 he was one of the founders and organizers of the Sarajevo Street Art Festival, a multimedia art festival that brings the art to the audience.

He received a number of awards for his film and theatre productions. For instance, his hit show *Jedvanosimsoboakalomistobo* won the first prize at the 17th Festival of Bosnia and Herzegovina Drama.

Reviews

Jedvanosimsoboakalomistobo by the Sarajevo War Theatre brought another bitter cabaret atmosphere.

The cast plays strongly and harmonically at the same time. Focused, they perform as one, opening up to the audience, and understanding what they are creating.

(...) The dramaturgic structure contains fractals that are intertwined in a mixture of confessionals and absurd situations because we live in a world where institutions are standing in for God, and these institutions are not particularly interested in the individual – bureaucracy will either kill you today or bring you back to life. This play includes a look behind your shoulder, to our own roots, through the dance and performance of folk songs, reminding us that only those who know their roots can move on freely. This play is a bitter cabaret that will make you laugh and cry at the same time, while the scene is opened in a Shakespearean and Hamletian dilemma "To be, or not to be". Though we can notice the spirits of Ionescu and Jarry as well.

Nataša Gvozdenović

This is a collective play. Made up of all sorts of things. As if it was pieced together from newspaper clippings. Better yet, clippings of lives. There are so many folk elements in it. Elements of the street. Urban culture. Traditional elements. Traditional culture. Kolo. Folk dances. Folk songs. Contemporary music elements. Contemporary dances and performances. Bombardments of messages from all sides and in all forms. So many emotions. Rage. Protest. Howl. Speech of B&H, which is "a part of the Earth, but not a country". People pay for education and learn foreign languages in order to get away as quickly as possible. The idea and act of the bureaucracy to collect taxes on the money B&H migrants send back to their relatives who live off it. Namely, according to some statistics, around two million people emigrated Bosnia and Herzegovina.

Nikola Šimić Tonin (*susretiNovosti*, November 22nd 2018)

АЈХМАН У ЈЕРУСАЛИМУ / EICHMANN U JERUZALEMU

ЗАГРЕБАЧКО КАЗАЛИШТЕ МЛАДИХ (ХРВАТСКА)

ЧЕТВРТАК, 1. ОКТОБАР

EICHMANN IN JERUSALEM

ZAGREB YOUTH THEATER (CROATIA)

THURSDAY, OCTOBER 1ST

Концепт и режија: ЈЕРНЕЈ ЛОРЕНЦИ	**Concept and direction: JERNEJ LORENCI**
Драматург: МАТИЦ СТАРИНА	**Dramaturge: MATIC STARINA**
Сценограф: БРАНКО ХОЈНИК	**Set design: BRANKO HOJNIK**
Костимографкиња: БЕЛИНДА РАДУЛОВИЋ	**Costume design: BELINDA RADULOVIĆ**
Кореограф: ГРЕГОР ЛУШТЕК	**Choreographer: GREGOR LUŠTEK**
Композитор: БРАНКО РОЖМАН	**Composer: BRANKO ROŽMAN**
Асистенти редитеља: АЛЕКСАНДАР ШВАБИЋ, РАЈНА РАЦ и ТИМ ХРВАЋАНИН	**Assistant directors: ALEKSANDAR ŠVABIĆ, RAJNA RACZ and TIM HRVAĆANIN**

Улоге	**Cast**
КАТАРИНА БИСТРОВИЋ ДАРВАШ	**KATARINA BISTROVIĆ DARVAŠ**
ПЈЕР МЕНИЧАНИН	**PJER MENIČANIN**
ФРАНО МАШКОВИЋ	**FRANO MAŠKOVIĆ**
ВЕДРАН ЖИВОЛИЋ	**VEDRAN ŽIVOLIĆ**
ЛУЦИЈА ШЕРБЕЏИЈА	**LUCIJA ŠERBEDŽIJA**
РАКАН РУШАИДАТ	**RAKAN RUSHAIDAT**
ДАДО ЋОСИЋ	**DADO ĆOSIĆ**
МИА МЕЛХЕР	**MIA MELCHER**

Представа траје 3 сата и 30 минута с паузом	The play is 3 hours and 30 minutes long

АУТОР

Уживам бескрајно, уживам у отворености и у томе да је свима стало. То је најбитније, и онда се може нешто догодити. Радимо заједно, али без колективизације. Мислим, ја не постојим без других, мене нема, не могу постојати као редатељ без глумаца, сам по себи нисам ништа.

Поанта казалишта није у представи. Прилично је једноставно направити представу која може проћи. Само ако се нешто догоди, ако се догоди сусрет и ако се све посложи, што се врло ријетко догоди, онда то може имати смисла. Али предувјет за то је: дај глас другоме, покушај чути тај глас. Имај мрвицу стрпљења, пусти га да се чује, немој се надметати с њим.

(...) Хана Арент је попут Ајнштајна. Ајнштајн је својом теоријом релативности направио само мали помак, а преокренуо је оно најбитније у схваћању свемира и тога тко смо ми и зашто не можемо функционирати заједно. Тако је и Хана Арент, она нам је дала могућност да нешто у што смо апсолутно сигурни, малим помаком, малим мијењањем перспективе отворимо простор, и то је простор људскости.

Свака апсолутна сигурност је фашизам. Мијењање перспективе за појединца је јако тешко. Тај простор људскости је неиздржив

и ако га успијеш примијенити барем мрвицу на себе, направио си пуно. То је шанса коју нам је дала Хана Арент, она је Ајнштајн у поимању друштвених процеса.

Свијет гледамо увијек кроз своје очи. Нема шансе ни да своју дјецу стварно видимо и они су нам, заправо, странци, што је грозно. И ја гледам све, апсолутно све само кроз себе. А ваљда је суштина или циљ човјечности, ако то постоји, покушати мијењати своју перспективу. Барем за милиметар.

(...) Најлакше је осудити Ајхмана или Јозефа Фрицла, а препознати клицу Јозефа Фрицла у себи, то је пуно теже. А нисмо толико другачији. Ако уђеш у ципеле злочинца и покушаш схватити зашто је то учинио, оправдаваш ли га тиме? Наравно да не.

Јернеј Лоренци

Рођен 1973. у Марибору, Словенија. Режијом почиње да се бави још као средњошколац, у мариборском Мртвом гледалишчу. Дипломирао 1999. поставком Софоклове *Антиїоне*. Године 1997. учествује у оснивању Позоришне школе Прве гимназије у Марибору. По завршетку студија, почиње да режира у позориштима Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине. Био је уметнички директор Местног гледалишча Птуј и освојио низ државних и међународних признања. Године 2006. постаје асистент, а 2007. ванредни професор на одсеку за Позоришну и радио-режију Академије за позориште, радио, филм и телевизију у Љубљани.

За свој редитељски рад добио је многе награде, укључујући Награду Позоришног фестивала у Марибору за најбољу представу (*Прочишћени* С. Кејн, 2002, и *Полудела локомотива*, 2012, обе у продукцији Драме СНГ Љубљана), Гран при Фестивала Златни лав у Умагу (*Прочишћени* С. Кејн), Награду за најбољу представу фестивала Ex Ponto (*Чежња и смрт Силвије Плат*, 2003, Сарајевски ратни театар САРТР у копродукцији са Културним друштвом Б-51 Љубљана, 2003), три награде Позоришног фестивала у Марибору за најбољег редитеља (*Ей о Гилгамешу*, 2006; адаптација Небојше Поп Тасића, СМГ, Есхилова *Орестија*, 2009, СНГ Љубљана и *Олуја* Островског, 2012, МГЛ), награду „Златни смијех" за најбољег редитеља на 35. данима сатире у Загребу (2011), награду за најбољег редитеља на Битефу, Прешернову награду (2014), *Политикину* награду за најбољег редитеља на 49. Битефу (Хомерова *Илијада*, 2015, МГЛ, СНГ Љубљана и Цанкарјев дом), награду „Анђелко Штимац" за најбољег редитеља на 23. међународном фестивалу малих сцена у Ријеци (*Полудела локомотива*, 2016, драма СНГ Љубљана) и Златни ловоров вијенац на фестивалу МЕС у Сарајеву (*Краљ Иби*, драма СНГ Љубљана). Његова представа *Царство небеско* (Народно позориште и Битеф театар Београд) добила је Стеријину награду Округлог стола критике 63. Стеријиног позорја.

Истина је, наравно, да је у нацистичкој Немачкој зло било опште место и да је „било много Ајхмана". Али ја нисам на то мислила. Хтела сам да кажем да зло није радикално, да нема корен (*radix*), да нема дубину и да је управо из тог разлога тако страховито тешко мислити о њему, јер мишљење по дефиницији жели да досегне до корена ствари. Зло је површински феномен, и уместо да буде радикално оно је само екстремно. Злу се одупиремо тако што не бивамо обузети површином ствари, тако што се заустављамо и почињемо мислити – то јест, тако што доспевамо у другу димензију другачију од димензије свакодневног живота. Другим речима, што је неко површнији то је вероватније да ће се препустити злу. Индикација такве површности је употреба клишеа, а Ајхман је, сам бог зна, савршен пример тога. Сваки пут кад је био у искушењу да мисли својом главом он је рекао: Ко сам ја да судим ако сви око мене – то јест, атмосфера у којој не мислећи живимо – мисле да је исправно убијати невине људе? Или да то кажемо мало другачије: сваки пут кад је покушао да мисли, Ајхман је одмах почињао да мисли на своју каријеру, која је до краја била главна ствар која му је била на уму.

Шта сам тиме хтела да кажем? *Не* да је зло *опште место*. Опште место је оно што се често догађа, нешто може

бити *банално чак и ако се не догађа често*. Наравно, начин на који је Ајхман говорио можда је такође био опште место (иако сумњам у то), али је то било банално у смислу *површности од које се диже коса на глави*. Хтела сам да кажем да зло не само да није радикално него да нема корене, да је *површински феномен*; због тога је тако заразно. Зло је екстремно а не радикално. Оно се може проширити преко читавог света попут гљивица и уништити га управо зато што нигде није укорењено. Зато је тако тешко мислити о њему.

Хана Арент

КРИТИКА

Луцидни подсјетник на зло које је у нама

(...) Темељни потицај за представу је „теорија о баналности зла" коју је у својем извјешћу с Ајхманова суђења за *New Yorker* поставила њемачка филозофкиња Хана Арент, опасно искорачивши из зоне угодног увјерења да је зло тек девијација људске природе: портретирајући човјека који је био у стању починити незамисливе злочине, Арент је устврдила како је он био тек ни по чему посебан бирократ који није био истински зао, чак није био ни антисемит – само није имао способност увида, промишљања, стављања ствари у перспективу.

Инспирирана промишљањима о моралности и политици које је Арент изнијела у својем тексту, нова ЗКМ-ова представа приступа злу као кући утемељеној на злочину немишљења, чију конструкцију чини опасан терцет послушности према ауторитету, одсуства самосвијести и тоталитарног окружења. Користећи „казалишну" природу судскога процеса, Лоренци је своје протагонисте смјестио у простор расправе о кривњи уобличену у интелектуалну деконструкцију унутарњих силница које појединца чине кључним конститутивним елементом злочиначког апарата.

Притом креће управо од „стављања ствари у перспективу", почевши од поступне рашчламбе околности настанка саме представе – од првог имејла који су глумци примили с упутама за припреме за нови пројект, преко читавог низа ситних, баналних појединости о раду на представи, до њихових различитих доживљаја заданога. Затим прелази на прецизан приказ свих околности самога Ајхманова суђења, до детаља попут тога у којем је смјеру гледао, како му се грчио мишић лица, или под каквом је косином био аудиториј суднице у односу на мјесто гдје се налазио оптужени.

Дијелови судских исказа свједока мијешају се с емотивно разорним аутентичним свједочанствима из Ланцманова деветосатног филма *Шоа*, при чему октет глумаца – Катарина Бистровић Дарваш, Пјер Меничанин, Франо Машковић, Ведран Живолић, Луција Шербеција, Ракан Рушаидат, Дадо Ћосић и Миа Мелхер – изванредно увјерљиво имперсонира различите актере или сцене.

Као подсјетник да у случају Холокауста заборав није опција, лајтмотив представе је фотографија, призор замрзнут за вјечност – на празној отвореној сцени украшеној тек једним концертним клавиром, окупљени око двају спојених столова опремљених уобичајеним реквизитима састанчења, глумци ситничаво анализирају одабране мотиве с фотографија или из филма гомилањем информација и детаља у готово филмском рекреирању стварности.

Постављени су тик уз први ред гледалишта – обраћају се изравно публици, која је ту дио расправе. Њихово досљедно инзистирање на документарноме претвара представу у језовити подсјетник на страхоте које је човјек у стању учинити другоме човјеку и притом не осјећати никакво кајање.

(...) У другоме дијелу представе концентрични се кругови повијести полако сужавају, прво локализирајући питање злочина и кривње у Хрватску, кроз глумачку рекреацију суђења усташкоме ратном злочинцу Андрији Артуковићу 1986. у Загребу. Унутарњи, и посљедњи, прстен представе чине особне животне исповиједи самих глумаца, који до краја остају они који јесу у стварноме животу, таксативно један по један износећи трауматична искуства из властите прошлости, при чему као исходиште узимају фотографије из обитељских албума.

Конструирајући се извана према унутра, од великих повијесних догађаја према онима који су обиљежили живот једног или неколицине појединаца, *Ајхман у Јерусалиму* умјетнички је покушај рационализације, а онда и контекстуализације зла и његових посљедица који се претвара у страшно упозорење свима нама данас: сви смо ми једнако крвави испод коже, и сви смо ми потенцијално „месо" за неке Треблинке, Аушвице и Јасеновце будућности.

В. И. (*Хина*, 23. 3. 2019)

Улога злочина и злочин улоге

(...) Редатељ Јернеј Лоренци направио је представу с малим, али одлично одабраним тимом ЗеКаеМ-ових глумаца (на првом мјесту истичем посвећеност Пјера Меничанина и Даде Ћосића), који одлазе веома далеко у истраживању особних повијести и властите етичке позиције унутар контекста некадашњег и садашњег фашизма. Глумци сједе за дугачким столом у првом реду позорнице, у својој свакодневној одјећи, с биљешкама и водом пред собом, као било која истраживачка група која се упустила у бављење феноменом Холокауста. Први двосат четверосатне представе тиче се глумачког колективног бављења улогом преживјелог свједока, а не улогом злочинца.

Сватко од глумаца настоји што вјерније казалишно упризорити или цитирати одломке из Ланцманова документарног филма *Шоа* (1985), који се оправдано сматра ремек-дјелом филмске умјетности и умјетности људских свједочанстава. Занимљиво је да представа у средиште изведбе поставља питање зашто желимо поновити аутентичну изведбу свједока, зашто глумци желе што вјерније преузети исказ снимљеног страдања из филма *Шоа*, док преко Ајхманова профила, изјава и ставова прелазе сухим читањем повијесних извора.

Контра уобичајеном антиказалишном ставу према којему је глума „само претварање" или химба (слично Ајхманову претварању на суђењу), овдје видимо да је глума потрага за оним што је најмање пријетворно у људској заједници.

Конкретно: за болним искуством свједока, које ЗКМ-ови глумци преузимају с готово медицинском прибраношћу и досљедношћу, колико и нелагодом. У изградњи улога свједока понашају се као тим међусобне подршке и корекције. Њихово узајамно слушање и уважавање моделира додатну разину респекта према приповиједању преживјелих свједока геноцида.

Друга два сата глумци се баве суђењем домаћем фашизму или суђењем Андрији Артуковићу, у што улазе и кроз роле злочинаца и кроз роле чланова његове обитељи, али много је важније да паралелно отварају албуме властитих фотографија и приповиједају о томе на које је све начине фашистичка или усташка повијест

уткана у њихове особне животе, особна обитељска стабла и сјећања. Свако од ових свједочанстава, дакако, настоји имати тежину аутентичне изведбе каква је успостављена у првом дијелу представе, па није чудно да глумци махом причају о смрти и губитку.

Наташа Говедић (*Нови лист*, 25. 3. 2019)

Пакао Холокауста и исповијести глумаца ову представу чине прворазредном лектиром

Друштвено ангажирани ауторски пројект словенског редатеља Јернеја Лоренција *Ајхман у Јерусалиму* више је од казалишне представе: он је на јавну сцену Хрватске донио сјећања на пакао Холокауста и поруку љубави, што је у данашњем миљеу релативизирања усташког поздрава и логора Јасеновац питање од прворазредног значаја.

(...) Представа почиње у документарном тону, стјече се дојам радне атмосфере, као да присуствујете проби: глумци сједе за спојеним столовима, одјевени у свакодневну одјећу и окренути публици, и спонтано коментирају на забаван и духовит начин Лоренцијев подугачак попис литературе потребне за представу, проблеме с набавком књига, плаћање закаснина у књижницама. Затим се атмосфера полако мијења. Глумци доносе властите доживљаје књиге Хане Арент и документарног филма *Шоа*, износе детаљне податке из Ајхманове биографије, а затим препричавају језива свједочанства логораша из Ланцмановог филма, оживљују слике из жидовских гета и страхоте концлогора те описују суђење Ајхману у Јерусалиму, од простора суднице до његовог изгледа и понашања.

А затим, у другом дијелу, представа емоционално експлодира: то се догоди у тренутку, кад „опће" чињенице о Холокаусту добију локални, хрватски контекст и кад глумци, након копања по свом обитељском наслијеђу и властитим успоменама, разоткривају обитељске и властите страхове, који су их одредили и усмјерили. У том тренутку успоставља се лук између колективног у првом и индивидуалног у другом дијелу, те се позорност спушта на важност појединца и његов свијет, те на љубав као једини могући излаз. То потврђује и завршетак, кад глумци врло емоционално пјевају Руњићеву пјесму *Писмо ћали* (*Ћале мој*) коју су прославили Вице Вуков и Ибрица Јусић.

Изванредни глумци ЗКМ-а упустили су се у ово врло захтјевно и мучно казалишно истраживање извора зла и феномена *ајхманизма* у данашњем свијету с великом посвећеношћу и преданошћу.

На тај тежак глумачки задатак одговорили су увјерљивом и снажном колективном суигром, но истодобно је сватко од глумаца изразио своју индивидуалну менталну и емоционалну енергију, креирајући слике за памћење. Они су се с лакоћом кретали између гомиле фактографских података и њихових особних доживљаја и емоција, износили властите приче и присјећања, брисали границе између драмског и недрамског, поигравали се с позицијом глумца на сцени, уносили збиљу и документарно на сцену, толико спонта-

но и увјерљиво да се на тренутке чинило као да глумци сами воде и усмјеравају представу, која је потом задобила властити живот.

Нина Ожеговић (*tportal.hr*, 25. 3. 2019)

Катарзично путовање од колективног према индивидуалном

Представа *Ајхман у Јерусалиму* тешко се може правилно окарактеризирати једноставним епитетом попут сјајна или изванредна. Ријеч је о заиста посебном драмском остварењу које четири сата не допушта лутање мисли те ни један тренутак не оставља без жестоког набоја емоције. Редатељ Јернеј Лоренци представу гради склапајући низ слика, тема и мисли о људској повијести, што колективној што индивидуалној, чиме настаје мозаик о пропитивању (без)смисла зла.

(...) Представа почиње од дјела Хане Арент, али не развија се као инсценација садржаја књиге. На почетку представе глумци сједе за два велика спојена стола која су прекривена разним материјалима, што евоцира слику одржавања читаћих проба. Они затим започињу с презентирањем материјала које су користили за рад на овом казалишном пројекту. То чине на опуштен и публици допадљив начин, изазивајући смијех и градећи блискост с гледатељима, наизглед се жалећи на количину литературе кроз коју су се морали пробити.

(...) Документаристички је приступ кључан не само за разумијевање Лоренцијевих редатељских поступака, већ и за дубљи улазак у поетику драме. Можда је кључ за тај улазак управо реченица коју један од глумаца изговара тијеком представе, којом даје до знања да они заиста никада неће моћи схватити страву која је задесила тај период повијести. Па ако га не могу схватити, играње одређених улога, посебице оних стварних свједока, не би било могуће и запало би у лажност. Глумци управо зато секирају материјал, проматрајући сваки трептај, тон гласа или уздах људи који се на снимци појављују те се настоје стопити и саживјети са свједоцима који не могу и не смију постати улоге за играње.

Антониа Светина (*ziher.hr*, 26. 3. 2019)

Author

Jernej Lorenci

Born in 1973 in Maribor, Slovenia. He started directing theatre performances as a secondary school student at the Dead Theatre Maribor. Following his graduation production of *Antigone* by Sophocles in 1996, he obtained his B. A. degree in 1999. In 1997, he co-founded the Maribor Grammar School's Theatre School. After he completed his studies, he began gaining experience as a theatre director in Slovenian, Croatian and Bosnian theatres. He was the Artistic Director of the Ptuj City Theatre receiving numerous national and international awards. In 2006, he was appointed Assistant Professor, and in 2007 Associate Professor in the Department of Theatre and Radio Directing at the Academy of Theatre, Radio, Film and Television in Ljubljana.

His national and international awards include: the Maribor Theatre Festival Award for best production (S. Kane, *Cleansed*, 2002, and *The Crazy Locomotive*, 2012, both in the Slovenian National Theatre Drama Ljubljana), Grand Prix at the Golden Lion Festival in Umag (S. Kane, *Cleansed*, 2002, the Slovenian National Theatre Drama Ljubljana), the Best Production Award at the Ex Ponto Festival (*The Longing and Death of Sylvia Plath*, 2003, the Sarajevo War Theatre SARTR, in co-production with the B-51 Society from Ljubljana, 2003), three Maribor Theatre Festival awards for best director (*The Epic of Gilgamesh*, 2006; text adaptation by Nebojša Pop Tasić, the Mladinsko Theatre; Aeschylus, *Oresteia*, 2009, the Slovenian National Theatre Drama Ljubljana, and Alexander Nikolayevich Ostrovsky, *The Storm*, 2012, the Ljubljana City Theatre), the Golden Laughter Award for best director at the 35th Zagreb Days of Satire Festival (2011), the Best director award at the Belgrade Theatre Festival BITEF, the National Prešeren Fund Award (2014), the *Politika* Newspaper Prize for best director, awarded at the 49th International Theatre Festival BITEF (Homer, *The Iliad*, 2015, the Ljubljana City Theatre, the Slovenian National Theatre Drama Ljubljana and Cankarjev dom), the Anđelko Štimac Award for best director at the 23rd International Small Scenes Festival in Rijeka (*The Crazy Locomotive*, 2016, the Slovenian National Theatre Drama Ljubljana), the Golden Laurel Wreath for the best director at the 56th International Theatre Festival MESS Sarajevo (*Ubu the King*, the Slovenian National Theatre Drama Ljubljana), the Sterijino Festival Award of the Critics at the 63rd Sterijino Festival (*Kingdom of Heaven – Balkan Epic Poetry*, The National Theatre and the Bitef Theatre Belgrade).

Reviews

Lucid Reminder of the Evil within Us

Inspired by the reflections on morality and politics presented by Hannah Arendt's text, the new production by ZYT approaches evil as a house based on a crime of thoughtlessness, constructed by a dangerous trio – the obedience to authority, the lack of self-awareness, and the totalitarian environment. Using the "theatrical" nature of the trial, Lorenci places his protagonists in the middle of the debate on guilt shaped as an intellectual deconstruction of internal forces that turn an individual into a key constitutive element of the criminal apparatus.

What he starts from is the process of "putting things into perspective," from with an analysis of the circumstances of the play itself – the first e-mail that the actors received with the instructions for how they should prepare for a new project – through a series of small, banal details about the play itself, and, finally, to their different perception of the task. The director then goes on, giving a precise account of all the circumstances of Eichmann's trial, including such details as the direction in which he looked, how his facial muscles twitched, or the slope of the courtroom in relation to the accused's position.

V. I. (*Hina*, March 23rd 2019)

The Role of the Crime and the Crime of the Role

(...) The director Jernej Lorenci created a play with a small yet carefully chosen team of actors from the ZYT (two actors whose commitment I praise the most are Pjer Meničanin and Dado Ćosić), who all go very far in researching the personal histories and their own ethical positions within the context of the past and present fascism. The actors are sitting at a long table in the front row of the stage, in their everyday clothes, with their notes and their bottles of water in front of them, like a research group embarking the phenomenon of the Holocaust. The first two hours of a four-hour play are concerned with the ensemble dealing with the role of a surviving witness, not the role of a criminal.

Each of the actors is trying to depict or directly quote, as faithfully as possible, the excerpts from Claude Lanzmann's documentary film *Shoah* (1985), justifiably considered a masterpiece of film art and the art of

human testimony. What is interesting is that the play centers on the question of why we want to repeat the authentic performance of witnesses, why the actors want to take the testimony of the suffering from *Shoah* as faithfully as possible, while they go over Eichmann's profile, statements and positions as if they were reading historical sources.

Nataša Govedić (*Novi list*, March 25th 2019)

The Hell of the Holocaust and the Confessions of the Actors Make This Play a First-Rate Reading

(...) The play begins in a documentary style, looking like a working atmosphere, as if you were attending a rehearsal: the actors sit at tables, their dressed in everyday clothes and facing the audience, spontaneously, humorously, and wittily commenting Lorenci's long list of literature needed for the play, how they god the books, and how they paid for the late fees in libraries. Then the atmosphere slowly changes. The actors bring their own experiences of Hannah Arendt's book and the documentary film *Shoah*, stating detailed information from Eichmann's biography, then retelling the gruesome testimonies of the inmates from Lanzmann's film, bringing the images from the Jewish ghettos and the horrors of the concentration camps to life, ultimately describing Eichmann's trial in Jerusalem, from the courtroom to his appearance and behavior.

And then, in the second part, the play explodes emotionally: that happens when the "general" facts about the Holocaust get a more local and Croatian context, and when the actors, after digging through their own family heritage and their personal memories, reveal the fears of their family, as well as their own, which depicted and directed them. At that moment, an arc is established between the collective notion in the first part and the individual notion in the second, and the play focuses on the importance of the individual and their world, and on love as the only possible way out.

The amazing actors of ZYT started this highly demanding and painful theatrical exploration of the sources of evil and the phenomenon of *eichmanism* in today's world with great dedication and dedication.

They responded to that difficult acting task convincingly and with strong collective teamwork, but, at the same time, each of the actors expressed their individual mental and emotional strength, creating memorable images. They moved easily between a pile of factual data, on the one hand, and their personal experiences and emotions, on the other, telling their own stories and memories, erasing the boundaries between the dramatic and non-dramatic, playing with the position of the actors on the stage, bringing reality and documentary forward so spontaneously and convincingly that, at times, it seemed as if the actors themselves were directing and guiding the play, which then got a life of its own.

Nina Ožegović (*tportal.hr*, March 25th 2019)

A Catharsis Journey from the Collective to the Individual

(...) The documentary approach is crucial not only for understanding Lorenci's directorial acts but also for a deeper entry into the poetics of drama. What may be crucial for this entry is the sentence uttered by one of the actors who states that they will never really never be able to understand the horror that took over that period of history. So if they cannot understand it, portraying certain roles, especially those real witnesses, would not be possible, and it would fall into the realm of falsehood. Therefore, the actors dissect the material, observing every blink, every tone of voice or every sigh of the people who appear on the recordings, trying to merge and come to terms with the witnesses who cannot and must not become just roles they play.

This unusual choice of building the plot could not be labeled as a retelling, because the things the actors entering the witness analysis present goes well beyond an objective exposition of the facts. Their intention is more than the simple understanding of the pain, as they are trying to become these people, take over their voice, forward it on, and say to us with a broken heart: "remember".

The course of the play is full of emotional amplitudes, as well as deep, not even slightly melodramatic acting moments of presenting shocking testimonies interrupted by a cold, but no less emotional sequence of horrific statistics and information about the horror of the Holocaust.

Antonia Svetina (*ziher.hr*, March 26th 2019)

Програм „Друга сцена“

Програм „Друга сцена“
Programme “Second Stage”

НИКО И НИШТА

„ТРИ ГРОША“ БЕОГРАД И ПУЛС ТЕАТАР ЛАЗАРЕВАЦ

СРЕДА, 30. СЕПТЕМБАР

DOWN AND OUT

THREEPENNY BELGRADE AND PULS THEATRE LAZAREVAC

WEDNESDAY, SEPTEMBER 30ST

Режија: АНА ПОПОВИЋ **Director: ANA POPOVIĆ**

Извођачи **Performers**

ДАНКА СЕКУЛОВИЋ **DANKA SEKULOVIĆ**
ТАМАРА ПЈЕВИЋ **TAMARA PJEVIĆ**
МАЈА НИКОЛИЋ **MAJA NIKOLIĆ**

Музичар: ДИМИТРИЈЕ СПРЕМО **Musician: DIMITRIJE SPREMO**

РЕДИТЕЉКА

Ана Поповић (Рахат Локум) је позоришна редитељка из Београда. По повратку са стручног усавршавања на Далеком истоку, са групом пријатеља основала је независну позоришну трупу „Три гроша“. Интересују је физички и музички театар, луткарство, манипулација предмета, циркус, а изнад свега, перспектива гледаоца и његов ангажман у позоришном чину!

О ПРЕДСТАВИ

Нико и Ништа је нова представа уметничке групе „Три гроша“ чија је премијера одржана у Првом приградском позоришту Лазаревац, Пулс театру, које је и копродуцент представе. Представу је подржало Министарство за културу и информисање Републике Србије.

Ова мултидисциплинарна представа инспирисана је мемоарима Џорџа Орвела *Нико и ништа у Паризу и Лондону*, Бекетовим скитницама, Бадјуовим текстом *Наша невоља долази издалека, наше зло допире надалеко*, као и свакодневицом, локалном и глобалном, транзиционим капитализмом и климатском кризом.

Представа припада традицији физичког театра, не користи језик као средство комуникације, већ су њен текст управо тела извођача, њихови односи, ритмови, предмети присутни на сцени који носе снажан симболички потенцијал и ситуације које настају у интеракцији свих елемената. Пажња и интерпретативни алат гледаоца, на тај начин, ангажовани су али и забављени све време представе. Градећи снажан кловновски израз код извођача, ауторски тим жели да проговори о озбиљним темама на питак, нежан и ослобађајући начин.

Ауторски тим чине редитељка Ана Поповић и извођачи Данка Секуловић, циркуска акробаткиња, Тамара Пјевић, плесачица и Маја Николић, глумица, и у формалном погледу настављају истраживање на пољу тела, извођачког, али и друштвеног, започето у ранијим заједничким пројектима. У ауторском тиму налази се први пут млади перкусиониста Димитрије Спремо, задужен за музички израз представе, а ту је поново и Славица Долашевић, и овај пут одговорна за арт дирекцију. Ауторски тим дефинише своју представу као драмско-циркуско-плесни антиспектакл. Овом представом, група „Три гроша“ наставља да негује традицију „позоришта за све генерације“.

(*Данас*, 6. 2. 2020)

Поводи, инспирације

Нико и ништа у Паризу и Лондону је Орвелов први роман. Написао га је у својој 27. години, после несвакидашњег експеримента, када је намерно одабрао живот међу бедницима, жртвама модерног друштва. Ова књига је узбудљиво сведочанство о том искуству, а ликови као што су Борис, Шарли, Марио, Педи, Бозо, остају заувек урезани у сећање сваког читаоца. „Париски сламови су места где се скупљају ексцентрични људи – људи који су запали у усамљенички, полулуди калуп живота и одустали од тога да буду нормални и пристојни. Беда их ослобађа устаљених стандарда понашања, исто као што новац ослобађа људе рада."

(*Омладински радио*, 28. 11. 2019)

Наша невоља...

Реакција Алена Бадјуа на крвопролиће које се догодило у Паризу 13. новембра 2015. била је брза и садржински, донекле, очекивана. Разлоге за терористичку реакцију он проналази управо у европској политици и, наравно, свепрожимајућем капитализму. После уводних редова у којима се осврће на сам догађај, Бадју креће у препознатљиву анализу онога што назива неолибералним капитализмом и скромно примећује да ће потпуно да нам разјасни шта се, заправо, догодило. Посебну пажњу обраћа на објаву рата коју је држава Француска објавила тероризму и не пропушта да примети како је та реакција, унеколико, непримерена. Наиме, коме се тачно објављује рат? Потом оцртава структуру савременог света, њену разноликост, замршеност и субјективност. У наредном кораку обраћа пажњу на савремене облике фашизма, да би се, на крају, заложио за промену света на такав начин да би се из те промене искључили ризици злочиначких симптома.

(*РТС*, *Радио Београд 3*, 11. 8. 2016)

О ТРУПИ

„Три гроша" је непрофитна организација у Београду која се бави позоришном продукцијом и едукацијом. Главни тим чине редитељке Марија Липковски-Барна и Ана Поповић, с већим бројем сарадника из разних позоришних професија. „Три гроша" званично постоји од 2015, иако је поменути тим добро функционисао као неформална група још од 2009. године.

На репертоару „Три гроша" су представе: *Чекајући Годоа* Семјуела Бекета, *Емигранти* Славомира Мрожека, *Кратка историја ватре* по научним радовима К. Г. Јунга, *Едит* Саре Радојковић као независне, гостујуће представе на разним сценама, *Просидба* А. П. Чехова, *Овде стоји наслов драме о Анти* Ивора Мартинића, *Not the Right Leg* ауторски пројекат у Дому културе Студентски град, *Божићна прича* по Чарлсу Дикенсу, *Суђаје* Луке Курјачког и *Нико и ништа*. Осим *Суђаја*, које је писао и режирао Лука Курјачки, све остале представе режирале су Марија Барна Липковски и Ана Поповић, како индивидуално, тако и заједно.

У програму „Три гроша" однедавно постоји и циклус едукативних предавања о азијским извођачким културама „С оне стране цивилизације". Чланови „Три гроша" активни су и на пољу развоја дечје публике и нових поетика у позоришту за децу и младе и од 2018. чланови су организације АСИТЕЖ Србија, у коју су примљени са програмом *Мали позоришни експерти*.

„Три гроша" је вишеструко локално и интернационално награђивана организација. Залагањем за отворену, слободну и солидарну сцену, сарађује са већим бројем других независних организација, трупа и појединаца.

Director

Ana Popović (Lokum) is a theatre director from Belgrade. After returning from training at the Far East, she founded, with a group of friends, an independent theatre group Threepenny. She is interested in the physical and musical theatre, puppetry, object manipulation, circus, and, above all, the perspective of the audience and their involvement in the theatre act!

About the play

Down and Out is a new play by the Threepenny production, and it had its premiere in the Puls Theatre in Lazarevac, which also co-produced the play. The production is supported by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia.

This interdisciplinary play is inspired by George Orwell's memoir *Down and Out in Paris and London*, Beckett's bums, Alain Badiou's pamphlet *Notre mal vient de plus loin*, as well as our everyday lives, both local and global, transitional capitalism and climate crisis.

The play belongs to the tradition of physical theater, not using the language as a means of communication, but its text is presented by the performers' bodies, their relations, rhythms, objects present on the stage carrying strong symbolic potential, as well as the situations that are produced in the interaction of all those elements. The attention and interpretive tool of the audience, in that way, are highly engaged yet also entertained throughout the play. By building a strong clownish expression in the performers, the author team wants to speak about serious topics in a subtle, gentle, and liberating way.

The creative team of this play consists of the director Ana Popović and the performers Danka Sekulić, a circus acrobat, Tamara Pjević, a dancer, and Maja Nikolić, an actress. In a formal view, they continue the research on the body, the performer's body, but also the social body, all started in the previous projects they worked on together. The creative team here first time includes a young percussionist Dimitrije Spremo, who is in charge of the musical expression of the play, and we see Slavica Dolašević again, in charge of the art direction. The creative team defines its play as a drama-circus-dance anti-spectacle. With this play, the Threepenny production continues to create the "theatre for all ages".

(*Danas*, February 6th 2020)

Causes, Inspirations

Down and Out in Paris and London is George Orwell's first full-length work. He wrote it at the age of 27, after a unique experience when he deliberately chose to live among the homeless, the victims of modern society. This is an exciting record of that experience, and the characters such as Boris, Charlie, Mario, Paddy, and Bozo forever stay embedded in every reader's memory. "The Paris slums are a gathering-place for eccentric people – people who have fallen into solitary, half-mad grooves of life and given up trying to be normal or decent. Poverty frees them from ordinary standards of behaviour, just as money frees people from work."

(*Youth Radio*, November 28th 2019)

Our Trouble...

Alain Badiou's reaction to the bloodshed in Paris on November 13th 2015 was quick and, when speaking of its content, somewhat expected. He finds the reasons for the terrorist reaction in European politics and, of course, the pervasive capitalism. After introductory lines in which he looks back at the event itself, Badiou embarks on a recognizable analysis of neoliberal capitalism and notices that he will fully explain to us what had actually happened. He pays special attention to the French declaration of war against terrorism and does not fail to notice that this reaction is somewhat inappropriate. Namely, who exactly is this war declared to? He then outlines the structure of the modern world, its diversity, intricacies, and subjectivity. In the next step, he focuses on the modern forms of fascism, and, finally, advocates for a change in the world in such a way as to exclude the risks of criminal symptoms from that change.

(*Radio Television of Serbia*, *Radio Belgrade 3*, August 11th 2016)

About the ensemble

Threepenny is a non-profit organization from Belgrade that deals with theatre production and education. The main creative team is consisted of Marija Lipovski-Barna and Ana Popović, with a number of their collaborators from different theatric professions. Threepenny was formally founded in 2015, though the mentioned group of people has worked together as a non-formal group since 2009.

Some of their plays include: *Waiting for Godot* (Samuel Beckett), *Emigrants* (Slawomir Mrozek), *A Short History of Fire* (based on C. G. Jung), *Oedipus* (Sara Radojković, an independent guest show on different stages), *A Marriage Proposal* (A. P. Chekhov), *This is Where the Title of the Drama about Ante Is* (Ivor Martinić), *Not the Right Leg* (author project in the Student's City Cultural Center), *A Christmas Carol* (Charles Dickens), *Fates* (Luka Kurjački) and *Down and Out*. Besides the play *Fates*, written and directed by Luka Kurjački, all the other plays were directed by Marija Barna Lipkovski and Ana Popović, either individually or collaboratively.

Threepenny has recently introduced a new cycle of educational workshops on Asian performative cultures, "The Other Side of Civilization". The members of the ensemble are active when it comes to developing the children's audience and new poetics in theatre for children and young adults, and since 2018, they have been members of the ASSITEJ Serbia organization, where they participate with their program *Young Theatre Experts*.

Threepenny has won numerous local and international awards. Advocating an open, free, and solidary scene, they have collaborated with a number of other independent organizations, ensembles, and individuals.

ПОВРАТАК

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ НОВИ САД

ПЕТАК, 2. ОКТОБАР

RETURN

SERBIAN NATIONAL THEATRE NOVI SAD

FRIDAY, OCTOBER 2ND

Редитељ: ДЕЈВИД ГЛАС **Director: DAVID GLASS**

Улоге **Cast**

АЛИСА ЛАЦКО	**ALISA LACKO**
АЛЕКСАНДРА ПЕЈИЋ	**ALEKSANDRA PEJIĆ**
ГРИГОРИЈЕ ЈАКИШИЋ	**GRIGORIJE JAKIŠIĆ**
ЕНА ЕНТИНА ГУЦУНСКИ	**ENA ENTINA GUCUNSKI**
ИСИДОРА ВЛЧЕК	**ISIDORA VLČEK**
ТАТЈАНА МАТЕША	**TATJANA MATEŠA**
УРОШ МЛАДЕНОВИЋ	**UROŠ MLADENOVIĆ**
ОЛГА ПЕРОВИЋ	**OLGA PEROVIĆ**

О ПРЕДСТАВИ

Изведба је настала у сарадњи Српског народног позоришта и ансамбла Дејвида Гласа (Велика Британија). Окупила је неколико самосталних уметника који су кроз двогодишњи процес уобличили овај приказ.

Кроз вишедневне интензивне радионице уметници су се бавили истраживањем величанствене могуће и немогуће будућности младих људи. Ова представа означава завршетак првог дела истраживања које ће у већем обиму бити настављено током наредне године.

Представа на поетичан начин истражује трауму и опоравак после трагичног догађаја на једном острву. Начин на који насиље утиче на наше умове и срца представљено је из угла жртава али и њихових породица. Веома снажна, истовремено и застрашујућа представа.

(Са сајта Српског народног позоришта, 1. 11. 2019)

Дејвид Глас

Соло извођач, добитник међународних награда, позоришни редитељ, професор и креативни мислилац. Један је од оснивача физичког, визуелног и примењеног театра. Стекао је образовање у Лекоковој школи физичког театра, где су са њим студирали Етјен Декро, Гротовски, Алвин Ајли, Мајк Алфредс, Ед Берман, Питер Брук, Мастер Лим и Августо Боал. Он је водећи међународни позоришни инструктор, подучавао је и утицао на три генерације позоришних стваралаца у 73 земље, међу којима су Сајмон Мекбурни (позориште Complicité), Ема Томпсон (глумица), Амит Лехав (позориште Геко), Хејли Кармајкл и Пол Хантер (позориште Told by An Idiot), Лојд Њусон (DV8), Лијам Стил (редитељ физичког позоришта), Стивен Далдри (представа *Били Елиот*), Тина Елен Ли (Опера Циркус), Џим Чим Хои (Позоришна трупа Хонг Конг), Тим Морис (*Ратни коњ*). Утицао је на извођаче као што су Катрин Хантер, Ен Мари-Даф, Сара Периш и Гонг Ли. Дејвид Глас је увек био пионир, дефинишућа сила светског позоришта.

Радио је у више од 70 земаља.

Основао је Ансамбл Дејвида Гласа 1990. и са њим је наступао у 32 земље, а представом по роману *Gormenghast* Мервина Пика добио је награду за најбољу режију Theatrical Management Association 1993.

Измислити физички театар

Физички и визуелни театар су у средишту пажње савременог театра. Захтеви савременог физичког театра траже развијене вештине измишљања и разумевања. Адекватно знање физичког и визуелног театра су база динамичког физичког театра, а са тим ресурсима и алатима, радионица Дејвида Гласа помоћи ће учесницима да оду корак даље, да открију, обогате и разјасне елементе измишљања. Пошто се свуда у свету сматра иноватором у овом типу театра, Дејвид је најадекватнија особа да повеже елементе измишљеног са елементима визуелног и физичког театра. Дејвидов приступ подучавању је провокативан, разигран, изазован и строг.

Шта је физички театар?

Физички театар има корене у процесу унутрашње потраге глумца, користи импровизацију и вежбе да би се разбудила инстинктивна физичка реакција на подстицај који не садржи логичке оквире. Ради се о „Сада и Овде", и премда изведбе често садрже говор,

оне одлазе даље од реалистичког типа позоришта. Нарација обично није линеарна, већ променљива. Тело је основни алат израза.

About the play

The performance was a collaboration between the Serbian National Theatre and the David Glass Ensemble (Great Britain) that gathered several independent artists and produced this play through a two-year process.

These artists were dealing with the exploration of the magnificent possible and impossible future of young people through an intensive workshop. In its essence, this play presents the ending of the first part of a research that captured the artists' time in the past two years, and it will be continued next year in an even bigger scope.

This play, in a very poetic way, explores trauma and recovery after a tragic event on an island. The way that violence affects our minds and hearts is presented through the eyes of the victims and their families. Very powerful yet very frightening play.

(The Serbian National Theatre website, November 1st 2019)

David Glass

David Glass is an international award winning solo performer, theatre director, teacher and creative thinker. He is one of the UK founders of the Physical and Visual, Devised, Ensemble and Applied theatre movements.

Training at the Lecoq school of physical theatre he also studied with Decroux, Grotowski, Alvin Ailey, Mike Alfreds, Ed Berman, Peter Brook, Master Lim and Augusto Boal. He is a leading international theatre teacher and has taught and influenced three generations of theatre makers in 73 countries, including Simon McBurney (Complicite), Emma Thompson (Actress), Amit Lehav (Gecko Theatre) Hayley Carmichael and Paul Hunter (Told by An Idiot) Lloyd Newson (DV8), Liam Steele (Physical Director), Stephen Daldry (Billy Eliot), Tina Ellen Lee (Opera Circus), Jim Chim Hoi (Theatre Ensemble Hong Kong), Tom Morris (Warhorse). And has been an influence for performers such as Kathrine Hunter, Anna Marie-Duff, Sarah Parrish and Gong Lee. Always a maverick David is often sighted by Theatre Leaders as a defining force in world theatre. He has worked in over 70 countries.

In 1990 he established David Glass Ensemble and has toured to 32 countries with Mervyn Peake's *Gormenghast* which won him TMA Best Director award in 1993.

Devising for Physical Theatre

"Physical and visual theatre are at the centre of attention of the contemporary theatre. The requirements of the contemporary physical theatre demand developed skills of devising and understanding. The adequate knowledge of the physical and visual theatre is the base of a dynamic physical theatre and with these resources and tools, David Glass' workshop will help the participants to go a step further, to discover, enrich and clarify the elements of devising. By being an innovator in these types of theatre worldwide, David is the most suitable person to connect the elements of the Devising theatre with those of the Visual/Physical theatre. David's approach to teaching is provocative, playful, challenging and rigourous.

What is Physical Theatre

Physical theatre originates from an internal research process of the actor, using improvisation and exercise to awaken the instinctive physical reaction to a stimulus free from restrictions imposed by logic. It's about "Here and Now", and though performances often have speech, they go beyond the realistic type of theatre. The narration is not usually linear, but subtractive. The body is the main tool of expression.

Остали програми

Остали програми
Other Programmes

16. МЕЂУНАРОДНИ ТРИЈЕНАЛЕ „ПОЗОРИШТЕ У ФОТОГРАФСКОЈ УМЕТНОСТИ“

Стеријино позорје и позоришна фотографија

Част ми је што сам, ево, већ други пут у жирију за тријеналну изложбу позоришне фотографије на Стеријином позорју, посебно што и сам потичем из глумачке породице! Ова тематика унутар фото медија има своја јака упоришта у земљама које веома негују театар и све што се дешава око њега. У Немачкој, која има дугу традицију у позоришној уметности, све премијере у великим позориштима снимају се на филмске траке, које се пажљиво чувају на посебним местима и у архивама. Јачањем ТВ продукције и осталих медија, позориште губи своју снагу, нарочито у сиромашнијим срединама, које недовољно финансирају ову област културне продукције једног народа. Поплава ријалити програма прети да потопи драмску сцену и угуши глас театра, где се увек води коренита борба у оквиру критичке мисли и часне субверзије савременог контекста, претворене у уметничку драмску форму.

Права позоришна фотографија је запостављена, можда стога што је на фестивалима Битефа и у неким позориштима забрањено фотографисање представа, јер до пре десет година могло се снимати на свим сценама. Проблеми се ређају, тако да је све мање правих заљубљеника у ову специфичну тему, као што је некада био Видоје Мојсиловић, а данас су то Вукица Микача и Бранко Игњатовић. Питање је ко ће их наследити у овом послу, поготову што позоришта у Србији немају стално запослене фотографе. Велика је штета јер убудуће нећемо имати веродостојно документована извођења на „даскама које живот значе”.

У тексту за каталог претходног Тријенала, Драгослав Мирковић наводи да је пристигло доста фотографија туристичког карактера, са карневала, веселих манифестација и плесних представа које су обојене народним обичајима. Тако је и ове године. Покушали смо да поштујемо и традицију, као и неке иновације, које неумитно доноси дигитална технологија, настојећи да бирамо фотографске креације руковођене ликовношћу и смелошћу аутора да са својом камером учествују унутар сцене, поштујући глумачке егзибиције и специфичне захтеве „фото драме”. Обратили смо пажњу на јединство утиска, интеграцију глумца и сценографије, на карактер светла фокусираног на лицима актера, које потенцира мимику и гест на сцени. Мислимо да ће и овом изложбом бити обрадовани и прави заљубљеници у овај жанр фотографског стваралаштва.

Ђорђе Одановић, професор фотографије,
Академија уметности Нови Сад

ОДЛУКА

Жирија 16. међународног тријенала „Позориште у фотографској уметности” са седнице одржане 21. 4. 2020. Због епидемије COVID-19, седница је одржана на интернет платформи.

Жири у саставу: Др Теодор Раду Пантеа, EFIAP/S (Румунија); Иштван Керекеш, EFIAP/P, EFIAP/D1 (Мађарска); Ђорђе Одановић, професор фотографије, Академија уметности Нови Сад (Србија); Борислав Миловановић, EFIAP/G, EsFIAP, EPSA, GPU CR3 (Србија); Раша Милојевић, MFFSS, EFIAP/P, EsFIAP (Србија); Представник ФСС, Мирослав Предојевић (Србија) прегледао је 1123 фотографије које је на изложбу упутило 287 уметника из 60 земаља. Жири је за изложбу прихватио 244 фотографије 127 уметника из 48 земаља.

Награде:

FIAP златна медаља: Бруно Мадеди, Италија, фотографија *Посебан тлес*, бр. 6

ПСА златна медаља: Мехмет Гокуигит, Кипар, фотографија *Плесачи шаме*

ФСС златна медаља: Роман Косолапов, Руска Федерација, фотографија *Гитариста*

FIAP златна медаља: Бруно Мадеди, Италија, *Посебан плес*, бр. 6

ПСА златна медаља: Мехмет Гокуигит, Кипар, *Плесачи тиме*

ПСА Бронзана медаља: Филип Илиевски, Република Северна Македонија, *Јелена Сергејевна*

ФСС Бронзана медаља: Самир Захировић, Босна и Херцеговина, *Црква босанска 2*

ФСС златна медаља: Роман Косолапов, Руска Федерација, *Гитариста*

FIAP сребрна медаља: Нелу Скрипциук, Румунија, *Дијалог*

Почасно ФИАП признање фотографу: Зомородију Мотлаху, Иран

Почасно ФИАП признање фотографу: Иштвану Хуису, Мађарска

ПСА сребрна медаља: Ахмед Вадах, Египат, *Земља страха - I*

ФСС сребрна медаља: Мариан Плаино, Румунија, *Паунови 1*

ФСС награда фотографу: Шиушиу Лиу, Кина

ФСС награда фотографу: Бандуу Гунаратнеу, Шри Ланка

FIAP Бронзана медаља: Сандра Гарип, Доминиканска Република, *Плес 01*

ПСА Бронзана медаља: Филип Илиевски, Република Северна Македонија, *Јелена Сергејевна*

ФСС награда фотографу: Андреју Беловезчику, Словачка

FIAP сребрна медаља: Нелу Скрипциук, Румунија, фотографија *Дијалоī*

ПСА сребрна медаља: Ахмед Вадах, Египат, фотографија *Земља страха - I*

ФСС сребрна медаља: Мариан Плаино, Румунија, фотографија *Паунови 1*

FIAP Бронзана медаља: Сандра Гарип, Доминиканска Република, фотографија *Плес 01*

ПСА Бронзана медаља: Филип Илиевски, Република Северна Македонија, фотографија *Јелена Серīејевна*

ФСС Бронзана медаља: Самир Захировић, Босна и Херцеговина, фотографија *Црква босанска 2*

Почасна FIAP признања:

Хенри Кандјоти, Турска, фотографија *Библиофил*; Сиамак Зомороди Мотлах, Иран, фотографија *Јадници*; Иштван Хуис, Мађарска, фотографија *Дон Жуан и робови*

ФСС награде:

Шиуши Ли, Кина, фотографија *Пропали дневник 1*; М Т Банду Гунаратне, Шри Ланка, фотографија *Врīлоī*; Андреј Беловезчик, Словачка, *XX II*

У Новом Саду, 24. април 2020.

За жири,
Ђорђе Одановић, председник

За Фото савез Србије,
Радојица Раша Милојевић, делегат

16TH INTERNATIONAL TRIENNIAL EXHIBITION „THEATRE IN THE PHOTOGRAPHIC ART“

Sterijino Pozorje Festival and Theatre Photography

It is my honor to be a member of the jury for theater photography on the Sterijino Pozorje Festival for the second time, especially because I come from a family of actors myself!

This issue has a strong base in countries that highly value its theater and everything that happens in it. In Germany, a country with a rich theatre tradition, all premiers in big theater companies are recorded and these recordings are carefully stored in special places and archives. As the television production and other media are getting stronger, the theater is losing its power, particularly in poorer regions where such cultural representation of one nation is insufficiently funded. The flood of reality television is threatening to drown the theatrical community and silence the voice of theater, a place of radical struggle in the form of critical thought and honorable subversion of the contemporary context – all transformed in an artistic dramatic form.

The real theatre photography is slightly neglected, perhaps because taking photographs is forbidden on BITEF and in some theaters, while this was allowed on all stages until ten years ago. Problems keep piling up, and there are less and less enthusiasts as interested in this profession as Vidoje Mojsilović was in the past, or as Vukica Mikača and Branko Ignjatović are at the moment. The big question is who will succeed them in this job, especially because theaters in Serbia do not employ full-time photographers. This is a huge shame because in the future we will have no authentic documents of the performances on the stage.

Writing for the catalogue of the previous triennial, Dragoslav Mirković noticed that a number of tourist-like photographs have arrived, as well as photographs from carnivals, joyous manifestations and dance shows that are interwoven with folk tradition. The same situation has occurred this year as well. We have tried to respect both the tradition and the innovations inevitably brought to us by the digital technology, wanting

to choose photographic creations guided by the artistic creed and the boldness of the authors to take part in the scene using their camera, respecting the actors' exhibitions and specific demands of the "photo drama." We paid close attention to the unity of impression, the integration of the actor and the scenography, the character of the light focused on the actors' faces, ultimately expressing the mimic and gesture on the scene. We believe that this exhibition will bring joy to all those enthusiasts and fans of this genre of photographic creation.

Đorđe Odanović, Professor of Photography,
Academy of Arts Novi Sad (Serbia)

DECISION

From the session of the Panel of Judges of the 16th International Triannual Exhibition 'Theatre in the Photographic Arts' held on 21st April 2020 on the premises of Sterijino pozorje. Due to the COVID-19 epidemic, the session was held on an internet platform.

The Panel of Judges, whose members are:

Dr Teodor Radu Pantea, EFIAP/S (Romania); Istvan Kerekes, EFIAP/p, EFIAP/D1 (Hungary); Đorđe Odanović, Professor of Photography, Academy of Arts Novi Sad (Serbia); Borislav Milovanović, EFIAP/G, EsFIAP, EPSA, GPU CR3 (Serbia); Raša Milojević, MFFSS, EFIAP/P, EsFIAP (Serbia); Miroslav Predojević, representative of Photo Association of Serbia

The jury reviewed 1123 photographs submitted to the exhibition by 287 artists from 60 countries. The jury accepted 244 photographs for the exhibition, which were submitted by 127 artists from 48 countries.

The Panel of Judges has made a decision on the following awards:

Theatrical performance

FIAP Gold Medal: Bruno Madeddu, Italy, *Special Dance no 6*

PSA Gold Medal: Mehmet Gokyigit, Cyprus, *Dancers of Darkness*

FSS Gold Medal: Roman Kosolapov, Russian Federation, *Guitarist*

FIAP Silver Medal: Nelu Scripciuc, Romania, *Dialogue*

PSA Silver Medal: Ahmed Waddah, Egypt, *Land of Fear - I*

FSS Silver Medal: Marian Plaino, Romania, *Peacocks 1*

FIAP Bronze Medal: Sandra Garip, Dominican Republic, *Danza 01*

PSA Bronze Medal: Filip Ilievski, Macedonia, *Jelena Sergeevna*

FSS Bronze Medal: Samir Zahirović, Bosnia and Herzegovina, *Crkva bosanska 2*

FIAP Honorary Mentions 1: Henri Kandiyoti, Turkey, *Bibliophile*

FIAP Honorary Mentions 2: Siamak Zomorodi Motlagh, Iran, *Les Miserables*

FIAP Honorary Mentions 3: Istvan Huisz, Hungary, *Don Juan and the slave*

FSS Praise 1: Xiushi Li, China, Fallen diary 1

FSS Praise 2: M T Bandu Gunaratne, Sri Lanka, *Whirling*

FSS Praise 3: Andrej Belovezcik, Slovakia, *XX II*

In Novi Sad, April 21st, 2020

On behalf of the panel of judges
Đorđe Odanović, president

On Behalf of Photo Association of Serbia
Radojica Raša Milojević, delegate

ДЕЦЕ И ОМЛАДИНЕ СРБИЈЕ „СЦЕНА, МАСКА, КОСТИМ, ЛУТКА”

Организатор: Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине, Нови Сад

Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине је установа која се већ 66. година бави афирмацијом дечјег ликовног стваралаштва и усавршавањем наставе ликовне културе, и као таква јединствена је у земљи. Изложба „Сцена, маска, костим, лутка” организује се у Новом Саду у склопу Стеријиног позорја од 1959. године, а до 80-тих година изложбе су се организовале у оквиру Мајских игара у Бечеју.

Циљ изложбе је да се путем позоришне уметности деца мотивишу за ликовно изражавање и обрнуто, и на тај начин утиче на развој њихове естетске и креативне личности. Деци и младима се овом изложбом даје прилика да упознају свет позоришта и указује могућност стварања кроз игру и учење.

Овогодишња изложба је специфична јер су је обележили изазови проистекли из ванредног стања због коронавируса са којим смо се сви суочили, па тако и ђаци и њихови ментори који чине срж ове изложбе. Задатак је био пуно тежи, јер је требало организовати наставу и мотивисати ученике на даљину, а овакав вид комуникације свакако је био пун изазова. Међутим, ова ситуација нас је подсетила колико је важна улога и стручно вођење наставника-ментора који „отварају врата” и продубљују знање младим стваралоцима.

Радови за 61. изложбу сведоче о напору и жељи ментора и њихових ученика да одрже традицију учествовања на овој јединственој изложби, али и да дају свој допринос развитку педагошког рада и едукацији ђака.

Као и сваке године, и ове је доминантна дечја фасцинација маскама, као и разноликост материјала од којих су направљене. Уочљиво је и присуство нових медија блиских данашњим генерацијама као што су принтови. Радује и чињеница да су деца имала

Маска: Стефан Кнежевић, 6 год.
„Креатива арт“, Лештане
Ликовни педагог: Мика Ловре

жељу да се позабаве и решавањем простора, те да дају занимљиве предлоге за сценографију. Сама изложба је значајна визуелна документација о развоју и осавремењавању наставе ликовног васпитања у нашој земљи.

Сви радови који су настали током 61. године колико се ова изложба остварује у сарадњи са Стеријиним позорјем, али и радови

Принт: Ивана Милошевић, 18 год.
Школа примењених уметности, Шабац
Ликовни педагог: Младен Пантелић

настали од оснивања Центра за ликовно васпитање деце и омладине Војводине 1954. године, дакле пуних 66. година, Центар прикупља и чува. Сада је то огромна збирка дечјих радова која за ликовне методичаре, уметнике, историчаре уметости, костимографе, писце, студенте, психологе, педагоге итд. представља неисцрпан извор знања али и својеврсни документ времена.

Нажалост, од свог оснивања Центар је био приморан више пута да се сели, изгубио је изложбени простор, а небројано пута чистим ентузијазмом заљубљеника у дечје стваралаштво спашавane су и спашене читаве колекције радова из неадекватних или поплављених простора. Ни данас, након толико времена и након толико признања које је Центар добио и резултата које је остварио, ова установа нема свој стални дом, а драгоцена збирка дечјих радова већ годинама се чува у неадекватном простору у приватној гаражи.

Љубица ТАНКОСИЋ

ЛОУНЛИ ПЛЕНЕТ (LONELLY PLLLANET) ТУРИСТИЧКА ТУРА КРОЗ ДИС(У)ТОПИЈУ

Концепт, текст и извођење: Маја Пелевић, Димитрије Коканов, Олга Димитријевић, Тања Шљивар, Игор Коруга

Трајање: око 80 минута

Лоунли планет је представа имерзивног карактера, која се изводи у отвореним и затвореним просторима, око зграде позоришта и у њој, намерним избегавањем класичног сценског простора, односно саме сцене. Кроз колажну структуру пет ауторских и извођачких гласова, који се међусобно преплићу и прожимају, уметници воде прописно дистанцирану публику на туристичку туру кроз обе стране новчића утопије и дистопије наше (позоришне) свакодневице.

Почетак ове године обележила је епидемија вируса корона. Она је глобални феномен, па су таква и питања и несигурности које се везују уз њу. Наши заједнички јавни и дељени простори, међу њима и позоришта, постали су места затворености и страха, и ниједан није остао поштеђен. Корона је показала и да је могуће да цео свет и систем само стану, али да је механизам самоодржања савременог капитализма јачи и од такве паузе. Дане проводимо у мешавини осећања страха, апатије, цинизма, еуфорије, физичких активности, пролазећи кроз непрестане емоционалне ролеркостере. Како ми, тако и свет – свет као да се клацка између рестаурације поретка у неком бруталнијем облику – фашистичкој дистопији, и ревитализације социјалистичких идеја о дељењу ресурса, јаком јавном сектору и солидарности – социјалистичкој реалности – утопији.

Позоришта су почетком епидемије прва затворила врата, с обзиром на немогућност окупљања већег броја људи у јавном простору. Опет, тзв. социјално дистанцирање не би требало нити би смело да значи укидање јавне сфере, као ни праксе извођења. Ако смо као уметници и пре морали да размишљамо тржишно и нудимо се на тржишту рада константно смишљајући нове пројекте, са короном је и наша пре-

карна позиција појачана. Аутори су свесни ироније инхерентне овом пројекту и покушаће да је преобразе у њену супротност – аутентично нецинично политичко промишљање будућности. Свет је и пре епидемије био неправедан, рањен и неподношљив. Епидемија вируса повећава видљивост корпуса савремених неједнакости које живимо, а нашу машту бурно провоцира да оперише између замишљања бољег света и мрака будућности коју испуњавају глад, надзирање и страх.

Кроз пет ауторских гласова покушаћемо да проведемо публику кроз пејзаже и путеве тих трансформисаних будућности које нас очекују. *Лоунли планет* представља слалом кроз могуће утопије и дистопије наших градова и наших интимности и фокусира се на неколико питања: Како користимо јавни простор да преобратимо наша индивидуална питања и потребе у друштвена? Како промишљамо о свету пре и после претње која је дошла да остане, у различитим, још опаснијим облицима? Како спроводимо најелементарније интеракције са другим људима, предметима, бићима док смо у позицији апсолутне неизвесности о томе какав нас све живот чека сутра? Ова представа рефлектује на свет прве половине 2020. године, док истовремено покушава да промишља форме театра које се могу одвијати и упркос вирусу, а последично томе, и потенцијалне форме заједништва у јавном простору будућности.

Аутори

Игор Коруга ради као самостални кореограф, извођач, педагог и драматург у области савременог плеса и перформанса. Члан је организације Станица Сервис за савремени плес, Удружења балетских уметника Србије и регионалне мреже Nomad Dance Academy. Аутор више плесних представа у Битеф театру: *Нема наде* (2017), *Само моје* (2016), *На Траци* (2014), *Expose* (2013) итд. Уз ауторске пројекте, сарађивао је као кореограф и плесни драматург са многим уметницима: Маја Пелевић, Олга Димитријевић, Владимир Алексић, Исидора Станишић, Ђурђа Тешић, Тања Мандић Ригонат, Исидора Гонцић, Соња Преград... Добитник награда 43. фестивала Инфант, 19. Фестивала кореографских минијатура, као и Европске асоцијације за образовање одраслих и Националне организације за ретке болести (НОРБС) за изузетан допринос у унапређивању положаја особа са ретким болестима кроз уметнички рад.

Димитрије Коканов је драматург, драмски писац и сценариста. Ради као стални драматург Позоришта Атеље 212 у Београду. Добитник Михизове награде за драмско стваралаштво, те победник конкурса „Зоран Радмиловић" и „Слободан Стојановић" за оригинални драмски текст. До сад је као драматург сарађивао на више од 30 позоришних представа. Аутор је неколико драматизација класичних прозних дела. Комади су му извођени у позоришту, на радију и као јавна читања. Сарађује са различитим позоришним институцијама и ауторима са независне сцене у земљи и региону. Сценариста је више кратких филмова који су имали запажен међународни фестивалски живот, косценариста и скрипт доктор на ТВ серијама.

Олга Димитријевић је рођена 1984. у Београду, СФРЈ. Дипломирала на Факултету драмских уметности у Београду, одбранила мастер тезу на одсеку родних студија Централноевропског универзитета у Будимпешти „Тело народне певачице: конструкције националних идентитета у Србији после 2000. године". Написала драме *Моја ти*, *Народна драма*, *Радници умиру певајући*, *Ја често сањам револуцију*… Ауторка представа *Црвена љубав* по роману Александре Колонтај, *Слобода је најскупља капиталистичка реч* (са Мајом Пелевић) и *Лепа Брена пројекат* (са Владимиром Алексићем). Добитница награде Стеријиног позорја, Михизове награде за драмско стваралаштво, Хартефакт фонда и награде „Анђелка Милић" за

уметнички рад који промовише родну равноправност. Учествовала на изложбама Ајнхајтклуб у Фрајраум галерији (Museumquartier, Беч, 2016), Risk Change (Музеј модерне и савремене умјетности, Ријека, 2019). Коуредница књиге *Међу нама – неиспричане приче геј и лезбејских живота*. Често сања револуцију.

Тања Шљивар је драмска списатељица рођена у Бањалуци, СФРЈ, 1988. Завршила основне и мастер студије драматургије на Факултету драмских уметности у Београду, као и мастер студије из примењених позоришних уметности у Гисену, Немачка. Ауторка је шест целовечерњих драма, као и више кратких изведбених текстова који су објављени, сценски читани и изведени у професионалним позориштима у Босни и Херцеговини (БНП Зеница), Хрватској, Србији (Народно позориште Ужице, Атеље 212 Београд), Албанији, Шпанији, Пољској, Аустрији, Финској, Словачкој и Немачкој (Deutsches Theater Berlin, Schauspiel Stuttgart, Theater Dortmund, Theater Paderborn). Пише и филмске сценарије (*Келти*, *Од сутра почињем да*, *Нешто слатко)*, кратке приче, радио-драме, театролошке текстове и текстове за пројекте у визуелним уметностима, и покушава да схвати која је улога текста у сваком од поменутих медија. За драмско писање освојила је све релевантне награде у Босни и Херцеговини и Србији, између осталог и Стеријину награду, а у Аустрији је била номинована за *Retzhoferdramapreis*. Била је гошћа књижевних резиденција *IHAG* у Грацу, *Museums Quartier 21* и *КултурКонтакт* у Бечу, *Prishtina has no river* у Приштини, и *Reading Balkans* у Сплиту. Током 2019. радила је као директорка Драме у Народном позоришту у Београду.

Маја Пелевић је рођена 1981. Дипломирала драматургију на Факултету драмских уметности у Београду и докторирала на одсеку за теорију уметности и медија на Универзитету уметности у Београду. Драме су јој преведене на многе светске језике и игране у земљи и иностранству. Од 2012. бави се и режијом и ауторским пројектима. Са Миланом Марковићем је 2012. урадила представу *Они живе*, када су се учланили у седам политичких партија, а 2016. са Олгом Димитријевић представу *Слобода је најскупља капиталистичка реч* која је инспирисана путовањем у Северну Кореју. Добитница је многих значајних награда међу којима „Борислав Михајловић Михиз" за драмско стваралаштво (2006) и Стеријина награда за најбољи савремени драмски текст *Поморанџина кора* (2010). Заједно са Срећком Хорватом покренула је Филозофски театар у Београду.

КАЛ (БЕНД)

Кал (на ромском значи „црн") је познати ромски музички бенд из Србије, основан у Ваљеву, док чланови поставке тренутно бораве у Београду. Интерес домаће, али и иностране публике, привукли су 2006. истоименим деби албумом. У нумерама доминира комбинација балканске ромске музике и танга, те звукова са Блиског истока, из Турске и са Јамајке.

Бенд је основан 1996. и од тада је снимио неколико компилација са другим музичарима. Прво појављивање на националној телевизији имали су 2006. на каналу Б92, у емисији „Тимофејев" током дочека Нове године, када су представили свој специфичан музички стил. Током те године, Кал је одржао више од сто концерата широм света, укључујући већину европских држава и САД. Када је реч о фестивалима, 2001, 2002. и 2004. наступали су на мађарском фестивалу *Sziget*, затим се појављују на *La notte di San Lorenzo* у Милану, потом у Атини на *11. европском бијеналу младих стваралаца*, на новосадском фестивалу *EXIT* наступе бележе 2004. и 2005, док су 2006. били део *Међународног музичког сајма WOMEX*. У априлу исте године, њихов деби албум доспео је

на прво место листе *World Music Charts Europe*, а на крају године завршио је на трећој позицији.

Бенд, а посебно фронтмен Драган Ристић, веома су политички и друштвено ангажовани и боре се против дискриминације над Ромима. Драган и његов брат Душан основали су летњу школу *Амала*, где полазници кроз радионице уче ромски језик, историју, културно наслеђе и политичке утицаје овог народа.

ЈАВНА ЧИТАЊА ДРАМА СТУДЕНАТА ДРАМАТУРГИЈЕ АКАДЕМИЈЕ УМЕТНОСТИ НОВИ САД „ПРОМЕНА" НА СТЕРИЈИНОМ ПОЗОРЈУ

У јавном читању драма учествују мастер студенти и студенти и студенткиње III године драматургије на Академији уметности Нови Сад, уз менторство проф. Марине Миливојевић Мађарев.

Кристина Бојанић: МИТ О МИНОТАУРУ

Краљев ванбрачни син дошао је да ослободи земљу од данка у крви и да убије Минотаура, али га у лавиринту чека изненађење које ће преокренути његов дотадашњи систем вредности.

Дивна Стојанов: НИКАД ДО САДА ВИЂЕНА ПРЕДСТАВА

Како да четворо младих људи, са тек завршеним факултетима, нађе посао, среди љубавне односе и заради новац у граду који постаје престоница културе? Тако што направе аматерску представу.

Мина Петрић: ЈЕЛЕНА И СЕНКА

„Треба утврдити однос Јелене Беловук према Јелени Беловук; и однос Јелене Беловук према ономе што није Јелена Беловук", пише Биљана Јовановић у роману *Пада Авала* по чијим мотивима је настала ова драма. Јелена, хиперсензитивна и хиперсензуална, решавајући случај своје психијатријске пацијенткиње Сенке, примећује необичну подударност њихових живота.

Урош Чупић: БЕСКУЋНИЦИ

Дуодрама *Бескућници* прати јунакињу осветницу и њену борбу против грађевинског инвеститора који је оставио њену породицу на цедилу.

Никола Ђоновић: ДА НЕ ЧУЈЕ РАЗРЕДНА

Тинејџерска комедија у једном чину. На екскурзији у Грчкој, у једној соби, група средњошколаца решила је да се опусти уз алкохол, цигарете и лаке дроге. Али, Тодор је преварио Анђелу. И цела ноћ је пропала.

Борисав Матић: ПАРТНЕРИ И ПАРТНЕРКЕ

Четири лика, четири познаника и два хетеросексуална моногамна љубавна пара – или је барем тако на почетку. Комедија о флуидности сексуалности илити како на крају вечери свако са сваким може завршити у кревету.

ДАНИ КЊИГЕ
1 – 3. октобар

У дугим данима изолације због коронавируса поново се показало да је „књига најбољи човеков пријатељ“. Зналци и љубитељи позоришне литературе имали су тих дана довољно времена да уз наслове из богате домаће театролошке продукције забораве мучне околности и да се препусте авантури читања. У години тријеналног избора књиге којој ће припасти престижна Стеријина награда за театрологију „Јован Христић“, без обзира на ванредне околности, пријављен је 41 наслов аутора из свих области театролошких истраживања које су објављене у Србији и аутора који пишу на српском језику. Неке од ових наслова представићемо у три овогодишња термина Дана књиге.

Издавачки центар Стеријиног позорја за ову прилику издваја два нова наслова из својих едиција „Драматуршки списи“ и „Синтезе“: **Снежана Кесић** у студији ***Јован Христић, драмски писац и теоретичар***, темељно и свеобухватно анализира драме *Чисте руке*, *Орест*, *Савонарола и његови пријатељи*, *Седморица: како бисмо их данас читали* и *Тераса*, испитујући Христићев литерарно-драматуршки приступ у одређивању тематско-мотивских одредница, жанровских и стилских особености, језичког израза, карактеризације ликова. **Јасна Новаков Сибиновић** у књизи ***Политичко позориште Оливера Фрљића: Од емпатије до симпатије*** даје научни допринос у разумевању сценске поетике једног од најзначајнијих европских позоришних уметника, али осветљава и концепт политичности у савременом театру. **Зборник радова *Српска драмска баштина на маргинама сцене*** (ур. Снежана Савкић), публикује текстове посвећене статусу српске романтичарске драме, позоришном потенцијалу Јоакима Вујића, историјским драмама Лазе Костића, маргинализацији статуса Трифковићеве комедиографије, заборављеном позоришном свету Драгослава Ненадића, Петра Петровића Пеције, Живојина Бате Вукадиновића... Часопис ***Сцена*** у свесци **3/2020**. доноси нове теме у оквиру својих сталних рубрика.

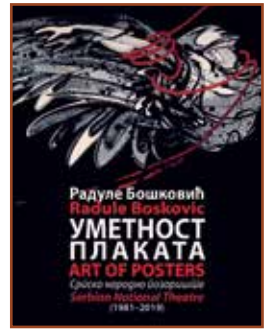

Из издавачке продукције Српског народног позоришта издвојена су три наслова: монографије ***Радуле Бошковић – Уметност плаката – Српско народно позориште (1981–2019)***, уредника Владимира Митровића, о вишедеценијском трајању једног ауторског потписа на плакатима Српског народног позоришта и ***Љубослав Мајера редитељ***, аутора Александра Милосављевића. Ту је и ***Смедерево 1941*** – драма Ане Ђорђевић уз текст А. Милосављевића о трагедији која се догодила 5. јуна 1941, када је у експлозији 430 вагона оружја и муниције у Смедеревској тврђави погинуло више хиљада људи, међу којима и 17 чланова ансамбла СНП-а. Књига прати истоимену представу СНП-а коју ћемо гледати у такмичарској селекцији овогодишњег Позорја.

Модератор Дана књиге је Александар Милосављевић.

Између два Стеријина позорја

ФЕСТИВАЛСКИ ЦЕНТАР
64. Стеријино позорје 2019.

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

ПОБУНА – ЖЕНСКИ РОД

У протеклих годину дана – тачније између 15. марта прошле и 15. марта ове године – имао сам прилику и привилегију да, као селектор Позорја, сведочим једној тематски интригантној, естетски противречној, друштвено провокативној и, у крајњој линији, натпросечној позоришној сезони. Међу аргументе који иду у прилог последњој тврдњи спада, најпре, чињеница која превазилази ниво квантитативног показатеља: од 52 представе које сам видео у конкуренцији за Селекцију националне драме, чак 35 чине праизведбе савременог домаћег драмског текста. Комплементаран с тим је и податак о знатно успешнијем присуству наше савремене драме у ширим европским оквирима, о чему говоре праизведбе комада Иве Брдар у Штутгарту (*Бацачи прстију*, Шаушпилхаус/Schauspielhaus) и Тање Шљивар у Берлину (*Као и све слободне дјевојке*, Дојчес театар/Deutsches Theater).

Премда је значај оријентације на савремени домаћи драмски текст нередко релативизован неутемељеним сценским тумачењима, продукцијским тешкоћама, или недостатком поузданих мерила у одабиру текстова, доминација домаћег текста у протеклој сезони има најмање две позитивне последице. Најпре, то је разноликост која се огледа и у заступљености комада значајних ауторки и аутора свих генерација – од Виде Огњеновић, Љубомира Симовића и Душана Ковачевића, преко Небојше Ромчевића, Биљане Србљановић и Милене Марковић, до Јелене Мијовић, Маје Пелевић и Тање Шљивар. Посебно драгоцене стилске и жанровске тонове донели су Јелена Мијовић, својом драматизацијом *Хронике паланачког гробља* (иако није доживела најпотпунију реализацију на сцени НП Крушевац), као и ауторски тандем Федор Шили–Борис Лијешевић, креацијом *Ноћне straже*, ефектним водвиљем који сугерише и суптилније амбиције (Атеље 212).

Кад је у питању режија, такав контекст очигледно је подстакао драгоцене импулсе зрелости у поетикама већ афирмисаних аутора као што су Анђелка Николић (*Негри* Јоакима Вујића, Књажевско-српски театар Крагујевац) и Бојан Ђорђев (*Режим љубави* Тање Шљивар, Атеље 212), истовремено указујући и на ауторске потенцијале млађих стваралаца, попут Јане Маричић (Трифковићева *Избирачица*, НП Кикинда), Југа Ђорђевића (*Триптих о радницима*, Градско позориште Чачак) и Момчила Миљковића (*Злостављање* по Андрићу, НП „Тоша Јовановић" Зрењанин). С друге стране, као да се већина проблема у реализацији савременог домаћег драмског текста концентрисала у поставкама неколико комада Тијане Грумић: неуспешно окончана упризорења њеног сурово интроспективног, симболички слојевитог и модерном сензибилитету окренутог проседеа, сведоче ако не о кризи домаћих редитељских метода, оно свакако о њиховом озбиљном размимоилажењу са виталним стремљењима наше савремене драме.

Као највећу вредност протекле сезоне издвајам низ позоришних остварења која, без обзира на међусобне естетичке, поетичке или идеолошке разлике, одликује заједничка особина: аутентичан и истраживачки приступ проблематици женске еманципације. Реч је о представама у којима побуна занемареног, потиснутог и/или поробљеног женског идентитета, жене као Другог – постаје шифра

борбе за друштвене, моралне и цивилизацијске промене. Пошто овом низу припадају – уз два изузетка – остварења која карактерише највиша значењска целовитост, поетичка доследност и извођачка суверености, одлучио сам да у такмичарску селекцију 64. Стеријиног позорја предложим следеће наслове:

ПЕТРИЈИН ВЕНАЦ – према роману Драгослава Михаиловића, драматизација Мила Машовић-Николић, режија Бобан Скерлић, Атеље 212 Београд (Србија)

Мила Машовић-Николић претвара раскошни натурализам Михаиловићевог *билдунгсромана* о сељанки Петрији у пригушено трагички моралитет посредством финог илузионистичког умножавања (троструки лик јунакиње) и фрагментарно интониране, а ипак органски „сливене" нарације. Редитељска поставка Бобана Скерлића успева да, како ефектном симултаношћу призора, тако и развијањем доследне „метафоричке мреже" (конопци што асоцирају на „нит живота", претварајући фигуре јунакиње у митске суђаје), Петријином протесту против примитивизма породице, суровости друштва и сопственог кукавичлука прибави ноту универзалног.

ЗЛА ЖЕНА – писац Јован Стерија Поповић, режија Ива Милошевић, Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица (Србија)

Након самосвојних реинтерпретација Љубослава Мајере (1998) и Егона Савина (2011), Стеријин култни комад о „кроћењу гороподнице", захваљујући тумачењу Иве Милошевић, поново је пред нама у болно модерном и актуелном светлу. Користећи механизме персифлаже и гротеске, редитељка преводи амбијент Стеријине грађанске паланке у стилизовани свет у којем су маске „избрисале" лица, тако да Стеријина замена личности постаје тек функција свеопште игре наметнутих улога. Улазећи у лавиринте насиља и обмане, вођена најискренијим побудама, њена Султана мора спознати да се свака жудња претвара у насиље, а свака игра илузије окончава као игра моћи.

DRAUFGÄNGERINNEN. ALL ADVENTUROUS WOMEN DO (НЕУСТРАШИВЕ – КАО И СВЕ СЛОБОДНЕ ДЈЕВОЈКЕ) – писац Тања Шљивар, режија Саломе Дастмалхи, Дојчес театар/Deutsches Theater Берлин (Немачка)

Свој досад најсложенији и, по свему судећи, најупечатљивији драмски текст Тања Шљивар гради инспирисана недавним стварним догађајем – случајем када је, у једном градићу у Републици Српској, након боравка на школској екскурзији затруднело седам тринаестогодишњих девојчица. Пошто су о томе изнели мишљење црква, држава, школа и медији – ауторка одлучује да, како напомиње, подари глас самим протагонисткињама, тачније, ирационалној енергији младости: кроз узбудљиве фрагменте, вишезначне ретроспекције и зачудна вишегласја представља се сукоб начела живота (порођај) и начела слободе (избор абортуса), а редитељка Дастмалхи функционално изоштрава ову потрагу за идентитетом, преводећи игру на ниво колективног ритуала протканог дирљивим документарним импровизацијама глумаца у аскетски устројеном простору.

КАРОЛИНА НОЈБЕР – писац Небојша Ромчевић, адаптација и режија Кокан Младеновић, Народно позориште Републике Српске Бања Лука (Република Српска – Босна и Херцеговина)

Вредност Ромчевићеве изузетне драме, инспирисане биографијом немачке глумице реформаторке из осамнаестог века, не лежи толико у суптилним увидима у устројство позоришног механизма и његових актера, колико у преплитањима и сударима тог механизма и друштвеног контекста. И управо на том слоју комада Кокан Младеновић оправдано заснива своју интерпретацију. Третирајући Ромчевићев текст као апокриф, а суптилно „умонтиране" апокрифе као квазидокументарну подлогу, духовито обрћући „родне позиције" и умножавајући идентитет јунакиње како би га парадоксално учврстио, он ромчевићевску игру метатеатра преображава у обрачун са актуелним светом као псеудотеатром (ријалитијем), али и са актуелним позориштем као комерцијалним или идеолошким пројектом.

ХАСАНАГИНИЦА – по мотивима драме Љубомира Симовића, режија Андраш Урбан, Новосадско позориште/ Újvidéki Színház Нови Сад (Србија)

Максимално се удаљивши од формалног устројства Симовићевог комада, Андраш Урбан не само да му остаје суштински веран већ успева да архетипској ситуацији изманипулисане јунакиње подари психолошку, социјалну и културну актуелност. Усредсређујући се на кључни мотив Хасанагиничиног одбацивања од стране мужа, породице и социјалног окружења, дакле, на механизам тоталног поништавања женског идентитета, редитељ посредством вишезначног жанровског „раствора" агресивног рок-перформанса, циничног квиза и демистификаторских исповести, успоставља фасцинантну једначину између патријархалних окова „мушке моћи" и лавиринта политичке манипулације.

КОЗОЦИД – текст и режија Вида Огњеновић, Градско позориште Подгорица (Црна Гора)

Жанровска комбинација менталитетске комедије и сатире, одавно идентификована у ауторском проседеу Виде Огњеновић, у овом комаду је обогаћена импулсима карневалски интонираног апсурда, брехтовске измештености и префињене антрополошке анализе. Инспирисана привидно непроблематичном историјском фуснотом – кампањом уништавања коза у црногорским сеоским врлетима као саставним делом социјалистичке „обнове и изградње" непосредно након Другог светског рата – ауторка успева да, предочавањем идеолошке репресије као наличја менталитетских злоћудности, уобличи аутентичну алегорију наших актуелних посрнућа.

М.И.Р.А. – концепт, режија и дизајн сцене Андраш Урбан, Битеф театар Београд (Србија)

На примарном нивоу уобличена као својеврстан *hommage* Мири Траиловић, творцу Битефа и „аними мовенс" Атељеа 212, Урбанова представа нам предочава судбину жене која је водила троструку животну битку: против ригидних идеолошких конвенција, против патријархалних предрасуда о улози жене као лидера, као и против наших парохијалних и анахроних схватања позоришта. Кроз раскошни и болни ватромет ироније, гнева и патње, кроз ренесансни а истовремено аскетски колоплет жанрова, стилова и поступака, потпомогнут фигуром јунакиње која истовремено отелотворује насловни лик, протагонисткињу која је тумачи (Мирјана Карановић) и неког Трећег (сам театар?), Урбан нам баца у лице жестоку и немилосрдну генезу наших друштвених перверзија и позоришних заблуда.

БОЛИВУД – текст и режија Маја Пелевић, музика Ања Ђорђевић, Народно позориште Београд (Србија)

Социјална катастрофа у забаченом градићу на граници, изазвана пропашћу локалне фабрике, коју (привремено) одлаже обећање доласка боливудског филмског продуцента, представља темељ на којем Маја Пелевић гради своју горко ведру, шармантно нихилистичку пародију о симболичној пропасти наших савремених фабрика илузија. Ефикасно манипулишући и разграђујући драматуршке и музичке конвенције мјузикла, уз помоћ атрактивне матрице Ање Ђорђевић, ауторка проналази самосвојну димензију друштвеног ангажмана с обеју страна границе илузионистичке игре.

НЕТАКМИЧАРСКА МЕЂУНАРОДНА СЕЛЕКЦИЈА „КРУГОВИ“

Сматрајући да би, с обзиром на актуелне продукцијске и репертоарске прилике у нашем позоришном животу, било упутно проширити базу међународног програма „Кругови“, одлучио сам да при одабиру остварења за овај програм узмем у обзир један шири, европски контекст. Стога сам, на основу осам одгледаних представа у позориштима Немачке, Пољске, Мађарске, Македоније, Хрватске и Црне Горе, одлучио да у селекцију „Кругови“ уврстим следеће представе:

КИКЛОП – према роману Ранка Маринковића, аутор адаптације и редитељ Саша Аночић, Градско драмско казалиште „Гавела“, Загреб (Хрватска)

Дело које се још увек сматра за најбољи хрватски роман после Другог светског рата, појављује се на Позорју у новом сценском руху, након 43 године од тријумфалног похода антологијског упризорења истог романа у режији Косте Спаића. Егзистенцијална тескоба пред светском катаклизмом, сложеност дилема интелектуалног ума (позоришног критичара Мелкиора), пустоловна тежина свакодневице као неразмрсиви сплет Ероса и Танатоса (по некима и Фобоса, страха), речју, сви класични сценски потенцијали овог романа на нов и узбудљиво актуелан начин отелотворују се у савременом тумачењу редитеља Аночића и мајсторског глумачког ансамбла.

ИТАКА (ITHAKA) – према Хомеровој *Одисеји*, писци Петер Завада и Армин Сабо-Секељ, режија Криста Секељ, Позориште „Катона Јожеф“/Katona József Színház Будимпешта (Мађарска)

Између безбројних могућности тумачења легенде о пустоловини која почива у самим темељима европске уметничке имагинације, творци ове представе определили су се за димензију која архетипској фигури Одисеја даје призвук горуће модерности. Приказујући лутања Хомеровог јунака као промишљено одлагани повратак кући, током којег се сваки Одисејев покушај да нађе спокој у окриљу неке апстрактне варијанте „вечног Женског“ (господарица, наивка, чаробница) окончава као отрежњујуће суочавање са конкретним и непредвидљивим женским идентитетом, аутори нам бајковито иронично и цинично лежерно оцртавају несавршеност прагматичног и рационалног „мушког“ принципа.

PUPPENHAUS. KURACJA (КУЋА ЛУТАКА. ЛЕЧЕЊЕ) – писац Магда Фертач, редитељ Јенджеј Пјасковски, TP Варшава (Пољска)

Инспирисани средишњим мотивом драме Ђорђа Лебовића *Лутка са кревета бр. 21*, као и судбином варшавске глумачке звезде Марије Малицке (која је наступала у позоришту током нацистичке окупације и због тога после рата била прогнана из јавног живота), Фертачева и Пјасковски, полазећи од (ис)повести девојака које су служиле као проститутке у нацистичким борделима, предочавају нам језиво апсурдну и парадоксално разголићавајућу сценску повест о наличју херојства и релативности издајства и, коначно, о подложности сваког историјског исказа како идеолошкој манипулацији, тако и неухватљивим понорима сећања.

У Новом Саду, 19. марта 2019.

Светислав ЈОВАНОВ,
драматург

ПРОГРАМ

НЕДЕЉА, 26. мај

19.00 часова / СНП, доњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“

16. Изложба позоришног плаката и графичког обликовања
Отварање изложбе, уручење награда

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
Свечано отварање Фестивала
Беседа: Светлана Бојковић

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ПЕТРИЈИН ВЕНАЦ
Према роману Драгослава Михаиловића
Драматизација: Мила Машовић-Николић
Режија: Бобан Скерлић
Атеље 212 Београд

ПОНЕДЕЉАК, 27. мај

10.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Јован Ђорђевић“
Сцена, маска, костим, лутка
Отварање изложбе, уручење награда
Организатор: Центар за ликовно образовање деце и омладине Војводине

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Петријин венац

18.00 часова / Централна галерија *Шок задруге*, Змај Јовина, пасаж бр. 22
Андреја Рондовић: Трансформација
Отварање изложбе (мастер уметнички рад сценског дизајна)
Организатори: СЦЕН (Одсек за уметност и дизајн), Департман за архитектуру и урбанизам, ФТН и Шок задруга

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“ (публика је на сцени)

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

ЗЛА ЖЕНА
Текст: Јован Стерија Поповић
Режија: Ива Милошевић
Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица

20.30 часова / СНП, доњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Светлана Бојковић или Уметност глуме
Организатори: Позоришни музеј Војводине и Стеријино позорје
Аутор изложбе: Зоран Максимовић

21.00 час / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Међународна селекција „Кругови“
ITHAKA (**Итака**)
Према Хомеровој „Одисеји“
Текст: Петер Завада и Армин Сабо-Секељи
Режија: Криста Секељи
Позориште „Катона Јожеф“/Katona József Színház Будимпешта (Мађарска)

23.00 часа / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Итака

УТОРАК, 28. мај

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Зла жена

18.00 часова / Академија уметности (Ђуре Јакшића 7)
Позорје младих
Било једном...
Бајке за све узрасте из светске и мађарске књижевности
Академија уметности Нови Сад
Класа глуме на мађарском језику

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Медицина у театру – лекари као творци модерне драме?
Предавање: др Џевад Карахасан

20.00 часова / Новосадско позориште
ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

DRAUFGÄNGERINNEN. ALL ADVENTUROUS WOMEN DO
(**Неустрашиве – Као и све слободне дјевојке**)
Текст: Тања Шљивар
Режија: Саломе Дастмалхи
Дојчес театар/Deutsches Theater, Берлин (Немачка)

21.00 час / Академија уметности (Ђуре Јакшића 7)
Позорје младих
Бертолт Брехт: Малограђанска свадба
Академија уметности Нови СадЖ
Класа глуме на српском језику

СРЕДА, 29. мај

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Неустрашиве – као и све слободне дјевојке
14.00 часова / Камерна сцена СНП
Позорје младих
Јован Стерија Поповић: Родољупци
Факултет уметности Приштина
са привременим седиштем у Звечану – Косовска Митровица

17.00 часова / Културни центар Новог Сада
Позорје младих
Play Shakespeare
Академија уметности Београд

19.00 часова / Камерна сцена СНП
Позорје младих
Мирослав Крлежа: Господа Глембајеви
Академија умјетности Бања Лука
(Република Српска, БиХ)

19.00 часова / Новосадско позориште
Такмичарска селекција
ХАСАНАГИНИЦА
По мотивима драме Љубомира Симовића
Режија: Андраш Урбан
Новосадско позориште/Újvídéki Színház

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“
Међународна селекција „Кругови“
КИКЛОП
Према роману Ранка Маринковића
Аутор адаптације и режија: Саша Аночић
Градско драмско казалиште „Гавела“/GDK „Gavella” Загреб (Хрватска)

ЧЕТВРТАК, 30. мај

11.00 часова / Међународна селекција „Кругови“
Округли сто: Киклоп

12.00 часова

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

Округли сто: Хасанагиница

15.00 часова / Академија уметности (Ђуре Јакшића 7)
Позорје младих
Антон Павлович Чехов: Вишњик; Галеб
Факултет драмских уметности Београд

18.00 часова
Позорје младих / Позориште младих, Велика сцена
Јован Стерија Поповић: Женидба и удадба
Факултет савремених уметности Београд

18.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Тина Перић, „Пут извођача: Од ЈА ка Сопству”
The Critic is Present Or: Towards an Embodied Criticism (зборник радова са 15. међународног симпозијума позоришних критичара и театролога)
(Издавач Стеријино позорје, Нови Сад)

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

КАРОЛИНА НОЈБЕР
Текст: Небојша Ромчевић
Режија: Кокан Младеновић
Народно позориште Републике Српске Бања Лука (Република Српска – Босна и Херцеговина)

21.00 час / Културни центар Новог Сада
Позорје младих
Дејан Дуковски: Буре барута
Факултет савремених уметности Београд

ПЕТАК, 31. мај

11.00 часова

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

Округли сто: Каролина Нојбер
15.00 часова / Позориште младих, Велика сцена
Позорје младих
Франсис Вебер: Вечера будала
НОВА академија уметности Београд

17.00 часова / Новосадско позориште, Мала сцена
Јавно читање драма студената драматургије
Академије уметности Нови Сад
Промена на Стеријином позорју

18.00 часова / Камерна сцена СНП
Позорје младих
Вилијам Шекспир: Сан летње ноћи
Факултет драмских и филмских умјетности Универзитета „Синергија” Бијељина
(Република Српска, БиХ)

18.00 часова / Улица Лазе Телечког, Змај Јовина и Пролаз Ивана Хајтла
Једна кућа – две позоришне приче:
Иван Хајтл и штампарија „Талија”
Отварање изложбе
Организација: Српско народно позориште, породица Ивана Хајтла и Color media Communications

18.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Нова словачка драма
(Издавач: Стеријино позорје Нови Сад)

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Такмичарска селекција
КОЗОЦИД
Текст и режија: Вида Огњеновић
Градско позориште Подгорица (Црна Гора)

22.30 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Козоцид

СУБОТА, 1. јун

10.00–13.00 часова / СНП, Камерна сцена
Радионица Стеријиног позорја
Функција репертоара у развоју позоришне куће
Модератор: Жељко Хубач

14.30–16.30 часова / СНП, Камерна сцена
Радионица Стеријиног позорја
Функција репертоара у развоју позоришне куће
Модератор: Жељко Хубач

15.00 и **17.00** часова / Новосадско позориште, Мала сцена
Јавно читање драма студената драматургије
Академије уметности Нови Сад
Промена на Стеријином позорју

18.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге
Боро Драшковић, „Речник редитеља”
(Издавач: Академија уметности, Нови Сад)

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

М.И.Р.А.
Режија: Андраш Урбан
Битеф театар Београд

НЕДЕЉА, 2. јун

11.00 часова

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА
Округли сто: М.И.Р.А.

10.00–13.00 часова / СНП, Камерна сцена
Радионица Стеријиног позорја
Функција репертоара у развоју позоришне куће
Модератор: Жељко Хубач

14.30–16.30 часова / СНП, Камерна сцена
Радионица Стеријиног позорја
Функција репертоара у развоју позоришне куће
Модератор: Жељко Хубач

16.30 часова / Новосадско позориште, Мала сцена
Јавно читање драма студената драматургије
Академије уметности Нови Сад
Промена на Стеријином позорју

19.00 часова СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Такмичарска селекција
БОЛИВУД
Текст и режија: Маја Пелевић
Народно позориште Београд

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“ (публика је на сцени)
Међународна селекција „Кругови“
PUPPENHAUS. KURACJA
(**Кућа лутака. Лечење**)
Текст: Магда Фертач
Режија: Јенджеј Пјасковски
ТР Варшава (Пољска)

22.30 часова

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

Округли сто: Боливуд

ПОНЕДЕЉАК, 3. јун

17.00 часова / Новосадско позориште, Мала сцена
Јавно читање драма студената драматургије
Академије уметности Нови Сад
Промена на Стеријином позорју

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“
Проглашење и уручење Стеријиних награда

Концерт „Песници с музиком“
Милан Кораћ, Милош Зубац и Немања Нешић

Титловање представа

Због великог броја гостију на овогодишњем Позорју, готово све представе титловане су на енглески језик. Такође, представе са страног говорног подручја титловане су и на српски језик.

Округли сто

Разговоре о представама у Такмичарској и Селекцији „Кругови“ водили су Ана Тасић, позоришна критичарка *Политике* и Игор Бурић, позоришни критичар *Дневника*. Велика посећеност и учешће публике у разговорима одликовале су и овогодишње округле столове.

СТЕРИЈИНЕ НАГРАДЕ

ТАКМИЧАРСКА СЕЛЕКЦИЈА

Извештај Жирија

Жири Шездесет четвртог Стеријиног позорја – **ЦЕВАД КАРАХАСАН**, књижевник, председник Жирија, **АНДРЕА ЈАНКОВИЋ**, глумица, **ДОРА ДЕЛБЈАНКО**, драматуршкиња, **ДРАГИЦА ЛАУШЕВИЋ**, костимографкиња, и **ДУШАН ПЕТРОВИЋ**, редитељ, видео је од 26. маја до 3. јуна 2019. осам представа у такмичарској селекцији.

На завршној седници, одржаној 3. јуна 2019, Жири је закључио:

Овогодишње Позорје понудило је два погледа на театар и два типа театарског рада. Један тип је онај који се ослања на класичне драмске и театарске принципе, који дакле рачуна с високо артикулисаним ликом, сижеом који се развија у складу с неком иманентном логиком, са субјектом (а субјект је увек онај који говори) и његовим гласом. Други тип је онај у којем говорећи субјект није особа то јест лик, него група, театар колектива који се одриче артикулације за љубав гласноће. Избор који је овогодишње Позорје понудило показао је да су ова два типа театра комплементарна а не међусобно супротстављена, да њихов однос није конфликт него драмска напетост. Зато је Жири овогодишњег Позорја имао тежак и леп задатак – ваљало је нашим одлукама сачувати драмску напетост, као темељ избора, а истовремено показати комплементарност типова театра заступљених у избору. Чињеница да су одлуке Жирија углавном донесене већином гласова сведочи о томе да смо имали тежак и леп задатак, који смо озбиљно схватили.

ОДЛУКА

Стеријина награда за најбољу представу – **ХАСАНАГИНИЦА**, по мотивима драме Љубомира Симовића, режија Андраш Урбан, Новосадско позориште/Újvídéki Színház. Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за текст савремене драме – **ВИДА ОГЊЕНОВИЋ** за **КОЗОЦИД,** режија Вида Огњеновић, Градско позориште Подгорица (Црна Гора). Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за режију – **КОКАН МЛАДЕНОВИЋ** за **КАРОЛИНУ НОЈБЕР** Небојше Ромчевића, Народно позориште Републике Српске Бања Лука (Република Српска – Босна и Херцеговина). Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за драматургију – ВЕДРАНА БОЖИНОВИЋ за представе **ХАСАНАГИНИЦА**, по мотивима драме Љубомира Симовића, режија Андраш Урбан, Новосадско позориште/Újvídéki Színház и **М.И.Р.А.,** концепт и режија Андраш Урбан, Битеф Театар Београд. Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за глумачко остварење:

ИГОР ЂОРЂЕВИЋ – за улогу **Професора** у представи **КОЗОЦИД** Виде Огњеновић, режија Вида Огњеновић, Градско позориште Подгорица (Црна Гора). Одлука је донета једногласно.

ЈОВАНА ГАВРИЛОВИЋ за улогу **Петрије градске** у представи **ПЕТРИЈИН ВЕНАЦ** према роману Драгослава Михаиловића, режија Бобан Скерлић, Атеље 212 Београд. Одлука је донета једногласно.

МАРТА БЕРЕШ за улогу **Хасанагинице** у представи **ХАСАНАГИНИЦА**, по мотивима драме Љубомира Симовића, режија Андраш Урбан, Новосадско позориште/Újvídéki Színház. Одлука је донета једногласно.

МИРЈАНА КАРАНОВИЋ за глумачко остварење у представи **М.И.Р.А.**, концепт и режија Андраш Урбан, Битеф Театар Београд. Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за сценографско остварење – **ГЕРОСЛАВ ЗАРИЋ** за представу **КОЗОЦИД** Виде Огњеновић, режија Вида Огњеновић, Градско позориште Подгорица (Црна Гора). Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда за костимографско остварење – **ТАТЈАНА РАДИШИЋ** за представу **ПЕТРИЈИН ВЕНАЦ** према роману Драгослава Михаиловића, режија Бобан Скерлић, Атеље 212 Београд. Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда за оригиналну сценску музику – **ИРЕНА ПОПОВИЋ** за представе **ХАСАНАГИНИЦА**, по мотивима драме Љубомира Симовића, режија Андраш Урбан, Новосадско позориште/Újvídéki Színház; **М.И.Р.А.**, концепт и режија Андраш Урбан, Битеф Театар Београд; **КАРОЛИНА НОЈБЕР** Небојше Ромчевића, режија Кокан Младеновић, Народно позориште Републике Српске Бања Лука (Република Српска – Босна и Херцеговина). Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда за сценски говор – др **ДЕЈАН СРЕДОЈЕВИЋ** за представу **ЗЛА ЖЕНА** Јована Стерије Поповића, режија Ива Милошевић, Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица. Одлука је донета већином гласова.

Стеријина награда за сценски покрет – **ИСТА СТЕПАНОВ** за представу **ЗЛА ЖЕНА** Јована Стерије Поповића, режија Ива Милошевић, Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица. Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда из Фонда „Дара Даринка Чаленић " за најбољу младу глумицу – **МИЛИЦА СУЖЊЕВИЋ** за улогу **Султане** у представи **ЗЛА ЖЕНА** Јована Стерије Поповића, режија Ива Милошевић, Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица. Одлука је донета једногласно.

Стеријина награда из Фонда „Дара Даринка Чаленић " за најбољег младог глумца – **ИВАН МАРКОВИЋ** за улогу **Добривоја** у представи **ПЕТРИЈИН ВЕНАЦ** према роману Драгослава Михаиловића, режија Бобан Скерлић, Атеље 212 Београд. Одлука је донета једногласно.

ОСТАЛЕ СТЕРИЈИНЕ НАГРАДЕ

Стеријина награда за нарочите заслуге на унапређењу домаће позоришне уметности и културе

Управни одбор Стеријиног позорја, на седници одржаној седмог децембра 2018. одлучио је да се **Стеријина награда за нарочите заслуге на унапређењу домаће позоришне уметности и културе додели СВЕТЛАНИ БОЈКОВИЋ, глумици**.

Стеријина награда за позоришну критику „Миодраг Кујунџић" равноправно се додељује **АЛЕКСАНДРУ МИЛОСАВЉЕВИЋУ** за критику ***М.И.Р.А.*** (истоимени ауторски пројекат Андраша Урбана, БИТЕФ театар Београд), објављену на Трећем програму Радио-Београда и **АНДРЕЈУ ЧАЊИЈУ** за критику ***Двадесет четири сата до револуције*** (за представу *Олимп: у славу култа трагедије – представа од 24 сата*, ауторски пројекат Јана Фабра, у извођењу *Компаније Трублејн* из Антверпена, Белгија, изведене на 51. БИТЕФУ), објављену у оквиру програма *Сумњива лица*, који реализује Удружење позоришних критичара и театролога Србије, кроз пројекат *Критичарски караван* и под покровитељством Министарства културе и информисања Републике Србије. Одлуку је доделио Жири у саставу: Мирослав Радоњић (председник), Иван Меденица и Мирослав Стајић, чланови. Одлука је донета једногласно.

Жири Округлог стола критике Стеријиног позорја: Александар Милосављевић (председник), Ана Тасић и Игор Бурић донео је одлуку да **Стеријину награду „Дејан Пенчић Пољански" Округлог стола критике за најбољу представу** додели остварењу **М.И.Р.А.,** концепт и режија Андраш Урбан, Битеф Театар Београд. Одлука је донета једногласно.

НАГРАДА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Награду публике 64. Стеријиног позорја за најбољу представу (просечна оцена 4,66) добило је остварење **КОЗОЦИД** Виде Огњеновић, режија Вида Огњеновић, Градско позориште Подгорица (Црна Гора).

Гласање публике за најбољу представу

Козоцид – 4,66
Петријин венац – 4,42
Каролина Нојбер – 4,29
Итака – 4,22
М.И.Р.А. – 4,18
Хасанагиница – 4,13
Кућа лутака. Лечење – 3,89
Боливуд – 3,78
Неустрашиве – Као и све слободне дјевојке – 3,74
Киклоп – 3,74
Зла жена – 3,52

НАГРАДА „ДНЕВНИКА"

Једногласном одлуком Жирија у саставу Игор Бурић (председник), Нина Попов и Наташа Пејчић, Награда редакције новосадског листа „Дневник" за уметничко остварење додељује се **МАРТИ БЕРЕШ** за улогу **Хасанагинице** у представи **ХАСАНАГИНИЦА**, по мотивима драме Љубомира Симовића, режија Андраш Урбан, Новосадско позориште/Újvídéki Színház.

НАГРАДА ПРОДУЦЕНТСКЕ КУЋЕ „SCOMEDIASCO" ЗА ЕПИЗОДУ

Жири у саставу Даринка Николић, председница, Соња Дамјановић и Теофил Панчић једногласно је одлучио да награду добије **ТИХОМИР СТАНИЋ** за улогу **Љубише** у представи **ПЕТРИЈИН ВЕНАЦ** према роману Драгослава Михаиловића, режија Бобан Скерлић, Атеље 212 Београд.

Медији и јавност; сајт Позорја

Стеријино позорје, као институција од националног значаја, велику пажњу посвећује односима са медијима. Сви важнији догађаји – програми, нова издања, сам Фестивал – пропраћени су конференцијама за медије, чиме је обезбеђена јавност у раду, као један од начина презентације и промовисања програма рада. О великом интересовању јавности за активности Стеријиног позорја сведочи и број акредитованих новинара на 64. Позорју, као и знатан простор који су медији уступили овом догађају.

Радио телевизија Војводине свакодневно је у оквиру емисије *Артерија* емитовала петнаестоминутне извештаје о Фестивалу.

Значајну улогу у сегменту односа са јавношћу има званични сајт Стеријиног позорја. Осим битних актуелности из делатности установе, те свакодневног праћења програма Фестивала, сајт садржи и податке из историјата Позорја. О занимању за Фестивал сведочи чињеница да је наш сајт уочи, током и непосредно по завршетку 64. Стеријиног позорја имао преко 30.000 посета (током самог Фестивала 10.500).

Уз ово, сајт има интенцију да постане место окупљања свих релевантних информација о позориштима и позоришним збивањима у Србији (Позоришни портал Србије).

Акредитовани на 64. позорју

Билтен 64. Стеријиног позорја: Наташа Гвозденовић, Бојана Јањушевић, Милена Кулић, Снежана Милетић, Бранислава Опрановић, Силвија Чамбер. Фоторепортери: Марина Блашковић, Бранислав Лучић; Критичарски караван „Сумњива лица": Ивона Јањић, Борисав Матић, Мина Станикић; Политика: Борка Голубовић Требјешанин; Компанија Новости: Јованка Симић; Дневник: Нина Попов Бриза, Наташа Пејчић; Блиц: Тања Њежић; Magyar Szo: Валерија Божоки, Марта Варју; НИУ Руске слово: Олеана Планчак Сакач; НИН: Бобан Јевтић; Време: Теофил Панчић; Агенција Бета: Динко Грухоњић; Војвођански магазин: Живан Лазић; Домети: Зоран Р. Поповић; Вршачка кула: Тијана Станојев Косановић; Слободна Далмација: Небојша Димитријевић, Мирон Цуња (фоторепортер); Друштво новинара Војводине: Стефан Кецо; Удружење драмских писаца Србије: Снежана Кутрички (часопис „Драма"); Часопис „Печат": Рашко Јовановић; Часопис „Култ": Милена Кулић; Часопис „Кровови": Урош Павлов; „Критика", Скопље: Сашо Огненовски; Независна критика: Марија Миловановић; Новосадски репортер: Бранкица Перовић, Зоран Сурла; РТВ

Војводине: Сташа Јамушаков, Нада Зорић, Миљана Магловски, Ивана Петровић, Ивана Зечевић, Соња Митровић, Милица Вукмановић, Ненад Милошевић, Оливера Шешлија, Јелена Јокић, Милица Ранчић, Сандра Вуксан; РТС (Културни дневник): Оливера Милошевић, Слободан Савић; Студио Б: Горан Царан; РТВ Панон: Атила Пете; ЈМУ РТВ (Први програм радија): Татјана Новчић Матијевић, Александра Матијевић; ЈМУ РТВ (Други програм радија): Анико Мадар; Радио 021: Гордана Михајловић; Радио Београд, Корзо портал: Бојана Каравидић; Радио Београд 2: Мишка Кнежевић; West Deutscher Rundfunk: Ивана Гајић; Радио апарат: Андреј Чањи; Culturama, интернет портал: Ивана Малетин; Belgrade Edit Culture Blog: Марко Радојичић; Информативни портал 021: Сузана Стојићевић; „Хоћу у позориште", часопис и портал: Милица Амиџић; Портал „Vojvodjanske.rs": Драгољуб Селаковић; Портал „Before after": Немања Нешковић; Интернет, друштвене мреже, City: Александар Плачков, Срђан Дорошки.

ПОЗОРЈЕ МЛАДИХ
28–31. мај 2019.

Културни центар / Позориште младих / Академија уметности / Српско народно позориште / Новосадско позориште

Позорје младих, сусрет високих позоришних школа, окупило је следеће учеснике: Академија уметности Нови Сад (класа на српском и мађарском наставном језику), Факултет савремених уметности Београд, Академија умјетности Бања Лука (БиХ, Република Српска), Факултет драмских уметности Београд, Академија уметности Београд, Факултет уметности Приштина – Звечан, НОВА академија уметности Београд, Факултет драмских и филмских умјетности Универзитета „Синергија" Бијељина (БиХ, Република Српска).

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМИ

Изложбе

16. Изложба позоришног плаката и графичког обликовања
Отварање изложбе, уручење награда, Нови Сад, 25. април 2019.

Записник

са седнице Жирија 16. изложбе позоришног плаката и графичког обликовања, одржане 25. априла 2019. у Новом Саду (Стеријино позорје, 12.00 часова).

Жири у саставу – Атила Капитањ, доцент на Академији уметности у Новом Саду, Одсек за графичке комуникације (председник), Бранислав Добановачки, графички дизајнер, професор у пензији и Слободан Штетић, редовни професор – прегледао је 115 радова 45 аутора.

Пошто је одабрао радове који ће чинити корпус Изложбе, Жири је донео одлуку о наградама:

Штампани позоришни плакат

I награда – Александар МИЈАИЛОВИЋ, за плакат *Ричард III*

II награда – Јован ТАРБУК, за плакат *Електра*

III награда – Дејан ПЕТРОВИЋ, за плакат *Гребање* и Душан АРСЕНИЋ, за плакат *Абро фест*

Идејни пројекат плаката

I награда – Стефан ИЛИЋ, за плакат *Romeo and Juliet*

II награда – Никола ПОПОВИЋ, за плакат *Небески одред*

III награда – Иван МИШИЋ, за плакат *Ајант* и Кристина ПОЛЕНДЕР, за плакат *Крваве свадбе*

Специјална награда Жирија 16. изложбе позоришног плаката и графичког обликовања додељује се Николи МИЈАИЛОВИЋУ за плакат *Балкански шпијун* и Сањи МЕНИЋАНИН, за плакат *Уштопљена душа*

Председник Жирија
Атила Капитањ

60. изложба ликовних радова деце и омладине Србије

„Сцена, маска, костим, лутка"

Организатор: Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине Нови Сад

Ове године Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине организовао је јубиларну, 60. изложбу ликовних радова деце и омладине Србије „Сцена, маска, костим, лутка". Ова изложба организује се од 1959. До 80-тих година изложбе су се организовале током Мајских игара у Бечеју, а потом у оквиру Стеријиног позорја у Новом Саду.

Радови настали за изложбе у протеклих шест деценија чувају се у архиву Центра за ликовно васпитање и чине јединствену и значајну тематску колекцију дечјих радова инспирисану позориштем. Велико интересовање за овај конкурс и квалитет радова одржани су током деценија.

Овогодишњи радови показују да деца с великим успехом примењују разне материјале и технике у реализацији својих идеја. У процесу настајања радова важну улогу имају њихови ментори, који мотивацијом, сугестијама у избору материјала и техника усмеравају своје ученике.

Карактеристично за овогодишњи конкурс је велико интересовање за израду маски. Маске су већином прављене од папирмашеа и картона, али различити приступи у осликавању и декорацији као резултат дају мноштво разноликих радова.

Маскама које су инспирисане јужноамеричким мотивима, израђеним у техници гратажа, представили су се полазници Ликовне радионице Дома „Ветерник" (ментор Даница Јовановић). Ученици новосадски основних школа „Светозар Марковић Тоза" (ментор Катарина Максић) и „Соња Маринковић" (ментор Крстиња Радин) направили су маске у класичној техници папирмашеа, а исликали су их темперама и акрилним бојама. Ученици ОШ „Браћа Јерковић" Београд (ментор Биљана Мицковић Миловановић) направили су живописне маске, декорисане савременим материјалима. Маскама су се представили и најмлађи. Шарене, веселе маске стигле су из новосадског вртића „Плави зец" (ментори Славка Митрић и Радмила Стевовић) и Ликовне радионице „Мали цртачи" (ментор: Мелинда Фалб).

Поред маски, деца су се бавила и израдом лутака, костима и реквизита. Лутке-акробате стигле су из ОШ „Академик Радомир Митровић" Милошевац (ментор Тања Павловић Панов), а лутке су креирали и ученици ОШ „Ј. Ј. Змај" Ђурђево (ментор Татјана Перовић).

Ученици ОШ „Петефи Шандор" Нови Сад (ментор Марта Бутерер Киш) израдили су перике од новинске хартије, а ученици ОШ „Бранко Ћопић" Београд (ментор Драгана Малушић) ове године учествују са исликаним ципелама од папирмашеа.

Предивну колекцију костима из бајки, увезану у књигу, послала су нам из Београда деца из ПУ „Дечји дани", Вртић „Мрвица" и њихова васпитачица Наташа Дабић.

Игра и стваралаштво, традиционало и модерно изражено на дечјим радовима обележавају овогодишњу изложбу и сведоче о дугогодишњем успешном неговању ликовног израза и креативности деце и младих.

Светлана Бојковић – уметност глуме или трагање за истином
Организатори: Позоришни музеј Војводине и Стеријино позорје

Аутор: Зоран Максимовић
Коаутор: Бранислава Атанацковић
Дизајн и поставка изложбе: Бојан Јовановић
Дизајн и техничко уређење каталога: Ненад Богдановић
Ликовни/стручни сарадник: Милисанда Миловић

Изложба је постављена у част драмске уметнице Светлане Бојковић, поводом педесет година уметничког рада, педесет година учешћа на Позорју и Стеријине награде за нарочите заслуге на унапређењу позоришне уметности и културе (2019), као плод дугогодишње сарадње Позоришног музеја Војводине и Стеријиног позорја. Посвећена је богатом глумачком раду Светлане Бојковић у позоришном, филмском, радиодрамском и телевизијском стваралаштву, али и њеном педагошком и друштвеном ангажману.

Уприличавањем ове изложбе скренули смо пажњу јавности на уметничку и педагошку каријеру Светлане Бојковић и њен велики допринос позоришном, филмском, радиодрамском и телевизијском стваралаштву и култури наше земље.

У реализацији су коришћени сачувани материјали који сведоче о њеној уметничкој каријери. Изложба се заснива на богатој и разноврсној грађи коју чине документа, награде и признања, аудио и видео записи представа, телевизијских и радио програма и филмова, плакати, програмске књижице, фотографије, скице костима, костими, награде и сл. Истраживање и приређивање изложбе са каталогом засновано је на документацији коју посе-

дују Светлана Бојковић, Позоришни музеј Војводине, Удружење драмских уметника Србије, Музеј позоришне уметности Србије, Народно позориште Београд, Југословенско драмско позориште, Атеље 212, Српско народно позориште, Народно позориште Републике Српске Бањалука, Позориште „Пуж", Београдско драмско позориште, Стеријино позорје и други позоришни фестивали и театри, потом и Програмски архив РТС, Документација Драмског програма Радио Београда, Компанија *Новости*, Media & reform centar из Ниша, Академија лепих уметности у Београду, РТВ, РТС, Архив и Музеј Југословенске кинотеке и друге установе културе.

Каталог изложбе садржи ауторске и критичке текстове, биографију и текстове Светлане Бојковић, осврт на репертоар, изводе из критика, селективну библиографију, резиме на енглеском језику и фотографски материјал.

Андреја Рондовић: Трансформација

Изложба (мастер уметнички рад сценског дизајна) – Централна галерија *Шок задруге*, Змај Јовина, пасаж бр. 22

Организатори: СЦЕН (Одсек за уметност и дизајн), Департман за архитектуру и урбанизам, ФТН и Шок задруга

Рад *Трансформација* посвећен је преображавању сценског дјела из једне форме у другу, у покушају да задржим атмосферу и поруку које дјело носи у својој оригиналној форми. Просторним инсталацијама и драматургијом простора изложбе желим да пренесем доживљај двије позоришне сценографије које се разликују по концепту, теми и порукама које носе. Сценографије које представљам инсталацијама јесу *Жак и његов господар* у режији Давида Алића, и *Тартиф* у режији Игора Вука Торбице.

Андреја Рондовић (Подгорица, Црна Гора, 1994) дипломирала је Сценску архитектуру, технику и дизајн на Факултету техничких наука у Новом Саду, где је сада студент мастер уметничких студија. Оснивач је панк рок бенда *Shin-Ei* који је 2011. године издао свој први албум *Опростите што нам је добро*. Излагала је на неколико студентских изложби међу којима су *Сценска лабораторија* (Музеј савремене уметности Војводине) и *Граница* (Галерија Ректората Универзитета у Новом Саду), као и на међународним изложбама *International Conference and Exhibition on Architecture: Facing the Future* і *Bejing International Biennale*. У сарадњи са тимом студената усчествовала је у креирању просторних инсталација и перформанса у оквиру пратећег програма за фестивале *Стеријино позорје* у Новом Саду, *Југословенски позоришни фестивал* у Ужицу и *БИТЕФ* у Београду. Била је члан техничког тима Србије за наступ на Прашком квадријеналу 2015. који је награђен Златном медаљом за покретање дијалога. Била је учесник пројекта *Shared Space Utrecht* одржаног у Утрехту у Холандији, као део пројекта PQ 2015. Била је полазник основног курса за техничаре позоришта у оквиру *SCENTEC Tempus* пројекта. Члан је групе студената *Деца из епрувете* која је основала *СценЛаб биоског* на Факултету техничких наука. Члан је и један од оснивача студентског фестивала *ИМПУЛС*, у Новом Саду, који је основан 2017. године у оквиру Факултета техничких наука и СЦЕН-а. Самостално је извела сценографије за пет позоришних представа.

Једна кућа – две позоришне приче: Иван Хајтл и шампарија Талија

Српско народно позориште, деца и унуци Ивана Хајтла и Color Media Communications организовали су уличну изложбу плаката из богате прошлости Српског народног позоришта, као и фотографија овог славног глумца. На изложби су приказани репринти плаката из историје СНП-а на паноима у улици Лазе Телечког и у дворишту некадашње позоришне штампарије Талија, данас Лазиног салаша (ул. Лазе Телечког 5).

Фотографије из Хајтловог глумачког опуса биле су постављене на паноима у Змај Јовиној улици и у пролазу Ивана Хајтла.

ПРЕДАВАЊА, ПРОМОЦИЈЕ

Медицина у театру – лијечници као творци модерне драме?
Предавач: др Џевад Карахасан

Модерна драма је незамислива без тројице лијечника – Георга Бихнера, Антона П. Чехова и Артура Шницлера. Могло би се чак рећи да су та три аутора дословно творци модерне драме – Бихнер почиње револуцију драмске технике и поставља темеље модерне драме (није случајно да су експресионистички аутори у њему препознали свог „оца"), Чехов први драмски артикулира апсурд, а Шницлер обнавља форме средњовјековне драме у секуларном свијету. Је ли случајно да су творци модерне драме управо лијечници? Има ли нешто што повезује ове ауторе? Је ли лијечничко искуство помогло да они „отворе драму" према модерној слици свијета, биле су неке од тема овог предавања.

Дани књиге
30. мај–1. јун

Издавачки центар Стеријиног позорја с поносом издваја чињеницу да се сврстао у ред једног од најактивнијих домаћих издавача театролошке литературе: у протеклој години изашле су три театролошке студије у едицијама „Експозиција" и „Синтезе", антологија нове словачке драме, зборник радова као резултат научног истраживања, четири свеске часописа „Сцена" на српском језику, једна свеска „Сцене" на енглеском језику, те Годишњак позоришта Србије. То нам даје за право да у овогодишњим Данима књиге два термина посветимо нашим издањима – Првог дана (30. мај) на програму је била књига **Тине Перић *Пут***

извођача: Од ЈА ка Сопству. Ауторка у својој интердисциплинарној студији истражује феномен глумачког извођења – реч је о сложеној и свеобухватној духовној трансформацији кроз коју извођач пролази у процесу обуке, припреме улоге и, коначно, у самој изведби пред гледаоцима. Тина Перић закључује да искуство свих облика извођачких уметности нуди могућност, како извођачима тако и гледаоцима, да доживе себе као тотално биће, пониште подвојеност унутар себе самих и дистанцу од света који нас окружује. Истог дана ће бити представљен **зборник радова** са 15. међународног симпозијума позоришних критичара и театролога (Нови Сад, 2015) ***The Critic is Present Or: Towards Embodied Criticism***, који је окупио истакнуте театролога из Казахстана, Немачке, УСА, Португала, Велике Британије, Словеније, Италије, Шведске и дакако Србије.

Другог дана (31. мај), представљена је **антологија *Нова словачка драма***. Да ли су преокупације и теме за којима посежу савремени словачки аутори исте или сличне као код аутора у другим европским земљама? По чему је посебна савремена словачка драма? Каквим језиком проговара? Које жанрове користи? У програму ће учествовати приређивач Владислава Фекете, драмска списатељица и дугогодишња диркеторка Позоришног института у Братислави, Зденка Валент Белић, преводилац, аутори драмских текстова Петер Павлац, Јозеф Гомбар, Петер Ломњицки, као и Зузана Уличианска, критичарка и шеф Словачке секције мреже AICT.

Трећег дана (1. јун) на програму је било издање Академије уметности Нови Сад: ***Речник редитеља*** **Боре Драшковића.** Аутор своју књигу посвећује проф. др Хугу Клајну. Као и у сваком речнику, нижу се појмови, од А... до Ж, не само позоришни већ и филмски, филозофски, метафизички, они који се тичу уметности уопште, преломљени кроз богато искуство и поетику Боре Драшковића. „А све што има да се каже о *приказивачкој уметности*, најпотпуније она говори *сама собом* – режија у потпуности тумачи једино *немушти језик* саме режије: бескрајне *укрштене речи*. И тек сва могућа открића, вертикална и хоризонтална, показали би, миожда, њен *коначни* смисао", каже аутор.

Модератор Дана књиге био је Александар Милосављевић.

РАДИОНИЦЕ

Функција репертоара у развоју позоришне куће

Дводневна радионица бавила се стратегијом развоја репертоара театара са стајаћим ансамблима, са посебним осртом на анализу разлика у приступима процесу формирања репертоара у односу на то у каквим срединама раде театри.

Током радионице детерминисани су битни дискурси у процесу формирања репертоара једне куће и то:

1. анализа постојећег стања (тренутни репертоарски профил театра, тренутни потенцијали ансамбла, тренутна перцепција публике);
2. саображавање очекивања публике са стратегијом развоја уметничког позоришта (могући дијапазон репертоарске политике и ступњевитост у ширењу постојећег дијапазона);
3. утицај репертоара на развој ансамбла (стратегија превазилажења лимита, развој индивидуалних глумачких потенцијала, одабир гостујућих глумаца, увођење младих глумаца у процес рада...);
4. однос репертоара и актуелних естетских гибања у театарском животу (таргетирање простора утицаја, домаћа и међународна сарадња, анализа фестивалског живота таргетираних средина и нивои усаглашавања репертоара са постојећом фестивалском сликом...);

5. однос развоја репертоара и развоја продукциоиних буџета театара (оптимизација трошкова, развој продукциоиних капацитета куће, потенцијали реалног увећавања буџета у односу на ефекте развоја...).

Циљ радионице био је едукација младих драматурга на плану развоја репертоарске политике театара, као и креативна размена искустава и мишљења.

Водитељ радионице био је драматург Жељко Хубач.

Јавно читање драма студената драматургије

ПРОМЕНА НА СТЕРИЈИНОМ ПОЗОРЈУ

У јавном читању драма учествовали су студенти IV године драматургије Академије уметности у Новом Саду, уз менторство проф. Марине Миливојевић Мађарев.

Драгана Миљковић: МАДАМ ЏИНЕВА

Комад са певањем у пет чинова. Радња је смештена у период Енглеске историје познатом под називом „Gin craze" када су жене почеле да производе, продају и пију џин, понашајући се... па не баш долично.

Дивна Стојанов: LOVE ME, TINDER

Шта се деси када петоро усамљених студената из студентског дома на распусту између априлског испитног рока и почетка предавања направи профил на дејтинг апликацији Тиндер иако компанија тврди да је вероватноћа за онлине љубавни успех мања од 2%.

Марија Пејин: ПЕСНИК, АПАШ И ПРОФЕТ (Или Сан у екстази Раке Драинца)

Биографска драма о развоју и сазревању једне од најинтригантнијих песничких фигура у српској књижевности. Кроз епизодичну представу личних и друштвено-политичких околности, демистификује се песнички процес и расветљавају се дубоке противречности унутар вредносних система којима се данас, у кризи постојећих и недостатку нових, стихијски враћамо.

Стефан Цокић: ОПРОШТАЈНИ ВАЛЦЕР

Трагикомедија у 3 чина. По истоименом роману Милана Кундере

Стефан Тајбл: ФЛАЈШМАН (Fleischman)

Два младића, Саша и Дарко нису свесни какво клупко почињу да размотавају о Аски Флајшман, њеној породици и мрачном подруму њихове куће, када одлуче да отворе кафић у старом и напуштеном градском локалу. Да ли обележавање места једног страдања има већу важност од жеље два млада човека да живе од свог рада? Да ли је историја недодирљива или се из ње сме јуришати у будућност, макар будућност била неизвесна?

КОНКУРС ЗА ОРИГИНАЛНИ ДОМАЋИ ДРАМСКИ ТЕКСТ 2018/19.

Одлука жирија

На конкурс Стеријиног позорја за оригинални домаћи драмски текст у 2018/19. години стигла су 82 рада.

Жири у саставу Миливоје Млађеновић (председник), Филип Вујошевић и Фрања Петриновић донео је једногласну одлуку да се за најбољи савремени домаћи драмски текст за 2018/19. прогласи остварење *не пре 4:30 нити после 5:00* аутора под шифром Пластика. Накнадним увидом у разрешење шифре утврђено је да је аутор награђеног текста Филип Грујић. Жири истиче и препоручује и следеће текстове: *Сада није јули* (шифра: Песак), *Ја када плачем, плачем због света* (шифра: Катапултирање), *Дајч и Зец* (шифра: 111драма999), и *Ммм... где смо оно стали?* (шифра: Full clip).

У Новом Саду, 26. 2. 2019.

Стеријино позорје је у копродукцији са Шабачким позориштем извело представу Бацачи прстију Иве Брдар, победнички текст са Конкурса 2017/18. Такође, са Позориштем Атеље 212 из Београда договорена је копродукциона сарадња у постављању награђеног комада Филипа Грујића. Премијера се очекује током 2020. године.

МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Међународни програми Стеријиног позорја

Организација и координација учешћа страних представа по домаћем тексту, као и представа из међународне селекције „Кругови" на фестивалу спада у надлежност уреднице – Међународног програма Стеријиног позорја.

Током 2019. године. започете су припреме за реализацију 16. тријеналне међународне изложбе „Позориште у фотографској уметности", која ће се одвијати под покровитељством Међународне федерације фотографске уметности, Америчке асоцијације фотографа и Фото савеза Србије. Реализација изложбе биће на 65. Стеријином позорју, од 26. маја до 3. јуна 2020. године.

Међуфестивалска и међуинституционална сарадња

У склопу редовне међуфестивалске сарадње представници Стеријиног позорја били су током 2019. у: Зеници (Фестивал БиХ драме), Бањалуци (Театар фест Петар Кочић), Фестивал Улисис (Бриони), Београду (Битеф), Сомбору (Позоришни маратон), на Фестивалу професионалних позоришта Војводине у Зрењанину, Шапцу (Фестивал Позоришно пролеће), Пожаревцу („Глумачке свечаности Миливоје Живановић"), на Фестивалу професионалних позоришта „Јоаким Вујић" у Краљеву, у Александровцу („Буцини дани"), Алексинцу (Фестивал првоизведених представа), Ужицу (Југословенски позоришни фестивал), Вршцу (Фестивал Вршачка позоришна јесен), Зајечару ("Дани Зорана Радмиловића"), као и на бројним премијерама у позориштима Србије и региона. Делегација Стеријиног позорја присуствовала је премијери представе „Маратонци трче почасни круг" у Мађарском пештанском позоришту у Будимпешти (април 2019), TECT фестивалу у Темишвару (мај 2019), прослави стогодишњице Словенског народног гледалишча у Марибору (октобар 2019), међународном фестивалу у Тбилисију (Грузија) у октобру 2019, те Македонском народном театру у Скопљу (децембар 2019).

У јулу Стеријино позорје посетила је делегација Шангајског арт фестивала, чиме је настављена сарадња са једним од најважнијих кинеских фестивала.

ПОЗОРИЈАНСКИ СУСРЕТИ

Позоријански сусрети су традиционални програмски садржај кроз који се промовишу значајни наслови наше позоришне и театролошке мисли, сродни позоришни фестивали с којима Позорје одржава традиционалне пријатељске и пословне везе, битни актуелни и догађаји из историје Стеријиног позорја, те значајни позоришни стваоци. Током 2019. године настављено је са одржавањем ових програма у институцијама и фестивалима са којима Стеријино позорје гради партнерске односе. Тако је у априлу месецу у Позорју представљена књига „Четири и по драме" Алмира Башовића, током које је драматург и театролог из Сарајева одржао и предавање на тему савремене драмске књижевности. Промоција часописа „Комедија" (издавач: Позоришни фестивал „Дани комедије" Јагодина) одржана је у мају и представља наставак сарадње са овим фестивалом. У склопу програма „Калеидоском културе" у културној станици Ећшег у септембру је отворена изложба „Позориште у фотографској уметности" чија је премијера била на 52. Позорју 2017. Тријенална 16. изложба позоришног плаката и графичког обликовања гостовала је на „Данима Мије Алексића" у Горњем Милановцу и у Народном позоришту у Нишу.

Промоције

Стеријино позорје је током 2019. у свом простору, али и на бројним фестивалима у земљи и иностранству, као и у низу позоришта, организовало промоције својих издања, пре свега часописа *Сцена*, али и осталих издања. Књига „Савремено позориште: естетско искуство и преступничке праксе" Влатка Илића у издању Позорја, представљена је у Народној библиотеци у Београду у марту. На фестивалима у Нишу, Горњем Милановцу, Алексинцу, Зајечару, Бањалуци промовисана су нова издања Стеријиног позорја.

ДОКУМЕНТАЦИОНОИСТРАЖИВАЧКИ ЦЕНТАР СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Програмски циљеви и задаци

Документационоистраживачки центар Стеријиног позорја је у 2019, у складу са програмским циљевима и задацима Стеријиног позорја, систематски истраживао, прикупљао, обрађивао, чувао и публиковао документацију, документациону грађу и податке о позоришту и драми. Истодобно, Центар је пружао различите облике услуга за потребе научно-истраживачког рада и давао податке и информације о позоришту и драмској књижевности институцијама, организацијама и појединцима из земље и иностранства.

Садржај, карактер и методе рада Центра карактерише примена савремених метода и средстава истраживања, прикупљања, обраде, заштите и коришћења позоришне документације и података.

САКУПЉАЊЕ И ОБРАДА ПОЗОРИШНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ И ПОДАТАКА

Архивски фонд

У 2019. истражена је, сакупљена, обрађена и на одговарајући начин похрањена грађа и документи о драмском, оперском и балетском репертоару српских позоришта за позоришну сезону 2017/2018. и документи, грађа и подаци о великом броју позоришних фестивала и манифестација за 2019.

Поред ове грађе, докумената и података, истражен је и прикупљен и део докумената и грађе о репертоару српских позоришта и позоришних фестивала за текућу 2019/2020. позоришну сезону.

Хемеротека

Збирка садржи преко 68.000 штампаних написа о премијерама, фестивалима, позоришном животу Србије. Актуелне вести преузимамо од електронских медија, те се, уз дигиталну форму, одређени број наслова и штампа. За прикупљање новинских наслова ангажован је клипинг центар Србије *Ninamedia*, заменивши тако досадашњу кућу за медијску документацију – *Ebart*.

Збирка штампаног позоришног материјала

У 2019. сакупљено је 125 примерака различитог штампаног позоришног материјала: програми драмских, оперских и балетских представа, каталози и билтени позоришних фестивала и позоришних манифестација, програми – најаве репертоара позоришта и разни други штампани информативни и пропагандни материјали. Збирка садржи преко 20 000 примерака.

Збирка позоришног плаката

Сакупљена су 92 примерка идејних и реализованих решења позоришних плаката, плаката српских професионалних позоришта и позоришних манифестација.

Збирка тренутно садржи 6385 позоришних плаката.

Збирка рукописних драмских дела

У 2019. приспело је 75 драмских дела уз материјал потребан за објављивање Годишњака позоришта Србије, за потребе Фестивала и за конкурс Стеријиног позорја за оригинални домаћи драмски текст. Тренутно су у електронском формату доступна 662 текста.

Збирка рукописних драмских дела садржи 1.615 штампаних примерака рукописних драмских дела, односно драматизација и адаптација.

Збирка позоришне фотографије

У збирку позоришне фотографије у 2019. приспело је 2.870 фотографија. Збирка сада садржи 46.732 фотографије позоришних манифестација, догађаја и портрета позоришних стваралаца. Од приспелих фотографија у 2019. израђено је и у албуме похрањено 200 фотографија, а остатак се чува у електронској форми. Шестина укупног броја је дигитализована.

База података – репертоар професионалних позоришта

База података – репертоар професионалних позоришта резултат је посебног метода и специјално креираног програма за аутоматску обраду и коришћење докумената и података о уметничкој делатности професионалних позоришта и садржи све релевантне податке о репертоару позоришта.

У Базу података о репертоару професионалних позоришта унети су подаци за 842 драмске, оперске и балетске представе (премијере и репризе) које су током позоришне сезоне 2017/2018. извођене у српским професионалним позориштима. У току је унос података за сезону 2018/2019; тачан број унетих драмских, оперских и балетских представа, те подаци о учесницима у инсенацији, биће евидентан кад сва професионална позоришта Србије доставе податке Центру.

Поред уноса података у Базу, претходно је извршен низ стручних послова: истраживање и обрада грађе и података, класификација и систематизација докумената и података, различити облици атрибуције, лектура и коректура и сл.

Збирка снимака позоришних представа

У архиви Документационоистраживачког центра похрањују се снимци представа које позоришта достављају као фестивалски материјал, те снимци свечаног отварања Фестивала и догађаја који су у вези са Позорјем. Фонд Центра је у 2019. постао богатији за 38 видео записа, те сад броји 593 DVD-а.

ИСТРАЖИВАЊЕ И АНАЛИТИЧКА ОБРАДА ПОЗОРИШНЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Годишњак позоришта Србије

Центар је приредио и објавио Годишњак позоришта Србије (Свеска бр. 40, Нови Сад, 2019, 24 x 17, 301 стр. Уредништво Нина Марковиновић Шолајић, Томислав Баштић).

Годишњак позоришта Србије је резултат систематског рада Центра на истраживању, обради и публиковању позоришне документације, односно аналитичке обраде дела Базе података о српском позоришту. Четрдесета свеска Годишњака, као и претходне, садржи све релевантне податке о репертоару професионалних позоришта за сезону 2017/2018, податке о српским позоришним фестивалима за 2018, одељак Академије и факултети, Позоришни музеји и Документационоистраживачки центар, Селективну библиографију о позоришту и драми у 2018, те индексе аутора извођених дела, учесника у инсценацији и наслова представа.

Фиксирајући укупност текуће позоришне продукције, Годишњак даје веома рељефну слику нашег позоришног стваралаштва у одређеном културно – стваралачком тренутку. Као документ и грађа, Годишњак нуди могућности за различите облике истраживања и вредновања наше позоришне уметности и културе. Годишњак се може користити и као поуздан информатор и као фундаментално полазиште у истраживању и проучавању позоришне уметности и културе, с једне стране, и за компаративна истраживања веза и додира наше и иностране позоришне уметности, с друге стране.

Годишњак позоришта Србије има веома широку рецепцију. Могу га користити људи различитих професионалних профила, нивоа образовања и интересовања: научници, позоришни стручњаци и уметници, наставници и студенти, новинари, пропагандисти и љубитељи позоришта.

Интернет презентација Годишњака биће постављена је на сајту Стеријиног позорја www.pozorje.org.rs.

16. ИЗЛОЖБА ПОЗОРИШНОГ ПЛАКАТА И ГРАФИЧКОГ ОБЛИКОВАЊА

У оквиру 64. Стеријиног позорја (26. мај–3. јун 2019) одржана је традиционална, шеснаеста по реду, тријенална изложба позоришног плаката и графичког обликовања, коју су организовали запослени у Документационоистраживчаком центру. Жири

у саставу: Атила Капитањ, ванредни професор на Академији уметности Нови Сад (председник), Бранислав Добановачки графички дизајнер – професор у пензији и Слободан Штетић, редовни професор Факултета педагошких наука Јагодина, прегледао је 115 радова 45 аутора. Одабравши радове који ће чинити корпус Изложбе, донео је одлуку и о наградама у две категорије: реализовани/штампани позоришни плакат и идејни пројекат плаката. Изложба је отворена првог фестивалског дана, када су уручене награде добитницима, и трајала све до краја 64. позорја, те су је посетиоци Фестивала могли видети у Доњем фоајеу сцене „Јован Ђорђевић" Српског народног позоришта.

КОРИШЋЕЊЕ И УСЛУГЕ

Центар је стварао и обезбеђивао услове за коришћење својих збирки позоришне документације и база података о позоришту. Збирке и базе података користиле су институције и појединци за различите потребе. Истовремено, радници Центра давали су разне информације и податке о позоришту и драмској књижевности институцијама и организацијама, научним радницима, студентима и средствима јавног информисања. Идеја о формирању Позоришног института Србије, где би Документационоистраживачки центар Позорја био база и имао незаобилазну улогу у конституисању Института као независне установе наставља свој развој и утемељење. У сарадњи са Позоришним музејом Војводине, покренуто је научно истраживање које је подразумевало ангажман десетак стручних сарадника са Академије уметности у Новом Саду, Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду и из Матице српске, чиме је први научни пројекат *Стерија на позоришним сценама Новог Сада и Војводине (од оснивања Стеријиног позорја до данас)* успешно реализован 2016, а наредне године и пројекат *Савремени српски драмски текст на Стеријином позорју (од оснивања Позорја до данас)*. Сарадња ће бити проширена и на друге институције у земљи (Факултет драмских уметности Београд, Позоришни музеј Србије). Резултати истраживања објављени су у Зборнику радова, чиме је у потпуности био заокружен научно-истраживачки карактер пројекта. Крајем 2018. објављен је наредни Зборник – *Српска међуратна драма на Стеријином позорју*, а потом, у 2019, покренуто ново истраживање под насловом *Српска драмска баштина на маргинама сцене* у којем учествује тринаесторо сарадника-истраживача, што ће пропратити и редовно објављивање Зборника радова.

Центар је на располагању истраживачима свим својим капацитетом и ресурсима.

РАЗВОЈ АПЛИКАЦИЈЕ ЗА ГОДИШЊАК ПОЗОРИШТА СРБИЈЕ

За припрему садржаја Годишњака користи се апликација *Годишњак* коју су израдили стручњаци са Природно-математичког факултета у Новом Саду 1990. Апликација омогућува овлашћеним лицима Документационоистраживачког центра Стеријиног позорја унос и ажурирање потребних података које у слободном формату, најчешће на папиру, добијају од позоришта. Упитом над тим подацима добија се текстуална датотека у жељеном формату која представља дигиталну основу за коначно штампано издање.

Анахроност постојеће базе података успорава процес рада, те се појавила потреба за израдом нове, савремене верзије апликације Годишњака иако је у протеклих 30 година коришћења у складу са могућностима, функционално иновирана, али није превазишла ограничење технологије која је у времену настанка била савремена, а сада је превазиђена. Апликација не само да не може да ради на савременим радним станицама (оперативним системима новијим од Windows XP), већ ни да користи све погодности рада мишем, ласерске штампе, copy/paste података у дигиталном формату и слично. Апликација није multi-user: инсталирана је на неумреженој деск-топ радној станици без могућности конкурентног рада више корисника. Преласком на модерне системе добијамо и много бољу подршку за ћирилично и писма националних мањина.

Због свега наведеног, Центар је аплицирао на Конкурс за финансирање или суфинансирање пројеката из области дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва у 2019. који је расписало Министарство културе и информисања Републике Србије. Одобрено је 500.000,00 динара по нареченом

Конкурсу за развој апликације за Годишњак позоришта Србије. Ангажовани су стручњаци са Природно-математичког факултета др Зоран Будимац и др Дони Працнер, као и дугогодишњи сарадник Центра Михаило Крстић, који помаже одржавање постојећег програма за унос података. У 2019. је завршена прва фаза развоја апликације: постављене су основе за држање података потребних за архивирање активности позоришта, креиран је интерфејс за приказ података на веб страници, доступан је и интерфејс за унос нових података, у оквиру података постоји већа повезаност учесника на представама него што је пре био случај, на пример много лакше се могу испратити активности жељеног драмског стваралаца, креиране су апликације које могу да увезу постојеће податке из старих верзија базе у тренутну базу. Рад на развоју апликације наставиће се и наредне године, за шта је неопходно да Министарство културе и информисања одобри додатна средства, које ће Позорје потраживати по Конкурсу за финансирање или суфинансирање пројеката из области дигитализације културног наслеђа и савременог стваралаштва у 2020.

ИЗДАВАЧКИ ЦЕНТАР

Издавачки центар је у 2019. припремио и реализовао издања према плану и програму за текућу годину који је предложио уредник др Зоран Ђерић – периодичне публикације: ***Сцена*, издање на српском језику** (четири свеске), ***Scena*, издање на енглеском језику** (No 32/2019), књиге: једно издање у недавно покренутој едицији „Експозиција": **Александар Ђинђић**, ***Поетско-реалистички свет представа „Наход Симеон" и „Шума блиста". Редитељска поетика Томија Јанежича у поставкама комада Милене Марковић „Наход Симеон" и „Шума блиста"***; једним насловом допуњена је Библиотека „Синтезе": **Жана Пејановић**, ***Десποти и њихови демони. Фиīура оца у историјској драми српскоī предроманīизма и романīизма***; два наслова обогатила су Библиотеку Драматуршки списи: **Снежана Кесић**, ***Јован Христић, профил драмскоī писца и теореīичара*** и **Феликс Пашић**, ***Та дивна женска бића у позоришīу Мире Сīупице*** (**приредио Александар Милосављевић**); као резултат научног истраживања које је Стеријино позорје покренуло 2016. реализован је зборник радова ***Српска драмска баштина на марīинама сцене*** (**уредила Снежана Савкић**). Послови су обухватили организовање састанака редакције *Сцене* и учешће у њеном раду, контакт са ауторима текстова и ауторима књига као и другим сарадницима на издањима, лектуру, коректуру свих издања, израду именских регистара, праћење штампарске фазе израде публикација, организовање промоција нових издања, сакупљање административних података и обрачун ауторских хонорара итд.

После саопштавања селекције за 64. Стеријино позорје, приступило се припреми и реализацији Каталога 64. позорја и другог штампаног материјала (плакати, програмски лифлети, ситан штампани материјал). Сваког фестивалског дана излазио је ***Билīен 64. Сīеријиноī īозорја*** (9 бројева, уредница Весна Гргинчевић). Текстови за *Билīен* (о извођачима, критике о представама, екс либрис...) припремљени су пре фестивала. Током фестивалских дана у изради Билтена учествовало је шест извештача, два фотографа и техничко лице (прелом Билтена је рађен у Стеријином позорју). *Билīен* је постављан на сајт Стеријиног позорја у 17 часова, а штампано издање је било у прес центру СНП-а у 20 часова. Издавачки центар је током фестивала организовао **Дане књиге** (модератор Александар Милосављевић). У два термина промовисана су нова издања Стеријиног позорја, а трећи термин је био посвећен издању Академије уметности Нови Сад.

Током године праћени су републички и покрајински конкурси за издаваштво те се приступило изради конкурсне документације за издавачку делатност Стеријиног позорја у 2019.

На конкурсу за јавне набавке за услуге штампања који је спроведен у априлу 2019. најбоље услове понудила је штампарија „Сајнос" д.о.о. Нови Сад, где су реализована сва издања Стеријиног позорја и ситан штампани материјал.

ИЗДАЊА ВЕЗАНА ЗА 64. СТЕРИЈИНО ПОЗОРЈЕ

Каталог 64. Стеријиног позорја (уредник Горан Ибрајтер). Штампан је двојезично (српски, енглески), обим 145 страна. Каталог доноси програм 64. Стеријиног позорја, извештај селек-

тора др Светислава Јованова о Такмичарској селекцији (8 представа), нетакмичарском Међународном програму „Кругови" (3 представе), текстове о пратећим програмима Позорја, програм Позорја младих, одељак Стеријино позорје у 2018. години.

Визуелни идентитет: Атила Капитањ; превод на енглески: Ивана Пуртић, Јелена Бибин; вебсајт: Милан Каћански; фото: Бранислав Лучић, Марина Блашковић, Срђан Дорошки.

Билтен 64. Стеријиног позорја уређује Весна Гргинчевић. Редакција: Наташа Гвозденовић, Бојана Јањушевић, Милена Кулић, Снежана Милетић, Бранислава Опрановић, Силвија Чамбер, Александра Коларић; фотографи: Бранислав Лучић (представе), Марина Блашковић (пратећи програми, Позорје младих), прелом: Ненад Богдановић. Информативно гласило Фестивала излазило је сваког фестивалског дана (укупно 9 бројева), а обим је варирао према дневним потребама (16–24 стране). Сваки број садржи податке о представама (подела улога), биографије писаца и редитеља, критике о представама, интервјуе са учесницима, извештаје са Округлих столова, критике студената Академије уметности Нови Сад (ментор: Марина Миливојевић Мађарев), извештаје о представама Позорја младих и свим пратећим програмима Фестивала. *Билтен* доноси фотографије учесника, представа, Позорја младих и пратећих манифестација. Умножаван је техником дигиталне штампе и био је доношен новинарима и публици пре представа. Свакодневно је постављан на сајт (www.pozorje.org.rs) те је на тај начин био широко доступан.

Дани књиге

Традиционално представљање позоришних књига и периодике током Стеријиног позорја одржано је у горњем фоајеу СНП-а у три термина (30. мај–1. јун). С обзиром на богату годишњу продукцију Издавачког центра, предност је дата издањима Стеријиног позорја. У првом термину, као својеврсни дијалог ауторке **Тине Перић** и др **Ивана Меденице**, у својству рецензента, представљена је интердисциплинарна књига ***Пут извођача: од ЈА ка Соп̄ству*** која истражује феномен глумачког извођења, а потом и зборник радова са 15. међународног симпозијума позоришних критичара и театролога ***The Critic is Present or: Towards Embodied Criticism***. Другог дана је уприличен разговор о савременој словачкој драматургији поводом антологије ***Нова словачка драма*** у издању Стеријиног позорја. Учествовали су гости из Словачке, аутори драма **Владислава Фекете**, **Петер Павлац**, **Петер Ломњицки** и **Зузана Улчианска**, критичарка и шеф Словачке секције AICT те преводилац **Зденка Валент Белић**. Трећег Дана књиге промовисан је ***Речник редитеља*** **Боре Драшковића** у издању Академије уметности Нови Сад. О свом професору и књизи надахнуто је говорио редитељ **Борис Лијешевић**, а књигу су представили и **Весна Крчмар**, **Никита Миливојевић** и **аутор**. Одломке је читао глумац **Лазар Јованов**. Сва три програма модерирао је **Александар Милосављевић**.

Ван термина Дана књиге тј. после Округлог стола који је одржан 2. јуна представљене су две нове свеске часописа ***Сцена*** (**бројеви 1 и 2/2019**). О богатом садржају бројева известили су **Милош Латиновић**, главни уредник те **Исидора Поповић** и **Александар Милосављевић**, чланови редакције.

Програмима је присуствовало око 60 посетилаца уз присуство медија.

ПЕРИОДИЧНА ИЗДАЊА

„Сцена", 1/2019.

Теме броја: Савремени светски драматичари: Брендан Марej; Безгранично позориште; Домаћа драма: Филип Грујић; Рубрике: Савремени светски драматичари (Брендан Марej, *Што рекоп̄ Госп̄один Лисица*; *Изашао бели месец*; *Елизина кућа*); Тајна је у – позоришту; Теоријска Сцена; Образовање – ангажовано и примењено позориште за особе са сметњама у развоју; Фестивали; Сценски дизајн; Историјска Сцена; Књиге; In memoriam; Нова драма: Филип Грујић, *не п̄ре 4:30 нит̄и п̄осле 5:00* (текст награђен на Конкурсу Стеријиног позорја за савремени домаћи дрмаски текст, 2017).

„Сцена", 2/2019.

Теме броја: Савремени светски драматичари: Иван Вирипајев; Роберто Ћули: Моја азбука позоришта; Домаћа драма: Ђорђе Косић; Рубрике: Савремени светски драматичари: Иван Вирипајев, *НЛО*; У сусрет 64. Стеријином позорју; Историјска Сцена; Теоријска Сцена; Образовање; Фестивали; Сценски дизајн; Књиге; Нова драма: Ђорђе Косић, *Сада није јули*.

„Сцена", 3/2019.

Теме броја: 64. Стеријино позорје; Теоријска Сцена: Светислав Јованов, Тања Шљивар; Век Удружења драмских уметника Србије; Домаћа драма: Вида Огњеновић; Рубрике: Савремени светски драматичари: Рафаел Алберти, *Ратна ноћ у Музеју Прадо*; 64. Стеријино позорје; Теоријска Сцена; Образовање; Фестивали; Сценски дизајн; Историјска Сцена; Књиге; In memoriam; Нова драма: Вида Огњеновић, *Козоцид*.

„Сцена", 4/2019.

Теме броја: Савремени светски драматичари: Жанар Кусаинова; 53. Битеф; Сценограф Александар Денић; Драматизације дела Боре Станковића (I); Рубрике: Савремени светски драматичари: Жанар Кусаинова, *Видети како одлеће Тамоаканина душа*; 53. Битеф; Драматизације дела Боре Станковића (I): Јелена Мијовић, *Ружа, увела*, Бранислава Илић, *Нечиста крв*; Теоријска Сцена; Сценограф Александар Денић; Сценски дизајн; Образовање; Историјска Сцена; Фестивали; In memoriam; Књиге;

„Scena", Theatre Arts Rewiev, No 32/2019.

Тема броја: Драматизације. Небојша Брадић, *The Devil's Yard/Проклета авлија*, према роману Иве Андрића; Спасоје Ж. Миловановић, *1915-Tragedy of a People/Деветстопетнаеста*, према прози Бранислава Нушића; Димитрије Коканов, *And Every Time Exactly Like the First/И сваки пут као да је први*, према прози Боре Станковића. Превод на енглески језик: Стефан Алидини.

Едиција „Синтезе"

Жана Пејановић: ***Десети и њихови демони. Фигура оца у историјској драми српског предромантизма и романтизма***

Др Жана Пејановић аргументовано образлаже резултате дијахронијског и синхронијског истраживања српске историјске драме 19. века. Пажљива селекција релевантне истраживачке грађе била је добра полазна тачка за свеобухватну анализу фигуре оца као недовољно проученог тематско-мотивског, чак и жанровског феномена. Упркос изузетно обимној грађи која је настала током једног века (вероватно најзначајнијег и најдинамичнијег у рађању и развоју српске драме), резултати истраживања дати су логично, јасно и прегледно. У завршном приказу ауторка се определила за синтезу широког спектра књижевноисторијских тумачења српске драмске књижевне грађе, уз посебан осврт на резултате које је дало проучавање типологије ликова очева-деспота, као „репрезентативних" носилаца морално-етичких вредности (конзервативне) патријархалне заједнице.

Едиција „Драматуршки списи"

Снежана Кесић: ***Јован Христић, профил драмског писца и теоретичара***

Студија темељно и свеобухватно анализира драме Јована Христића (*Чисте руке* (1960), *Орест* (1961), *Савонарола и његови пријатељи* (1965), *Седморица: како бисмо их данас читали* (1968), *Тераса* (1971) и теоријске драмске парадигме у њиховој корелацији у циљу осветљавања профила стваралаца и теоретичара у саображавању шифрама модерног класицизма. Испитивање драмских рукописа подразумева литерарно-драматуршки приступ у одређивању тематско-мотивских одредница, жанровских и стилских особености, језичког израза, карактеризације ликова, и усаглашавање са митским обрасцима и драмским предлошцима који инкорпорирају мит за основицу. Истраживање кључних теоријских упоришта је усмерено на проблематизовање аутентичних рефлексија о карактеру драмске ситуације, драмског дијалога, односа драме и представе, традиције и авангарде, улоге редитеља и читаоца/гледаоца, о трагедији и трагичком, митском

у драмској књижевности, интертекстуалности у доследној формули усаглашавања традиционалног и савременог.

Феликс Пашић, *Та дивна женска бића у позоришту Мире Ступице.* Приредио Александар Милосављевић

У сећању генерација гледалаца Мира Ступица се идентификује са ликовима које је тумачила, али су ти ликови једнако живи колико и сама глумица у њима. Једно је неодвојиво од другог. „Мађија која је и једна виша форма глуме", писао је Винавер. Могла би да понови речи своје Лечи Елбернон у Клоделовој *Размени*: „Они ме слушају и они мисле оно што ја кажем; они ме гледају и ја улазим у њихову душу као у празну кућу." Када би, неком магијом, могли на једно место да се призову сви женски ликови које је за шездесет година тумачила на позоришној сцени, шта би им било заједничко? Шта их везује, те субрете и комичарке, драмске хероине и трагеткиње, крчмарице, слушкиње, наивке, сељанке, куртизане, враголанке, жене из народа, глумице, лакомислене и мудре, мајке и љубавнице, мученице, ускраћене животом и у животу до гуше, несрећне и узвишене, горде и понижене, осујећене, заводнице и заведене, енергичне, ћудљиве, трагичне, горопаднице, раздиране страстима и у сластима страсти? Шта су све оне Мири Ступици, а шта је она њима? Одговор је кратак: „Све су биле жене. Комплетне жене. Жене у несрећи и у заносу, али апсолутно женска дивна бића."

Сећања Мире Ступице на свој живот и бројне улоге сакупио је Феликс Пашић, а сада их је у овом издању објединио и приредио Александар Милосављевић.

Едиција „Експозиција"

Александар Ђинђић, *Поетско-реалистички свет представа „Наход Симеон" и „Шума блиста". Редитељска поетика Томија Јанежича у поставкама комада Милене Марковић „Наход Симеон" и „Шума блиста"*

У овој студији аутор анализира одлике драмске поетике Милене Марковић и паралелно разлаже структуру сценских оживотворења њених драма *Наход Симеон* (Српско народно позориште, 2005/2006) и *Шума блиста* (Атеље 212, 2008/2009) у режији Томија Јанежича. Разлагање редитељске поставке Ђинђић врши структурално, разматрајући сценску транспозицију Миленииних тема и симбола, склоп представа, глумачку игру, решење и креативно коришћење сценског простора, сценско светло, употребу и значење звукова и музике.

Ђинђић оцењује да је овим представама креирана ретко достигнута комплементарност између поетско-драмске артикулације списатељице и сценске креације редитеља. Режијска реализација је не само и симболику и поетску документарност драме сценски оживотворила и материјализовала, него је симболе, значења, метафоре и референце и даље развијала и разгранавала, али увек укорењено у драмској основи. Ауторкину специфичну драмску поетику Јанежич је оптимално транспоновао у адекватну театарску поетику. У том смислу Ђинђић закључује да је интеракција између двоје аутора, Милене Марковић и Томија Јанежича, једна од најзначајнијих и најплодоноснијих сарадњи на релацији драмски писац-редитељ у савременом српском позоришту.

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Зборник радова *Српска драмска баштина на маргинама сцене.* Уредник Снежана Савкић

Стеријино позорје све више има улогу научног Института за позоришну уметност (још увек не постоји у Србији). Покренуло је пројекат којим је указано на један од важних циљева научноистраживачког ангажмана тј. систематски научни рад у области позоришне уметности, који неће бити ограничен само на позоришну историју Новог Сада и Војводине. Овај пројекат до сада је резултирао са четири научна зборника, од којих је последњи посвећен управо српској драмској баштини која је из различитих разлога остала на маргинама сцене.

Тако овај зборник радова доноси текстове посвећене статусу српске романтичарске драме, позоришном потенцијалу Јоакима Вујића, историјским драмама Лазе Костића, маргинализацији статуса Трифковићеве комедиографије, заборављеном позоришном свету Драгослава Ненадића, Петра Петровића Пеције,

Живојина Бате Вукадиновића, „смејачу и засмејачу“ Брани Цветковићу, српским списатељицама у међуратном периоду, драмским (неискориштеним) потенцијалима Душана Васиљева, „драмском примеру“ Боривоја Јевтића, али и позоришној (не) рецепцији Тодора Манојловића итд.

Учесници: проф. др Сава Дамјанов (руководилац пројекта), др Мирослав Мики Радоњић (директор Позорја), мрс Горан Ибрајтер (уредник Фестивалског центра Позорја), др Марина Миливојевић Мађарев (Академија уметности Нови Сад), др Зоран Ђерић (СНП Нови Сад), др Исидора Поповић (Матица српска), др Зоран Максимовић (Позоришни музеј Војводине), Ивана Кочи (Позоришни музеј Војводине), др Александра Кузмић (Институт за књижевност и уметност Београд), мср Дивна Стојанов (Академија уметности Нови Сад), мср Младен Ђуричић (Филозофски факултет Нови Сад), мср Милена Кулић (Филозофски факултет Нови Сад), мср Снежана Николић (Филозофски факултет Нови Сад) и мср Снежана Савкић (Институт за књижевност и уметност Београд).

БИБЛИОГРАФИЈА ИЗДАЊА

Публикације и материјали штампани за 64. Стеријино позорје

КАТАЛОГ 64. Стеријиног позорја: Каталог је штампан двојезично (српски/енглески). **Садржај**: Беседа на отварању 64. Позорја (Светлана Бојковић, глумица); Програм; **Такмичарска селекција**: Извештај селектора Светислава Јованова; **Представе у такмичењу за Стеријине награде** (*Петријин венац*, према роману Драгослава Михаиловића, драматизација Мила Машовић Николић, Атеље 212 Београд; Ј. Ст. Поповић, *Зла жена*; Народно позориште Суботица; Тања Шљивар, *Као и све слободне дјевојке*, Дојчес театар Берлин (Немачка); Небојша Ромчевић, *Каролина Нојбер*, Народно позориште Републике Српске Бања Лука (Република Српска, БиХ); По мотивима драме Љубомира Симовића, *Хасанагиница*, Новосадско позориште; Вида Огњеновић, *Козоцид*, Градско позориште Подгорица (Црна Гора); *М.И.Р.А.*, концепт, режија, Андраш Урбан, Битеф театар Београд; Маја Пелевић, *Боливуд*, Народно позориште Београд; **Програм у част награђених**, Концерт „Песници с музиком“. Аутори: Немања Нешић, Милош Зубац, Милан Корач; **Жири** 64. Стеријиног позорја; Округли сто; **Међународни програм „Кругови”**: Петер Завада и Армин Сабо-Секељ према Хомеровој „Одисеји“, *Итака*, Позориште „Јожеф Катона“ Будимпешта (Мађарска); Ранко Маринковић, *Киклоп*, Градско драмско казалиште „Гавела“ Загреб (Хрватска); Магда Фертач, *Кућа Лутака. Лечење*, ТР Варшава (Пољска); **Остали програми**: **Изложбе**: 16. изложба позоришног плаката и графичког обликовања; 60. изложба ликовних радова деце и омладине „Сцена, маска, костим, лутка”. Организатор: Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине; Андреја Рондовић: „Трансформација“. Организатор: СЦЕН, ФТН Нови Сад; „Светлана Бојковић – уметност глуме или трагање за истином. Организатор: Позоришни музеј Војводине; **Предавања, промоције**: Др Џевад Карахасан: Медицина у театру – лијечници као творци модерне драме?; Дани књиге; **Радионица**: Функција репертоара у развоју позоришне куће. Ментор: Жељко Хубач; **Јавно читање драма** студената драматургије Академије уметности Нови Сад. Ментор: Марина Миливојевић Мађарев. **Позорје младих**: Академија уметности, Нови Сад, класе на српском и мађарском језику; Факултет уметности Приштина–Звечан; Академија уметности Београд; Академија умјетности Бања Лука (Република Српска, БиХ); Факултет драмских уметности Београд; Факултет савремених уметности Београд; НОВА академија уметности Београд; Факултет драмских и филмских умјетности, Универзитет „Синергија” Бијељина (Република Српска, БиХ); **Између два Стеријина позорја**.

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: Горан Ибрајтер; Сарадници: Весна Гргинчевић, Александра Коларић; Превод на енглески: Ивана Пуртић, Јелена Бибин; Превод са немачког: Марија Анчић; Превод са мађарског: Јудит Ференц; Графички дизајн: Атила Капитањ; Илустрације; Слог: ћирилица/латиница; Повез: брошурано + меке корице. Формат: 23 x 21 цм. Обим: 145 стр.; Тираж: 500; Прелом: Роберт Јенеи, Нови Сад. Штампа: „Сајнос” д.о.о. Нови Сад.

ISBN: 978-86-85145-65-0

БИЛТЕН 64. Стеријиног позорја: Девет бројева. За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Одговорна уредница: Весна Гргинчевић; Сарадници: Наташа Гвозденовић, Бојана Јањушевић, Милена Кулић, Снежана Милетић, Бранислава Опрановић, Силвија Чамбер; Сарадница: Александра Коларић; Фото: Бранислав Лучић, Марина Блашковић; Корице: Атила Капитањ; Техничко уређење: Издавачки центар СП; Прелом: Ненад Богдановић; Слог: ћирилица. Штампа корица и умножавање: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад; Повез: кламерисано; тираж: 400; Формат: 21 x 29 cm. Обим: укупно 160 стр. (16+16+20+20+24+16+16+20+20)

НАЈАВНИ ПЛАКАТ 64. Стеријиног позорја: Дизајн: Атила Капитањ. Формат: 98 x 68 цм. Тираж: 100 ком.; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

НАЈАВНИ ПЛАКАТ Позорја младих: Дизајн: Атила Капитањ. Формат: 98 x 68 цм. Тираж: 100 ком.; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

НАЈАВНИ ПЛАКАТ 16. Изложбе позоришног плаката и графичког обликовања. Дизајн: Атила Капитањ. Формат: 98 x 68 цм. Тираж: 100 ком.; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

Програмски банер, рол ап банер: Дизајн: Атила Капитањ;

Ситан штампани материјал (програм 64. Стеријиног позорја – 33 x 21 цм (савијено на три дела); позивница, улазнице, акредитације, бонови, гласачки листићи; Дизајн: Атила Капитањ. Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

ДИПЛОМЕ добитника Стеријиних награда: Графичко обликовање: Вељко Дамјановић; Штампа: Адверто, Нови Сад

ПЕРИОДИКА

„Сцена", часопис за позоришну уметност

YU ISSN 0036-5734

Уредништво: Милош Латиновић (главни уредник), Марина Миливојевић Мађарев, Исидора Поповић, Александар Милосављевић, Жељко Јовановић. Секретарица редакције: Весна Гргинчевић.

„Сцена", 1/2019.

Садржај/сарадници: **Савремени светски драматичари**: Брендан Марej, Весна Радовановић; **Тајна је у – позоришту**: др Ненад Рудић, Јелена Кајго, Миодраг Миша Близанац, Марина Миливојевић Мађарев, Наталија Лазић, Ђорђе Макаревић, Исидора Поповић, Наташа Јовић Тривић, Марија Дружијанић, Љубиша Јовановић, Селена Ристић Витомировић, Јована Лазић, Дивна Шарановић, Игор Деспотовић, Марко Луковић; **Теоријска Сцена**: Дарко Лукић, Зденка Валент Белић; **Образовање** – ангажовано и примењено позориште за особе са сметњама у развоју: Миња Богавац, Марко Пејовић, Сања Крсмановић Тасић, М. Миливојевић Мађарев; **Фестивали**: Милош Латиновић; **Сценски дизајн**: Сандра Никач, Миа Давид; **Историјска Сцена**: Небојша Брадић, Александар Милосављевић; **Књиге**: А. Милосављевић, М. Миливојевић Мађарев, Ива Игњатовић; **In memoriam: Душан Белић**: А. К.; **Нова драма**: Филип Грујић.

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 236 стр.; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

„Сцена", 2/2019.

Садржај/сарадници: **Савремени светски драматичари**: Иван Вирипајев, Новица Антић, Милош Латиновић; **У сусрет 64. Стеријином позорју**: Александар Милосављевић, Светислав Јованов; **Историјска Сцена**: Исидора Поповић; **Теоријска Сцена**: Роберто Ћули, Весна Ћурчић, Оливера Милошевић, Јелена Лужина, Божидар Мандић, Зденка Валент Белић; **Образовање**: Марина Миливојевић Мађарев; **Фестивали**: Миливоје Млађеновић, Оливера Милошевић, Тина Перић, Милош Латиновић; **Сценски дизајн**: Радивоје Динуловић, Јелена Вукмановић, Луна Шаламон; **Књиге**: М. Латиновић, Жељко Јовановић, Дејан Петковић; **Нова драма**: Ђорђе Косић, Ж. Јовановић.

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 152 стр.; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

„Сцена", 3/2019.

Садржај/сарадници: **Савремени светски драматичари**: Рафаел Алберти, Ана Хубер, Милош Латиновић; **64. Стеријино позорје**: Андреј Чањи, Ивона Јањић, Александар Милосављевић, Јелена Јанев, Милица Стојшић, Милена Кулић; **Теоријска Сцена**: Светислав Јованов, Тања Шљивар, Миливој Бајшански, Божидар Мандић; **Образовање**: Љубица Бељански Ристић, Сеад Сејо Ћулић, Милан Мађарев, Армин Јоха Хаџимусић; **Фестивали**: Дивна Стојанов, Марија Пејин, Стефан Тајбл; **Сценски дизајн**: Сандра Никач; **Историјска Сцена**: Зоран Максимовић; **Књиге**: А. Милосављевић, Јована Марчета, М. Латиновић; **In memoriam: Борка Павићевић**: С. Јованов, Желимир Жилник; **Нова драма**: Вида Огњеновић, Жељко Јовановић.

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 204 стр.; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

„Сцена", 4/2019.

Садржај/сарадници: **Савремени светски драматичари**: Жанар Кусаинова, Олга Маринковић, Милош Латиновић; **53. Битеф**: Александар Милосављевић, Марина Миливојевић Мађарев, Андреј Чањи, Јелена Стојановић, Слађана (Бранислава) Бушић; **Драматизације дела Боре Станковића (I)**: А. Милосављевић, Јелена Мијовић, Бранислава Илић; **Теоријска Сцена**: Светислав Јованов, Ивона Јањић; **Сценограф Александар Денић**: Жељко Јовановић, Бојана Денић; **Сценски дизајн**: Маја Мирковић; **Образовање**: Саша Латиновић, Соња Ћирић, Оливера Викторовић, Славица Вучетић, Ненад Ненадовић, Богдан Богдановић; **Историјска Сцена**: Јасмина Латиновић, Зоран Ђерић; **Фестивали**: Лука Курјачки; **In memoriam: Владимир Грубанов, Слободанка Цаца Алексић**: Горан Ибрајтер, А. Милосављевић; **Књиге**: А. Милосављевић, М. Миливојевић Мађарев, Ж. Јовановић.

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 188 стр.; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

„Scena", Theatre Arts Rewiev, No 32/2019.

Уредништво: Милош Латиновић (главни уредник), Марина Миливојевић Мађарев, Исидора Поповић, Александар Милосављевић, Жељко Јовановић. Секретарица редакције: Весна Гргинчевић

Тема броја: Драматизације. Небојша Брадић, *Проклета авлија*, према роману Иве Андрића; Спасоје Ж. Миловановић, *Деветстопетнаеста*, према прози Бранислава Нушића; Димитрије Коканов, *И сваки пут као да је први*, према прози Боре Станковића. Драматуршки коментар: Милош Латиновић, Жељко Јовановић.

Превод на енглески језик: Стефан Алидини.

Дизајн и прелом: Вељко Дамјановић; Обим: 92 стр.; Слог: латиница; Повез: броширано + меке корице; Тираж: 300 примерака; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

ЦЕНТАР ЗА ПОЗОРИШНУ ДОКУМЕНТАЦИЈУ СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Годишњак позоришта Србије 2017/2018, volume 40

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор. Уредници: Нина Марковиновић, Томислав Баштић; Садржај: Репертоар позоришта 2017/2018; Позоришни фестивали и смотре 2018; Академије и факултети; Позоришни музеји и Документационо-истраживачки центар; Библиографија о позоришту и драми; Индекси (Аутори извођених дела; Учесници у инсценацији; Наслови представа); Графичко обликовање: Роберт Јенеи. Формат: 17 x 24 cm. Обим: 300 стр. Повез: броширано + меке корице. Тираж: 300 примерака. Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад.

ISSN 1820-8215

КЊИГЕ

Едиција „Синтезе"

Жана Пејановић, ***Деспоти и њихови демони. Фигура оца у историјској драми српског предромантизма и романтизма***

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: др Зоран Ђерић; Рецензенти: Проф. др Радослав Ераковић, проф. др Сава Дамјановић; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Формат: 14 x 20 цм. Обим: 340 стр.; Тираж: 300 примерака; Дизајн корица: Вељко Дамјановић; Прелом: Роберт Јенеи; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад

ISBN: 978-86-85145-68-1

Едиција „Драматуршки списи"

Снежана Кесић, ***Јован Христић, профил драмског писца и теоретичара***

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: др Зоран Ђерић; Рецензент: др Бранка Јакшић Провчи; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Формат: 14 x 20 цм. Обим: 300 стр.; Тираж: 300 примерака; Дизајн корица: Вељко Дамјановић; Прелом: Роберт Јенеи; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад

ISBN: 978-86-85145-69-8

Феликс Пашић, ***Та дивна женска бића у позоришту Мире Ступице.*** **Приредио Александар Милосављевић**

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: др Зоран Ђерић; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Формат: 14 x 20 цм. Обим: 250 стр.; Тираж: 300 примерака; Дизајн корица и прелом: Вељко Дамјановић; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад

ISBN: 978-86-85145-70-4

Едиција „Експозиција"

Александар Ђинђић, ***Поетско-реалистички свет представа „Наход Симеон" и „Шума блиста". Редитељска поетика Томија Јанежича у поставкама комада Милене Марковић „Наход Симеон" и „Шума блиста"***

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: др Зоран Ђерић; Рецензент: Светозар Рапајић, проф. емеритус; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Формат: 12 x 17 цм. Обим: 158 стр.; Тираж: 300 примерака; Дизајн корица и прелом: Вељко Дамјановић; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад

ISBN: 978-86-85145-67-4

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Зборник радова *Српска драмска баштина на маргинама сцене*, уредник Снежана Савкић.

За издавача: др Мирослав Радоњић, директор; Уредник: др Зоран Ђерић; Слог: ћирилица; Повез: броширано + меке корице; Формат: 16,5 x 24 цм. Обим: 180 стр.; Тираж: 300 примерака; Дизајн корица и прелом: Роберт Јенеи; Штампа: „Сајнос" д.о.о. Нови Сад

ISBN: 978-86-85145-71-1

Пријатељи Позорја

ДОНАТОРИ И СПОНЗОРИ

МЕДИЈСКИ ПОКРОВИТЕЉИ

Каталог 65. Стеријиног позорја
За издавача: др Мирослав РАДОЊИЋ, директор
Уредник: Горан ИБРАЈТЕР
Сарадница: Весна ГРГИНЧЕВИЋ
Превод (енглески): Драган БАБИЋ
Превод (мађарски): Јудит ФЕРЕНЦ
Коректура и лектура: Издавачки центар
Прелом: Ненад БОГДАНОВИЋ
Штампа: САЈНОС д.о.о. Нови Сад

Тираж: 500

Визуелни идентитет 65. Стеријиног позорја
Атила КАПИТАЊ

Website Фестивала: Милан КАЋАНСКИ
Фото: Бранислав ЛУЧИЋ
Марина БЛАШКОВИЋ
Срђан ДОРОШКИ

Стеријино позорје
Тел. (+38121)
Дирекција: 451 273, 426 366, 527 255
Фестивалски центар: 426 517
Међународна сарадња: 451 077
Продукција: 527 387
Издавачки центар: 6612 485
Центар за позоришну документацију: 527 387
Рачуноводство: 527 387

Факс: (+38121) 6615 976

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

792.2.091.4(497.113 Novi Sad)"2020"(085)

СТЕРИЈИНО позорје (65 ; 2020 ; Нови Сад)

65. Стеријино позорје, Нови Сад, 26. септембар - 4. октобар 2020. = 65th Sterijino Pozorje Festival, Novi Sad, 26 September - 4 October 2020 / [уредник Горан Ибрајтер ; сарадница Весна Гргинчевић ; превод (енглески) Драган Бабић, превод (мађарски) Јудит Ференц ; фото Бранислав Лучић, Марина Блашковић, Срђан Дорошки]. - Нови Сад : Стеријино позорје, 2020 (Нови Сад : Сајнос). - 176 стр. : фотогр. ; 21 x 23 cm

Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 500.

ISBN 978-86-85145-74-2

а) Стеријино позорје (65 ; 2020 ; Нови Сад) -- Каталози

COBISS.SR-ID 19958793